

TEHETSÉGFÜZET

11.

TEHETSÉGFÜZET

11.

Szerkesztették:

Bogárdi Tünde

Borbás László

Csordás Georgina

Csüllög Judit

Emri Zsuzsanna

Fejes Adrienn

Hadnagy József

Kusper Judit

Kvaszingerné Prantner Csilla

Orgoványi-Gajdos Judit

Pacsuta István

Sütő László

Várady Krisztina

Verók Attila

Virág Irén

Eger, 2025

**A kiadvány megjelenését támogatta:
Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Roma
Szakkollégiuma
A Belügyminisztérium támogatásával**

BELÜGYMINISZTERIUM

ROMA SZAKKOLLÉGIUM
ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM

ISSN 1589-0147

A kiadásért felelős
az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem rektora
Megjelent a Líceum Paletta gondozásában

Borítóterv: Lonsták Márton

Megjelent: 2025-ben

Készítette: az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
nyomdája

Felelős vezető: Kérészy László

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	8

PEDAGÓGIA SZEKCIÓ

NAGY FRUZZSINA: AZ ÚJ GENERÁCIÓK TANULÁSI KÖRNYEZETE. MEKKORA KIHÍVÁS TANÁRNAK LENNI A 21. SZÁZADBAN?	10
MÁLIK MÁRK: A SPORT EGÉSZSÉGNEVELÉSBEN BETÖLTÖTT SZEREPE	25
BORSODI – NAGY ANNA: HOGYAN TANUL EGY GIMNAZISTA? AVAGY: TÉNYLEG FELEDTTÉ MÚLTAK-E A HAGYOMÁNYOS MÓDSZEREK?	37
OROSZ CSENGE – CSERCSA EMESE: AUTIZMUS SOKSZÍNŰ VILÁGA A TÁRSADALOM SZEMÜVEGÉN KERESZTÜL	46
OLEJNYIK HANNA: LÉLEKMOZGATÁS, AVAGY 'NO PARA' – PARASPORT A FIATALOK TÜKRÉBEN	55

PSZICHOLÓGIA SZEKCIÓ

LŐRINCZ BOGLÁRKA – NAGY NELLI: ASCH KÍSÉRLET A Z GENERÁCIÓRA KIVETÍTVE	71
TÖRÖK VIKTÓRIA - SÁGI NIKOL ZOE: PARENTIFIKÁCIÓ ÉS ÖNÉRTÉKELES	78
HORVÁTH JÁZMIN – OLÁH ZAMFIRA HANNA: A KÖZÖSSÉGI MÉDIA HASZNÁLAT PSZICHOLÓGIAI HATÁSAI	84

SZOCIÁLPEDAGÓGIA SZEKCIÓ

ARANYI RENÁTA: FELNÖTTÉ VÁLÁS VÉGTAGHIÁNYOSKÉNT	99
DÓCS ÁGNES: FIATALOK HELYZETE A MAI VILÁGBAN	125
NAGY NELLI – LŐRINCZ BOGLÁRKA: GONDOLAT UTAZÁS AZ ELFOGADÁS VILÁGÁBAN	127
NAGY NÓRA – TÓTH-ÉLES TAMARA: FIATALKORI SZEXUALITÁS, AVAGY TABU A CSALÁDBAN	138

FÖLDRAJZ A 21. SZÁZADI PROBLÉMAMEGOLDÁSBAN SZEKCIÓ

SÁNTA BENEDEK – FREI MÁRTON: TALAJERÓZIO CSÖKKENTÉSE TALAJFEDÉSSSEL ÉS INNOVATÍV TALAJKEVERÉKEK ALKALMAZÁSÁVAL	148
NYERKI BOTOND – PAPP ZARÁND: GYAPJÚ MINT LEHETŐSÉG OLAJSZENNYEZETT VIZEK TISZTÍTÁSÁRA	159

BALOG PÉTER: KÖRNYEZETBARÁT KÖZLEKEDÉS A JÖVŐ VÁROSAIBAN	171

GAZDASÁGTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

SZEGŐ PETRA: KOLLÉGISTÁK ZSEBPÉNZ ÉS PÉNZKEZELÉSE	179
MOGYORÓSI PANNA KINCŐS: A SIKERES VÁLLALKOZÁS TITKA	183
VÉGH BIANKA: KATA ÉS AZ ÁTALÁNYADÓ ÖSSZEHASONLÍTÁSA	191

DIGITÁLIS ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYOS SZEKCIÓ

KÁSA PATRIK: ÉLET A VÁROSBAN	197
KUSPER PÉTER: A SORS A ROBOT KEZÉBEN	204
DUKÁT BORBÁLA: A ZENE BIOLÓGIAI HATÁSAI	211
KOSZTYU RÓBERT: PI TITKAI	219

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÉS KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS SZEKCIÓ

ROPOLI ESZTER: VALLÁS ÉS TURIZMUS. EGY ÚJ PROBLÉMAKÖR?	228
TAKÁCS GRÉTA: A FIATALOK SZABADIDŐ-ELTÖLTÉSI SZOKÁSAI	242
BILLIG PANNA VIKTÓRIA: AZ ISKOLÁN KÍVÜLI TANULÁS TEREI – A SZÍNHÁZ	254
BÍRÓ KOLOS TIVÁN: JANKOVICS MARCELL	264
ERDEI MÁRK: TOKAJ GASZTRO-KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGE	274

TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

SALAMON VENCEL: HÁBORÚ ÉS MINDENNAPOK (ÉLET AZ OLASZ FRONTON AZ 1. VILÁGHÁBORÚBAN)	281
FODOR ANTÓN: AVELÜNK ÉLŐ TÖRTÉNELEM (EGY IDŐS HÖLGÝ VISSZAEMLÉKEZÉSE A XX. SZÁZAD MÁSODIK FELÉRE)	293
VAJDA LEVENTE: AZ ERDÉLYI MAGYARSÁG MEGPRÓBÁLTATÁSAI AZ 1. VILÁGHÁBORÚTÓL TRIANONIG	302

IRODALOM ÉS NYELVÉSZET SZEKCIÓ I.

MONTVAI PETRA: A DALOK NYELVE ÉS REJTETT ÜZENETEI	313
RÁCZ ANITA: KLASSZIKUSOK VAGY KORTÁRSÁK? MÍLYEN A JÓ (KÖTELEZŐ) OLVASMÁNY?	329
BOHÁR ANNA: KLASSZIKUS VAGY KORTÁRS? MÍLYEN A JÓ OLVASMÁNY? –AZ ÜVÖLTŐ SZELEK ÉS A FOURTH WING IRODALMI ÉRTÉKEI	338

IRODALOM ÉS NYELVÉSZET SZEKCIÓ II.

HARCOS DÁNIEL: MILYEN A JÓ KÖTELEZŐ OLVASMÁNY?– EGYMÁSNAK FESZÜLŐ MITOLÓGIÁK 346

KISS PANNA: IRODALOM A NŐKBEN 359

ALBÓK LUCA: OLVASÓVÁ NEVELÉS AZ IFJÚSÁGI IRODALOM SEGÍTSÉGÉVEL – KORTÁRS SZERZŐK HATÁSA 367

KÉPZŐMŰVÉSZET SZEKCIÓ

KOVÁCS GERTRÚD: UWU 376

DANYI DORKA: MOZAIK 380

BIRINYI ANNA: ÁLMODOZÁS KELETEN 385

ZUCK BENCE: INTERAKTÍV KÉPREGÉNY 391

POLI FOTÓ SZEKCIÓ

PRÉM DIÁNA JÁZMIN: GEOMETRIA 392

MÉSZÁROS MIRJAM: ÁLOM 394

BOLLA DORINA: LELKEMBŐL 402

SZABÓ NIKOLETTA: AZ ÉN VILÁGOM 404

MONO FOTÓ SZEKCIÓ

NAGY DOMINIKA: AZ ÉN VILÁGOM 406

RÁKI LEVENTE EDE: PÁRIZS: A SZERELMEK VÁROSA 410

BANDÚR JANKA: HÓGÖMB 413

SÁNDOR GERGŐ: AZ ÉG 415

MOZGÓKÉP I. SZEKCIÓ

ARADI ARMAND: MENEDÉK 420

BALAVAIDER BRITTA DORKA: BARCELONA 48 ÓRA ALATT 421

KOVÁCS MARIANN: VALAMI 422

MOZGÓKÉP II. SZEKCIÓ

BOEGÁN LUCA: TÜKÖRKÉP 423

GÖBLYÖS FANNI: EDDIG KÍSÉRTETT, INNENTŐL KÍSÉRJ 424

LICSKÓ LILI: <u>KISLÁNY</u>	425
HUBER LILLA – KISS ÁRMIN: <u>A KLEPTOMÁNIÁS ÚRLÉNYEK</u>	426

ZENEI ELŐADÁS – KOMOLYZENEI/NÉPZENEI SZEKCIÓ

ROZGONYI ADÉL: <u>KEDVENC ELŐADÁSI DARABJAIM OBOÁRA</u> (NIELSEN: ROMANCE; MOZART: ALLELUJA) – OBOA	427
VALASKA RENÁTAMARCELLO: A-MOLL SZONÁTA OP. 2, NO. 10 – BLOCKFLÖTE	429
FARKAS ÁRON: <u>CHOPIN: ASZ-DÚR IMPROMPTU OP. 29. NO.1.</u>	433

ZENEI ELŐADÁS – KÖNNYŰZENEI SZEKCIÓ

BERECZ BÁLINT GYÖRGY - MEDE JÁZMIN: <u>A GREAT BIG WORLD, CHRISTINA AGUILERA – SAY SOMETHING</u>	435
A KAZINCBARCIKAI SZALÉZI SZENT FERENC GIMNÁZIUM KÓRUSA: <u>AZ ÜZENET SZOLGÁLATÁBAN: A KERESZTÉNY ÉNEKEK KIHÍVÁSAI</u>	437
JAROS PANNI: <u>MY FAIR LADY: I COULD HAVE DANCED ALL NIGHT</u>	438

POSZTER SZEKCIÓ I.

BALOG ISTVÁN NORBERT: <u>KULCS A SIKERHEZ, AVAGY HOGYAN TANULJAK HATÉKONYAN?</u>	439
DROTÁR CINTIA – CSORBA STEFÁNIA: <u>MILYEN KÁRT OKOZNAK A DROGOK? MIÉRT NE DROGOZZÁL?</u>	447
TAKÁCS KINGA – KISS REBEKA: <u>A PEDAGÓGUSPÁLYA, MINT HIVATÁS</u>	452

POSZTER SZEKCIÓ II.

SÜTŐ RÉKA: <u>BORIS VIAN: TAJTÉKOS NAPOK PSZICHOLÓGIAI ELEMZÉSE</u>	462
MIHÁLY DORKA ODETT: <u>MADARAT TOLLÁRÓL...KÜLSŐ ALAPJÁN VALÓ MEGÍTÉLÉS NAPJAINKBAN</u>	472
JESZENSZKI LILI: <u>KÖZÖSSÉGI MÉDIA HATÁSA A FIATALOK MENTÁLIS EGÉSZSÉGÉRE, ÖNKÉPRE VONATKOZÓAN</u>	481

ELŐSZÓ

Az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem hosszú ideje kiemelt figyelmet szentel a tehetséges hallgatók tudományos-művészeti munkájának, amelyet elsősorban a tudományos diákköri munka keretein belül végeznek. Emellett természetesen egyéb fórumok (konferenciák, kiállítások, koncertek, önképzőkörök stb.) is vannak, ahol a tehetségígéretes beszámolhatnak legfrissebb kutatási eredményeikről, bemutathatják legújabb képzőművészeti alkotásaikat, továbbá nagyobb közönség számára esztétikai és intellektuális szórakozást nyújthatnak újonnan komponált vagy újraértelmezett zenedarabjaikkal.

Már több, mint 10 éve, hogy tehetséggondozó tevékenységünket kiterjesztettük a középiskolás korosztályra is, mert hiszünk abban, hogy a tehetségekkel a felsőoktatásban sem lehet elég korán elkezdni a munkát, így a leendő egyetemista korosztályt is idejekorán be kell csatornázni a tudományos-művészeti tevékenységek színes felsőoktatási világába. Éppen ezért az egykori Eszterházy Károly Főiskolán (ma Eszterházy Károly Katolikus Egyetem) 2014-ben útjára indítottuk „Tehetségútlevél” elnevezésű programunkat. A programmal az volt a célunk, hogy tehetséges középiskolás diákok útját egyengessük a felsőoktatás irányába, ahová egy „útlevél”-el kaphatnak bebocsátást és talán ösztönzést is, hogy felsőoktatási tanulmányaik idején figyelmüket a tudományos diákköri munka felé fordítsák. Az elmúlt évek kitartó munkájának köszönhetően a program olyan elismerésnek örvend, hogy a felsőoktatási felvételi eljárás során a helyzett pályamunkák szerzői az EKKE-n többletpontokat gyűjthetnek. Ebbe a tehetséggondozási és -azonosítási programba immár intézményünk szinte minden kara bekapcsolódott, így ebben az évben már az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pedagógiai Kara, Bölcsészettudományi Kara, Természettudományi Kara, valamint Gazdaság- és Társadalomtudományi Kara közösen szervezte a kötetben található írások szóbeli bemutatására szolgáló rendezvényt.

Hosszas előkészítő munka eredményeként – amelybe az egyetem tehetségműhelyeinek hallgatói tagjait is bevontuk – immár tizenkettedik alkalommal sikerült megszerveznünk a kezdetben „Tudományról Diákoknak Kíváncsiságból – Tehetségútlevél a felsőoktatásba” fantáziánévvel induló, mára azonban egyre inkább márkanévvé váló közösségi TDK-rendezvényt, megcélózva ezzel főként az Észak-magyarországi régió középiskolásait. A rendezvényen a tehetséges középiskolások lehetőséget kaptak az

érdeklődési területükhöz kapcsolódó esszé, tanulmány, műalkotás nyilvános szóbeli vagy hangszeres prezentálására, tudományos előadás vagy poszterelőadás formájában. Nagy örömünkre számos középiskolából és egyre több városból érkeznek pályázók.

Kiadványunkban ezeknek az előadásoknak, képző- és zeneművészeti alkotásoknak a legjavát válogattuk ki. Olyan pályamunkákat, amelyeket a tagozati zsűrik első, második vagy harmadik helyezéssel, különdíjjal ismertek el. Annak érdekében, hogy mind a poszterek, statikus képi ábrázolások, mind a mozgóképek, mind pedig a zenei produkciók élvezhetők legyenek, az érintett pályaművek rövid leírása mellé a szükséges helyeken linkeket, illetve QR-kódokat adtunk meg, hogy ezek segítségével mobil eszközein vagy asztali számítógépén bárki élvezhesse az alkotások nagyszerűségét. Az egyéb tudományos területekről érkező, írott szövegen alapuló pályaművek teljes szövegét közzétettük, így az évről évre egyre terjedelmesebb kötetünkben jól látható, milyen széles körű a középiskolás diákok érdeklődési spektruma, amely a társadalom-, természet- és bölcsészettudományok, valamint a művészetek szerteágazó témaköreire terjed ki, idén első alkalommal kiegészülve gazdaságtudományi kérdésekkel.

Ebben a Tehetségfüzetben a feldolgozott témák és megvalósítási formák színes, változatos kavalkádját kapja az olvasó, aki ennek a megoldásnak köszönhetően talán kedvet kap olyan írások elolvasásához vagy álló- és mozgóképek megtekintéséhez is, amelyeket a tematikus fejezetekbe rendezés alkalmával esetleg átugrana, vagy meg sem nézne.

Reméljük, hogy a kötetünk a résztvevőknek büszkeség és szép emlék, más olvasóknak pedig a tájékozódás mellett kedvcsináló a rendezvényosroztatunkhoz való csatlakozáshoz.

A „Tehetségútlevél” program szervezői

PEDAGÓGIA SZEKCIÓ

I. helyezett

Nagy Fruzsina

Az új generációk tanulási környezete. Mekkora kihívás tanárnak lenni a 21. században?

**12. évfolyam, Egri Dobó István Gimnázium, felkészítő tanár:
Richter Csaba**

Napjainkban egy meglehetősen gyakran kutatott kérdés a digitális eszközök tanítási órákra történő beintegrálása, annak szükségessége, illetve előnyei, hátrányai. A téma vizsgálatához kulcsfontosságú egy rövid visszatekintés a múltba. A 20. század végén történt minden generáció életében egy hatalmas áttörés, melyet az internet töretlen térhódítása idézett elő. Míg eme jelenség a korábban született baby boomereket és veteránokat alig vagy kisebb mértékben érintette, addig az 1965 után született X, Y, Z, majd alfa generációk mindennapjaiban egyre meghatározóbb szerepet játszott, majd egészen nélkülözhetetlenné vált.

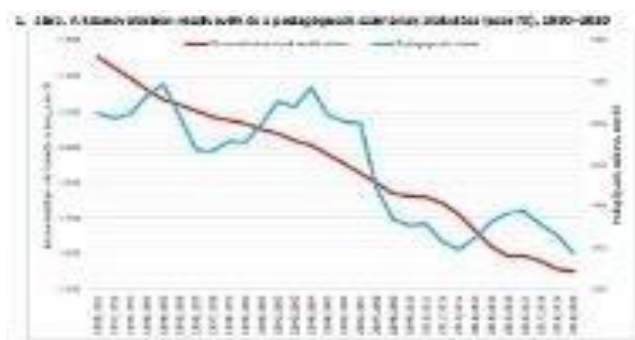
Kétségtelen, hogy az effajta megújulás jelentős mértékben kihat az élet minden területére, kimondottan, ha egy olyan mértékben felgyorsult, digitalizált világról beszélünk, mint ami most aktuális. Mivel „*a világháló potenciálisan a föld minden lakójára kiterjeszti a globális kommunikáció lehetőségét*”¹, így az oktatás is gyökeresen átalakul. Ebben az esszében olyan kérdésekre keressük a választ, melyek a 21. századi tanár-diák kapcsolatát érintik, vizsgálják a modern tanulási-tanítási folyamatokat, azoknak változásait, illetve kitérnek arra is, hogy a modern médiumok és az internet miként áll mindezeknek a változásoknak a hátterében.

Kutatásomhoz segítségül hívtam többek között Steigervald Krisztián generációkutató, Dr. Guld Ádám médiakutató, Bereczki Enikő ifjúsági és generációs szakértő, Szűts Zoltán média-, digitálispedagógia-, és információstársadalom-kutató, Adam Alter marketingszerző, Richter Csaba magyar-történelem szakos tanár, Prievera Tibor gimnáziumi nyelvtanár könyveiben leírt megfigyeléseit,

¹ KOMENCZI Bertalan: *Tanulási környezet a 21.század elején* (2016) <https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/3627/1/Tanul%C3%A1si%20k%C3%B6rnyezet.pdf>, utolsó letöltés: 2024. 12. 15.

illetve saját kutatási eredményeit. Mindezeket összevetve szeretnék az esszé végére egy tiszta képet adni, miként is működhet rendeltetésszerűen az oktatás a 21. században, mik a legfontosabb teendők mind tanár, mind diák részéről annak érdekében, hogy egy gördülékenyen folyó, modern edukáció valósuljon meg, továbbá példákat is hozok arra, hogy mely módszerek bizonyultak eddig sikeresnek.

A korábbi normák megszűnése- hogyan viszonyulnak ehhez a tanárok?

A témakörrel kapcsolatos gondolataim kifejtését Steigervald Krisztián egy helytálló állításával indítanám, miszerint „*a technológia olyan ütemben változtatja meg a világot, hogy azzal a közoktatás nem tarthatja a lépést.*”² Különösen igaznak bizonyul ez Magyarországon, ahol a tanárok átlagéletkora rohamos növekedésnek indult az elmúlt néhány évben (jelenleg 50 év fölött van), létszáma pedig egyre csökken, mint az a Tudásmenedzsment és Oktáskutató Központ Zrt. egyik publikációjában³ látható.

² STEIGERVALD Krisztián: *Generációk harca. Hogyan értjük meg egymást?* (Partvonal Kiadó, Budapest, 2020, 240. o. (a továbbiakban: STEIGERVALD I.)

³ SUGÁR András (2021): *Pedagógusszakmában dolgozó munkavállalók jellemzése statisztikai adatok alapján*<https://www.t-tudok.hu/files/2/zgy-mjbertarifa.pdf>, utolsó letöltés: 2024.11.21.

Ezeket a statisztikai adatokat figyelembe véve könnyedén megállapítható, hogy a magyarországi pedagógusok legtöbbje még teljesen offline térben szerezte generációs alapélményeit⁴, és ebből következik, hogy rendíthetetlen perspektíváik miatt igencsak szkeptikusan állnak hozzá a teljeskörű digitalizáció visszafordíthatatlan folyamatához. Idegen számukra a kijelentés, mely szerint „*a világ összes tudása a zsebünkben lapul*”⁵, az esetek túlnyomó többségében megpróbálják megtagadni ezt, illetve meglehetősen kevés részükről a hajlandóság az új megismerése felé. Az effajta változásokba történő beilleszkedés hiánya azonban számtalan további nehézség okozója lehet, különösen most, mikor a legfiatalabbak már a Z és alfa generáció tagjai. Igazolja ezt a kijelentést az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet cikkéből származó idézet, mely így hangzik: „*A régi pedagógiai eszközök, módszerek egyre kevésbé hatásosak, önmagukban nem alkalmasak az ismeretszerzésre*”⁶. Ennek következtében mindenki számára magától értetődő, hogy az elmúlt évtizedek alatt nem csak egy teljesen más oktatási rendszerre való igény, hanem egy egészen új világ is létrejött, melyben olyan tennivalóknak tulajdonítunk kiemelkedő szerepet, amelyekre korábban semmilyen esetben sem volt példa, hiszen összeférhetetlen volt az akkori irányadó normákkal. Nincs ez másképp az esszé fő témája szempontjából sem, az alábbiakban többek között erre is kitérek.

A fentebb említett új világ kifejezés fokozottan igaz a modernkori edukáció szempontjából, hiszen ebben az esetben mindkét oldal (mind tanár, mind diák) szerepe, továbbá legfontosabb feladatai is átalakulni látszanak. Gondolataimat támasztja alá Szűts Zoltán, hiszen „*A jelenben, amikor az online kommunikáció és média domináns információs közeggé válik, a tanítás és tanulás területén a kísérletezésnek, ezáltal a rendszer átalakulásának vagyunk tanúi.*”⁷ Íme egy kiváló példa Steigervald Krisztiántól, mely maximálisan szemlélteti ezt az átalakulást; a fiatalok elindultak a korábbi

⁴ STEIGERVALD I.: id. mű 100. o.

⁵ STEIGERVALD I.: id. mű 63.o: bővebb meghatározás az alapélményekről

⁶ KÖRÖSNÉ MIKIS Márta (2006): *A digitális írástudás gyermekkori megalapozása*<https://ofi.oh.gov.hu/tanulas-21-szazadban> , utolsó letöltés: 2024. 11.13.

⁷ SZÜTS Zoltán: *A digitális pedagógia elmélete* (Akadémiai Kiadó, Budapest, 2020), 120-121. o. (a továbbiakban: SZÜTS)

hierarchikus mintával szemben, ami azt jelenti, hogy a tudásátadás iránya megfordult.⁸ Napjainkban már számtalan X, Y generációs is Z vagy Alfa generációs gyermekeitől, unokáitól szerez tudomást a körülötte lévő újdonságokról, kimondottan, ha az az internettel áll összefüggésben. Ennek eredményeképp teljesen értelmét veszti a pár évtizeddel ezelőttig megrendíthetetlen álláspont, mely szerint az idősebb mindig bölcsőbb, okosabb, illetve szélesebb körű tudással rendelkezik fiatalabb embertársaiktól. A Pedagógiai folyóiratok weboldal egyik cikkében⁹ az áll, hogy „*A tanítás-tanulás folyamata, a tanár-diák kapcsolat klasszikus felfogása nehezen változtatható meg. Még mindig él és hat a tanárnak, mint a tudás egyetlen forrásának a képze.*” Véleményem szerint ez az egyik olyan nehézség, ami kimondottan nagy fejtörést okoz a pedagógusoknak, ennek ellenére nap mint nap kénytelenek ezzel szembenézni, mert a világ nem fog lelassulni vagy kevésbé átalakulni. Amint elutasítják az internet elterjedése által létrejött új nézeteket, kialakul egyfajta állapot, melyet a Prievara Tibor digitális szakadéknak¹⁰ nevez.

A rettegett csoport, avagy az új generációk jellemzői

Ahhoz azonban, hogy a nagy mértékben átformálódott szerepekről egy sokkal átfogóbb képet kaphassunk, elengedhetetlen, hogy még tüzetesebben górcső alá vegyük a Dr. Guld Ádám által médiagenerációnak¹¹ nevezett csoport fiatalabb tagjait, avagy a mai iskolapadban ülőket, pályakezdőket. Vizsgálandó szempontok mindenekelőtt a beállítottságuk, generációs sajátosságaik, illetve természetesen a többiektől való másságuk iskolai keretek között történő megnyilvánulása, melyben elsősorban az internet, továbbá a modern médiumok hatása kap meghatározó szerepet. Számos kvalitatív (pl. interjú) és kvantitatív (pl. kérdőív) kutatás irányul a

⁸ STEIGERVALD I.: id. mű 139.o.

⁹ KOVÁCS Géza (2006): *Gondolatok a módszerek elméleti és gyakorlati kérdéseiről*, Pedagógiai Folyóiratok

<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/gondolatok-a-modszerek-elméleti-es-gyakorlati-kerdeseiről>, utolsó letöltés: 2024.12.30.

¹⁰ PRIEVARA Tibor: *A 21. századi tanár – Egy pedagógiai szemléletváltás személyes története* (Neteducatio Kft., Budapest, 2015), 77.o. (a továbbiakban: PRIEVARA)

¹¹ GULD Ádám: *A Z generáció médiahasználat. Jelenségek, hatások, kockázatok* (Libri Kiadó, Budapest, 2022), 19. o. (a továbbiakban: GULD)

témára, nem véletlenül: ők valami egészen újat képviselnek. Kiváló példa erre, hogy pedagógusaikkal ellentétben számukra már természetes, hogy a világ bármely pontjáról származó, bármely tudás a másodperc töredéke alatt elérhető. Ehhez ráadásul semmiféle erőfeszítés nem szükséges, csupán egyetlen nélkülözhetetlen eszköz; a mobiltelefon. Steigervald Krisztián nem véletlenül jutott a hosszú éveken át tartó kutatásai során arra a következtetésre, hogy a Z-sek alapélménye az azonnaliság. Az internet türelmetlen, várni a legkevesbé sem hajlandó olvasókat nevel. Az állítást alátámasztja a Ludovika.hu weboldalon fellelhető publikáció¹² is, ahol a Z generáció legmeghatározóbb tulajdonságai kerülnek előtérbe. Az írásban szerepet kapott többek között az „itt és most” kifejezés, amint a kérdésekre való válaszkérés került megemlítesre.

Ezek függvényében vitathatatlan a tény: ha az internet nyújtotta végtelen lehetőségek által minden tanuláshoz szükséges információ rendelkezésre áll, melyet ráadásul pillanatok alatt elő lehet hívni, nem sok ember választása esik a 20. században még felülmúlhatatlan megoldásra: a papíralapú könyvekből való ismeretszerzésre. Eme gondolatot Richter Csaba mondatával igazolom, miszerint *„mindannyian tudjuk, érezzük, hogy a digitális kütyük és az ingergazdag online tartalmak elterelték a mostani generációk figyelmét a magasirodalom műremekeiről, a könyvekről, egyáltalán az olvasás pótolhatatlanságáról.”*¹³ A jelenleg is fennálló helyzet tehát, hogy a fiatalok minden, számukra új dolgot szinte azonnal magukénak akarnak tudni, ha számukra idegen dologról van szó, arról azonnal tudást szeretnének birtokolni, mindezekhez pedig mint említettem, könyvek helyett az internet világában leltek otthonra. Szűts Zoltán is ezt az álláspontot képviseli mert *„megerősödik a böngészés, szkennelés és szkimelés”*¹⁴, illetve ugyanitt kitért a képernyőn olvasott tartalmak terjedelmének csökkenésére is. Evidens ma már, hogy amint az információszerzési folyamat egy kisebb erőfeszítést, időbefektetést igényelne, a fiatalok elvesztik érdeklődésüket a téma iránt, legyen az bármilyen meghatározó is.

¹² BIRÓ Éva (2024): *Gondolatébresztő a Z generáció oktatásához*<https://www.ludovika.hu/blog/kreativitas-blog/2024/04/18/gondolatebresztő-a-z-generáció-oktatásához/>, utolsó letöltés: 2024. 12.01.

¹³ RICHTER Csabi: *Mindenki nyer, ha mersz! Formabontó digitális módszertani ötletek és jó gyakorlatok a magyartanításban* (Neteducatio Kft., Budapest, 2023), 12-13.o. (a továbbiakban: RICHTER)

¹⁴ SZÜTS: id. mű 121.o.

Igaz ez a kötelező olvasmányokra is, hiszen általában akad egy rövidebb, könnyebb, jobban érthető verzió a világhálón, ami kevésbé elavult és még csak pénzbe sem kerül megvenni.

Mi az a multitasking és miért fontos róla beszélni?

További jellemzők utáni kutatásom során belebotlottam az Egy.hu nevezetű weboldalba, ahol egy 2023-as cikket tanulmányoztam át tüzetesebben.¹⁵ Az írás középpontjában a manapság egyik kifejezetten közkedvelt, illetve az esszé szempontjából is meghatározó csoport, a Z generáció áll. Megemlítik velük kapcsolatosan, hogy *„a megismerésük élményalapú, ami azt jelenti, hogy nem szeretnek tankönyvből meg jegyzetekből tanulni, hanem egész egyszerűen élményként kell megélniük az új ismereteket.”* Ahhoz, hogy ezt az idézetet teljes mértékben megértsük, fontos, hogy az élményalapú oktatásra való igény háttérbe tekintsünk, illetve vizsgáljuk, hogy az eddig felsoroltokon kívül még milyen okok húzódnak mindezek mögött.

Az idők során történő teljes átalakulás megismeréséhez szükséges tudnivalók feltárását a fiatalok koncentrációjával kapcsolatos változásokkal folytatjuk. Az internetes információáradat, valamint az általa kínált sokszínű tartalmak olyan mértékű változásokat idéznek elő az emberek, kimondottan a digitális bennszülöttek agyában, gondolkodásmódjában, továbbá koncentrációs képességükben, hogy az már a felnőttek (jelen esetben a tanárok) számára is rendkívül érzékelhető. Utóbbi jelenség az elmúlt évtizedekben egyre jelentősebb lett, hatást gyakorolva így az oktatásra is.

A jelenség miatt egy angolból eredő kifejezés került a köztudatba, ami a multitasking lenne, mint tevékenység. A szó magyarra fordítva kettő vagy annál több különböző dologra történő figyelemmegosztást jelent egyidejűleg. Dr. Guld Ádám használja, illetve meg is magyarázza a szót¹⁶, továbbá élethű példákkal is szolgál erre az élet minden területéről (ilyenek a mozgás, melyet manapság már nem

¹⁵ KOVÁCS Kriszta (2023): „Bűntétessel a mai gyerekeknél semmire nem lehet menni” – interjú a generációkutatóval <https://egy.hu/szocio/buntetessel-a-mai-gyerekeknél-semmire-nem-lehet-menni-interjú-a-generációkutatóval> , utolsó letöltés: 2024. 11. 14.

¹⁶ GULD: id. mű 40.o.

szokás megtenni egy vagy több médium használata nélkül, ezen kívül a több médiafelület egyszerre történő használatát is megemlítette, mint multitasking- jelenség). *„Az állandó multitasking hatására ugyanis a Z generáció figyelemkoncentrációs képessége jelentősen lecsökkent, illetve a figyelmüket nemcsak megragadni nehéz, hanem megtartani is óriási kihívásnak számít.”*¹⁷ - ez az idézet tökéletesen összefoglalja az oktatásban lévő probléma gyökereit, mely természetesen az Alfa generáció életében is jelentős. A Mindsetpszichologia.hu is mélyen beleásta magát a témakörbe¹⁸, főként beleértve annak hátrányait, árnyoldalait. A fogalmat illúzióként emlegetik, hiszen az agyunk csak elhitei velünk, hogy több dologra figyelni egyszerre egy kifizetődő és előnyös dolog. Ez azonban közel sincs így, derül ki a cikkből, hiszen *„az ilyen jellegű mentális terhelés kimeríti az agy glükóz készletét, mely eredményeképpen kevésbé leszünk hatékonyak és hamar elfáradunk.”*¹⁹A cikkből továbbá tudomást szerezhetünk arról, hogy a témát kutatta még többek között Dr. Daniel Levitan neurológus is, aki élete során számos orvosi sikert ért el az Egyesült Államokban. Ő is a negatív oldalról foglalt álláspontot, mert a multitasking az emberi agyat *„végelesen egy gyengébb gondolkodásmódra állítja be”*. Felhívja a figyelmet arra, hogy a jelenség különösen a fiataloknál jelent hatalmas kockázatot. Mindez révén választ is kaptunk arra a kérdésre, hogy miért is romlik rohamosan a tizen-huszonévesek memóriája, illetve koncentrációs képessége. Létezik emellett egy másik tényező is, mely úgyszintén a romló tendenciákhoz járul hozzá, ez pedig nem más, mint a mindeddig említett tényekkel szorosan kapcsolatban álló internetfüggőség.

Az internetfüggőség kialakulása, biológiai háttere

Ahhoz, hogy tisztában legyünk azzal, mit is jelent ez a szó, részletesebben meg kell magyarázni azt. Ehhez többek között Adam

¹⁷ GULD: id. mű uo.

¹⁸ DUDÁS Dóra (2017): *Multitasking- avagy a párhuzamos munkavégzés árnyoldala*(<https://mindsetpszichologia.hu/multitasking-avagy-a-parhuzamos-feladatvezes-arnyoldalai>, utolsó letöltés: 2024.12.10. (a továbbiakban: DUDÁS)

¹⁹ DUDÁS: id. mű

Alter egyik könyve²⁰ lesz a segítségemre, hiszen számtalan releváns, mindennapi példával szolgál az olvasók számára, melyek által meg is bizonyosodhatnak arról, hogy a függők csapatát erősítik-e, avagy sem. A 35. oldalon erre a célra szolgál egy 5 kérdésből álló gyorseszét, melyben minél magasabb pontszámot kapunk, annál nagyobb az esély az addikcióra. A könyv teljes terjedelmében segíti a reális képalkotást a napjainkban igencsak sokakat gyöttrő függőségi tünetekről, azok felismeréséről, illetve megakadályozásáról. Kiderül a mű első részéből, hogy egyáltalán nem túlzás a modern médiumoktól való függőséget más viselkedési függőségekkel (játékgepek, kábítószer, alkohol) párhuzamba vonni, hiszen kísértetiesen hasonlóak a tünetek, amiket produkálunk közben. Na de milyen hatással van az emberi szervezetre az internetfüggőség, továbbá mit okoz ez a fiatalok tanulási környezetében? Ennek a témakörnek a tanulmányozására irányul az egész írásom, ezáltal ezt az irányt is fontos szemügyre vennünk. „Egy nemrégiben elvégzett felmérés szerint a lakosság mintegy 40%-a szenved valamilyen, az internettel kapcsolatba hozható függőségben, legyen az e-mail, játék vagy pornó.”²¹ Ez egy rendkívül magas szám és előreláthatólag egyre csak növekedni fog a közeljövőben, hiszen az új generációkat már születésüktől fogva médiateltett környezetben nevelik, ebbe születnek és ez olyan mértékben kihat az életükre, hogy összerosódtak a tényleges és a virtuális világ közötti határok. A jelenség biológiai háttere magyarázatot ad az iskolában történő változások szükségességére, ezért kulcsfontosságú kitérni rá, ez következik most.

A dopamin nevezetű hormon szoros összefüggésben áll a függőség kialakulásával, erről úgyszintén Adam Alter könyvéből szerezhetünk tudomást²². „Az agy általában csak kis mennyiségű dopamint szabadít fel, ám bizonyos anyagok és addiktív élmények következtében túltermelés következhet be.” A Fitopont.hu weboldalon is találunk egy ehhez kapcsolódó írást, melyben az áll, hogy „a dopamin döntő szerepet játszik az agy jutalmazási

²⁰ ALTER, Adam: *Ellenállhatatlan. Hogyan okoz függőséget a technológia?* (HVG Könyvek, Budapest, 2018, a továbbiakban: ALTER)

²¹ ALTER: id. mű 34.o.

²² ALTER: id. mű 78.o.

*rendszerében.*²³ Így teljesen érthető, ha a tanulók nagymértékben a technológia befolyása alatt állnak, nélkülözhetetlen ezeknek a tanítási órákon történő használata.

Egy másik hormon meghatározását is fontos kifejtenuünk, hiszen ez (vagy ennek hiánya) is nagy mértékben hatást gyakorol a tanulók iskolában történő teljesítményére, tényleges koncentrációjuk időtartamára. Ez a hormon a melatonin, mely mindenekelőtt sötét környezetben képes termelődni az emberi szervezetben. Steigervald Krisztián által megbizonyosodhatunk arról, hogy *„minél több időt tölt el egy kisgyerek bármilyen monitor előtt, annál inkább lecsökken az alvási ciklus szabályozásáért felelős hormon, a melatonin szintje. Felborul a természetes rend, nehezebben és nagyon későn alszik csak el.”*²⁴ Abban az esetben tehát, ha a fiatalok egész éjjel hosszasan bámulják a kékfényt kibocsátó mobilkészüléket, nem valósul meg a szervezetnek szükséges környezet, nem termelődik a kellő mennyiségű melatonin. Ennek következtében pedig egy napjainkban egyre gyakoribb betegség, a krónikus alváshiány alakul ki, melyre Adam Alter is felhívja a figyelmet. Mindez rányomja bélyegét a diákok tanulási folyamataira, hiszen egyre kevésbé lesznek képesek odafigyelni huzamosabb ideig. Ebből kifolyólag erősen ajánlott mobiltelefon, illetve más egyéb digitális készülék nélkül aludni, hogy legalább arra a rövid időre ne legyünk a digitális világ nyomása alatt, illetve, hogy a megfelelő mennyiségű melatonin képes legyen megtermelődni. A legtöbb fiatalnál ez azonban kivitelezhetetlen, így tehát a pedagógusok kénytelenek szembenézni a sokáig egy dologra koncentrálni képtelen diákjaikkal. A jelenség nem látszik eltűnni napjainkban sem.

Mi a modernkori edukatív tanóra titka? Mik a diákok elvárásai?

A továbbiakban fontos, hogy felhívjuk a figyelmet a hatékonyan folyó modernkori oktatás megvalósításához szükséges lépésekre. Emellett bővebben szükséges taglalnunk, miben is kell

²³ HÁROM Adrienn (2024): *Mi is az a dopamin?* <https://www.fitopont.hu/blog/mi-is-az-a-dopamin>, utolsó letöltés: 2024. 12.30.

²⁴ STEIGERVALD Krisztián: *Generációk harca – Hogyan tanuljunk egymástól, egymásért?* (Partvonal Kiadó, Budapest, 2023), 147.o.

megnyilvánulnia a messzemenő változtatásoknak a tanárok oldaláról. Magyarországon elszántan foglalkozik a kutatási területtel többek között Szűts Zoltán, Prievara Tibor, Fegyverneki Gergő, illetve Aknai Dóra Orsolya is, így az álláspontfoglalásomban a könyveikben szereplő ötleteket, újításokat is beiktatom. Célom, hogy az eddig sikeresnek bizonyuló tanítási módszereket megosszam, illetve megmutassam, hogy létezik egy út, mely az új generációkhoz vezet, csak tudni kell azt jól megközelíteni.

No de miként is valósulhat meg egy digitális szakadék nélküli oktatás, illetve mely kritériumoknak szükséges megfelelniük a pedagógusoknak? Mivel az edukáció résztvevői legnagyobb számban a tanulók, így a változtatáshoz vezető út során elengedhetetlen kitérni arra, milyen elvárásokkal is rendelkeznek a tanáraik felé, mik azok, amik számukra létfontosságú tulajdonságok az ismeretet átadó féllel szemben. Kétségtelen, hogy a többi szereppel, illetve feladattal együtt ezek is számottevően átalakultak. Prievara Tibor így mutatja be a helyzetet: *„Baj van – nem is kicsi!”*²⁵ Ugyanebben a könyvben szerepelt egy gondolat, mely a tanártársak felé irányul, és igencsak megfontolandó a téma szempontjából, hiszen rávilágít a megoldásra: *„olyan rendszerben kell dolgoznunk, amely teret ad a diákok igényeinek, és segíti őket céljaik elérésében (bízni bennük, ha úgy tetszik).”*²⁶ Egy jó pedagógus tehát nyitott számára új készségek elsajátítására, hiszen a cél egy hatékony, modern oktatás megvalósítása.²⁷

Manapság a diákokkal történő közös előrehaladás nem bizonyul egy könnyű feladatnak, hiszen figyelemkoncentrációs képességük egyre inkább romló tendenciát mutat. Ebből kifolyólag a diákok legfontosabb elvárása egy tanártól, hogy érdekes órákat tartson, gondolatmenetét jól szemléltesse a többiek felé, illetve az órán az új ismeretek mellett az élvezet is kapjon szerepet. A figyelemfelkeltés, illetve annak megtartása tehát létfontosságú a modernkori oktatásban, még akkor is, ha nagy erőfeszítést igényel. Ismét egy angoltól eredő kifejezés meghatározásával folytatjuk a témát. A

²⁵ PRIEVARA: id. mű 15-16.o.

²⁶ PRIEVARA: id. mű 36.o.

²⁷ NIKITSCHER Péter (2016): *Milyen a jó pedagógus? - Elvárások, szerepek, kompetenciák az empirikus kutatások tükrében* / *Milyen a jó pedagógus? - elvárások, szerepek, kompetenciák az empirikus kutatások tükrében* | Oktatókutatás és Fejlesztő Intézet, utolsó letöltés: 2024. 11.29.

jelenleg szóban forgó kifejezés a gamifikáció, mely az angol *gamification* ('játékosítás') szóból származik és igencsak nagy hasznát vesszük a tanórákon, hiszen célja az átlátható, játékos szemléltetés. Richter Csaba magyar-történelem szakos tanár könyvéből²⁸ kiderül, hogy meghatározó szerepet tulajdonít az imént definiált fogalomnak az óráin, nem véletlenül. A diákoknak fontos, hogy ne csak hallják, hanem elképzelni is tudják az órán elhangzottakat, ez pedig egy hatásos módszernek bizonyul ehhez. Tanúskodik erről Szűts Zoltán is, hiszen úgy vélekedik, hogy „*a gamifikáció használata az oktatásban azt a célt szolgálja, hogy a tanulókat aktiválja, és interaktivitásra készítse.*”²⁹ 2020-ban a Kahoot nevezetű alkalmazás bizonyult az egyik leghatásosabb erre szolgáló applikációnak, népszerűsége azóta is töretlen, hiszen számtalan tanár iktatja be órái színesítése érdekében. Többféle kvízt létre lehet hozni a segítségével, ezekhez képeket és ábrákat is csatolhatunk, melyek segítik a tananyag rögződését, illetve figyelemfelkeltőek is.

Evidens tehát, hogy a digitális eszközök órai használatának számos pozitív hozománya lehet mindkét fél számára, csak meg kell találni, miként használhatjuk jól ezeket. Megannyi további internetes applikáció létezik, melyek nagyban hozzá tudnak járulni a tanórák modernizálásához, diákok igényeihez történő alakításához. Ezekről az alkalmazásokról *A mobiltanulás ábécéje pedagógusoknak. Módszertani és technikai ötletek mobilozó tanulókhöz* című könyvből³⁰ szerezhetünk tudomást, melyben egy rövid leírások, útmutatók is találhatóak, ez nagy könnyebbség lehet akár egy X generációs tanár számára is. Minden oldalon QR-kódokat helyeztek el, melyek beolvasását követően automatikusan az alkalmazáshoz irányít a készülék. Vegyünk szemügyre néhány hasznos példát ezek közül, melyeket érdemes beiktatni a tanórákra. A fentebb leírt gamifikációhoz tökéletes alternatíva lehet a Duolingo használata, amely az idegen nyelvek elsajátításához nyújt hatalmas segítséget. Léteznek emellett olyan számítógépes programok, melyek a biológia

²⁸ RICHTER: id. mű

²⁹ SZÜTS: id. mű 129.o.

³⁰ FEGYVERNEKI Gergő, AKNAI Dóra Orsolya: *A mobiltanulás ábécéje pedagógusoknak. Módszertani és technikai ötletek mobilozó tanulókhöz* (Neteducatio Kft., Budapest, 2017)

tantárggyal összeköthetőek, mint például a Madárhatározó, vagy a Kétlétű- és hullőhatározó. Ha szeretnénk, virtuális könyvtárat is birtokolhatunk, ehhez a Kötelező olvasmányOK telepítésére lesz szükségünk, de segítségül hívhatjuk mobilunkat akár a matematika világában is a PhotoMath használatával, mely kiválóan szolgál eredményeink leellenőrzésére. A könyvben található 57 alternatívából minden pedagógus megtalálhatja a hozzá, és a tanított tárgyaihoz legközelebb álló opciót, ezzel is jó hangulatot előteremtve a tanórákra.

A korábbi oktatással ellentétben ma már elengedhetetlen a tanulóknak egy adott tantárgy szeretetéhez a szaktanárral történő rendszeres interakció, visszajelzés, illetve a humor szerepe is meglehetősen felértékelődött. Az utóbbi fontossága szintúgy az internetre, továbbá a közösségimédia-platformokra vezethető vissza, az ott található szarkasztikus videókra, mémekre. Dr. Guld Ádám szerint „*a Z generációs fiatalok kifejezetten nyitottak a vicces tartalmakra, nemcsak szívesen fogyasztják, de tudatosan keresik is ezeket.*”³¹ Ez magyarázatot ad arra, miért is érdemes megfontolni ezek használatát, akár tanárként, az iskolában is. Richter Csaba töretlen sikert aratott eme innovatív módszer beillesztésével, amiről fentebb már idézett könyvében számol be. Pozitív hozadéka lehetnek annak, ha a szaktanár a gyerekekkel tananyaghoz kapcsolódó mémeket csináltat, hiszen „*a készítőjük nem csupán jól ismeri, átlátja és érti a tananyagot, de egyidejűleg szereti is a tantárgyat!*”³² Mindezekhez információkkal szolgál a különféle mémgenerátorokról is, melyek segítségével bárki számára könnyen gyárthatók eme humorral fűszerezett tartalmak. A Tanárblog³³ alapítói könyvében található gondolattal zárom az ötletek feltárását, miszerint „*példaként említhetjük azt a pedagógust, aki számára a diákközpontúság fogalma azt jelenti, hogy alehető legtöbb tudást kell átadni a legrövidebb időn belül.*”³⁴ Mindemellett az internet démonizálása helyett érdemes kiaknázni az

³¹ GULD: id. mű 46.o.

³² RICHTER: id. mű 52. o.

³³ A weboldal ezen a linken elérhető: <https://tanarblog.hu/>, alapítói: Nádori Gergely, Prievara Tibor

³⁴ PRIEVARA Tibor – NÁDORI Gergely: *A 21. századi iskola – Kézikönyv az iskola digitális transzformációjához* (Enabler Kiadó, Budapest, 2018), 25. oldal

infokommunikációs eszközökben rejlő lehetőségeket, melyek igencsak széles spektrumon mozognak.

Összegzés

Végezetül összegezzük egy pár gondolattal a fent leírtakat! Steigervald Krisztián mondata lesz ehhez segítségemre, mely így hangzik: „*nem jobb, nem rosszabb, csak más!*”³⁵. Ha minden idősebb korosztály eszerint látja az átalakult, digitalizált világot, már eggyel kevesebb problémával kell megküzdeni. A generációs alapélmények okozta beszűkültség számos problémát előidéz az oktatásban is, ezért előnyösebb túllendülni ezeken, hiszen csak további nehézségeket szülnék.

Az esszében szó esett az idősebb tanárokról, és mint kiderült, ők azok, akik a legnehezebb helyzetben vannak jelenleg. Nekik van leginkább szükség a már említett módszerek elsajátítására annak érdekében, hogy otthonosan mozogjanak a fiatalok által igencsak kedvelt online térben. Prievára Tibor elsősorban 5 tulajdonságot fejt ki, melyek nélkülözhetetlenek bizonyulnak a tanórák átalakításához. Ezek pedig az együttműködés, a tudásépítés, az IKT használat, a valós problémák megoldása- innováció, továbbá az önszabályozás.³⁶ Ezeknek alkalmazásával kiküszöbölhetőek a különbségek okozta nehézségek, majd megvalósulhat egy modernizált oktatás, melyben már az átalakult szerepek nem jelentenek gondot sem diáknak, sem tanárnak. Jegyek helyett ő pontrendszereket vezetett be, melyről a könyve 9. fejezetében mesél bővebben³⁷, és hasznos lehet tanártársai számára is. Ezek a pontrendszerek hatásosnak bizonyultak a könyv végén lévő tanulói kritikák alapján³⁸, illetve nem keltik az összehasonlíthatóság érzését sem, ami nagy előny a visszajelzésre fontos szerepet ruházó tanulóknak.

³⁵ STEIGERVALD Krisztián: *Mindent a generációkról* (Friderikusz Podcast, 2024) <https://www.youtube.com/playlist?list=PLu6L9HIV4-Ku88W10LrRhVttjvGJuZZRU>, utolsó letöltés: 2024. 12. 15.

³⁶ PRIEVARA: id. mű 20-29.o.

³⁷ PRIEVARA: id. mű 85-94.o.

³⁸ PRIEVARA: id. mű 132-133.o.

Az új generációkkal történő közös munka nem egyszerű, de minden küzdelmet megér, hiszen számos nagyszerű tulajdonsággal rendelkeznek. Megfelelő támogatással és odafigyeléssel hatalmas dolgokat képesek elérni, hiszen egy kihívásorientált, céltudatos csoportról beszélünk, akik egészen fiatalon is önálló véleménnyel rendelkeznek. Őket már az élethosszig tartó tanulásra kell felkészíteni tanáraiknak³⁹, hiszen mindig akad egy újabb módszer, egy átalakított, gyorsabb, modernebb verzió a digitalizációnak köszönhetően. Ebből kifolyólag a jövő munkaerői széleskörű tudást birtokolnak a digitális világról, melyet hasznosíthatnak majd a most még talán nem is ismert szakmák keretein belül. Ismétlem, ha a „nem jobb, nem rosszabb, csak más!” mottó szerint éljük mindennapjainkat, megvalósulhat egy gördülékenyen folyó oktatás Magyarországon is.

³⁹ HARANGI László (2009): *A „lifelonglearning” paradigma és hatása a magyar közoktatásra*, <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/tanulas-kora/lifelong-learning>, utolsó letöltés: 2024. 12.15.

Felhasznált irodalom

ALTER, Adam: *Ellenállhatatlan – Hogyan okoz függőséget a technológia?* (HVG Könyvek, Budapest, 2018)

BERECZKI Enikő: *A rejtélyes Z generáció – Együttműködés a mai tizen- és huszonévesekkel* (HVG Könyvek, Budapest, 2022)

FEGYVERNEKI Gergő – AKNAI Dóra Orsolya: *A mobiltanulás ábécéje pedagógusoknak – Módszertani és technikai ötletek mobilizáló tanulókhöz* (Neteducatio Kft., Budapest, 2017)

GULD Ádám: *A Z generáció médiahasználata – Jelenségek, hatások, kockázatok* (Libri Kiadó, Budapest, 2022)

KOMENCZI Bertalan: *Tanulási környezet a 21.század elején (2016)* <https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/3627/1/Tanul%C3%A1si%20k%C3%B6rnyezet.pdf>

PRIEVARA Tibor: *A 21. századi tanár – Egy pedagógiai szemléletváltás személyes története* (Neteducatio Kft., Budapest, 2015)

PRIEVARA Tibor – NÁDORI Gergely: *A 21. századi iskola – Kézikönyv az iskola digitális transzformációjához* (Enabler Kiadó, Budapest, 2018)

RICHTER Csabi: *Mindenki nyer, ha mersz! Formabontó digitális módszertani ötletek és jó gyakorlatok a magyartanításban* (Neteducatio Kft., Budapest, 2023)

STEIGERVALD Krisztián: *Generációk harca - Hogyan értsük meg egymást?* (Partvonal Kiadó, Budapest, 2020)

STEIGERVALD Krisztián: *Generációk harca – Hogyan tanuljunk egymástól, egymásért?* (Partvonal Kiadó, Budapest, 2023)

SZÜTS Zoltán: *A digitális pedagógia elmélete* (Akadémiai Kiadó, Budapest, 2020)

II. helyezett

Málik Márk

A sport egészségnevelésben betöltött szerepe

**Irinyi János Református Oktatási Központ, 10. évfolyam,
felkészítő tanár: Roskóné Szilágyi Ágnes**

BEVEZETÉS

Azért választottam ezt a témát, mert fontosnak érzem, hogy a sport által a gyerekeket és felnőtteket az egészségük megőrzésére sarkaljam. Úgy gondolom, a sport által egészségnevelést is végzünk az emberek életében. Én azt szeretném elérni, hogy a sportolás ne kényszer legyen, hanem egy olyan dolog, amit az emberek szívesen csinálnak a szabadidejükben és ezáltal, ha a sport egy kedvelt időtöltés lesz, nem csak az egészségüket őrzik meg, hanem a lelki és pszichés egészségüket is.

Az egészségnevelés

Hazánkban a szakirodalmakban az egészségfejlesztés és egészségnevelés fogalma általában átfedésbe kerül, a neveléstudományban sokszor szinonimaként használják. *(Molnár, Beregi, Kós, Suszter, 2023)*

Az egészséges életmód kompetencia-tartományának 12 pontja: Személyi higiéné; Egészséges táplálkozás; Több mozgás; Stressz tűrés, stressz kezelés; Baleset megelőzés; Kiegyensúlyozott szexualitás; Nem dohányzás; Mérsékelt alkoholfogyasztás; Drogtagadás; Időben orvoshoz fordulás; Együttműködés az egészségüggyel; Egyéni környezettisztelet. *(Gritz, 2018, 42.o.)*

A 2004–2005-ös tanévtől a Köznevelési törvény értelmében az iskoláknak helyi egészségnevelési programot kellett kidolgozni. A törvény tartalmakat jelölt ki, melyeket a pedagógusoknak közvetíteniük kellett. A műveltségterület viszont befolyásolja például a pedagógusok egészségről alkotott felfogása, vagy az iskolai mechanizmusok. Mindennek következménye, hogy van, aki profitál az egészségnevelési programból és van, aki nem. *(Molnár, Beregi, Kós, Suszter, 2023)*

A Sport Általi Nevelés multifunkcionális szerepe

A sport által az ember elsajátítja mind a társai mind az ellenfelei és a szabályok iránti tiszteletet, ezeken felül a szolidaritást, a vállalkozó szellemet és a kollektív figyelmet. A sport általi neveléssel foglalkozó Európai bizottság megállapította, hogy a sport által értékeket adunk át a gyerekeknek, felnőtteknek. A sport által átadható értékek segítségével a fiatalok nem csupán a fizikai állapotukban, hanem a szociális közösségüket illetően is fejlődnek. A csapatjátékokban általában a magasabb aktivitású versenyzők produktívabbak, mert a felelősségérzetük kisebb. Ilyenkor ugyanis megoszlik a csapatársai és önmaga közötti felelősség. Az intellektus mellett a küzdőképesség, a kitartás, önérvényesítés, továbbá a fegyelmezettség is nagyon fontos egy sportot űző ember életében. A sportoláshoz nyugodt temperamentum kell, hogy a játékos higgadtan, az előre, fejben kidolgozott, kimunkált taktikát hibátlanul és eredményesen tudja alkalmazni. Mind ezt a gyerekekbe és a felnőtt sportolókba is bele tudjuk nevelni. Az egészségnevelést a sport által egészen kiskorban el kell kezdeni, mert ahogyan cseperedik a gyermek ezt egyre eredményesebben tudja gyakorolni az életében. (Horváth, 2011)

A sport pszichés követelményei

A tévhitell ellentétben a sportoláshoz nem csak fizikai erőnlét szükséges, hanem a gyors helyzet felismerés is nagyon fontos, valamint a megfelelő problémamegoldó képesség is. Sokszor rögtönzést igényelnek a sportok. Az ellenféllel szemben a térben való célszerű helyezkedés mozgáskoordinációt fejleszt, ráadásul a játékos gyors döntéshozatali képességét, jó helyzetfelismerését is tudja ezáltal fejleszteni. Mindennek a hétköznapi életben is hasznát tudja venni a sportoló. A legtöbb sport szellemi sportnak is felfogható, hiszen óriási koncentrációt, figyelmet, nagyon jó helyzet felismerési képességet és kombinációs munkát igényel. A sporthoz kötött gondolkodás lényegében tér el a szellemi munka által igényelt gondolkodási folyamattól. (Horváth, 2011) „A taktikus gondolkodást, helyzetelemzést, problémamegoldást igénylő sportágak művelőinek nyilvánvalóan magasabb intellektuális képességekkel kell rendelkezniük.” (Horváth, 2011, 96.o.)

A sport, mint egészségtudatossági komponens

A sportnak számos jótékony hatása ismert. Ezek egyik része fiziológiai szempontból lényeges, hisz a sportolás olyan fiziológiai

hatásokat hoz létre, mint a szív- és keringési rendszer állapotának javulása, a légzőrendszer oxigénfelvételi képességének növekedése, a mozgáskoordináció javulása, valamint az idegrendszer és immunrendszer működésének javulása. Az, anyagcsere fokozódik, könnyebbé válik a megfelelő testsúly elérése, vagy akár a nem fertőző betegségek kialakulási kockázata csökken. Pszichológiai szempontból is számos jótékony hatás sorakoztatható fel a rendszeres aktív sportolás mellett. Ilyenek például, hogy pozitív befolyással van az adott ember személyiségének fejlődésére, hozzá járul a reális testképhez és testtudatossághoz, javítja az önértékelést, fejleszti a szociális készséget és csökkenti a szorongás kialakulását vagy annak mértékét. „Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a pozitív hatások megjelenése és fennmaradása csak az optimális mértékben végzett sporttevékenység esetén lehetséges, hiszen a túlzásba vitt sportolás egészségkárosító hatással bírhat és a személyiségre nézve is negatívan hat (pl. csökkenti az önértékelést).” (Kovács és Nagy, 2017, 650.o.).

A rendszeres sport egy eredményességi tényezőként írható le, hisz az az ember, aki rendszeresen sportol, egészségét és egészségtudatosságát tekintve eredményt ér el azzal kapcsolatban, hogy egészséges élete legyen. Egészségtudatosság jellemzi azokat a tanulókat is, akik rendszeresen sportolnak. Ezek a tanulók többnyire tartózkodnak az élvezeti szerektől (nem dohányoznak, nem fogyasztanak alkoholt vagy drogot), felelős szexuális magatartást tanúsítanak (védekeznek). A sportoló embereket többnyire nem az agresszió jellemzi, hanem nyugaltság és ésszerű gondolkodási mód, továbbá reális felfogás mind a sport területén mind magánéleti dolgok terén. (Kovács és Nagy, 2017)

Az elmúlt években azt tapasztaltam mind a saját iskolámban vagy a régi iskolámban visszalátogatva, hogy egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az egészséges táplálkozásra és egészséges életmódra való nevelésre. Az egészségnevelés és a sport többek között ezért jár együtt. A sport sok szülő szerint a tanulás rovására tud menni ez nagyon kevés esetben van így, ugyan a sportnak köszönhetően a gyermek küzdeni fog és kitartó lesz az élete minden szakaszán a sportnak köszönhetően és a tanulásban is kitartóbb lesz. A hétköznapi életben is egy rendes tisztelt ember lesz belőle, hisz a sport óriási tiszteletre és önuralomra tanít, amit az élet minden területén tud az egyén hasznosítani, az idegen emberekkel szemben is, a családtagjaival szemben is és a közfeladatot ellátó személyekkel szemben is. A sport tehát egészséges életmódot, emberséget, kitartást és tiszteletet tanít gyermeknek és felnőttnek egyaránt.

Személyiségfejlődés a sportolás nyomán

A sporttevékenységeket nem lehet egyetlen tudomány szempontjából vizsgálni, hiszen a sport egy sokkal összetettebb téma. Számptalan tudomány nézőpontjait foglalja magába, mint például a szociológiai, pszichológiai, vagy a pedagógiai nézőpontokat is. A felmerülő problémák is hatással vannak a különböző területekre, mert mondjuk minden sportpszichológiai probléma egyben szociológiai probléma is és pedagógiai is. A tevékenységeket az egyének tevékenységhez való viszonya alapján tudjuk csoportosítani. Ennek megfelelően beszélhetünk az ember biológiai létét megőrző és fenntartó tevékenységekről; társadalmi - gazdasági kényszer szülte tevékenységről, továbbá az egyéni vágyak, óhajok, önkéntesség alapján működő tevékenységekről. (Horváth, 2011)

Az utóbbi csoportba tartozik a sport, ami alapvetően önkéntes szabadidős tevékenység, amit nem erőltetnek ránk. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy nem egyértelműen szabadidős tevékenység, hiszen tanulás, munka és játék is. Van benne önmegvalósítás, önkéntesség, önállóság, alkotás is. A sportolás az egyén egész lényére kihat. Nem csak fizikai részvételről van szó, és nem csak fizikai fegyelemre van szükség, hanem az egyén teljes pszichéjére is szükség van. Az edzés és a sport tevékenység során az elsődleges cél a személyiség fejlesztése. Tehát a mozgásos tevékenységek tanulása nem csak a cselekvések motoros végrehajtását jelentik, hanem ennél sokkal többet. Az értelmi, érzelmi és szociális tanulás eredményeképpen fejlődik a mozgásos cselekvés. Ezek együttesen vezetnek a mozgás tökéletes elvégzéséhez. (Horváth, 2011)

A sport, mint az erkölcsi meggyőződések kialakításának eszköze

Az erkölcsi nevelő hatás miatt a gyermekek nevelésében már egészen korán szerepet kell, hogy kapjon a sport oktatása. A lassan felcseperedő gyermek így tanulja meg hogyan viszonyítsa magát másokhoz, hogy barátságosan és segítőkészen forduljon a nála gyengébbekhez, és megtanulja miként küzdje le magában az irigységet és a féltékenységet, amit a nála erősebbekkel szemben érez. A csapatjáték során van lehetősége ráérezni az összetartozás lényegére. A játékszabályok megismerése által elfogadják a korlátokat, a bírók és a nézők nézetei az objektív szemléletét erősítik. Tehát a sport az élet nehézségeire és akadályaira is felkészít, mivel a gyermek elsajátítja vele az alapvető erkölcsi törvényeket és a mindennapi szabályszerűségeket. Tartósan jó eredményt elérni úgy

lehet, ha hasznos tagja a gyermek a csapatnak és összeszedett minden tekintetben. Csupán akkor lesz igazán sikeres és eredményes mind abban, amit csinál. (Horváth, 2011)

Iskolai egészségnevelés lehetőségei

Ahhoz, hogy az iskolai egészségnevelés jelentőségét kiemeljük, fontos tisztázni az egészségi állapotot befolyásoló tényezőket. Meg kell különböztetnünk, illetve két külön csoportba kell sorolnunk a külső és belső tényezőket. Külső tényezőként meg kell említenünk a természeti és a társadalmi környezetet, a belső tényezők esetében pedig az életmódot, továbbá a biológiai adottságokat, mint az alkat és a személyiségjegyek. A felsorolt példák közül a legnagyobb hangsúlyt az életmód kapja. Ezt követi az egyén genetikája, környezete, végül az egészségügyi ellátás. Az iskolában történő egészségfejlesztés jogszabályok által szabályozott, pontosan előírt célokat és tevékenységet határoz meg. Az iskolás korú gyermekek egészségmegtartása elnevezésű WHO által megvalósult nemzetközi kutatás (2014) eredményeiből olvashatunk többek között a fizikai aktivitásról és a képernyőhasználatról. „A fizikai aktivitást legalább 60 perc időtartamú és közepes és erős intenzitású mozgás heti gyakoriságával és az erőteljes testedzés gyakoriságával és időtartamával jellemezték.” (Beregi, 2021, 149.o.) A fizikai aktivitás és az egészség közötti kapcsolat feltérképezése az elmúlt néhány évtized kutatásainak meghatározó kérdése volt. Ezen kutatások eredményeinek ismertetése után megfigyelhető volt, hogy egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az oktatási intézmények a napi rendszeres testmozgásra és egészséges életmódra. (Beregi, 2021)

A sport általi személyiség fejlesztés kérdései

A személyiség fogalma igen nehezen fogalmazható meg. Önálló tudományág is alakult a témával kapcsolatban, a személyiség lélektan. Gordon Allport szerint „A személyiség azon pszichofizikai rendszerek dinamikus szerveződése az egyénen belül melyek meghatározzák jellemző viselkedését és gondolkodását”. (Blatt, 2021, 81)

Személyiségünk folyamatosan változik, fejlődik. Ezt a folyamatot a belső- és külső tényezők rendszere, valamint az egyén aktív tevékenysége alakítja. Belső tényezők közé sorolhatóak az öröklött tulajdonságok, a veleszületett adottságok, továbbá az élet során kialakult és folyamatosan változó tulajdonságok. A külső tényezők között kell megemlíteni a természeti és társadalmi környezetet.

Nagy kérdés, hogy vajon a környezetnek vagy a biológiai alapoknak van-e nagyobb jelentősége a személyiség alakulásában! A környezet két formában hat a személyiségre, indirekt módon a szocializáció által és direkt módon a nevelés által. Mindezek akkor tudnak hatni, fejlődést elérni, ha az egyén aktívan együttműködik. Ehhez nyújt alapot a testnevelés, mivel a sportfoglalkozások a tevékenykedtetésre épülnek. Ezek nem mindig pozitív hatások, néha hátráltathatják a személyiség fejlődését, például traumák által. (Blatt, 2021)

Saját kutatásom eredményei

A kutatást a saját iskolám diákjai körében végeztem, 9 – 13. évfolyamos diákok töltötték ki az általam összeállított kérdőívet. A kérdőívet Google Forms segítségével állítottam össze és online volt lehetőség azok kitöltésére. Mivel a saját iskolámban voltam kíváncsi a sport illetve a testnevelés órák népszerűségére, ezért közösségi oldalon nem osztottam meg a kitöltési lehetőséget, osztályfőnökömet kértem meg, hogy segítsen a kérdőív diákokhoz történő eljuttatásban.

Hipotéziseim

1. Véleményem szerint a fiatalok többsége rendszeresen sportol.
2. A fiatalok nagy része szereti az iskolai testnevelés órákat.
3. Azt gondolom, hogy a fiatalok nagy része nem hall elegendő az egészségnevelésről az iskolában.

Kérdőíves felmérés eredménye

Az online kérdőívet, melyet a 14 és 20 év közötti fiatalok részére készítettem, 71 fő töltötte ki.

A válaszadók közül 46 fő (64,8%) nő és 25 fő (35,2%) férfi.

14-15 éves válaszadó 32 fő (45,1%), 24 fő (33,8%) 16-17 éves, 11 fő (15,5%) 18-19 éves és 4 fő (5,6%) 19-20 éves.

A 71 válaszadóból 36 (50,7%) nem sportol, ebből 26 fő nem tud rá időt szakítani, 6 fő anélkül is elégedett magával, 4 fő fárasztónak tartja. A válaszadók közül 35-en rendszeresen sportolnak, ez a felmérésben részt vevő fiatalok 49,3%-a. 23 fő (32,4%) azért sportol, mert szereti, 7 fő (9,9 %) stressz levezetésként sportol, 5 fő (7%) azért sportol, mert jó hatással van az egészségére.

Sportolsz valamit rendszeresen?

71 válasz

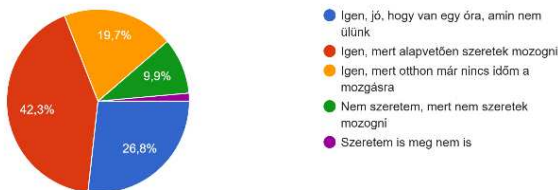
Forrás:

<https://docs.google.com/forms/d/19ITJUAndhEs9k7CxSr9s4lKlhhKCEMfZkL4Rlz3LcLo/edit#responses>

A felmérésben résztvevő fiatalok közül 63 fő (88,8%) szereti a testnevelés órákat, 7 fő (9,9%) egyértelműen állítja, hogy nem szereti, egyetlen diák jelölte válaszként, hogy szereti is, meg nem is. Akik szeretik a testnevelés órákat, közülük 30 fő (42,3%) azért szereti a testnevelés órákat, mert szeret mozogni. 19 fő (26,8%) azért szereti a testnevelés órákat, mert úgy érzi, hogy jó a padban ülést egy kicsit felfüggeszteni. 14 fő (19,7%) azért örül a testnevelés órának, mert otthon már nem lenne rá ideje.

Szeretted a testnevelés órákat?

71 válasz

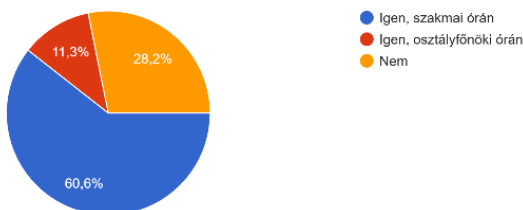
Forrás:

<https://docs.google.com/forms/d/19ITJUAndhEs9k7CxSr9s4lKlhkKCEMfZkL4Rlz3LcLo/edit#responses>

A válaszadó 71 fiatal közül 20 fő (28,2%) állítja azt, hogy még nem hallott az egészségnevelésről az iskolában. 51 fő (71,9%) számára már ismerős az egészségnevelés. 43 diák (60,6%) a szakmai órák valamelyikén hallott az egészségnevelésről, 8 fő (11,3%) pedig az osztályfőnöki órákon.

Hallottál már az iskolában az egészségnevelés jelentőségéről?

71 válasz

Forrás:

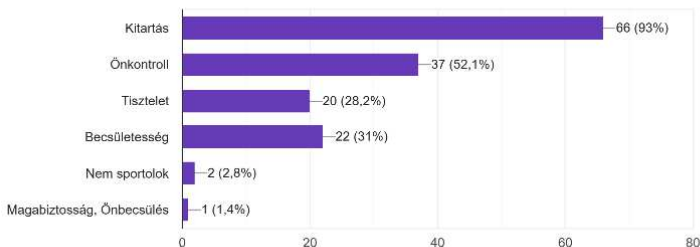
<https://docs.google.com/forms/d/19ITJUAndhEs9k7CxSr9s4lKlhkKCEMfZkL4Rlz3LcLo/edit#responses>

Kíváncsi voltam, mit gondolnak a diákok, a sport milyen értékeket közvetít számukra. Csak néhány választ adtam meg, melyeket gondolat indítónak szántam, és adtam lehetőséget arra, hogy önállóan kiegészítsék az általuk elképzelt értékeknek. Erre a kérdésre több választ is lehetett jelölni. Sajnos nagy részt csak az általam megadottak közül választottak, önálló elképzelés egyetlen diaktól született. Ő azt írta, „önbecsülés és magabiztosság”, amit ad a sport.

A legtöbben a kitartást jelölték, pontosan 66 fő, ami a válaszadók 93%-a. 37 jelölést kapott az önkontroll, ez a diákok 52,1%-a. 20 diák (28,2%) jelölte a becsületességet, és 2 fő írta az egyébhez, hogy nem sportol.

Mit gondolsz a sport milyen értékeket ad át neked? (több válasz is jelölhető)

71 válasz

Forrás:

<https://docs.google.com/forms/d/19ITJUAndhEs9k7CxSr9s4lKlhhKCEmfZkL4Rlz3LcLo/edit#responses>

Kérdőívem utolsó kérdése egy nyitott kérdés volt, de erre is kötelező volt válaszolni. Arra voltam kíváncsi, hogy a diákok véleménye szerint milyen egy jó testnevelés óra, milyen típusú órán vennének részt szívesen! A 71 főből 3 kérdőívben találtam válaszként egy pontot, a többiek, 68 diák, ha nem is túl bőven, kifejtette véleményét.

Azt látom a válaszokból, hogy a legtöbben, játékos, vagy játékorát szeretnék. Nem zárkoznak el az erősítő gyakorlatoktól, a kötelezően előírt feladatok teljesítése elől, de szeretnék, ha több játékorára, több labda használat lenne a testnevelés órákon. Néhányan bőven és kreatívan válaszoltak a kérdésre.

Néhány választ szeretnék idézni:

„Legyen játékos, tele kihívásokkal, adott korosztálynak megfelelően választva. Ne legyen erőltetve a mozgás, ne legyen túl kötött. Legyen szabadabb és érdekesebb. Nem szeretjük a kötelező dolgokat :)” (18-19 éves lány)

„Szerintem fontos, hogy a tanár támogató legyen, és figyelembe vegye a diákok különböző képességeit. Az órák során érdemes csapatjátékokat, ügyességi feladatokat és akár kreatív mozgásformákat is beépíteni, hogy mindenki élvezhesse a részvételt.

Emellett a közösségi élmény és a barátságos légkör is hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalok szívesen jöjjenek az órákra.” (16-17 éves lány)

„Jó lenne, ha közösen (a tanárral együtt) kiválaszthatnánk, hogy mit akarunk csinálni az órákon és nem tanrend szerint lenne minden megadva, mert sokan pár dologba nem jók és nem tudják elérni azt a szintet, amit elvárnak néha és szerintem többet mozognánk, ha azt csinálhatjuk, amit szeretünk/tudunk/akarunk.” (14-15 éves lány)

„Szerintem akkor jó a testnevelés óra, amikor a diákok szabadon választott sportot játszhatnak, amiből tapasztalatot meríthetnek és megtanulnak a társaikkal jól bánni. A tanulóktól ne ugyan azt várják el, hanem a saját magukhoz viszonyított fejlődést értékeljük.” (14-15 éves lány)

„Szerintem sokkal ösztönzőbb, ha óra elején megbeszéljük, hogy erősítés után, óra végén jutalomként játszhatunk olyan játékot, amit mindenki szeret! Így fejlődünk is és szórakozunk is!” (14-15 éves lány)

„A kötelező órai munka után, szabad játszási lehetőség biztosítása (kosárlabdázás, tollaslabdázás, kidobó...)” (18-19 éves lány)

A fiúk kicsit szűkszavúbban fogalmazták meg véleményüket:

„Játékóra” (16-17 éves fiú)

„Játékos feladatok” (16-17 éves fiú)

„Játékos, ügyességi feladatok, akadály pályák, labdás játékok” (16-17 éves fiú)

„Tesznek bele nyújtó és erősítő gyakorlatokat és a végén van játék is.” (14-15 éves fiú)

„Sok idő van játékra fordítva, de az erősítő feladatokra is jut idő.” (14-15 éves fiú)

Hipotézis vizsgálatom eredménye

1. Véleményem szerint a fiatalok többsége rendszeresen sportol.

71 válaszadóból 35 fő rendszeresen sportol és 36 fő nem sportol valamilyen oknál fogva. A 35 fő a megkérdezettek 49,3%-a, így ezt a hipotézisemet sajnos nem tekinthetem igazoltnak.

2. A fiatalok nagy része szereti az iskolai testnevelés órákat.

Annak ellenére, hogy rendszeresen nem sportol a diákok nagy része, örömmel tapasztaltam, hogy a testnevelés órákon szívesen vesznek részt, kedvelik azokat. 63 fő (a válaszadók 88,8%-a) szereti a testnevelés órákat, csupán 7 fő nem szereti, egyetlen diák

bizonytalan a választát illetően. Ezt a hipotézisemet igazoltnak tekintem a kérdőíves felmérésem alapján.

3. Azt gondolom, hogy a fiatalok nagy része nem hall eleget az egészségnevelésről az iskolában.

Megnyugtónak találok, hogy ez a hipotézisem sem igazolódott, hiszen összesen 20 diák állítja, hogy nem hallott még egészségnevelésről az iskolában, 51 fő pedig vagy szakmai órán, vagy osztályfőnöki órán már hallott az egészségnevelésről, annak jelentőségéről.

Felhasznált irodalom

1. Beregi E. (2021) Iskolai egészségnevelés lehetőségei a testi-lelki egészségmegőrzés érdekében, különös tekintettel a rekreációs tevékenységek alkalmazására In: *Kihívások és megoldások a XXI. század pedagógiájában*. Eger, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Líceum Kiadó. pp. 145-158.
https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/7161/1/145_158_Beregi.pdf (utolsó megtekintés: 2025. január 9.)
2. Blatt P. (2021) A személyiség fejlesztésének lehetőségei a sport által *Iskolakultúra* **31.** 9. sz. 81-90 http://real-j.mtak.hu/20784/8/iskolakultura_2021_09.pdf (utolsó megtekintés: 2025. január 6.)
3. Gritz – Győry Zs. (2018): *Egészségfejlesztés*. Műszaki Könyvkiadó Kft, Budapest.
4. Horváth A. (2011): A Sport Általi Nevelés multifunkcionális szerepe. *Tudás Menedzsment*, **12.** 2. sz. 94-100. http://real-j.mtak.hu/22011/2/tudasmenedzsment_2011_12_2_.pdf#page=94 (utolsó letöltés: 2025. január 5.)
5. Kovács K. E., Nagy B. (2017): Egészségtudatos magatartás alakulása a sport függvényében *Educatio* **26.** 4. sz. 649–656. https://real-j.mtak.hu/11434/4/EPA01551_educatio_2017_04.pdf (utolsó letöltés: 2025. január 5.)
6. Molnár A., Beregi E., Kós K., Suszter L. (2023) A hazai iskolai egészségfejlesztés és egészségnevelés fogalmának és szabályozó rendszereinek áttekintése az elmúlt évtized viszonylatában *Magyar Pedagógia*, **123.** 1. sz. 19–32. <https://www.magyarpedagogia.hu/index.php/magyarpedagogia/article/view/626> (utolsó megtekintés: 2025. január 6.)

Kérdőív

Nemed:

Nő

Férfi

Hány éves vagy?

14-15

16-17

18-19

19-20

Rendszeresen sportolsz-e?

Igen, mert szeretek sportolni

Igen, mert jó hatással van az egészségemre

Igen, mert nagyon jó stressz levezető

Igen, mert a szüleim elvárják tőlem

Igen, mert a családtagjaim is sportolnak és ez nekem is természetes

Nem, mert fárasztó

Nem, mert anélkül is elégedett vagyok magammal

Nem, mert nem tudok rá időt szakítani

Hallottál már az iskolában az egészségnevelés jelentőségéről?

Igen, szakmai órán

Igen, osztályfőnöki órán

Nem

Szereted a testnevelés órákat?

Igen, jó, hogy van egy óra, amin nem ülünk

Igen, mert alapvetően szeretek mozogni

Igen, mert otthon már nincs időm a mozgásra

Nem szeretem, mert nem szeretek mozogni

Egyéb...

Mit gondolsz, a sport milyen értékeket ad át neked? (több válasz is jelölhető)

Kitartás

Önkontroll

Tisztelet

Becsületesség

Egyéb...

Véleményed szerint milyen egy jó testnevelés óra, amin a fiatalok szívesen részt vesznek?

III. helyezett

Borsodi – Nagy Anna

Hogyan tanul egy gimnazista? Avagy: Tényleg feledtté múltak-e a hagyományos módszerek?

**12. évfolyam, Bessenyei György Gimnázium, felkészítő tanár:
Simonyi Sándor Rajmond**

Bevezetés

„Fogalmam sincs, mi értelme fölhalmozni azt a sok tudást, amire mások rájöttek. Ez csak elbizonytalanítja a még nem egészen felnőtteket, mielőtt maguktól rájönnének bármire is. De a felnőttek megszállottan szeretik begyűjteni a sok információt, minél többet, annál jobb, és teljesen mindegy, hogy más által megszerzett tudásról van – e szó, aminek bárki utána olvashat.”

/Janne Teller/

Végzős gimnazista tanulóként, számtalan alkalommal találkoztam olyan pedagógussal, akinek egy tanóra keretén belül feltettem egy kérdést, majd nem volt biztos a tudásában, így azt válaszolta, hogy utána néz, hogy biztosan helyesen tájékoztasson információkkal, tényekkel. Úgy gondolom, hogy jól tette, hiszen, ha minden kérdésemre azonnal tudott volna válaszolni, elbizonytalanodtam volna a saját tudásomban és későbbi céljaimban. Ennek következtében, inkább az motivált, hogy az életben fontos a lifelong learning, de senki sem képes arra, hogy az élet minden területén 100 % -os tudást szerezzen, hanem vannak olyan szakterületek, amelyekben az ember, saját érdeklődésének köszönhetően magas szinten jártas (Óhidý ;2006).

A világ hatalmas léptekben fejlődik, és ezzel párhuzamosan rengeteg információ és inger éri az embereket. Ez főképp jellemző a virtuális térben jártas generációra, aki a telefon használata közben számos ingerrel találkozhat és tanuláskor is késztetést éreznek arra, hogy használják. Az internet segítségével az ember képes rákeresni, és gyorsan az információ birtokában leli magát (Fehér és Megyeriné, 2019). Ehhez fontos, hogy olyan oldalakat használjon, amelyek megbízhatóak. Különböző adathordozó, eszköz lát ma már napvilágot, amiket használatba veszünk, ezért sem meglepő, hogy a

fiatalok teljesen elvesztették az érdekeltségüket, motivációjukat a tanulás iránt.

A digitális bennszülöttek (*Prensky, 2001*) alapkészsége a magasszintű digitális készség alkalmazása, amely pozitívuma, hogy tucatszámú eszköz segítségével képesek a virtuális térben keresni – feldolgozni információkat, amelyeket képesek már tárolni is (*internet*). Következménye, hogy számos információ megjegyzése feleslegesnek bizonyul a fiatalok körében (pl.: telefonszám; születésnap; találkozó vagy meeting; stb.). Az oktatás tekintetében ilyenek a fontosabb történelmi vagy irodalmi nevek, évszámok, helyszínek, vagy a matematika számtalan megoldó képlete.

Témaválasztásom oka, hogy az érettségi vizsga évében megtaláljam azt a fajta tanulási módszert és / vagy eszközt, amelyet a sikeres teljesítmény érdekében a legtöbb tanuló és jó magam is alkalmazni tudunk, a lexikális tudás elsajátítása érdekében. Ezért az alapkutatásom során a gimnáziumom végzős évfolyamának tanulási szokásait, attitűdjét vizsgáltam. További szempontjaim közé tartozik, hogy a tanítási - tanulási folyamat egyik legérdekeltebb témája a diákok körében a nagy mennyiségű számonkérés kérdésköre.

Hipotéziseim, kutatási kérdéseim

1. A sikeres tanulás érdekében a tanulók jelentős része hagyományosan tanul (füzet – jegyzet), de online forrásokat használ a tankönyv helyett.
2. A kevesebb lexikális tudás számonkérése, valóságosabb visszacsatolást adna tudásukról a diákoknak.
3. A sikeres tanulás alapfeltétele az írás-; és olvasás (szövegértés) készség magas fejlettsége.
4. A tanulói motiváció a tantárgyaktól függ.

A vizsgálat tervezése és a téma szakirodalmának áttekintése

Kutatásomat szakirodalmak megkeresésével kezdtem. Ezek alapján szerettem volna felmérni, hogy az osztály-; és évfolyamtársaim, hogyan lesznek motiváltak a tanulásra, és milyen sajátossággal rendelkeznek tanulásuk körülményeiket tekintve; azokat milyen eszköztárral valósítják meg. Egy online kérdőívet állítottam össze, amelyet az évfolyam minden tanulója kitöltött (N=38). A kérdőívben használtam nyílt és zárt kérdéseket (*Csikós; 2012*). Domináns volt az utóbbi alkalmazása, ugyanis kevesebb idő alatt több információ feldolgozására volt lehetőségem. Emellett a kérdőívemben megtalálható a feleletválasztós-; eldöntendő kérdéstípusok, illetve numerikus skála (*Falus; 2007*). A kérdőív szerkezetét a szakirodalom alapján állítottam össze, így az elején bemelegítő

kérdésekkel találkoztak a kitöltők (nem; korosztály; tanulmány), majd ezt követően a tanulási szokásaikkal kapcsolatos kérdésekre adhattak választ.

A kérdőív mellett 4 pedagógussal is készítettem strukturált interjút, amelyek tanórán alkalmazott módszerek-; munkaformák-; érdeklődés felkeltésével kapcsolatosan tartalmazott 17 db nyílt kérdést (Csikos; 2012).

Eredmények

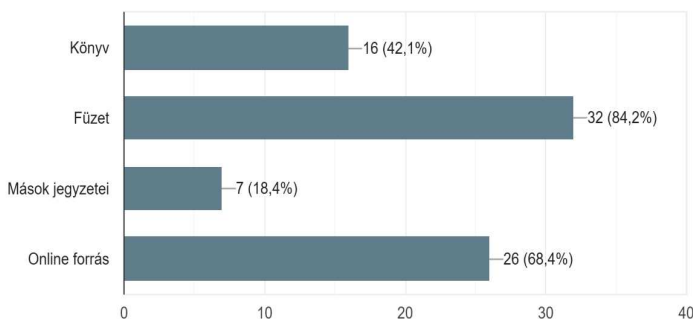
Kérdőív

A kutatásomban használt módszerek kiválasztásához Falus Iván művét használtam fel (Falus, 2007). Az általam alkalmazott módszereket a kvalitatív kutatásba soroljuk, amelybe az interjú és a kérdőív is tartozik. Összeállításánál főként saját tapasztalataimat és felmerülő kérdéseimet használtam fel. A kérdéstípusok közül alkalmaztam a zárt, nyílt, valamint az intenzitás kérdéseket (Csikos; 2012). Összesen 38 tanuló töltötte ki az évfolyamon (alacsony mintájú mérés; alapkutatás).

A 4 évfolyamos gimnázium (sportiskola) végzős évfolyamának kitöltőinek 71, 1 % -a férfi, 28,9 – a nő. A kitöltők 13, 2 % -a 18 éves elmúlt a vizsgálat ideje alatt, a többi diák 17 éves volt.

38 tanuló közül mindössze 10 fő szeret tanulni, 28 fő kevésbé. A válaszadók 15, 8 % -a kevesebb, mint 1 órát szán az ismeretek elsajátítására egy nap, 50 % -a 1-2 óra hosszát tölt tanulással; 21, 1 % -a 2-3 órát-; 5, 3 % -a 3 -4 órát és 7, 9 % -a több, mint 4 órát.

A tantárgyi motivációt mérve megállapítható, hogy a legmagasabb érdeklődés az elmúlt 4 évben az angol tantárgy iránt mutatkozott, míg legalacsonyabbat a természettudományos tantárgyak kapták (biológia 12 fő; földrajz: 15 fő; kémia 18 fő), de azok közül is 24 fő szavazott a fizikára. Egy ötfokozatú skála szerint az évfolyamtársaim motivációja 2 -3 között van (58, 6 %), míg 4-5 között 31, 6% -a, de elmondásuk alapján nagy befolyásoló tényező az oktatás során, hogy melyik tantárgy (pl.: matematika) tanításáról van szó (84, 2 %). A sikeres tanulás érdekében többen különböző eszközöket használnak, amelyet az1. számú ábra, majd később a második ábra is ismertet.

1. ábra: Tanulói eszközök használata tanuláskor (saját szerkesztés)

A legtöbb fiatal elavult módszerként tekint a kézzel történő jegyzetelésre, de az ábráról megállapítható, hogy a többség (84, 2 %) füzetet, majd online forrásokat alkalmaz a tudás elsajátítása miatt. A tanulás segítése érdekében a megkérdezettek 76, 3 % -a alkalmaz digitális eszközöket (telefon (29, 2 %; Ipad (16, 7%)) és forrásokat, míg 23, 7 % -a kerüli azokat. Akik alkalmazzák, már a középiskola kezdete óta (3 – 4 éve) váltottak ezen eszközre. Használata okai között említették az egyszerűbb jegyzetelést; a covid járványt; memorizálás segítségét; videók - képek beillesztését a digitális jegyzetbe; „füzetek” – vázlatok rendszerezését; környezetvédelmet. A következő ábra (2. ábra) segítségével megtudhatjuk, hogy a tanulótársak, mely applikációk, online források használatát helyezik előtérbe.

Az iskolánk rendelkezik laptopokkal, és az oktatási intézményünkben a házi rend is engedélyezi a tanulók IKT eszköz (Pl.: Ipad, tablet) használatát, kizárólagosan az órai jegyzetelésre, amelyeket a tanulók tanórán, vagy ezen kívül is tudnak használni, de Magyarországon az okostelefonok használata lesz kiemelkedő a 2024-es Pisa háttérelmezés szerint. A pedagógusaink az IKT – eszközök használatát támogatják, mert elősegíti a hatékony tanulást, ahogy a 2022 -es PISA mérések is alátámasztják (*Erdős és társai, 2024*). Emellett az iskolai SAS applikációt ajánlják, ami számunkra könnyen elérhető digitális információ forrás.

kérdések	001	002	003	004
1.	spanyol	magyar; spanyol	biológia; kémia	matematika; digitális kultúra
2.	játékos feladatok	kompetitív feladat	videók	szemléltetés
3.	online-; diákok által elkészített játék	Kahoot	alkalmanként	igen
4.	gyakran	ritkán	ritkán	változó
5.	igen	igen	nem	igen
6.	igen	igen	igen	igen
7.	csoport összetétel	előny: mindenki dolgozik hátrány: munkamegosztás; csoportdinamika	előny: együttműködés hátrány: munkakerülés	hátrány: differenciálás
8.	változatos módszerhasználat	differenciálás, kompromisszum	érdeklődés fenntartás más eszközökkel	differenciált feladatok, probléma megkeresése
9.	szóbeli figyelmeztetés	hangfelemelés; ültetés	felszólítás	megszólítás; és nemtetszés kifejezése
10.	2 hetente	heti egyszer	heti 3 (heti óraszám miatt)	2 hetente
11.	kommunikációs készség	retorika	értő olvasás	logikai gondolkodás; szövegértés;
12.	szókártyák; nyelv direkt – indirekt használata	internetes interaktív feladatok	szöveg olvasás, megértés	önálló tanulás és ismétlés
13.	pozitív	negatív	pozitív	pozitív
14.	igen	igen	igen	igen
15.	koncentráció hiány	felszínes információ	motiválatlanság	figyelemhiánya; rövidtávú memória
16.	tantárgyi ismeret	rugalmasság; empátia;	legyen magabiztos	szakmai tudás
17.	vizsgarendszer megváltoztatása	kevesebb lexikai tudás számonkérése	tananyag csökkentése	teljeskörű átszervezés

1. Táblázat: Tematizációs táblázat a pedagógusok interjújából (saját szerkesztés)

A tanárok különböző szakokkal rendelkeznek, ennek köszönhetően más – más szemszögből közelítették még a feltett kérdést, de a legtöbb esetben mégis egyöntetű válasz született. Hatalmas

egyetértés volt abban, hogy az értő olvasás, az íráskészség, valamint, a retorika elengedhetetlen része a tantárgyak tanulásánál és megértésénél. Természetesen az íráskészség alatt nem arra gondoltak az interjúalanyok, hogy a tanuló esetleg nem tud leírni egy szót, hanem arra, hogy a mostani generációnak szemmel láthatóan rosszabb a helyesírása és a külalakja, mint korábban, ami a digitalizációnak köszönhető.

A tanulói siker és motiváció érdekében a tanórákat interaktív játékokkal, szemléltetéssel igyekeznek a pedagógusok színesebbé tenni. Sokszor ez nem elegendő, mivel a legtöbb esetben a tanulók motivációja alacsony, amely a tantárgyaktól függ.

Sok esetben a problémák jelentős része, már az általános iskola idejére vezethető vissza, ugyanis sok esetben már ott eldöntik egy tantárgyról, hogy szeretik-e vagy sem, továbbá az írás és olvasás alapjait is ott sajátítják el, melyek jelentősen befolyásolják az iskolai eredményeket (Szinger; 2008).

Az egyre gyorsuló világban, ma már a legtöbb információ feleslegessé válik, kialakul az emberekben ezek szelektálása, amely az információ megjegyzésének felszínességét eredményezi. Elveszik a fókusz és a kitartás, ezt igazolja a tanulókkal kitöltött kérdőívem is, ahol a többség, tanulás közben valamilyen háttérzajt hallgat. A tanárok arra lettek figyelmesek, hogy a diákok nehezen határozzák el magukat, hogy valóban megtanulják a tananyagot és ne váltsák ki azt annak elolvasással vagy leírásával. Ebben segít a csoportmunka, valamint a kooperáció és a kreatív gondolkodás fejlesztése.

Úgy vélem nagy szerepe van a tanárnak abban, hogy diák ne érdektelenül, unottan, akár motiválatlanul üljön be egy órára, és annak sikerességéhez hozzájárul az ő pozitív attitűdje. Egy tanár legyen tisztában az adott tantárggyal a lehető legmagasabb szinten, legyen rugalmas, empatikus, reziliens és egy kicsit akár humoros is. Ne tudja érzelmileg befolyásolni a diák közérzete, viselkedése, hozzáállása.

A megkérdezett tanárok javasolták a tanítási rendszer teljes reformálását. A mostani rendszer kifejezetten tankönyvorientált, rengeteg lexikális tudást kér számon. Véleményük, hogy a logikai gondolkodás, a problémamegoldó készség, a térbeli látás fejlesztése és a valós tudást tükröző vizsgahelyzetek gyakorlása segítené elő nagyban a diákok pozitív fejlődését a tanulásban.

Összegezve én úgy gondolom, hogy a generációmat rengeteg alaptalan vád éri azzal kapcsolatban, hogy képtelenek tanulni.

Sokszor másféle megközelítésre van szükségünk, és különböző módszerek alkalmazására, újításokra, türelemre.

Felhasznált irodalom

Borsodi Csilla Noémi (2021): Motivált és motiválatlan tanulói attitűd – és ami mögötte van.

Link: https://real.mtak.hu/133158/1/45_54_Borsodi.pdf
(2025.01.09.)

Csikós Csaba (2012): Pedagógiai kísérletek kutatómódszertana, Gondolat Kiadói Kör, Budapest.

Erdős Attila; Somlán Fanny; Vadász Csaba (2024): Digitális eszközök – értékteremtő tudás (Pisa 2022 – háttérelmezés). Oktatási Hivatal.2024.

Falus Iván (szerk): 2007. Didaktika. Nemzeti Tankönyv Kiadó. Budapest.

Fehér Ágota és Megyeriné Runyó Anna (szerk.): A digitális világ hatása a gyermekekre. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.

Marc Presnky (2001): Digitális bennszülöttek, digitális bevándorlók.

Fordította: Kovács Emese: link:
https://goliat.eik.bme.hu/~emese/gtk-mo/didaktika/digital_kids.pdf
(2025.01.10.)

Szinger Veronika (2008): Kisgyermekkori írás – olvasás esemény indirekt találkozás az írásbeliséggel iskoláskor előtt. Pécs (kézirat)

Óhidy Andrea (2006): Lifelong Learning.

Link: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/lifelong-learning> (2025.01.10.)

Péter- Szarka Szilvia (2015): tanulási sikerek az iskoláskor kezdetén-

Link: <https://mipszi.hu/cikk/151011-tanulasi-sikerek-iskolaskor-kezdeten> (2025.01.10.)

Internet 1. Digitális bennszülött és digitális bevándorló.

Link:
https://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/digitalis_nemzedek/digitlis_bennszultt_s_digitilis_bevedorl.html (2025.01.10.)

Mellékletek

Kérdőív

Link: https://docs.google.com/forms/d/1dDeaZ19neYFOELO7tr_3P9a41o7zxVzNB0k8q81Mj0/edit?ts=677cfa53 (2025.01.10.)

Interjú kérdések

1. Milyen tantárgyat tanít?
2. Milyen eszközökkel kelti fel az érdeklődést a tananyag iránt?
3. Használ-e bármilyen interaktív feladatot az órán?
4. Ha igen milyen gyakran?
5. Szokott-e alkalmazni táblai vázlatot?
6. Fontosnak tartja-e a szemléltetést?
7. Mi az előnye és hátránya a csoport munkának?
8. Ha azt látja valaki unatkozik az órán mit tesz ellen?
9. Hogyan szokott fegyvelmezni?
10. Milyen rendszeresen és milyen módon kér számon?
11. Milyen készségek fejlesztését tartja fontosnak a tantárgyával kapcsolatban?
12. Milyen új tanulási formákat ajánl valakinek, akinek nehézséget okoz a tananyag memorizálása?
13. Pozitívnak vagy negatívnak tartja, hogy egyes tanulók digitális eszközzel járnak órákra jegyzetelés sikeressége érdekében?
14. Ön szerint fontos, hogy a diák jó kapcsolatot ápoljon a tanárral annak érdekében, hogy sikeres legyen az adott tantárgy tanulása?
15. Hogyan tudná jellemezni a jelenlegi generáció tanuláshoz való hozzáállását és képességeit?
16. Mi jellemzi a jól felkészült tanárt?
17. Mit javasolna a sikeres oktatási és tanulási rendszer kiépítéséhez?

III. helyezett

Orosz Csenge – Csercsa Emese

Autizmus sokszínű világa a társadalom szemüvegén keresztül.

13. évfolyam, Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános

Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola, Gimnázium,

Szagogimnázium és Technikum, felkészítő tanár: Bóna Tímea

Témaválasztásunk indítékai

A Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Pedagógiai Szagogimnázium és Technikum tanulóiként, kutatómunkánk témaválasztásának indítéka, hogy az elmúlt években folyamatosan emelkedett az autisztikus spektrumzavarral élők száma, a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint az elmúlt tíz évben megháromszorozódott.

Kutatómunkánkban arra kerestük a választ, hogy:

Milyen figyelemfelkeltő jelek utalhatnak arra, hogy valaki autizmussal él?

A társadalom ismeri-e az autizmus tüneteit, jeleit?

Mit tud tenni a társadalom, hogy autizmus-baráttá váljon?

2001-ben csupán 30 "diagnosztizált" autista tanuló volt az országban, a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2013-ban 3319 gyerek élt autizmus spektrum zavarral. A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján, amely a Sajátos nevelési igényű gyermekek- tanulók számát, fogyatékoság-típus szerinti mutatja, a 2023/2024-es tanévben ez a szám 11 685-re emelkedett, vagyis egy tanév alatt közel kétezerrel nőtt az autista diákok száma. Magyarországon a diagnosztizáltak száma két évente másfél-két százalékkal nő, jelenleg a népességet tekintve 1-2% körüli a diagnosztizáltak száma. A növekedés a hatékonyabb diagnosztikával és a növekvő "autizmus tudással" hozható összefüggésbe.

Témaválasztásunk szakmai jelentőségének bemutatása

Az autizmus a humán idegrendszer egész életen át fennálló, átható fejlődési zavara, amely a születéstől kezdve alapvetően

meghatározza a gyermek fejlődését és viselkedését. Az autizmus spektrumzavar kialakulásához komplex rizikófaktorok vezetnek, a pontos oki háttér még nem ismert. Kialakulásának hátterében öröklődő, genetikai tényezők, a várandósság során a magzatot ért környezeti hatások, az agy és az idegrendszer fejlődésének rendellenességei állhatnak.

Az autizmus skálája igen színes, gyakran jár együtt értelmi vagy egyéb fogyatékkal, melyek főbb jellemzői:

Szociális izoláció

Értelmi elmaradás, nyelvi hiányosságok

Ragaszkodás az egyformasághoz

Rituális jellegű motoros aktivitás, abnormális reakciók külső ingerekre

Szokatlan képességek

Kutatómunkánk céljának, vizsgálatának és eredményeinek ismertetése

III.1. Kutatómunkánk célkitűzése, hogy felmérjük:

A társadalom informáltságot az autizmus spektrum zavar kiváltó okairól, főbb jellemzőiről! Az autizmussal élő személyek, hogyan élik meg a mindennapok küzdelmeit? A társadalom nyitottságát, elfogadó képességét, toleranciáját, az integráció lehetőségeit! Hogyan tudjuk támogatni az autizmussal élők társadalmi integrációját? Az eredmények ismeretében elkészítettük „A lásd világot autista szemmel” című iskolai érzékenyítő programunkat, melynek kitűzött célja, hogy a társadalom és a környezet autizmus-baráttá váljon!

Kutatómunkánk vizsgálatának ismertetése:

Az online kérdőíves adatfelvétel 4 hónapon keresztül zajlott, a mintavétel során 318 személy vett részt az anonim kérdőíves adatfelvételben. A kérdőíves felmérést kombináltuk a *szakmai interjú módszerével*, amelyet a miskolci Vármegyei Kórház Pszichiátriai Centrum - Autizmus Specifikus Ellátóhelyén, Dr. Pesti Zsuzsanna főorvos asszony bevonásával történt. A *csoporthoz tartozókat* a miskolci Éltes Mátyás Általános Iskola Autista

tagozatában, a Tüskevár Tagóvodában, valamint a miskolci Autista Alapítványnál végeztük. Az összegyűjtött adatok feldolgozását, százalékszámítási, gyakorisági vizsgálattal végeztük.

Kép: Szakmai interjú - Dr. Pesti Zsuzsanna
Osztályvezető Főorvos Asszony

Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Központi Kórház és
Egyetemi Oktatókórház Pszichiátriai Centrum -
Autizmus Specifikus Ellátóhely.

III.2. Kutatómunkánk eredményei

Kérdőíves felméréssel vizsgáltuk a társadalom informáltságát, életkorokra lebontva, hogy tudják-e: Mit jelent az autizmus spektrumzavar? A felmérésünk eredményeinek százalékos megoszlása:

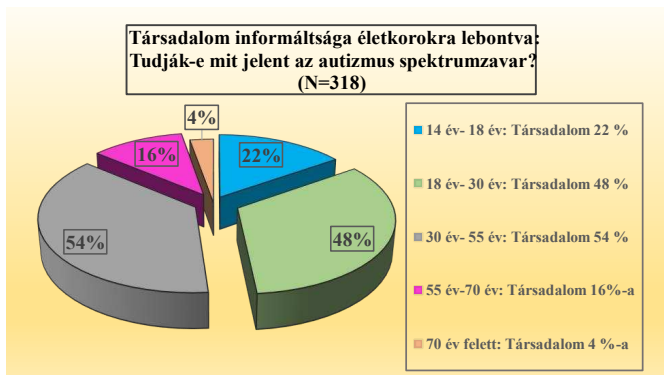
14 év- 18 év között a társadalom 22 %-a,

18 év- 30 év között, a társadalom 48%-a,

30 év- 55 év között, a társadalom 54 %-a,

55 év-70 év között, a társadalom 16%-a,

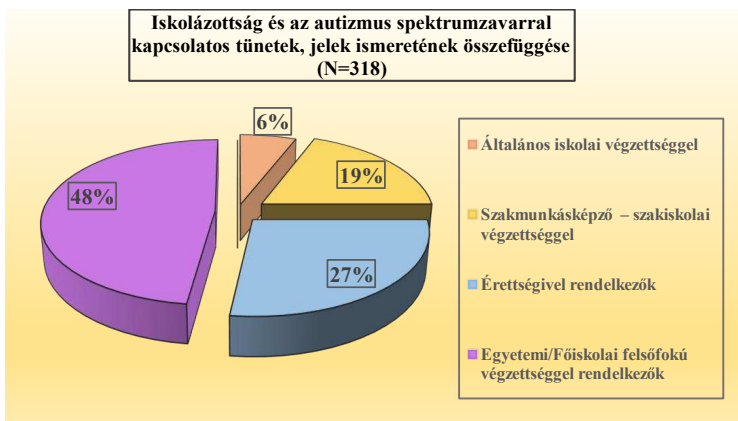
70 év felett: a társadalom 4 %-a tudja, mit jelent az autizmus spektrumzavar!

1. *Ábra:* A társadalom informáltságát, életkorokra lebontva, hogy tudják-e: Mit jelent az autizmus spektrumzavar? (N=318).

Vizsgáltuk az iskolázottság és az autizmus spektrum zavarral kapcsolatos tünetek, jelek ismeretének összefüggését, eredményeink a következők:

- Az általános iskolai végzettséggel rendelkezők 6%-a,
- Szakmunkásképző, szakiskolai végzettséggel rendelkezők 19%-a,
- Érettségivel rendelkezők 27%-a,
- Egyetemi/Főiskolai felsőfokú végzettséggel rendelkezők 48%-a ismeri az autizmus spektrumzavar jellemző tüneteit.

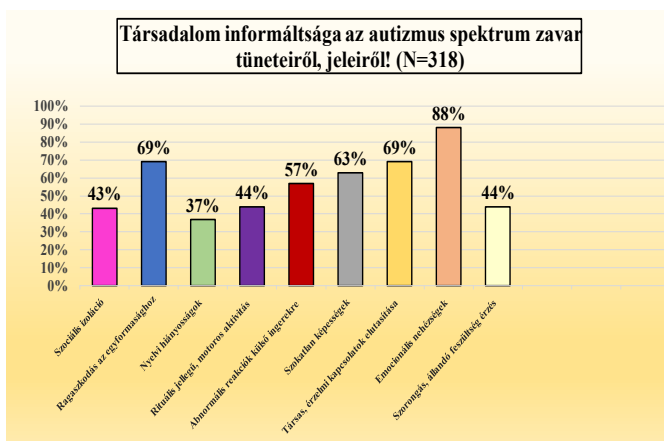
2. *Ábra:* Az iskolázottság és az autizmus spektrum zavarral kapcsolatos tünetek, jelek ismeretének összefüggése (N=318).

Kérdőíves felméréssel vizsgáltuk az autizmus spektrum zavarral kapcsolatos tájékozódási forrásokat, a válaszadók a következő szakmai informálódási típusokat jelölték meg:

- 68% Online szakmai weboldalak,
- 54 % online szakirodalmi cikkek,
- 86% pszichiáter, pszichológus,
- 92% autizmus specifikus gyógypedagógus,
- 88% érintett családtagok, hozzátartozók,
- 74% online közösségi oldal,
- 52% szakmai könyvek, folyóiratok.

Vizsgáltuk a társadalom informáltságát az autizmus spektrum zavar tüneteiről, jeleiről! Hogyan lehet felismerni az autizmust? A felmérésünk eredményeiből kiemelnénk a legfontosabb adatokat, melyeket a válaszadók megjelöltek:

- szociális izoláció 43%
- ragaszkodás az egyformasághoz 69%
- nyelvi hiányosságok 37%
- rituális jellegű, motoros aktivitás 44%
- abnormális reakciók külső ingerekre 57%
- szokatlan képességek 63%
- nem akar társas, vagy érzelmi kapcsolatokban részt venni 69%
- emocionális nehézségek 88%
- szorongás, állandó feszültség érzés 44%

3. **Ábra:** Társadalom informáltsága az autizmus spektrum zavar tüneteiről, jeleiről (N=318).

A kutatómunkánk során megszólítottuk az autizmussal érintett 14-18 éves korosztályt: Mit élnek meg legbelül, autizmussal élőként? Autizmus spektrumzavarral élő személyek gondolatait idézve:

- „Autistának lenni, olyan mintha én lennék az egyetlen józan ember egy részegekkel teli szobában. Vagy fordítva.”
- „Autistának lenni, mint állandó káoszban élni, ami egyszerre izgalmas és kimerítő.”
- “Biztosan ismered azt az érzést, amikor mondasz valami hülyeséget és úgy néznek rád, mintha két fejed lenne. Képzeld el, hogy minden alkalommal ez történik, amikor beszélsz valakivel.”

Kutatómunkánk csoportos megfigyelése az autizmussal élők mindennapjainak negatívumaira, az általuk megélt nehézségekre, fájdalmakra irányult, kapott eredményeink a következők:

- Bántalmazás, bullying,
- Kihasználás,
- Mellőzés, kirekesztés,
- Megbélyegzés,
- Manipuláció,
- Alacsonyabb életminőség,
- Előítéletesség, vagyis az autizmussal élőknek gyakran olyan kihívásokkal kell szembenéznük, amelyek semmi közük sincs az autizmushoz.

Felmértük, hogy „A lásd világot autista szemmel” című iskolai érzékenyítő programunkat követően, a résztvevők szemléletformálódása hogyan változott?

A résztvevők 6%-nak nem változott, 86%-a szerint segíti a társadalmi integrációt, a sztereotípiák lebontását, 8%-a nem tudja megítélni a jelentőségét.

IV.1. Javaslat- ajánlás - Hogyan tudjuk támogatni az autizmussal élők társadalmi integrációját?

Kutatómunkánk eredményei alapján megfogalmaztuk, ***„A lásd a világot autista szemmel” iskolai érzékenyítő programunkat,*** amely irányítúje lehet az autizmussal élők elfogadásának, megértésének.

Megfogalmazott javaslataink az autizmussal élők társadalmi integrációjára:

- ❖ Izgalom van mellettük!
- ❖ Másképp gondolkodnak! Másképp kommunikálnak!
- ❖ Különlegesek képességük van, ami nagyon ritka és értékes, mint a gyémánt!
- ❖ Elsődleges nyelvük az energia!
- ❖ Szavak nélkül is értenek és őszintén éreznek Téged!
- ❖ Úgy szeretnek, ahogy senki más: Tiszta szívvel, őszintén, akkor is, ha meg vannak bántva vagy ha fájdalom éri őket!
- ❖ Tanítani jöttek, csak tudni kell belőle olvasni!
- ❖ Alázatos hozzáállás kell, hogy másképp lásd világukat, kincsüket!

1. Kép: Pillanatkép - „A lásd a világot autista szemmel” iskolai érzékenyítő foglalkozásunkról.

Az iskolai érzékenyítő, szemléletformáló programunkat szeretnénk kiterjeszteni középiskolás tanulók számára, amelynek *megvalósítása* iskolai érzékenyítő nap és osztályfőnöki órák keretén belül zajlana. *Érzékenyítő programunk segíti a nyílt kommunikációt és a közösségi párbeszédet, amely kiemelt jelentőségű a társadalmi sztereotípiák lebontásában!*

II. Konklúzió

Mit tehet a társadalom az autizmussal élőkért

A kapott adataink alátámasztják, „a Lásd a világot autista szemmel” érzékenyítő programunk létjogosultságát, hiszen az autizmus társadalmi megítélése olyan, amilyenné mi a társadalom tagjai tesszük. Az autizmussal élő emberek egy megfelelő befogadó közegben pozitív irányba változtathatják meg a környezetüket, a nyílt kommunikáció és a közösségi párbeszéd kiemelt jelentőségű a társadalmi sztereotípiák lebontásában.

Pedagógiai munkatárs szakmát tanulóként hiszünk abban, hogy a megfelelő ismeretek, tapasztalati élmények nélkül nem képes a társadalom az elfogadásra, a nyitottságra az autizmussal élők iránt! Bízunk abban, hogy a megfogalmazott javaslataink segítségével lesznek az autizmussal élő személyek mindennapos megsegítésének és társadalmi elfogadásának, hogy az autista embernek az legyen a megélése, hogy fontos része a társadalomnak!

Útravalóul az alábbi idézettel szeretnénk zárni pályamunkánk bemutatását, amely II. János Pál pápa gondolata:

"Legyetek barátai azoknak, akiknek nincsenek barátai. Legyetek a társasága azoknak, akik kirekedtek minden közösségből."

(II. János Pál pápa)

Felhasznált irodalom

Az Egészségügyi Minisztérium szakmai irányelve az autizmusról/autizmus spektrum zavarairól, 2018 év, Csepregi A., Stefanik K.

Csepregi András, Horvát Krisztina, Simó Judit: Az autizmus spektrum zavarok szűrési - diagnosztikai modellje, 2021 év

Szakmai protokoll az autizmus spektrum zavar felismeréséhez és pszichiátriai ellátásához felnőttkorban, Kiadja a Nemzeti Fogyatékoságügyi és Szociálpolitikai Központ Közhasznú Nonprofit Kft., 2020 év

KSH- Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók száma fogyatékoság-típus szerint:
<https://www.ksh.hu/stadat/files/okt/hu/okt0006.htm>, Letöltés ideje: 2024. 09. 15.

Különdíj

Olejnyik Hanna

Lélekmozgatás, avagy 'no para' – parasport a fiatalok tükrében.

**9. évfolyam, Irinyi János Református Oktatási Központ,
felkészítő tanár: Kovácsné Horváth Krisztina**

Mottó:

„Ha valamit nem szeretsz, változtass rajta!

Ha változtatni nem tudsz, változtass azon, ahogy gondolkodsz róla!

Csak ne panaszkodj!”⁴⁰

(Maya Angelou)

Témaválasztás indoklása

A kazincbarcikai Irinyi János Református Oktatási Központ kilencedik évfolyamos, pedagógia szakos tanulója vagyok. Érdeklődésem középpontjában a kortársaim gondolatai, viselkedései állnak, különös tekintettel az empátiára és az elfogadásra. Az empátia és az elfogadás mind olyan készség, mely nagyon fontos az emberiség számára, hiszen segítőkészséget és különböző érzelmeket válthatnak ki emberekből. Ezek a készségek már a legrégebbi időktől fogva jellemzik az ember társas kapcsolatait.

A téma iránti érzékenységet az is indokolja, hogy mind a sport és mind a fogyatékos személyek közel állnak hozzám. Szerencsésnek mondhatom magam, hiszen édesanyám személyisége, hivatástudata, gyermekek iránti érzékenysége rám is hatott/hat. Az ő nevelése, példamutatása e terén nagyon meghatározó az én szakma- és témaválasztásomban is. Édesanyám gyógypedagógusként dolgozik, és alsós osztályfőnökként tevékenykedik tanulásban akadályozott gyerekekkel. Testnevelés tantárgyat is tanít az osztályának, és a Magyar Parasport Napját is az egyik kollégájával szokták szervezni immár harmadik éve. Nagyon fontosnak tartják ezt a fajta érzékenyítést az ép tanulók körében. A tavalyi és az idei tanévben sikerült vármegyei és Országos Diákolimpiákra is eljutniuk, ahol dobogós helyezések is születtek. Ezek hatalmas

⁴⁰ Idézet: Maya Angelou: Ha valamit nem szeretsz, változtass

sikerek e kis iskola életében, és nagyon sok felkészülés, kitartás, szorgalom áll a háttérben.

Szeretek anyához az iskolába bemenni, benézni. A tanulók nagy szeretettel fogadnak és mindig örülnek nekem, rengeteg energiát tud adni az a néhány perc, amit körükben töltök. Mindenkinek meg kellene tapasztalnia ezt az érzést, az igazi feltétel nélküli elfogadást. Sok fiatal, vagy akár még felnőtt is tanulhatna tőlük. Azért foglalkozom a fiatal korosztállyal, mert nálunk még van lehetőség a fejlesztésre, gondolkodásuk, szemléletük megváltoztatására. Bár személyiségünk alapjai a családban kezdenek kialakulni, majd ezeket az iskola a családdal szorosan együttműködve képes megfelelően továbbfejleszteni. Úgy gondolom, hogy az empátia, és az elfogadás hiányzik a mai fiatalokból. Ezért tartom fontosnak a téma ismertetését, és a megfelelő minta nyújtását a szülők és a pedagógusok részéről.

Mozgás iránti szeretetem óvodás koromban kezdődött. Mindig is nagyon aktív voltam és ezt az igényemet kezdetben néptáncsal próbáltam kielégíteni. A későbbiekben ritmikus sportgimnasztika, atlétika, és végül foci edzésekre jártam. Kisebb-nagyobb versenyekre is el jutottam, érmeket is sikerült szereznem, egyéni és csapatszínen is. A sport, a mozgás kezdetben számomra az energiám levezetéséről szólt, majd később már tudtam, hogy az egészségemre, az állóképességemre, a szociális kapcsolataimra, az önértékelésemre és természetesen a mentális jóllétemre is nagy hatással van. Alsós koromban még azt hittem, hogy ahhoz, hogy valaki érmet kapjon, elég az, hogy jó a futásban, vagy néha elmegy futni. Mára azonban tudom és tapasztalom, hogy egy nívósabb versenyhez ez nagyon kevés. Rengeteg idő, energia, szorgalom, kitartás, és lemondás van az olimpiai sportolók eredményeinek háttérben.

Véleményem szerint a parasport magával ragadja a nézőt, hiszen náluk a sport igazi szépsége a kitartásban, az elszántságban és a közösségben rejlik. Ezen a területen a sportolók fizikai erejük mellett szellemi és lelki erejüket is megmutatják, ugyanis nekik a mindennapokban is akadályokkal kell megküzdeniük. Ebben a világban a 'no para' kifejezés arra utal, hogy nincs helye félelemnek; hiszen itt mindenki képes megmutatni, hogy mi az, amit tud, és hogy a korlátok csak a fejünkben léteznek.

Kortársaim körében sajnos sokszor tapasztalom az előítéletet, a gúnyt vagy esetleg a sajnálatot a fogyatékos személyek iránt. A sajátos nevelési igényű emberek így születtek, vagy egy baleset következtében szerezték sérüléseiket, megváltoztatni őket nem tudjuk. Ehelyett és sértő megjegyzéseik, sajnálataik helyett az

emberek, a kortársaim hozzáállását, gondolkodását kellene megváltoztatni, mint ahogy erre a mottómban is utalok. A mai fiatalok társaságában a 'no para' egy szleng is lehetne, amivel arra célzok, hogy nem ciki a fogyatékos személyek elfogadása, befogadása és segítése. A mai világban nem elég erről a témáról csak beszélni, közelebb kell vinni a fiatalokhoz.

„Örök igazság, hogy egy társadalom fejlettségi foka leszűrhető abból, miképpen bánt a fogyatékos emberekkel.”⁴¹

(Elbert Gábor sport szakállamtitkár)

Célkitűzésem

Pályamunkámban először taglalnám a parasport, paralimpia és a fogyatékos fogalmát, majd rátérnék a fogyatékosok megítélésnek történetére, a parasport történetére, és a magyar parasport helyzetére, végül a Magyar Parasport Napjára. Ezután következne saját vizsgálatom. Kutatásomat 9. évfolyamon végzem saját iskolámban két osztályt érintve, melyhez a kérdőívet választom segítségül.

Célom elérésében motivál még a kíváncsiságom is. Elsősorban az érdekel, hogy a fiatalok mennyire ismerik a parasportot, az általános iskolák megtartják-e a Magyar Parasport Napját. Valamint, hogy a fiatalok mennyire fogadják el a sérült embereket, mennyire áll közel hozzájuk a parasport. Bebizonyítom milyen fontos szerepet játszik az empátia, az elfogadás az élet minden területén, és mennyire fontos a téma iránti érzékenyítés.

Feltételezem, hogy:

- a fiatalok nem ismerik a parasportot, nincsenek tisztában azzal, hogy kik játszhatják, milyen sportágak tartoznak bele, kik a paralimpikonjaink, és, hogy mikor tartjuk a Magyar Parasport Napját;
- az általános iskolák nem rendezik meg a Magyar Parasport Napját;
- fiatalok nem fogadják el a sérült embereket és ezáltal a parasport is távol áll tőlük.

Dolgozatom végén összegzem a tapasztalatokat és leírom, hogy hogyan lehetne még inkább elfogadóvá tenni a fiatalokat.

Szakirodalmi kitekintés

⁴¹ https://mozgasjavito.hu/wp-content/uploads/2015/11/ismerkedo_konyv.pdf

Parasport jelentése és kik a fogyatékossgal élők?

A „para” egy görög eredetű szó, amelyet, hogy ha egy szóösszetétel előtagjaként használunk, mellérendeltséget vagy az adott szóhoz, fogalomhoz való hasonlóságot jelzi (Bakos, 1983).

„A paralimpia elnevezést az angol paralel (magyarul párhuzamos) és az olimpia szavak összevonásából alkották. Az új szó azt fejezte ki, hogy ez a sportesemény az épekével egyenrangú, párhuzamos olimpiai mozgalom.”⁴² A parasportok tehát a hagyományos sportokkal egyenrangúan léteznek, és lehetőséget biztosítanak a fogyatékossgal élő embereknek, hogy ők is versenyszerűen sportolhassanak. Ez a sérültség lehet akár testi fogyatékossg, vagy mentális, és lehet veleszületett vagy szerzett.

Az elnevezés a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság által meghatározott sportágakra vonatkozik, melyet a tíz károsodási típus valamelyikével rendelkező sportolók folytatnak. Ebből, nyolc testi sérültséget foglal magába (csökkent izomerő, megváltozott passzív mozgástartomány, végtaghiány, lábhosszkülönbség, alacsony termet, hipertónia, ataxia, atethozis), és ezen kívül tartalmaz még látássérültséget és értelmi fogyatékossgot. Sportáganként eltérő a kategóriák kijelölése (Sípos B.-Máté T. 2024).

Fogyatékossgal élőknek tekintendő minden olyan személy: „aki, tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.”⁴³

A fogyatékosok megítélésének története

A társadalom fejlődése során mindig különböző módon közelítettek a fogyatékossgal élő személyekhez. A történelmi korok kezdetén a fogyatékossgá vált ember nagy valószínűséggel elpusztult, mert akkoriban úgy gondolták, hogy az ember csak fizikai és szellemi képességei birtokában életképes. Azok pedig, akik mégis életben maradtak nagy tiszteletnek örvendtek. A világ fejlődésével az életkörülmények is javultak és egyre több fogyatékossgal élő ember maradt életben, azonban a fogyatékossg még mindig egyéni,

⁴² https://mozgasjavito.hu/wp-content/uploads/2015/11/ismerkedo_konyv.pdf

⁴³ 2013. évi LXII. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról - Törvények és országgyűlési határozatok

szociális és megélhetési probléma volt. Amikor a gazdaságban megjelentek a gépek, akkor már a fogyatékossgal élő emberek is dolgozhattak. A társadalom fejlődése során egyre elterjedtebbé vált a fogyatékos emberek ellátása, és integrálásuk a társadalomba. Problémaérzékenységük ekkor már az emberi jogaik érvényesülése felé irányult (Tobak Orsolya, 2009).

Ehhez az ENSZ által 1948. december 10-én elfogadott Emberi Jogok Egyetemleges Nyilatkozata is hozzájárult, amelynek fő gondolata: „Minden emberi lény szabadnak, egyenlő méltósággal és jogokkal születik. Értellemmel és lelkiismerettel bírván, testvéri szellemben kell egymás iránt viseltetnünk.”⁴⁴

2006. decemberében született meg az ENSZ első nemzetközi egyezménye a fogyatékos személyek jogairól, amit Magyarország 2007-ben fogadott el (Ruzsics I., 2013).

Parasport rövid története

A 2. világháború után Dr. Ludwig Guttmann (az angliai Stoke Mandeville város kórházának vezetője) 1948-ban megrendezte a londoni Olimpiai Játékok nyitónapjával egybeesően az első kerekesszékes íjászversenyt, amelyen gerincsérült veteránok vettek részt. Ez a parasport fejlődésének kiindulópontja volt. Ezeket a játékokat évente növekvő létszámmal rendezték meg a kórházak ápoltságainak részvételével, és az íjászat mellett az atlétika, a vívás, az asztalitenisz és a kosárlabda is megjelent. A játékok nemzetközi részvétele is fokozatosan nőtt. Ez szükségessé tette, hogy a játékszabályokat a különböző sérültségeknek és sportági szabályoknak megfelelően összhangba hozzák. Ennek következtében 1958-ban megalakult az első nemzetközi sportszövetség mozgáskorlátozottak számára, a Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Szövetsége néven. Az első hivatalos paralimpiai játékokra 1960-ban került sor Rómában, ahol 400 sportoló 23 országból vett részt. A látássérült emberek először 1976-ban a „Torontó olimpiádon” kaptak hivatalosan versenyengedélyt, ahol atlétikában és csörgőlabdában versenyezhettek. Az amputált sportolók pedig atlétika, úszás, asztalitenisz, lövészet és röplabda sportágakban indulhattak. Az elkövetkezendő években újabb sérültségi kategóriákhoz kapcsolódó versenyszámok jelentek meg, valamint egyre nőtt a bekapcsolódó országok száma is. A

⁴⁴ Emberi Jogok Egyetemleges Nyilatkozata (teljes szöveg) - Manual for Human Rights Education with Young people

PARALIMPIA elnevezés, az 1988-as a szöuli játékokon válik hivatalossá, és 1989-ben megalakul a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság. A Bizottság alapszabálya igyekszik egyesíteni, tömöríteni, és felelősséget vállalni a paralimpiai sportágakért. Megalakulásával párhuzamosan sorra alakultak meg a Nemzeti Paralimpiai Bizottságok (Dorogi L. 2012).

A paralimpiai játékok négyévente kerülnek megrendezésre, közvetlenül az olimpiai játékok után és a világ minden tájáról érkeznek parasportolók.

„A paralimpiák mottója: A LÉLEK MOZGÁSBAN!”⁴⁵

Magyar parasport helyzete

1929-ben a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon létrehozta a Nyomorékok Sportegyesületét. Ennek keretén belül sok gyógytorna és a hozzá kapcsolódó sportfoglalkozás veszi kezdetét, mellyel hírnevet szereznek egész Európában. A 2. világháború egészen az 1970-es évekig visszaveti a fogyatékkal élők sportjának fejlődését. 1970. február 22-én megalapítják a Halassy Olivér Sport Clubot, mely mozgáskorlátozottak számára nyújtott sportolási lehetőséget. 1972-1976 magyar dobogós helyezések a paralimpián, melynek következtében mérséklődik a persona non grata (nemkívánatos személy) státusza a parasportolóknak. 1988-ban a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége, majd 1989-ben a Magyar Speciális Olimpiai Szövetség jön létre, mely az értelmi fogyatékkal élő emberek, illetve a halmozottan sérült emberek sportját és versenyrendszerét foglalja össze. 1993-ban megalakult a Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége, mely az enyhén értelmi fogyatékkal élő emberek sporttevékenységét szervezi.

A Magyar Paralimpiai Bizottság 1997-ben jött létre, melynek működését megnehezítette a 2001-ben törvényi úton megalakult Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége (FONESZ). 2008. óta működik a Fogyatékosok Országos Diák- és Szabadidősport Szövetsége (FODISZ), fő küldetése hogy népszerűsítse a sportot a fogyatékkal élő diákok, tanulók körében, ezzel szélesítve az utánpótlásbázist és az egészséges életmódot (Magyar Paralimpiai Bizottság).

⁴⁵ Paralimpiák története | National Geographic

Magyar Parasport Napja

„A Magyar Parasport Napjának története 2017-ben indult, amikor a Magyar Országgyűlés egyhangúan, minden párt és minden képviselő jóváhagyó igen szavazatával döntött arról, hogy minden év február 22-én fogjuk megünnepelni a Magyar Parasport Napját. A dátum kiválasztása szimbolikus, hiszen 1970- ben ezen a napon alakult meg a Mozgáskorlátozottak Halassy Olivér Sport Club. Ennek a sportegyesületnek a létrehozatala tulajdonképpen intézményesítette a magyar parasportot, amelyik az elmúlt 50 évben sokat fejlődve elvitte a fogyatékkal élők sportjának lehetőségét és vitte hírét szerte az országban és a világban is.”⁴⁶ Ezt a napot azzal a céllal hozták létre, hogy felhívják a figyelmet a fogyatékkal élő sportolók teljesítményére, és hogy elősegítsék a társadalom érzékenyítését a parasportok iránt. A Magyar Parasport Napja lehetőséget teremt arra, hogy az iskolákban, sportegyesületekben és közösségekben különböző programok és rendezvények keretében megismerkedjenek a parasportolókkal, és megértsék, milyen kihívásokkal szembesülnek ezek a sportolók a mindennapokban és a versenyek során. A Lélekmozgató programnak ez a lényege, hogy mindenki a saját bőrén tapasztalja meg a fogyatékos sportokat. Az esemény célja továbbá, hogy inspirációt nyújtson mindenkinek, és bemutassa, hogy a sport milyen fontos szerepet játszhat a közösségépítésben (A Magyar Parasport Napja | Magyar Paralimpiai Bizottság).

Kutatásom

A vizsgálat helyének és a vizsgálaton résztvevők körének a bemutatása

A vizsgálat helye: lakóhelyem, Kazincbarcika és saját középiskolám (Iryni János Református Oktatási Központ), ahol a kérdőíveket kettő osztályban töltöttem ki, melyek a következők: oktatás szak, valamint elektronika és elektrotechnika; sport szak.

Összesen 54 tanulóval végeztem el a kérdőívet. Az adatok gyűjtése természetesen név nélkül történt. Azért választottam lakóhelyemet és iskolámat, mert kíváncsi vagyok arra, hogy lakóhelyemen, iskolámban a 14-15-16 évesek mennyire ismerősek és elfogadóak a témában. Azért választottam ezt a két szakot, mert az ide járókkal közelebbi a kapcsolat, hiszen az oktatás szak a saját osztályom, a másik pedig az kertestvérem osztálya. Az oktatás ágazaton 27 fő (26

⁴⁶[MPN2023 eloadas_segedlet.pdf](#)

lány és 1 fiú) volt jelen a kérdőív kitöltésekor, az összevont szakon szintén 27 fő (25 fiú és 2 lány). Azért volt szükségem két osztályra, hogy az adatok realisabbak legyenek. A tanulók Kazincbarcika és 20 km-es vonzáskörzetében élnek. Családi hátterüket tekintve igen eltérő kultúrájú környezetből érkeznek, ezért szocializációs fejlettségük, neveltségi szintjük is más és más. Mind a két osztályban érdeklődéssel fogadtak és úgy gondolom, hogy reális válaszokat adtak.

A vizsgálat eredményeinek elemzése

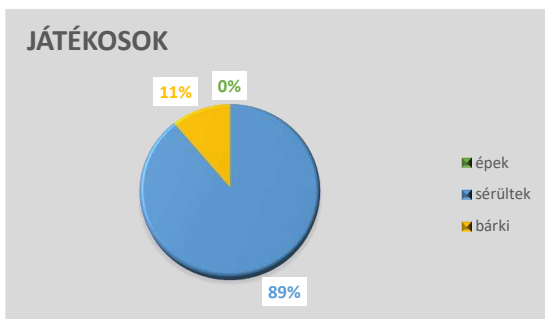
1. hipotézis: a fiatalok nem ismerik a parasportot, nincsenek tisztában azzal, hogy kik játszhatják, milyen sportágak tartoznak bele, kik a paralimpikonjaink, és, hogy mikor tartjuk a Magyar Parasport Napját. Az értékelés során az első öt kérdés kapcsolódik ehhez a feltételezéshez.

1. kérdés: Tudod mi az a parasport?

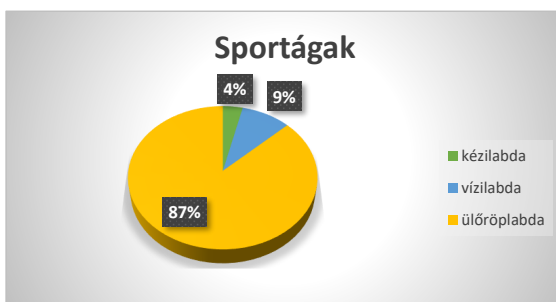

A válaszadók közül 31-en írták azt, hogy ismerik a parasportot. Ez a válasz kicsit meglepett, mert úgy gondoltam, hogy kevesebben fogják ismerni. A következő három kérdés, meg kellene, hogy erősítse az első kérdésre kapott válaszokat, de ez nem így alakult. A következő három kérdéssel az volt a szándékom, hogy feltérképezem, a fiatalok tényleges ismeretét a parasportról.

2. kérdés: Kik játszhatják?

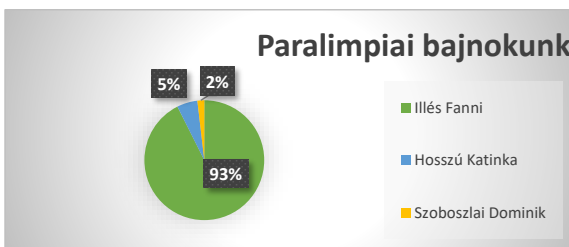

3. kérdés: A felsoroltak közül, melyik számít paralimpiai sportnak?

Meglepően még többen tisztában vannak vele, mint azt az első kérdésnél felvállalták. Arra a kérdésre, hogy kik játszhatják az 54 válaszadóból 48-an válaszoltak helyesen és, hogy mi számít paralimpiai sportnak, annál pedig 47-en.

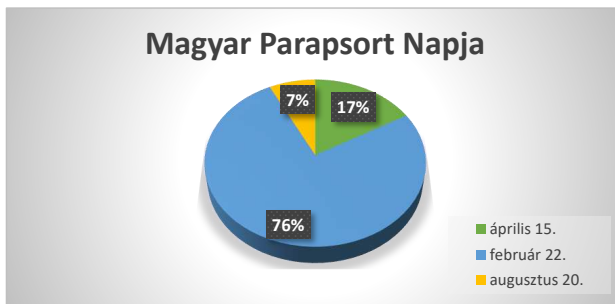
4. kérdés: Válaszd ki paralimpiai bajnokuk nevét!

Erre a kérdésre ötven tanuló helyes választ adott. A kérdőív készítésekor az volt a feltételezésem, hogy a kortársaim nem ismerik a parasportolókat, ezért olyan válaszlehetőségeket adtam,

hogy akik a sportban otthonosan mozognak, azoknak könnyen kilogikázható legyen a válasz. Ennek ellenére is, ez a százalékarány azt támasztja alá, hogy a fiatalok ismerik a parasportot.

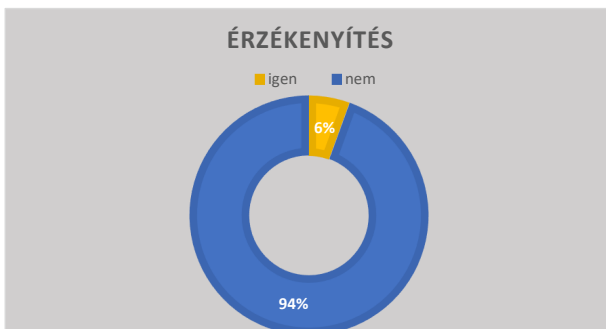
5. kérdés: Mikor tartjuk a Magyar Parasport Napját?

A megkérdezettek közül 41-en tudták, hogy február 22-én tartjuk a Magyar Parasport Napját. Ez az arány szintén meglepett, mert nem gondoltam volna, hogy ennyien fogják tudni. Elképzelhető az, hogy többen tudták a helyes választ és ők segítették a bizonytalanokat. Ugyanis a kérdőívek értékelése közben láttam, hogy voltak, akik ennél először mást választottak, majd áthúzták és jelölték a helyes választ.

2. hipotézis: Az általános iskolák nem rendezik meg a Magyar Parasport Napját. Ehhez kapcsolódik a következő kérdés.

6. kérdés: Az általános iskolában megrendezték a Magyar Parasport Napját?

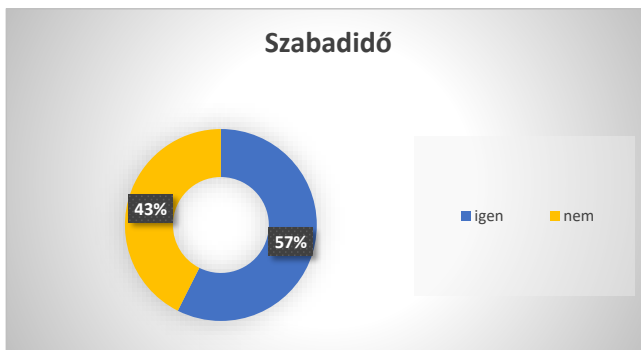

A fiatalok közül hárman válaszoltak igennel. Ketten közülük, ugyanabba az iskolába jártak. Kazincbarcika minden általános iskolájából és a környező települések általános iskoláiból kettő iskola

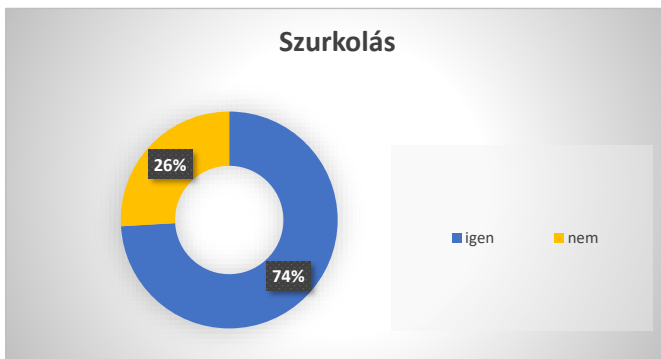
az, amelyik megtartotta a Magyar Paraspport Napját. Ez a válasz elkeserítő számomra, hiszen ez azt mutatja, hogy iskolák nem tartják fontosnak az érzékenyítést, az empátiát, és az elfogadást.

3. hipotézis: A fiatalok nem fogadják el a sérült embereket és ezáltal a paraspport is távol áll tőlük. Kérdőívem utolsó négy kérdésére adott válaszok tartoznak ehhez a feltételezéshez.

7. kérdés: Szívesen töltenéd a szabadidődet egy mozgásában akadályozott tanulóval?

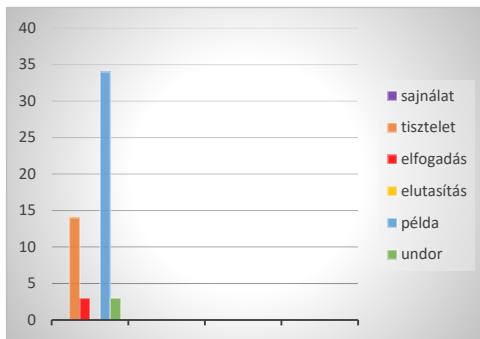

8. kérdés: Szívesen szurkolnál egy paralimpiai rendezvényen?

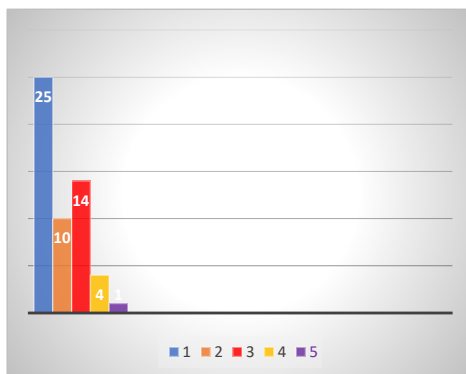
31-en válaszolták azt, hogy szívesen töltenék a szabadidejüket egy mozgásában akadályozott tanulóval, és negyvenen el is mennének szurkolni egy paralimpiai rendezvényre. Ezek a válaszok szintén meglepőek számomra, de azért büszkeséggel tölt el, hogy mégiscsak érdeklődnek kortársaim a fogyatékossággal élő emberek és sportjuk iránt.

9. kérdés: Számodra mi az üzenete a parasportnak?

A válaszadók közül három emberből vált ki negatív érzést a parasport. Ők mind a hárman az undort választották. 51 fiatal számára pozitív üzenete van a parasportnak. Ezek közül 34-en azt választották, hogy a parasportolók példát mutatnak kitartás terén, 14-en a minden tisztelem az övék, és hárman pedig azt, hogy elfogadom, hogy vannak ilyen sportok. Nagyon örülök ennek az eredménynek, és úgy gondolom, hogy annak ellenére, hogy az általános iskolák nem tartják meg a Parasport Napját, a kortársaim számára mégis pozitív üzenettel bír.

10. kérdés: Egytől ötig értékeld, hogy mennyire áll közel hozzád a parasport?

Ezek a válaszok az előzőek alapján megleptek, ugyanis azt gondoltam, hogy többükhöz fog közel állni a parasport. 25 főtől távol áll, és még 10 fő is csak kettessel jelölte, tehát még ők is távol érzik.

14 fő a középutat választotta, 4 fő már közelebb érzi magához és 1 fő írta azt, hogy hozzá közel áll. Elgondolkodtató, hogy 71% elmenne szurkolni egy parasport rendezvényre, mégis 64%-tól távol áll ez a fajta sport. Talán itt lehetne még szerepe az általános iskolának, hiszen a Magyar Parasport Napjának pont az a célja, hogy mindenki a saját bőrén tapasztalja meg a fogyatékos sportokat.

Tapasztalatok összegzése

Pályamunkámban áttekintettem a parasport, paralimpia és a fogyatékoság fogalmát, majd taglaltam a fogyatékosok megítélésnek történetét, a parasport történetét, és a magyar parasport helyzetét, végül a Magyar Parasport Napját. Lakóhelyemen, saját iskolám két osztályában foglalkoztam azokkal a kérdésekkel, hogy a fiatalok mennyire ismerik a parasportot, az általános iskolák megtartják-e a Magyar Parasport Napját. Valamint, hogy a fiatalok mennyire fogadják el a sérült embereket, mennyire áll közel hozzájuk a parasport.

Az első hipotézisem, miszerint a fiatalok nem ismerik a parasportot, nincsenek tisztában azzal, hogy kik játszhatják, milyen sportágak tartoznak bele, kik a paralimpikonjaink, és, hogy mikor tartjuk a Magyar Parasport Napját a kitöltött kérdőívek megcáfolták. Feltételezésem oka az volt, hogy az általános iskolákban nem tartják ezt a napot, a média sem ad tájékoztatást a paralimpiáról, és hogy a kortársaim az interneten nem követik ezeket az eseményeket. Azonban büszkeséggel tölt el az a tudat, hogy feltételezéseim ellenére ismerik és tudják, hogy mi az a parasport. Hiszen leendő pedagógusok és sportban jártas szakemberek válaszoltak a kérdéseimre.

A második hipotézisem alátámasztást nyert a kitöltött kérdőívek alapján. Beigazolódott, hogy az általános iskolák, Kazincbarcikán és 20 km-es vonzáskörzetében nem tartják a Magyar Parasport Napját. Összesen kettő iskola tartotta meg. Őszintén megvallva az én általános iskolámban sem tartották meg soha. Manapság már annyi mindent ünneplünk az iskolákban, annyi féle program van, mégis ez a fajta megemlékezés, érzékenyítés nem fér bele az iskolák életébe. Személy szerint én ezt nagyon fontosnak tartanám, hiszen ezáltal fejlődne a gyerekek empátiája, elfogadása a fogyatékos személyek iránt és lehetne közelebb vinni hozzájuk a parasportot.

Harmadik hipotézisem, miszerint fiatalok nem fogadják el a sérült embereket és ezáltal a parasport is távol áll tőlük a kitöltött kérdőívek részben megcáfolták. Kortársaim közül többen szívesen

töltenék szabadidejüket egy mozgáskorlátozott személlyel, szívesen részt vennének szurkolóként egy parasport rendezvényen és a parasport sokuk számára pozitív üzenettel bír. Ezek alapján az én feltételezésem nem igazolódott be. Úgy gondoltam, hogy számukra esetleg ciki lehet egy fogyatékkal élő emberrel mutatkozni, illetve egy ilyen rendezvényen részt venni, és hogy a sportok közül a parasportot sem nézik semmibe. Az értékelés során nagy örömmel tapasztaltam ezeket a pozitív válaszokat és jó érzéssel tölt el, hogy olyan emberek vesznek körül a mindennapjaimban, akik empátikusak és elfogadóak. A feltételezésem másik fele, hogy távol áll tőlük a parasport, beigazolódott. 35 embertől áll távol, 14 a középútat választotta, és mindössze 5 emberhez közel. Itt utalnék vissza, hogy kettő általános iskola tartja lakóhelyemen és környékén a Magyar Parasport Napját. Ennek köze lehet ehhez az arányhoz. Fontos lenne az iskolák részéről az érzékenyítés, hiszen a parasport lehetőséget nyújt az empátia és az elfogadás fejlesztésére. A parasportok kipróbálása segíthet lebontani az előítéleteket, nyitottabbá és elfogadóbbá tenni az embereket, ami a társadalmi integráció szempontjából is kulcsfontosságú.

Az empátia, elfogadás jelentőségét mi sem igazolja jobban, hogy egyre gyorsabb ütemben növekszik a sajátos nevelési igényű gyermekek száma, akikből lesznek majd a parasportolóink. Az érzékenyítés fontos eszköz, mivel nemcsak a sportolók eredményeit mutatja, hanem a fogyatékossgal élő emberek mindennapi kihívásait is.

Néhány lehetőség az érzékenyítésre az iskolákban:

- programok, melyekre előadókat hívnak meg;
- parasport bemutatók (pl. kerekesszékes kipróbálása különféle sportágakban);
- érzékenyítő filmek bemutatása és beszélgetések a témához kapcsolódóan;
- szituációs játékok (különböző helyzetek megtapasztalása, pl. bekötött szemmel közlekedni);
- közös sportnapok (ép és fogyatékossgal élő tanulók együtt sportolnak);
- média bevonása (interjú adása a témában);
- kihívások (pl. jótékonyági futás szervezése).

Az érzékenyítés során megtapasztalhatjuk a csapatmunka valódi jelentőségét, és azt, hogy a különbözőségek nem akadályok, hanem lehetőségek a tanulásra, ahol fontos az összefogás és egymás segítése.

Számomra a parasport azt mutatja, hogy a lehetetlennek tűnő dolgok is elérhetőek, ha rendelkezünk elég hittel és kitartással. A parasportolók motivációt nyújtanak az élet kihívásaihoz, és példájuk azt mutatja, hogy a korlátok legyőzhetőek.

Összefoglalva, a parasport egy olyan közösség, ahol a 'no para' elv érvényesül: vagyis a félelemeink leküzdhetőek, csak élni kell a lehetőségekkel és hagyni az álmokat valóra válni.

Mindenkinek módja van megtalálni önmagát, ha van hozzá hite és ereje. Mindannyian lehetünk győztesek (Szabó László, 2022).

Felhasznált irodalom

[Idézet: Maya Angelou: Ha valamit nem szeretsz, változtass](#)

(utolsó megtekintés: 2025. 01. 02.)

Kőpatakiné Mészáros Mária, Nádas Pál (2007.): Ismerkedő Könyv
A Paralimpiai Sportok – Társadalmi Befogadás – Szemléletváltás;
Magyar Paralimpiai Bizottság, Budapest,
https://mozgasjavito.hu/wp-content/uploads/2015/11/ismerkedo_konyv.pdf (utolsó megtekintés: 2025. 01. 05.)

Bakos Ferenc (1983.) Idegen szavak és kifejezések szótára.
Akadémia Kiadó, Budapest, 624. oldal

Sipos Borbála – Máté Tünde: Nemzetközi Parasportrendezvények Stratégiai Tervezése Vezetéstudomány/Budapest Management Review, Lv. Évfolyam 2024. 4. Szám [View of Strategic planning of international parasport events](#) (utolsó megtekintés: 2025. 01. 05.)

2013. évi LXII. törvény A Fogyatékos Személyek Jogairól és Esélyegyenlőségük Biztosításáról Szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról 1§(a) [2013. évi LXII. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról - Törvények és országgyűlési határozatok](#) (utolsó megtekintés: 2025. 01. 05.)

Tobak Orsolya (2009.): A fogyatékos fogalmának megjelenése a különböző korokban, és tudományterületeken [sana_2009_001_015-019.pdf](#)

(utolsó megtekintés: 2025. 01. 05.)

Emberi jogok Egyetemleges Nyilatkozata, 1948. 1. cikk [Emberi Jogok Egyetemleges Nyilatkozata \(teljes szöveg\) - Manual for Human Rights Education with Young people](#) (utolsó megtekintés: 2025. 01. 06.)

Ruzsics Ilona (2013.): A kitagolás folyamatai Európában és Magyarországon, Mentorháló 2.0 program [6.2. Az ENSZ-egyezmény | A kitagolás folyamatai Európában és Magyarországon](#) (utolsó megtekintés: 2025. 01. 06.)

Dorogi László (2012.): Paralimpiák története [A parasport története - SPORTORVOS.hu PORTÁL](#) (utolsó megtekintés: 2025. 01. 06.)

[Történet | Magyar Paralimpiai Bizottság](#) (utolsó megtekintés: 2025. 01. 06.)

[MPN2023 eloadas_segedlet.pdf](#) (utolsó megtekintés: 2025. 01. 06.)

[A Magyar Parasport Napja | Magyar Paralimpiai Bizottság](#) (utolsó megtekintés: 2025. 01. 06.)

Szabó László nyilatkozata 2022-ben a Nemzeti Sportnak [Negyedszázada a parasportért](#) (utolsó megtekintés: 2025. 01. 07.)

PSZICHOLÓGIA SZEKCIÓ

I. helyezett

Lőrincz Boglárka – Nagy Nelli

Asch kísérlet a Z generációra kivetítve

11. évfolyam, Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum, felkészítő tanár: Szalmen Edit

Biztos mindenki életében volt már olyan helyzet, hogy a saját véleménye felvállalása a mások eltérő véleménye miatt nehezebb volt. Ilyen szituációkban két választásunk van: kitartunk a véleményünk mellett vagy konform viselkedést tanúsítunk, vagyis igazodunk mások véleményéhez. A szociálpszichológia az egyének gondolatainak, érzéseinek és viselkedésének igazodását a csoportnormákhoz konformitásnak nevezi. Ennek a jelenségnek a háttérében az áll, hogy elfogadjanak, szeressenek, befogadjanak, támogassanak minket és csatlakozni tudjunk egy csoporthoz. Ez az ösztöneinkből táplálkozik, amihez pedig nélkülözhetetlen a konformitás jelenléte. A pszichológia két csoportot különböztet meg: a személyes konformitást, amikor külső kényszer nélkül saját magunk belátására fogadjuk el a másik véleményét, illetve a nyilvános konformitást, amikor személyesen nem fogadjuk el, vagyis nem értünk egyet a másik véleményével, hanem egy külső hatás miatt kénytelenek vagyunk azonosulni a viselkedéssel. Ez nem azt jelenti, hogy azt tesszük, amit más emberek tesznek, hanem azt, hogy társaink hatása alatt más magatartást tanúsítunk, mintha egyedül lennénk. A konformitás nem feltétlenül negatív dolog, mivel segít beilleszkedni és igazodni az embertársainkhoz.

A mai világ nagyon sok választási lehetőséget kínál fel nekünk, így sokszor elbizonytalanodunk és a döntésünket mások véleményére alapozzuk. Például, ha egy ismeretlen helyen egy kávézóba szeretnénk bemenni, azt a kávézót fogjuk választani, ami az interneten a legjobb értékelést kapta, vagy amiben a legtöbbnek vannak, ezt hívjuk társas bizonyítéknak. Legtöbbször azért adjuk

meg magunkat a tömegnyomásnak, mert azt gondoljuk, hogy az a helyes, amit a többiek csinálnak. Például a közösségi oldalakon lelkesen posztolnak egy szabadidős tevékenységről, ezért úgy gondoljuk, hogy bizonyára nekünk is tetszene.

Ezt a jelenséget sokat kutatták, azonban a leginkább klasszikusnak számító kísérlet Solomon Asch 1955-ben végzett úgynevezett vonalas kísérlete. Asch azt vizsgálta, hogy a kísérleti személyekre hogy hat a társas bizonyíték, vagyis hogyan módosítja a csoportnyomás az egyéni megítélést. Asch eredeti kísérletében hét személlyel dolgozott, ebből csak egy volt valóban kísérleti személy, a többi résztvevő pedig profi beépített színész volt. Párosával mutatott be nekik nagy méretű papírlapokat az egyiken egy függőleges fekete vonal volt, ami a referenciát mutatta, a másikon három pedig különböző hosszúságú függőleges fekete vonalat jelenített meg. A lappár felmutatásakor mind a hét személy egyesével sorrendben haladva elmondta, hogy szerinte melyik a referenciavonallal megegyező hosszúságú vonal a másik lapon láthatóak közül. Ezt tizennyolcszor ismételték meg és mindig más lappárral. A válaszok minden esetben egyértelműek voltak. A beépített személyeket a kísérlet előtt felkérték, hogy mindig rossz választ adjanak. Az első és második körben a résztvevők valamennyien helyes választ adtak, azonban a harmadik körtől kezdve az első hat beépített ember egyöntetűen rossz választ adott. A hetedik kísérleti személy általában meglepődve és feszülten elmondta a saját választát. A válaszadók nagyjából 67%-a független maradt, azaz nem vette át a csoport többségi véleményét, azonban 32%-uk teljesen tudatában volt annak, hogy a saját válasza a helyes, de mégis az annyiszor hallott rossz választ adta.

Ez az igazán érdekes és szokatlan kísérlet felkeltette az érdeklődésünket, és úgy gondoltuk, hogy érdemes lenne újra alkotni a mai Z generációs fiatalokkal. Az 1950-es évek óta nagyon sokat változott világunk, és ha megnézzük a környezetünkben élő embereket, látszólag sokkal magabiztosabban vállalják a saját véleményüket anélkül, hogy hagynák befolyásolni más emberek által magukat. Azonban az érem másik oldalán ott áll a napjainkban elterjedt influenszer kultúra, ahol a befutott híres celebek ismertségüket kihasználva reklámoznak különböző termékeket ezzel

befolyásolva az emberek önálló döntését. Éppen ezért érdekesnek gondoltuk az Asch-kísérlet újra alkotását az iskolánk tanulóinak körében.

A hipotéziseinket a következő állításokra alapoztuk:

- A Z generációs fiataloknak fontosabb a saját véleményük, minthogy a tömeg nyomására megváltoztassák válaszukat.
- A Z generáció könnyebben felvállalja a saját véleményét.
- Minél több a beépített ember, annál hamarabb hat a kísérleti személyre az igazodási kényszer.

Az iskolánkból három évfolyamot vontunk be, tehát 14-17 éveseket, ami a 9-11. évfolyamot foglalja magába. A kutatásunk a következőképpen épült fel: minden évfolyammal külön végeztük el a kísérletet annak elkerülése érdekében, hogy az idősebb korosztály a fiatalok láttán magabiztosságot érezzen és ezért vállalja fel véleményét, mert a tőle fiatalabb iskolatársait nem tartja elég hitelesnek. Terveink szerint egy évfolyamról hat beépített és tizenkettő kísérleti személlyel szerettünk volna dolgozni, viszont voltak, akik nem tudtak eljönni, így összesen a három évfolyamról 31 kísérleti személyt vizsgáltunk a tervezett 36 helyett. 27 lány és 4 fiú vett rész a kutatásunkban. Az első fordulóban kettő beépített és egy kísérleti személy volt, és ezt a kört négyszer ismételtük más kísérleti emberekkel. A második fordulóban növeltük a beépítette emberek számát kettő fővel, tehát négy beavatott emberünk volt és egy kísérleti személy. Ezt a fordulót is négy alkalommal ismételtük meg. Az utolsó, tehát a harmadik fordulóban hatra emeltük a beépített személyek számát, így ők hatan befolyásolták az egy kísérleti alanyt. Ezt a fordulót is négyszer ismételtük meg. A beépített emberek számának növelésével azt próbáltuk meg kideríteni, hogy hány ember szükséges ahhoz, hogy a tömeg nyomása teljes mértékben hasson. Egy forduló öt körből állt. Legelőször mindegyik beépített ember jó választ adott. A többi körben azonban már az összes beépített személy ugyanazt a rossz választ adta. Sokat gondolkodtunk azon, hogy hogyan tudnánk azt megoldani, hogy a kísérleti személy a legutolsó válaszadó legyen. Azt találtuk ki, hogy mind a két csoportban lévő embereknek számokat osztunk ki úgy, hogy a kísérleti személy mindenképp az utolsó számot kapja és így a

padokhoz helyezett számokhoz ültették az embereket. A kísérletet három tanórán keresztül végeztük négy terem igénybe véve. Az A teremben a kísérleti, nem beavatott személyek tartózkodtak. A B teremben pedig a beépített emberek foglaltak helyet. Volt egy kísérleti termünk, ahol maga a kutatás zajlott, illetve egy másik terem, ahol a kísérleti emberek interjúztatása folyt. Az interjú elkészültével tájékoztattuk a kutatásban résztvevőket a kísérlet valódi céljáról.

A következő eredmények születtek: Az első diánál, ahol az összes beavatott ember helyes választ adott, ott egyértelműen az utolsó kísérleti ember is a helyes választ adta meg. Legtöbbször a második kérdésnél felvállalták saját véleményüket annak ellenére, hogy az előttük lévő 2/4/6 ember a rossz választ adta, viszont két ember alkalmazkodott az előtte lévő négy emberhez és szintén kettő pedig az öt megelőző 6-hoz. Ez a négy ember volt az, aki az ez után következő másik három körben is a helytelen választ adta, vagyis követte a többiek választ. Ezek a válaszadók mind a négyen 9. vagy 10. osztályosak, a 11. évfolyamról csak egyetlen egy ember volt, aki a negyedik kérdésnél válaszolt rosszat, a többi diák mind felvállalta a véleményét. Három diák döntött úgy, hogy a harmadik diától csatlakozik a többiekhez és az előtte 2-szer vagy 6-szor elismételt helytelen választ adta. Ők a negyedik és az ötödik körben is a többiekhez csatlakoztak nem felvállalva a véleményüket. A következő diánál nem volt olyan, aki ettől a körtől kezdve csatlakozott volna a többiekhez, hanem már előtte is a tömegnyomás hatása alá került. Az ötödik körben 6 ember nyomására döntött úgy egy diák, hogy követi a többiek helytelen választ.

Vizsgálati személyeinkkel a kísérlet után interjúkat készítettünk, melyeknek során a következő kérdéseket tettük fel:

- Betölt-e valamilyen szerepet az osztályban?
- Mennyire van megelégedve önmagával?
- Hogyan érezte magát a kísérlet során?
- Érzett-e nyomást arra, hogy a többiek választ kövesse?

A kiértékelés során az első kérdésre nagyon sokan azt a választ adták, hogy csendesebb személyiségek az osztályon belül és csak 2-3 példa volt arra, hogy valaki hangos vagy az ötletadó szerepet tölti

be. Körülbelül fele-fele arányban vannak azok a diákok, akik meg vannak és akik nincsenek megelégedve saját magukkal, de kaptunk olyan választ is, hogy semlegesen élik meg az önértékelésüket. A harmadik kérdést a legtöbben letudták azzal a válasszal, hogy jól érezték magukat. Többen is szóvá tették, hogy izgultak és feszülten élték meg a helyzetet. Páran összezavarodtak és azt gondolták, hogy félreértelmezték a feladatot, ennek gyakran a kísérlet közben is hangot adtak. Többször tapasztaltuk a folyamat során, hogy bátortalanul, halkán és nem magabiztosan válaszoltak a kísérleti alanyok. Legtöbben nem éreztek nyomást arra, hogy saját véleményükön kívül más választ adjanak, viszont pár emberben megjelent ez az érzés.

A hipotéziseink teljes mértékű igazolására sokkal több személy megvizsgálására lenne szükség, viszont az állításaink egy nagy részére választ kaptunk, vagyis a hipotézisek beigazolódtak. Tapasztalataink szerint a 9. évfolyamos tanulók közül kevesebben csatlakoztak a mellettük ülő osztály vagy évfolyamtársaikhoz. A 10. osztályosok közül pedig azért voltak többen, akik követték társaik választát, mert ebben az évben a baráti társaságok teljesen átfőrmálódnak, mivel már jobban ismerik egymást, így lehet, hogy egy osztály bizonyos részének tagjaivá szeretnének válni, így inkább csatlakoztak a többiek véleményéhez. A 11. évfolyamra már kialakulnak a tartósabb és biztosabb barátságok, így nem érzik szükségét annak, hogy megfeleljenek a többieknek.

Ha van lehetőségünk ezt a kísérletet mindenképp tovább szeretnénk kutatni, mivel már most nagyon sok ötletünk van, hogy hogyan tudnánk az igazodási kényszert vizsgálni. Terveink közt szerepel, hogy a kísérletet egy tekintélyszemély például egy tanár vezesse le, vagy több kör legyen egy fordulón belül, hogy jobban kirajzolódjanak a válaszok. Érdemes lehet olyan személyekkel együtt dolgozni, akik nem ismerik egymást, vagy éppen hogy közel állnak egymáshoz, így megvizsgálva azt, hogy mennyire befolyásolja a válaszokat a beépített vagy a kísérletvezető személye és jelenléte.

Az igazodási kényszert valamilyen formában mindannyian megéljük a mindennapokban, hiszen társas lények vagyunk. A jelenség egyik leghétköznapiabb megjelenési formája az, ahogyan az

utcára lépés előtt kiválasztjuk az öltözőkünket, amellyel ugyancsak igazodunk különféle csoportokhoz. Az iskola világában is sokféle módon fedezhetjük fel a konformitás jelenségét. Ilyen lehet például az az eset, amikor egy diák sokat készül egy dolgozatra, az osztálytársainak viszont sikerül lebeszélni a pedagógust a dolgozatírásról. Kicsi az esélye, hogy ez a diák erősködni fog a tanárnál, hogy ő mindenképpen dolgozatot szeretne írni, bár szíve szerint túlesne rajta minél előbb. A kísérlet továbbá arra is rávilágított, hogy a különféle közösségeknek, pl. az interneten működőknek is, azon belül is például az influencereknek mekkora hatása van a személyiség fejlődésére, hiszen, ha azt éljük meg a mindennapokban, hogy szeretnénk igazodni a többiekhez, minél jobban hasonlítani szeretnénk másokhoz, az gyakran szorongást is eredményezhet. Az is leszűrhető a kísérletből, hogy hogyan működnek a szorongóbb, visszafogottabb és az önérvényesítő, céltudatos személyiségek. A Z-generációnál ugyanúgy megjelenik a konformitás, mint a korábbi generációknál. A világ tehát változik, de az ma is érvényes, hogy együtt többre vagyunk képesek. Ha ezt az érzést a génjeinkben hordozzuk, akkor a konformitás az idő előrehaladtával sem kopik ki az emberi jellemzőinkből. A kísérlet egyik legnagyobb tanulsága, hogy felelősek vagyunk nemcsak magunkért, de embertársainkért is, hiszen szinte észrevétlenül is hatunk egymásra.

Felhasznált irodalom:

Dudás D., (2017): Konformista világunk – milyen mértékben
legyünk alkalmazkodóak?

(https://mindsetpszichologia.hu/konformista-vilagunk-milyen-mertekben-legyunk-alkalmazkodoak?fbclid=IwY2xjawHJH-pleHRuA2FlbQIxMAABHbSUVMCATq7l9WUotN-zEFTGxXLZ9om9jUSCPX_kNCtRJwtXpbRIejG9AQ_aem_aigLy_a3z0-R0nbD3-o6x4g (2025. 01. 08.)

Milanovich D., (2019): Miért hiszünk jobban másoknak, mint a saját szemünknek? https://divany.hu/vilagom/2019/07/24/asch-vonalas-kiserlet/?fbclid=IwY2xjawHJH_9leHRuA2FlbQIxMAABHaa2U5Pawpj-lCaGLc0Te2qfoS0Wqj1ZEFDb2iEuDYsuOblrwgafmRIOMQ_aem_HpLacTnCUJEsr6MZJ7lODw (2024. 12. 18.)

https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/rendeszet/pszichologiai-szocialpszichologiai-alapismeretek/2/engedelmesseg/konform-viselkedes?fbclid=IwY2xjawHJH_hleHRuA2FlbQIxMAABHSm7_OOc_jHvSl83ofVc0LPahP1EhOvBL4D_T3GieXsyUIMd5_36Wt_xkhg_aem_OoUpanmeWXFaMvntn6VZcQ (2024. 12. 18.)

https://hvg.hu/kkv.businessmagazin/20190716_Hogyan_mukodik_a_csordaszellem_Es_mikent_hasznosithatjuk_ezt (2025. 01. 08.)

<https://megoldaskozpont.com/lexikon/konformitas-fogalma/> (2025. 01. 08.)

II. helyezett

Török Viktória - Sági Nikol Zoé

Parentifikáció és önértékelés

11. évfolyam, Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum, felkészítő tanár: Szalmen Edit

Sági Nikol Zoé és Török Viktória vagyunk, a miskolci Kossuth Lajos Evangélikus Gimnázium és Pedagógiai Szakgimnázium 11. évfolyamos pedagógia tagozatos tanulói. A témánk a parentifikáció és az önértékelés kapcsolata. Kutatómunkánk célja, hogy jobban megismerjük a szóban forgó témát, illetve fel szeretnénk hívni a figyelmet arra, hogy a parentifikáció is lehet a családon belüli bántalmazás egyik fajtája. Kutatómunkánk során megpróbáljuk megtalálni az összefüggést a parentifikáció és az önértékelés között. Dolgozatunkban először definiálni fogjuk, hogy mi is az a parentifikáció, illetve ennek jellemzőit mutatjuk be, majd ezután az általunk készített és használt kérdőív eredményeit ismertetjük.

Dolgozatunk első felében azt szeretnénk bemutatni, hogy mi is az a parentifikáció. A parentifikáció alatt azt értjük, amikor a családon belüli szerepek felborulnak, s a gyermek szülői szerepbe kerül vagy kényszerül. Normális esetben egészséges alá-fölérendeltségi viszony áll fenn szülők és gyermekek között. A parentifikáció jelensége arra utal, amikor ez az egyensúly valamilyen oknál fogva felborul. A parentifikáció következményeképpen a gyermekek, akiknek túl korán kell felnőniük, gyakran küzdenek krónikus szorongással és büntudattal, mivel a család szükségleteit helyezik saját maguk elé. Fontos tisztáznunk, hogy a parentifikáció a családon belüli bántalmazás egyik formája, amit a mérgező szülők alkalmaznak akár tudatosan, akár tudattalanul, és ennek következtében a gyermekkoruktól megfosztottak sokszor még felnőtt korukban sem tudatosítják azt magukban, hogy a szüleik nem megfelelően bántak velük és nekik kellett a szülő szerepébe helyezkedniük. Ezek az egyének azt gondolják, hogy ez teljesen normális, tehát tagadásban élnek, ami egy védekező mechanizmus, amely nem engedi, hogy felismerjék a valóságot, és egy hamis képet festenek valamiről.

Sokan alkalmazzák még védekező mechanizmusként a racionalizálást, ami azt jelenti, hogy „észérvekkel” próbálják megmagyarázni azt, ami fáj vagy kínos. A parentifikációnak előfordulhat olyan formája, amikor a szülő megosztja a gyermekkel a saját problémáit (párkapcsolati, pénzügyi vagy más stresszel járó problémákat) és ezáltal a gyermek lesz a szülő bizalmasa és tanácsadója. A szülő érzelmi támaszként tekint a gyermekre, és gyakran figyelmen kívül hagyja a gyermek életkori szükségleteit. A parentifikáció egy másik formája, mikor a gyermeknek kell ellátnia a háztartási feladatokat, például a főzést, a takarítást, bevásárlást vagy a család pénzügyeinek kezelését, de akár egészségügyi feladatokat is vállalhat, például neki kell gondoskodnia egy beteg vagy egy idős szülőről. Ebben a típusban gyakran előfordul, hogy a gyermek dolgozni kényszerül azért, hogy hozzá tudjon járulni a család megélhetéséhez. A parentifikáció egy harmadik fajtája, amikor a szülők felelőtlen, éretlen viselkedése, esetleg függősége (alkohol, drog, szerencsejáték) miatt kell a gyermeknek szabályokat állítani, döntéseket hozni, konfliktusokat kezelni vagy neki kell a „család fejévé” válnia. Az érzelmileg parentifikált gyermekek sokszor úgy érzik, hogy ők a felelősek a szüleik boldogságáért, és ez hosszú távon önértékelési problémához vezet. A parentifikált gyermekek sokszor felnőttkorukban is hajlamosak arra, hogy alárendeljék magukat másoknak és mások szükségleteit a saját szükségleteik elé helyezték, mert gyermekként ezt tanulták meg. A mérgező szülők gyakran érzelmileg zsarolják gyermeküket, vagy büntudatot keltenek benne, hogy az ő igényeiket szolgálják ki, és ez hosszú távon alacsony önértékeléshez vezethet. A parentifikáció nem csak abban nyilvánulhat meg, hogy a gyermeknek a saját szüleinek a helyébe lép, hanem sok esetben előfordul az is, hogy valakinek a saját testvérének kell, hogy a szülője legyen és ez több módon is megjelenhet. Megjelenhet úgy, hogy a gyermeknek kell gondoskodnia a testvérei etetéséről, tisztálkodásáról vagy öltöztetéséről, illetve gyakran ő érzi magát felelősnek a testvérei egészségéért és biztonságáért, ami normális esetben a szülők feladata lenne. Egy másik mód, amikor a szülő helyett a gyermek vállalja a fegyelmezés és a szabályalkotás szerepét felelősségét. Ez szintén problematikus lehet, hiszen a gyermek nem rendelkezik megfelelő

tapasztalattal és érzelmi érettséggel, és olyan döntéseket kell meghoznia, amelyek messze túllépik a korának megfelelő felelősségi kört. Az, hogy a gyermeknek a testvérei szülőjének kell lennie, lehet a tanulási és fejlődési lehetőségek elvesztése, hiszen a gyermek minden idejét a testvérek gondozására fordítja, és nincs lehetősége a tanulásra, a hobbijával való foglalkozásra vagy akár a baráti kapcsolatok kialakítására. Egy nagyon negatív következmény lehet az is, hogy a gyermek nehezen találja meg a saját identitását. Mivel a személy nagyon korán behelyezkedik a „szülői” szerepbe, az önértékelése gyakran sérülhet és sokszor érez büntudatot, vagy túl önzőnek érezheti magát, hogyha a saját szükségleteit helyezi előtérbe.

Dolgozatunk második részében szeretnénk bemutatni saját kutatásunk eredményét.

Kutatómunkánkat a következő hipotézisekre építettük:

- Azok a középiskolások, akik magas parentifikációs terheket élnek át (pl. vigyázniuk kell szüleikre vagy testvéreik nevelése rájuk hárul), alacsonyabb önértékeléssel rendelkeznek, mint társaik.
- A parentifikált középiskolások nagyobb stresszszintről számolnak be, amit olyan kérdések mutathatnak ki, mint például "Nehezen tudok lazítani és feloldódni" vagy „Gyakran érzem magam fáradtnak!
- Azok, akik gyakran vállalnak szülői szerepet, inkább egyetértenek azzal az állítással, hogy "Úgy érzem, mintha nem lenne gyerekkorom."

A kérdőívünk felvétele online formában anonim módon zajlott és 45-en töltötték ki önként. A kitöltők között főleg saját iskolánk diákjai szerepeltek, vagyis a 14-18 éves korosztály, de 20 év feletti személyek is részt vettek a válaszadásban. Kérdéssorunk nyitott és zárt kérdéseket is tartalmazott.

Kitöltőink 73,3%-a volt nő és 26,7%-a férfi. Ebből 20% volt 14-16 év közötti, 44,4% 16-18 év közötti, 31,1% 18-20 év közötti és 4,4% 20 év fölötti. A korosztályból is adódóan a kitöltők több mint fele (66,7%) él teljes családban. 26,7% csak az édesanyját, 2,2% pedig csak az édesapát jelölte meg vele egy háztartásban élő személyként.

Azok a személyek, akik csak az egyik szülővel élnek, sokszor ki vannak téve annak a tehernek, hogy az egyedül nevelő szülő terheiből túl sokat átvállalnak. Ezáltal könnyen kerülhetnek szülői szerepbe.

A parentifikáció nagyon gyakran jár együtt verbális bántalmazással, ezért fontosnak éreztük, hogy rákérdezzünk a kitöltők körében, tapasztaltak-e már verbális bántalmazást akár saját élmény során, akár ismerősi körben hallottak-e róla. A kitöltőink 68,9%-a élt már át verbális bántalmazást és kisebb hányaduk ezt a mai napig tapasztalja. A válaszadók több mint fele a környezetéből is hallott ilyen esetekről. A bántalmazásnak ezen formája alatt a következőket értik a válaszolók: Szavakkal történő szidás vagy bántalmazás, egyfajta bánásmód, ami először szóban indul majd fokozatosan eldurvul, szavak segítségével gyötörni egy másik embert, amivel leépítik az önbizalmát, egyfajta érzelmi bántalmazás. A bántalmazásnak a következő jeleivel szembesültek a kitöltők: depresszió, evészavar, alvászavar, testképzavar, önbizalomhiány, szorongás, iskolai vagy közösségi életre való kihatás, koncentrációrömlés, paranoiák, agresszió, csendesség, visszahúzóds, pánikrohamok, OCD. A bántalmazásnak olyan formáival találkoztak vagy találkoznak ma is a kitöltők, mint: megalázás, gúny, kritika, testalkattal kapcsolatos zaklatás, manipuláció, kibeszélés, csúfolás. Bántalmazás esetén a válaszadóink 40%-a egyáltalán nem fordult segítségért, de volt, aki családtaghoz (40%), pszichológushoz (8,6%), tanárhoz (14,3%), barátához (22,9%), internethez (2,9%) fordult. Válaszóink 55,6%-ával történt már olyan, hogy a szülei/hozzátartozói közötti vitában akkor is álláspontot kellett foglalnia, ha az a vita nem is rá irányult. Kitöltőink 57,8-a érezte már azt, hogy a szülői szerepben volt annak ellenére is, hogy gyermek. Rákérdeztünk, hogy milyen módszerrel oldották meg az egyének szüleiéről rájuk hárult problémákat és a válaszok a következők voltak: engedelmeskedés, konfliktuskerülés érdekében akaratuk ellenére elvégzik a feladatot, távolságtartás a szülőtől, együttműködés, kommunikáció. A válaszok többségéből jól látszik, hogy a megoldások a saját határok elmosását jelentik, vagyis a saját szükségletek feladása mellett a szülők igényeit helyezték előtérbe. Ez a jelenség azért veszélyes, mert a határaink

kijelölése nélkül kiszolgáltatjuk magunkat a környezetünknek, ezzel felhatalmazzuk a kívülállókat arra, hogy olyan dolgokat is tegyenek velünk, ami számunkra kényelmetlen vagy fájó.

Kitöltőink túlnyomó többségének van testvére, közülük 24,4% érezte már, hogy rá hárult a testvére(i) nevelése, ami a következő feladatokban mutatkozott meg: vigyázni kellett a testvérré, főzés, el kellett őket vinni valahová, tanulni kellett velük, a viselkedésüket szabályozni kellett, meg kellett őket fürdetni, szabályokat és értékeket kellett velük megértetni. Egyes vizsgálati személyek azt nyilatkozták, hogy ezeknek a feladatoknak nem tudtak eleget tenni. Természetesen a kistestvér körüli teendőkből való segítségnyújtás bizonyos mértékig fontos, hiszen ennek következtében erősödhet a testvérek közötti kapcsolat, növekedhet a nagyobb testvérben a felelősségérzet és a szülőt is tehermentesíthetik, aki regenerálódni tud, majd újult erővel eredményesebben láthatja el a család körüli teendőket. De ezt a fajta segítségnyújtást nem szabad összetéveszteni a szerepek felcserélésével. A testvér szülői szerepbe helyezése inkább rombolóan hat a gyermekekre, mint építően.

Az önértékeléssel kapcsolatos kérdéseinkre kapott válaszokat összevetettük a parentifikációra utaló válaszokkal. Azt szűrtük le az adatokból, hogy azok az egyének, akik túl sok felelősséget vállalnak otthon, vagyis már-már szülői szerepet töltenek be, holott életkoruk ezt még nem indokolná, ők alacsonyabb önértékelésről számoltak be, mint a gyermeki szerepet betöltött társaik. Ezek a válaszadók jellemzően azt is bejelölték, hogy nehezükre esik kipihegni magukat, ami a parentifikációnak egy tipikus tünete, hiszen a felelősségvállalás sok energiát igényel az egyéntől. Az is megfigyelhető volt, hogy ezek az emberek fontosnak tartották, hogy folyton a tökéletességre törekedjenek. A szülői szerepben lévő fiatalok általában túlzottan meg akarnak felelni a szüleiknek, de gyakran élik át azt az érzést, hogy ezt a tökéletességet lehetetlen elérni, ami viszont csökkenti az önbizalmukat.

Dolgozatunk befejezésekképpen összegezni szeretnénk, hogy mit szűrtünk le a fent említettekből. A parentifikáció, még ha nem is jár testi bántalmazással és nem fáj fizikailag, akkor is egy nagyon komoly és megterhelő bántalmazási forma, hiszen nagyon kritikus következményei lehetnek a felnőtt életre és a társas kapcsolatokra

nézve. Az önértékelés is rettenetes módon megromolhat és az egyik legrosszabb része, hogy a gyermekek sem kicsi korban, sem felnőtt korban nem realizálják azt, hogy ez mennyire traumatikus lehet számukra, csupán azzal szembesülnek, hogy kimerülnek, elfáradnak és nem találják megnyugvásukat embertársaik mellett. Folyton a megfelelési vágy hajtja őket, de a vágyott megoldásokat sosem tudják elérni. Kutatásunk mindhárom hipotézisünket alátámasztotta. A parentifikáltak élethelyzetében megoldást jelenthet, ha tudatosítják az őket ért helyzetek hatásait, és megtanulják kijelölni a határaikat. Érdemes elsajátítaniuk az asszertív kommunikációt is, hiszen ennek segítségével anélkül tudják megvédeni magukat, hogy másokat megbántanának vagy megsértenének.

Susan Forward *Mérgezõ szülők* és Bibók Bea *Ellopott gyermekkor* című könyvei sokat segítettek nekünk a kutatásban. Az ilyen és ehhez hasonló olvasmányélmények sokat segíthetnek abban, hogy megkeressük a hasonlóságot magunk és a könyvből leírtak között, és kereshetünk megoldást arra, hogy ez a nehéz minta ne befolyásolja az életünket. Meg kell tanulnunk nem tagadni, hanem elfogadni, azt, ami történt velünk és tudatosítani magunkban, hogy nem mi vagyunk a felelősek a szüleink tetteiért, és nem mi vagyunk a hibások. Létezik pozitív út a parentifikáció okozta negatív hatásokból való kigyógyulás felé. Azt is szeretnénk megjegyezni, hogy a parentifikáció nemcsak negatív hatásokat eredményezhet az egyénben. Nagyon sok olyan tapasztalatra is szert tehet a „szülősített gyermek”, aminek a későbbi életében hasznát veheti. Növekedhet az önállósága, a felelősségérzete és az empátiája is. Ennek ellenére azt gondoljuk, hogy az a legegészségesebb életforma, amelyben mindenki az életkorának megfelelő szerepekben élheti meg önmagát.

Felhasznált irodalom

Bibók B., (2024): *Ellopott gyermekkor*. Libri Könyvkiadó Kft., Budapest.

Forward S., (2019): *Mérgezõ szülők*. Háttér Kiadó, Budapest.

Frankó B. (2018): A parentifikáció veszélyei [A parentifikáció veszélyei — LELKISÚGÓ I Frankó Betta tanácsadó szakpszichológus](#) (2024. 12. 19.)

III. helyezett

Horváth Jázmin – Oláh Zamfira Hanna

A közösségi média használat pszichológiai hatásai

**11. évfolyam, Heves Vármegyei SZC Március 15. Technikum,
Szakképző Iskola és Kollégium, felkészítő tanár: Kocsis Tiborné**

A közösségi média szerepe a modern társadalomban rendkívül jelentős, hiszen napjainkban szinte mindennapi életünk szerves részévé vált, alapjaiban formálva át mindennapi interakcióinkat, kommunikációs szokásainkat és világlátásunkat. Az olyan oldalak, mint Facebook, Instagram, X (Twitter) és TikTok, nem csupán a kommunikáció eszközei, hanem különböző kapcsolatok és közösségek létrehozásának színterei is. Véleményünk szerint ezek a közösségi platformok által nyújtott lehetőségek és kihívások egyaránt befolyásolják a felhasználók pszichológiai állapotát, identitásukat és társadalmi interakcióikat.

A közösségi média használata szoros összefüggésben áll olyan pszichológiai jelenségekkel, mint az önértékelés, a szorongás, a depresszió és a társadalmi kapcsolatok minősége. Ezek a felületek lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy folyamatosan kapcsolatban maradjanak barátaikkal és családtagjaikkal, ugyanakkor a digitális környezetben tapasztalt összehasonlítás és a visszajelzések gyakran visszafordíthatatlan hatással vannak a lelki egészségre. A FoMO (Fear of Missing Out), azaz a kimaradástól való félelem, vagy a "sadfishing", vagyis a figyelemfelkeltés céljából közzétett érzelmileg megterhelő tartalmak megosztása új jelenségek, éppen ezért, ezek a jelenségek új viselkedési mintákat hoznak létre, és jelentősen befolyásolhatják mentális jóllétünket, tehát mindenképp érdemes őket vizsgálni.

Ebben az esszében a közösségi média használatának pszichológiai hátterét kívánjuk részletesen feltárni. Megvizsgáljuk a közösségi felületek használatának motivációit, azok hatását az önértékelésre és a szorongásra, valamint a közösségi média lehetséges pozitív és negatív következményeit a felhasználók mentális egészségére. Mind a szakirodalmi, mind a kérdőíves kutatásunkban vizsgáltuk a FoMo és a Sadfishing jelenségeket.

A közösségi média pszichológiája

“A mai társadalom egyik lényeges jellegzetessége a digitális környezet megjelenése és térhódítása: a nyilvános és privát élet

szinte minden aspektusa hangsúlyosan jelen van a digitális környezetben. A fejlett társadalmak csaknem folyamatos jelenlétet, online elérhetőséget várnak el tagjaiktól, bevonva a felhasználókat a korábban elkülönült kommunikációs csatornák szimultán használatába.” (Lehmann, 2021)

A közösségi média olyan médiaplatform, amelyen keresztül az üzenetek közösségi kapcsolódások formájában jutnak el a közönséghez. Az internetet és annak online lehetőségeit kihasználva a közösségi média képes átalakítani a hagyományos monológokat (ahol egy személy kommunikál a sokasággal) interaktív dialógusok (ahol mindenki hozzászólhat). A közösségi média használata tehát napjainkra, mindennapjaink szerves részévé vált, jelentősen befolyásolva önértékelésünket, viselkedésünket és pszichológiai jóllétünket.

Önértékelés és önbemutató, társas összehasonlítás

A közösségi média felületi lehetőséget nyújtanak a felhasználóknak, hogy egy idealizált képet mutassanak magukról. Wilcox és Stephen kutatása kimutatta, hogy a közösségi hálózatok használata növeli az önbecsülést, különösen azoknál, akik a közeli barátaikra összpontosítanak böngészés közben. Ez az önbecsülés-növekedés abból fakad, hogy az emberek hajlamosak egy társadalmilag kíváncsi, pozitív önképet mutatni az online térben. Azonban ez a jelenség kétélű fegyver lehet. Míg rövidtávon növeli az önbecsülést, hosszabb távon negatív következményekkel járhat. A kutatók azt találták, hogy az önbecsülés akkor nő, amikor a felhasználók az általuk másoknak bemutatott információkra összpontosítanak. Ez az önbemutató hozzájárulhat az önbecsülés növekedéséhez, de egyben el is fedheti a valódi személyiséget.⁴⁷ Erikson identitásfejlődési elmélete szerint a serdülőkor az identitás kialakulásának kulcsfontosságú szakasza, amikor az egyén helyét keresi a társas kapcsolatokban, és kialakítja a viselkedését irányító belső támpontokat. Ebben az időszakban a fiatalok több szerepet is kipróbálnak, hogy megtalálják a számukra legmegfelelőbbet. Az önállóságra és a függetlenségre való törekvés mellett fontos a valahová tartozás igénye is. A kortárs csoportok visszajelzései meghatározóak, de ha túlzott külső nyomás nehezedik a szerepválasztásra, az identitás zavart okozhat, amely későbbi

⁴⁷ Social networks may inflate self-esteem, reduce self-control Forrás: <https://www.sciencedaily.com/releases/2013/01/130114133353.htm> Letöltve: 2024. december 9.

életszakaszokban is problémákat eredményezhet.⁴⁸ Erikson elméletéből kiindulva számos kutató foglalkozott az internet és a közösségi hálózatok identitásformáló hatásával. Subrahmanyam és Greenfield szerint az infokommunikációs technológia olyan mértékben vált a serdülők identitás formálódásának részévé, hogy annak hatását elengedhetetlen vizsgálni. A kutatók empirikus módszerekkel bizonyították, hogy a közösségi hálózatok, szerepek kipróbálásának színterévé váltak, de ezek a szerepek gyakran csak átmenetiek, és ritka, hogy tartósan fenntarthatóak legyenek. A fiatalok gyakran a valós életkoruknál idősebbnek mutatják magukat, mivel sok közösségi hálózat alsó életkori határhoz köti a regisztrációt. A digitális tér hatására az identitás összetettebbé vált, és új dimenzióval, a digitális identitással bővült. A közösségi média intenzív használata gyakran vezet társas összehasonlításhoz. A felhasználók folyamatosan szembesülnek mások látszólag tökéletes életével, ami negatívan befolyásolhatja saját önértékelésüket. Ez a jelenség különösen erős a fiatalok körében, akik hajlamosabbak az önmagukkal való elégedetlenségre.⁴⁹

A FoMo és viselkedési hatások

A "kimaradástól való félelem" (Fear of Missing Out - FoMO) szintén jelentős pszichológiai tényező. Ez, az az állandó aggodalom, hogy lemaradunk valamiről, amit mások átélnek, épp ezért erős késztetést érzünk a folyamatos online jelenlétre. Ennek a gyökerei az emberi közösséghez tartozás alapvető szükségletében rejlenek. Baumeister és Leary „valahova tartozás” elmélete szerint az embereknek alapvető igénye, hogy támogató és pozitív emberi kapcsolatokat alakítsanak ki és tartsanak fenn. A FoMO-nak azonban számos negatív pszichológiai következményei is lehetnek, mint például az önértékelés csökkenése, a szorongás és stressz növekedése vagy a jelen pillanat megélésének nehézsége.⁵⁰ A kimaradástól való félelem több jellegzetes tünettől és viselkedésmintával jár: folyamatosan ellenőrizzük a telefonunkon az értesítéseket, sok időt töltünk a közösségi oldalakon, fantomrezgést érzünk, azaz úgy érezzük, rezeg a telefonunk, pedig valójában nem. Megváltozik a szociális viselkedés is, egyre több programot szervezünk, vagy

⁴⁸ Erős Ferenc: Identitás és asszimiláció. Társadalomtudományi Szemle. Forrás: <https://real.mtak.hu/203747/1/eros.pdf> Letöltve: 2024. december 9.

⁴⁹ <https://socialmediavictims.org/mental-health/self-esteem/> Letöltve: 2024. december 9.

⁵⁰ Bánszegi Rebeka FoMo – Tényleg mindenről lemaradunk? Forrás: <https://mindsetpszichologia.hu/fomo-tenyleg-mindenrol-lemaradunk> Letöltve: 2024. december 9.

eseménymeghívást fogadunk el, nem tudunk nemet mondani, hiszen akkor szorongunk, hogy kimaradunk valamilyen történeésből. Ha ez megtörténik, akkor úgy érezhetjük, hogy a barátaink nélkülünk is jól érzik magukat. A folyamatos ingerkeresés miatt nehezen tud az egyén egy feladatra összpontosítani, nehezen alszik el, folyamatosan azon gondolkodik, mit csinálhatnak mások.

Sadfishing azaz a „bánathalászat”

A sadfishing egy viszonylag új jelenség, amely elsősorban a közösségi média platformokon, főleg a TikTok felületén figyelhető meg. Lényegében egy olyan online viselkedésforma, amikor valaki szándékosan oszt meg szomorú, drámai vagy negatív tartalmakat a közösségi médiában, azzal a céllal, hogy mások figyelmét és együttérzését felkeltse. Ez a kommunikációs stratégia gyakran manipulatív jellegű, és a "dráma queen" jelenség virtuális változatának tekinthető. A sadfishing során az egyén gyakran homályosan fogalmaz, így nem lehet pontosan tudni, milyen negatív esemény történhetett vele. A célja, az áhított figyelem megszerzése az online térben. Amikor pedig az ismerősök érdeklődnek vagy segíteni próbálnak, a sadfisher gyakran elutasító válaszokat ad, mint például "Hagyjuk!" vagy "Nem akarok róla beszélni!".⁵¹ A sadfishing mögött gyakran mélyebb érzelmi motivációk húzódnak meg, mint például az elismerés hiánya vagy a magány érzése. Ez a viselkedés összefüggésbe hozható a Z-generáció jellemzőivel, akik nyitottabbak a kitárulkozásra és őszintébb kommunikációra a problémáikról.⁵²

Kutatás

Kutatásunk célja az volt, hogy egy eredményt kapjunk arról, hogyan formálja a közösségi média mindennapi életünket, és feltárja azokat a pszichológiai mechanizmusokat, amelyek e változások háttérében állnak. Elemzésünk során több kulcsfontosságú területet vizsgálunk meg. Elsőként azt kutattuk, hogyan befolyásolja a közösségi média használata önértékelésünket és énképünket. A folyamatos összehasonlítás lehetősége és a visszajelzések azonnali

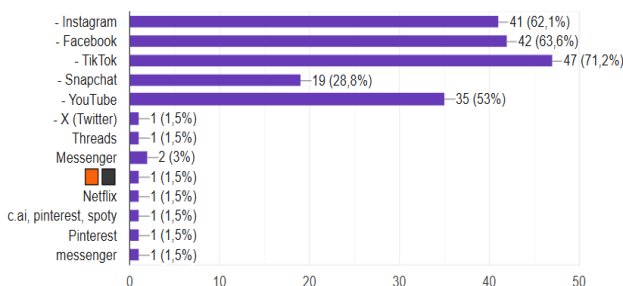
⁵¹ Sadfishing: mikor a közösségi médiában sajnáltatják magukat a tinédzserek. Forrás: <https://pszichoszamoca.hu/sadfishing-mikor-a-kozossegi-mediaban-sajnalattjak-magukat-a-tinedzserek/> Letöltve: 2024. december 9.

⁵² Mi az a sadfishing és miért csinálják a tinik? Forrás: <https://www.egeszsegkalauz.hu/szines/sadfishing-kozossegi-media-tinedzser-tini/tv8zcejc> Letöltve: 2024. december 9.

rendszere olyan új pszichológiai teret hoz létre, amely jelentősen befolyásolhatja mentális jóllétünket. Emellett vizsgáltuk a közösségi platformok hatását a kapcsolataink minőségére és mélységére, valamint azt, hogyan alakítják át ezek a felületek a társas interakciók természetét. Külön figyelmet szenteltünk olyan jelenségeknek, mint a FOMO (Fear of Missing Out) vagy a sadfishing, amelyek jellegzetes példái annak, hogyan hoznak létre a közösségi platformok új viselkedési mintákat és érzelmi reakciókat. Ezek a jelenségek nem csupán érdekes pszichológiai-szociológiai megfigyelések, hanem fontos mutatói is annak, milyen kihívásokkal kell szembenéznünk a digitális korban. Kutatásunk azonban nem korlátozódott pusztán a negatív hatások feltárására. Célunk volt az is, hogy megvizsgáljuk, milyen pozitív lehetőségeket kínál a közösségi média az önkifejezésre, a kreativitás kibontakoztatására és a társadalmi kapcsolatok építésére. Ez a kiegyensúlyozott megközelítés lehetővé teszi, hogy átfogó képet alkossunk a közösségi média szerepéről életünkben. Végül, de nem utolsósorban, elemzésünk kitér arra is, hogyan befolyásolja a közösségi média információfogyasztási szokásainkat és világnézetünket.

Az eredmények nem csupán elméleti betekintést nyújtanak, de hozzájárulhatnak olyan stratégiák kidolgozásához, amelyek segítenek a közösségi média tudatosabb és egészségesebb használatában, mind egyéni, mind társadalmi szinten.

A kutatás megosztása online történt, a közösségi médiában. 66 fő vette a fáradságot, hogy válaszoljon a kérdéseinkre. A kutatásban részt vevők többsége a 12-23 éves korosztályba tartozik, kisebb részük 24-37 éves. A nemek megoszlása viszonylag kiegyensúlyozott, minimális női többséggel. A válaszadók túlnyomó része naponta többször használja a közösségi médiát, jellemzően 2-4 vagy 4-6 órát tölt rajta. Néhányan azonban, több mint 6 órát is eltöltenek ezeken a platformokon naponta. A legnépszerűbb platformok sorrendben: TikTok, Facebook, Instagram, YouTube, Snapchat. A többi felület ezekhez képest elenyésző.

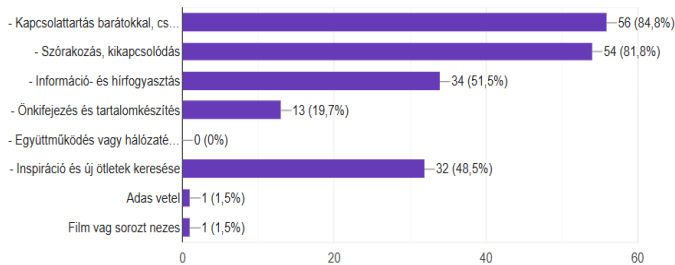
A 12-23 éves korcsoport használja leggyakrabban és leghosszabb ideig a közösségi médiát, sokan napi 4-6 órát vagy többet is eltöltenek rajta. Azonban változatosabb a platformhasználatuk: Instagram, TikTok, Snapchat és YouTube a legnépszerűbbek. A 24-37 éves korcsoport általában napi 1-2 órát vagy 2-4 órát töltenek közösségi médián és főként Facebook és Instagram használata jellemző. A nők általában több időt töltenek közösségi médián, gyakrabban jelezték a "4-6 óra" vagy "Több mint 6 óra" napi használatot. A férfiak inkább a "2-4 óra" vagy "1-2 óra" használati időt jelölték meg gyakrabban.

A nők változatosabb platformhasználatot mutatnak, gyakrabban használják az Instagramot, TikTokat és Snapchatet. A férfiak inkább a Facebookra és YouTube-ra koncentrálnak.

Ahogy a diagrammon láthatjuk a válaszadók közösségi média használatának fő céljai:

1. Kapcsolattartás barátokkal és családdal
2. Szórakozás és kikapcsolódás
3. Információ- és hírfogyasztás
4. Inspiráció és új ötletek keresése
5. Önkifejezés és tartalomkészítés

66 válasz

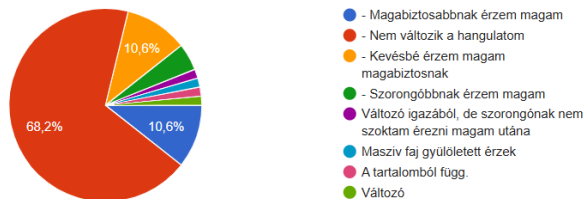

Az önkifejezés tekintetében a válaszadók vegyes véleményeket fogalmaztak meg. Sokan úgy érzik, hogy a közösségi média közepes mértékben segíti őket az önkifejezésben, míg mások kevésbé találják hasznosnak erre a célra. Ez arra utalhat, hogy bár a felületek lehetőséget nyújtanak a személyiség bemutatására, nem mindenki érzi úgy, hogy teljes mértékben ki tudja fejezni magát ezeken az oldalakon.

Néhányan magabiztosabbnak érzik magukat használat után, mások viszont kevésbé magabiztosnak vagy szorongóbbnak. A 12-23 éves korcsoportban azonban gyakrabban számolnak be arról, hogy a közösségi média használata befolyásolja az önértékelésüket és hangulatukat, mint az idősebb válaszadók. A nők gyakrabban számoltak be arról, hogy a közösségi média használata befolyásolja az önértékelésüket és hangulatukat. Míg a férfiak általában stabilabb érzelmi állapotról számoltak be, gyakrabban jelezték, hogy "Nem változik a hangulatom" használat után.

Hogyan érzi magát általában a közösségi média használata után?

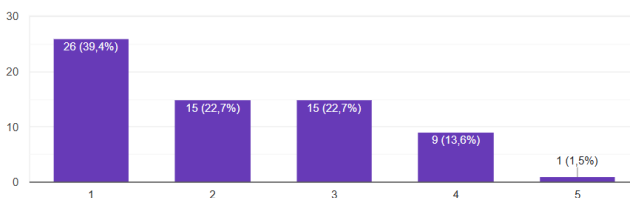
66 válasz

Az elfogadtatás kérdésében érdekes mintázat figyelhető meg. Míg a válaszadók egy része egyáltalán nem érzi úgy, hogy a közösségi média használatával igyekezne elfogadtatni magát másokkal, mások közepes vagy erős késztetést éreznek erre. Ez rávilágít arra, hogy a közösségi média sokak számára az elfogadás és a társadalmi beilleszkedés eszköze lehet.

Mennyire érzi úgy, hogy a közösségi média használatával igyekszik elfogadtatni magát másokkal?

66 válasz

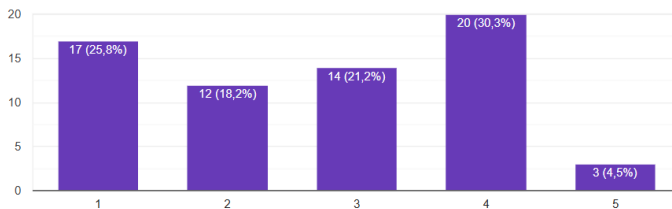

A valóságtól eltérő tartalmak közzététele kapcsán a válaszok azt mutatják, hogy bár sokan soha vagy ritkán tesznek közzé olyan tartalmat, ami nem tükrözi teljesen valódi érzéseiket vagy élményeiket, azért vannak, akik néha vagy gyakran élnek ezzel a lehetőséggel. Ez a tendencia rámutat a közösségi média által teremtett "idealizált valóság" jelenségére, ahol a felhasználók hajlamosak lehetnek életük pozitívabb vagy "tökéletesebb" verzióját bemutatni, és persze azt is figyelembe kell vennünk, hogy a válaszadáskor sem biztos, hogy őszinték voltak teljesen az emberek.

Az önértékelésre gyakorolt hatás tekintetében a válaszok széles skálán mozognak. Vannak, akik úgy érzik, hogy a közösségi média erősen befolyásolja önértékelésüket, míg mások szerint nincs vagy csak minimális hatása van. Ez az eredmény rávilágít arra, hogy a közösségi média önértékelésre gyakorolt hatása egyénenként változó lehet, és függhet számos tényezőtől, például a használat módjától, gyakoriságától, vagy az egyén személyiségétől.

Mennyire érzi, hogy a közösségi média hatással van az önértékelésére?

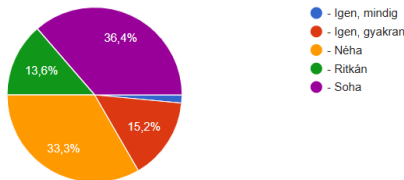
66 válasz

A FOMO jelenléte egyértelműen kimutatható a válaszadók körében. A "Milyen mértékben érzi úgy, hogy a közösségi médiát azért használja, hogy ne maradjon le eseményekről vagy hírekről?" kérdésre adott válaszok átlaga 2,7 körül alakult az egytől-ötig terjedő skálán. Ez arra utal, hogy a felhasználók közepes mértékben érzik a lemaradástól való félelmet. Érdekes módon a válaszadók 25%-a jelölte be a 4-es vagy 5-ös értéket, ami erős FOMO-ra utal, míg 30%-uk választotta az 1-es vagy 2-es értéket, jelezve, hogy kevésbé érzik ezt a fajta nyomást. A társas összehasonlítás tekintetében a "Mennyire érzi úgy, hogy a közösségi média használatával igyekszik elfogadtatni magát másokkal?" kérdésre adott válaszok átlaga 2,2 volt. Ez arra enged következtetni, hogy bár jelen van ez a tendencia, nem erőteljes a felhasználók többségénél. Azonban fontos megjegyezni, hogy a válaszadók 20%-a jelölte be a 4-es vagy 5-ös értéket, ami erős késztetést jelez az elfogadtatásra. Az önkifejezés és a valós érzések közötti ellentmondás is megfigyelhető. A "Szokott-e a közösségi médián olyan tartalmat közzétenni, ami nem tükrözi teljesen a valódi érzéseit vagy élményeit?" kérdésre a válaszadók 60%-a válaszolta azt, hogy "Soha" vagy "Ritkán", míg 35%-uk "Néha" vagy gyakrabban tesz közzé ilyen tartalmakat. Ez rávilágít arra a tendenciára, hogy sokan igyekeznek idealizált képet mutatni magukról online. A "tökéletes kép" mutatójának nyomása szintén jelentős tényezőnek bizonyult. Az "Érzett már nyomást, hogy a közösségi médiában 'tökéletes képet' mutasson magáról?" kérdésre a válaszadók 40%-a válaszolta azt, hogy "Néha", "Gyakran" vagy "Mindig" érez ilyen nyomást. Ez a nyomás hozzájárulhat a közösségi média negatív pszichológiai hatásaihoz, mint például a szorongás vagy az elégedetlenség érzése.

Érzett már nyomást, hogy a közösségi médiában „tökéletes képet” mutasson magadról?

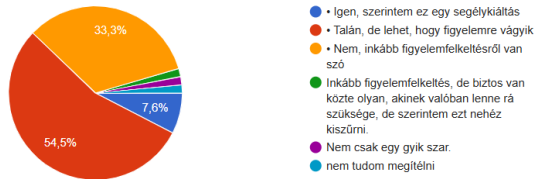
66 válasz

A sadfishing jelenség vizsgálata során érdekes és összetett kép alakult ki a válaszadók tapasztalatairól. Míg néhányan jól ismerik a fogalmat, a többség vagy nem hallott róla, vagy bizonytalan a jelentésében. Ez arra utal, hogy bár a jelenség létezik, annak tudatos felismerése még nem általános. A sadfishing-szerű posztokkal való találkozás gyakoriságát illetően a válaszok széles skálán mozognak. A résztvevők körülbelül 40%-a nyilatkozott úgy, hogy "gyakran" vagy "néha" találkozik ilyen tartalmakkal, míg kb. 30% ritkán vagy egyáltalán nem tapasztal ilyet. Ez azt sugallja, hogy a sadfishing jelenléte érzékelhető a közösségi médiában, de nem domináns. A sadfishing megítélése kapcsán a vélemények megoszlanak. A válaszadók jelentős része (kb. 45%) úgy véli, hogy ez a viselkedés "túlzás" vagy "visszatetsző", míg kisebb részük (kb. 20%) szerint ez lehet a támogatás megszerzésének egy módja. Ez a megosztottság jól tükrözi a jelenség összetett természetét és a vele kapcsolatos ambivalens érzéseket. A sadfishing őszinteségének megítélése szintén változatos. A résztvevők kb. 35%-a úgy érzi, hogy ez a viselkedés csökkenti az online tartalmak hitelességét, míg mások (kb. 25%) szerint nem befolyásolja az őszinteségbe vetett hitüket. Ez a megosztottság jól mutatja, hogy a sadfishing megítélése erősen szubjektív. A sadfishing lehetséges motivációit illetően a válaszadók többsége (kb. 50%) úgy véli, hogy ez inkább figyelemfelkeltés, mint valódi segítségkiáltás. Ugyanakkor kb. 30% gondolja úgy, hogy ez lehet egy módja a támogatás keresésének. Ez a kettősség rávilágít a jelenség összetett pszichológiai hátterére.

Ha valaki sadfishing jellegű posztot készít, az ön szerint általában azért van, mert valóban segítségre van szüksége?

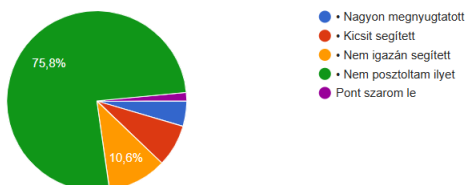
66 válasz

A sadfishing hosszú távú hatásait illetően a vélemények megoszlanak, de többen (kb. 40%) vélik úgy, hogy negatív következményekkel járhat, mivel nem ad valódi támogatást. Ugyanakkor jelentős azok aránya is (kb. 35%), akik szerint a hatás vegyes lehet, attól függően, hogy az illető kap-e valódi segítséget. A válaszadók többsége (körülbelül 60%) soha nem gondolt arra, hogy érzelmileg megterhelő vagy szomorú tartalmat posztoljon figyelemszerzés vagy támogatás céljából. Ez az arány különösen magas a 24-37 éves korosztályban, ahol szinte senki nem fontolgatta ezt a lehetőséget. Ugyanakkor a 12-23 éves korosztályban valamivel gyakoribb volt ez a gondolat, körülbelül 25%-uk ritkán vagy néha fontolóra vette ezt a fajta posztolást. A tényleges posztolási gyakorlatot tekintve még alacsonyabb számokat látunk. A válaszadók mintegy 75%-a soha nem készített olyan posztot, amelyben szándékosan osztott meg nehézségeket vagy érzelmi problémákat támogatás reményében. A 12-23 éves korosztályban azonban volt néhány válaszadó (kb. 15%), aki egyszer-kétszer vagy néhányszor élt ezzel a módszerrel. Azon kevesek közül, akik megosztottak érzelmileg megterhelő tartalmat, a reakciók vegyesek voltak. Néhányan úgy érezték, hogy az emberek együttérzése vagy figyelme kicsit segített vagy megnyugtatta őket, míg mások szerint nem igazán segített. Ez arra utal, hogy a sadfishing nem feltétlenül éri el a kívánt hatást minden esetben.

Ha posztolt már érzelmileg megterhelő tartalmat, mennyire érezte úgy, hogy az emberek együttérzése vagy figyele megnagyuttatta?

66 válasz

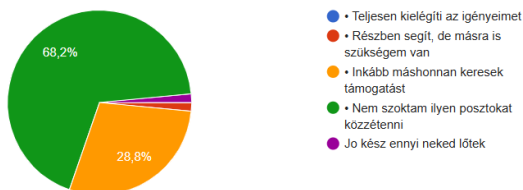

A megbánás kérdése érdekes mintázatot mutat. Bár sokan soha nem posztoltak ilyen tartalmat, azok közül, akik igen, körülbelül 30-40% néha vagy gyakran megbánta, hogy megosztotta érzéseit a nyilvánossággal. Ez a tendencia erősebb volt a fiatalabb korosztályban. A támogatáskeresés alternatív módjainak hiánya miatt érzett késztetés az érzelmi posztolásra viszonylag ritka volt. A válaszadók nagy része (kb. 80%) soha nem érzett ilyen késztetést, de a 12-23 éves korosztályban volt néhány válaszadó (kb. 10-15%), aki ritkán vagy néha érzett így. Végül, azok közül, akik használtak már sadfishing jellegű posztokat, a legtöbben nem vettek észre változást abban, ahogy az emberek viszonyultak hozzájuk. Néhányan azonban (kb. 10-15%) úgy érezték, hogy kicsit megváltozott az emberek viselkedése irányukban.

Az érzelmi posztolás és érzelmi szükségletek kielégítése kapcsán megoszlanak a vélemények. A válaszadók többsége (körülbelül 60%) inkább más forrásból keres érzelmi támogatást, nem a közösségi médiától várja érzelmi szükségletei kielégítését. Különösen igaz ez a 24-37 éves korosztályra, ahol szinte senki nem jelölte meg a közösségi médiát elsődleges érzelmi támaszként. Ugyanakkor a 12-23 éves korosztályban valamivel magasabb arányban (kb. 25%) voltak olyanok, akik úgy érezték, hogy az érzelmi posztolás részben segít kielégíteni érzelmi szükségleteiket.

Úgy érzi, hogy az érzelmi posztolás a közösségi médiában kielégíti az érzelmi szükségleteit, vagy inkább más forrásból keres támogatást?

66 válasz

Az identitás fejlesztése és keresése terén szintén vegyes a kép. A válaszadók kb. 40%-a úgy érzi, hogy a közösségi média valamennyire segíti az identitása fejlesztését, míg kb. 35% szerint egyáltalán nincs hatással rá. Itt is megfigyelhető különbség: a fiatalabb (12-23 éves) korosztály nagyobb arányban érzi úgy, hogy a közösségi média segíti az identitáskeresést, mint az idősebb (24-37 éves) korcsoport. A közösségi média egyéni stílusra és érdeklődési körökre gyakorolt hatását illetően a válaszok széles skálán mozognak. A résztvevők kb. 30%-a szerint a közösségi média kissé befolyásolja stílusát és érdeklődését, míg kb. 25% szerint egyáltalán nincs rá hatással. Érdekes módon a 12-23 éves korosztályban magasabb arányban (kb. 40%) voltak olyanok, akik szerint a közösségi média erősen befolyásolja egyéni stílusukat. A másokhoz való hasonulás nyomása kapcsán szintén megoszlanak a vélemények. A válaszadók kb. 35%-a soha nem érez ilyen nyomást, míg kb. 30% ritkán, de előfordul, hogy érez. A 12-23 éves korosztályban valamivel magasabb arányban (kb. 25%) voltak olyanok, akik gyakran érznek nyomást arra, hogy másokhoz hasonlóan viselkedjenek vagy hasonló tartalmakat osszanak meg.

Összegzés

A kutatási eredmények alapján a bevezetőben megfogalmazott hipotézisünk, miszerint a közösségi média jelentősen befolyásolja a felhasználók pszichológiai állapotát, identitását és társadalmi interakcióit, nagyrészt igazolódott, bár a hatások mértéke és jellege változó. Az önértékelés és önbemutató tekintetében a kutatás megerősítette, hogy a közösségi média valóban hatással van a felhasználók énképére. A válaszadók jelentős része jelezte, hogy a platformok használata befolyásolja önértékelésüket, bár ez a hatás nem minden esetben egyértelműen pozitív vagy negatív. Különösen a fiatalabb, 12-23 éves korosztályban volt megfigyelhető erősebb összefüggés a közösségi média használata és az önértékelés változása között. A társas összehasonlítás jelensége is erőteljesen megjelent a válaszokban. Bár nem minden felhasználó érezte úgy, hogy a közösségi média használatával igyekszik elfogadtatni magát másokkal, jelentős részük (kb. 20%) erős kényszerűséget érzett erre. Ez alátámasztja a hipotézis azon részét, amely szerint a közösségi platformok befolyásolják a társadalmi interakciókat és az egyének önmagukról alkotott képét. A FoMO jelenség jelenléte is igazolódott a kutatásban. A válaszadók közepes mértékben érezték a lemaradástól való félelmet, ami összhangban van azzal az állítással, hogy a közösségi média, hatással van a felhasználók pszichológiai állapotára. Ez a jelenség különösen erősen jelentkezett a fiatalabb korosztályban. A sadfishing jelenség vizsgálata rávilágított arra, hogy bár nem minden felhasználó él ezzel a gyakorlattal, sőt nem is ismeri, mégis jelen van a közösségi médiában, és hatással van mind a posztolókra, mind a tartalmakat fogyasztókra. Ez a jelenség is alátámasztja a hipotézis azon részét, amely szerint a közösségi média új viselkedési mintákat és érzelmi reakciókat hoz létre. Az identitásformálás tekintetében a kutatás megerősítette, hogy különösen a fiatalabb korosztály számára a közösségi média fontos szerepet játszik az önkifejezésben és az identitás keresésében. Ez összhangban van azzal az állítással, hogy a közösségi platformok az identitás kialakításának színterei.

Azt gondoljuk, hogy fontos lenne a prevenció. Jók lennének olyan kampányok, ahol bemutatják a valóságos és az online élet közötti különbségeket. A szakemberek is használnák a TikTok-ot és hiteles videókat készítenének a témában. Ezenkívül több közösségi tér kellene, ahol az emberek találkozhatnak. Lehetne olyan kihívást indítani, ahol a fiatalok csak inspiráló és pozitív tartalmakat oszthatnak meg, természetesen a realitás talaján maradván.

Irodalomjegyzék

- Bánszegi, R. (2016. november 23). FoMO - Tényleg mindenről lemaradunk? Forrás: <https://mindsetpszichologia.hu/fomo-tenyleg-mindenrol-lemaradunk>
- Columbia Business School. (2013. január 14). Social networks may inflate self-esteem, reduce self-control. ScienceDaily. Forrás: <https://www.sciencedaily.com/releases/2013/01/130114133353.htm>
- Erős, F. (2016). Identitás és asszimiláció. *Társadalomtudományi szemle*. Forrás: <https://real.mtak.hu/203747/1/eros.pdf>
- <https://pszichoszamoca.hu/>. (dátum nélk.). Forrás: <https://pszichoszamoca.hu/sadfishing-mikor-a-kozossegi-mediaban-sajnaltatjak-magukat-a-tinedzserek/>
- <https://www.egeszsegkalauz.hu/>. (dátum nélk.). Forrás: <https://www.egeszsegkalauz.hu/szines/sadfishing-kozossegi-media-tinedzser-tini/tv8zcje>
- Lehmann, M. (2021). A SZEMÉLYISÉG DIGITÁLIS KONSTRUKCIÓJA: VIZUÁLIS ÉNMEGJELENÍTÉS A KÖZÖSSÉGI OLDALAKON. *Scienta*, (old.: 40). Marosvásárhely.
- Social Media Victims Law Center. (dátum nélk.). Social Media's Effects on Self-Esteem. Forrás: <https://socialmediavictims.org/mental-health/self-esteem/>

SZOCIÁLPEDAGÓGIA SZEKCIÓ

I. helyezett

Aranyi Renáta

Felnőtté válás végtaghiányosként

**12. évfolyam, Heves Vármegyei Szakképzési Centrum Március
15 Technikum és Szakképző Iskola, felkészítő tanár: Kocsis
Tiborné**

“...és az is egy erőforrás volt,
hogy az alapítványnál gyerekkoromban része lehettem egy olyan
közösségnek,
ahol nem volt kérdés, hogy mi bármit meg tudunk csinálni.”
(Lévay Petra)

Bevezető

A felnőtté válás minden ember számára egy komplikált, összetett folyamat, amely tele van kihívásokkal. Ez alatt folyamatosan alakul ki az ember identitása, függetlensége, és keresi a helyét a társadalomban. Azonban a végtaghiánnyal élők felnőtté válása az általánosnál összetettebb téma. Egyrészt, mert az önállóság kialakulása egy küzdelmesebb folyamat, amihez több energiára és kreativitásra van szükség, ezért lelkileg nagyon megterhelő. Másrészt, az emberi kapcsolatok kialakítása során a gyermeknek elsősorban fel kell dolgoznia azt, hogy más, mint a társai, majd a társai reakcióját is rendeznie kell magában. Ezen kívül a társadalmi elvárások, amiben többek között az emberek túlnyomó többsége elvárja, hogy a kommunikáció során, ahol kíváncsisággal vagy szánsalommal tekintenek rájuk, ne mutassanak ki frusztrációt vagy szomorúságot, mert különben extra terhet tehet rájuk az egyén. Ezekkel a nehézségekkel való megküzdés során, erősödik az egyén rezilienciája, és önazonossága. Ebben az esszében azt vizsgálom, hogy a végtaghiányos emberek felnőtté válása milyen egyedi kihívásokat tartalmaz, és miként járulhat hozzá az egyén erősebbé válásához és társadalmi integrációjához. Ehhez szakirodalmi és kérdőíves kutatást választottam, valamint interjút készítettem érintett emberekkel. A végtaghiányos fiatalokkal kapcsolatosan sajnos kevés

a szakirodalom, és a mozgáskorlátozott emberek felnőtté válásáról is kevés a lehetséges tudományos írás, kutatás.

Témaválasztásom indoklása

Egyik nagy álmom a tanulmányaimmal, illetve a jövőbeli munkámmal kapcsolatosan, hogy pszichológus lehessenek, illetve olyan mozgáskorlátozott gyermekekkel foglalkozhassak, mint amilyen én is vagyok. Én felső végtaghiánnyal születtem, ebből adódóan érdekel engem ez a téma, nem mellesleg szeretnék betekintést nyújtani a világunkba. Szeretek az emberi lélekkel foglalkozni és kutatni mindenféle társadalmi, illetve pszichológiai témában, keresni a kérdésekre a válaszokat. A hipotézisem az, hogy a megfelelő pedagógiai és szociálpedagógiai támogatás, valamint az inkluzív társadalmi környezet elősegíti a végtaghiányos gyermekek sikeres felnőtté válását és integrációját.

Szakirodalmi áttekintés

Fogyatékoságügy

„Végső soron a személyiség sorsát
nem önmagában a fogyatékoság dönti el,
hanem annak társadalmi következményei,
valamint társadalmi-pszichológiai realizálása”
/Lev Szemjonovics Vigotszkij/

Tanulmányom részét képezi egy szakirodalmi kutatás, mely több irányú. Egyrészt vizsgálja a fogyatékoságügyet, másrészt a társadalmi befogadást-elfogadást, valamint a felnőtté válás folyamatát.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO): A funkcióképesség, a fogyatékoság és az egészség nemzetközi osztályozása című dokumentumában a fogyatékoság fogalmát új szemléletben vizsgálja. Nem csupán „kóros egészségi állapotként” vagy „biológiai” rendellenességgként foglalkozik vele, hanem a társadalmi tényezőket is figyelembe veszi. Két alapvető fogalmat különít el:

Károsodás: fizikai, pszichés, fiziológiai vagy anatómiai struktúrákban és funkciókban bekövetkezett veszteség, hiány vagy rendellenesség.

Fogyatékoság: Károsodásból eredendő bármilyen korlátozottság vagy hiányosság, amely megakadályozza az érintett személy abban, hogy bizonyos tevékenységeket a társadalomban elfogadott „normális” módon és mértékben végezzen.

A nemzetközi szervezetek új nézőpontként a fogyatékossgot komplex és dinamikus jelenségként kezeli. Ez a felfogás figyelembe veszi az érintett személy egészségi állapotát és egyéni tényezőit, ugyanakkor odafigyel a társadalmi és fizikai környezet hatására is. Ezt az átfogó szemléletet nevezik a fogyatékossg szociális modelljének.

„A fogyatékossg nem csupán biológiailag, hanem társadalmilag is meghatározott fogalom: nemcsak egészségi, hanem társadalmi hátrányt is jelent. A sérülékeny társadalmi csoportokkal kapcsolatos társadalmi attitűdök egyfajta lakmuspapírként mutatják egy társadalom empátiáját, szolidaritását, érettségét és felelősségvállalási képességét.” (Bernát , Petri, Vajda, & Kozma , 2022) A fogyatékossggal élő emberek életminőségét és társadalmi részvételét nagyban befolyásolja a környezetük hozzáállása, és ugyanolyan meghatározó lehet, mint a törvények vagy segítő szolgáltatások. Az esetleges negatív hozzáállás gyakran diszkriminációhoz vezet, ami megnehezíti a fogyatékossggal élők hozzáférését olyan alapvető szolgáltatásokhoz, mint az oktatás, egészségügy vagy közlekedés. Korlátozhatja a társadalmi részvételüket, például a munkavállalás terén, és hatással lehet a magánéletükre is, elszigetelődéshez vagy kiközösítéshez vezethet. A társadalmi elfogadás hiánya tehát nem csupán valami rossz dolog, hanem konkrét akadályokat gördít a fogyatékossggal élők elé, korlátozva lehetőségeiket és életminőségüket. Ezért kiemelten fontos a szemléletformálás.⁵³

A fogyatékossg és a társadalom kapcsolata kiemelkedő jelentőséggel bír a szociológiai kutatások terén. Az alapvető kérdése az, hogy milyen mértékben befolyásolja az emberek társadalmi helyzetét és lehetőségeit. A WHO hangsúlyozza, hogy az egészségkárosodás nemcsak a személy tevékenységét korlátozza, hanem a társadalomban való részvételét is. A támogató társadalmi környezet kulcsfontosságú a sikeres rehabilitációhoz, az állapothoz való alkalmazkodáshoz és az önbizalom megerősödéséhez.

Társadalmi oldalról egy másik meghatározást használ a szakma: „Fogyatékossggal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy

⁵³ Bernát Anikó – Petri Gábor – Vajda Dorina – Kozma Ágnes: A fogyatékossggal élő emberek jogaival és társadalmi részvételével kapcsolatos lakossági attitűdök. Budapest, 2022. Tárki. Forrás: https://tarki.hu/sites/default/files/2022-12/493_506TRIP2022_BernatPetriVajdaKozma.pdf Letöltés: 2024. december 11.

teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.” (Országgyűlés, 2024)

Eszerint a fogyatékossgal élő személy olyan egyén, aki hosszú távon vagy véglegesen valamilyen érzékszervi, kommunikációs, testi, értelmi vagy pszichoszociális károsodással küzd, vagy ezek kombinációjával él együtt. Ez a károsodás a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásba lépve korlátozhatja vagy akadályozhatja az illető teljes értékű és másokkal egyenrangú társadalmi részvételét. Ez a meghatározás hangsúlyozza, hogy a fogyatékossg nem csupán az egyén sajátossága, hanem a környezettel való kölcsönhatás eredménye is. Ez a definíció szintén kiemeli, hogy a fogyatékossgal élő személyek társadalmi részvételének akadályai nem kizárólag az egyéni károsodásból erednek, hanem a környezeti és társadalmi tényezőkkel való kölcsönhatásból is.⁵⁴

Szociálpedagógia – A Végtaghiányos Gyermekéért Alapítvány

A szociálpedagógia fontos szerepet játszik a károsodással vagy fogyatékossgal élő gyermekek, fiatalok és szüleik integrációjában és támogatásában. „A szociálpedagógusok pedagógiai, pszichológiai és egészség tudományi ismereteik mentén észlelik, ha a gyerek fejlettségi szintje elmarad az adott életkorban elvárhatótól és kezdeményezik a gyermek fejlesztését biztosító – pedagógiai, egészségügyi stb. – szolgáltatások igénybevételét. Az adott életkori csoportban segítik a gyerekek szocializációját, fejlesztik a személyiségüket az általuk szervezett egyéni és csoportos foglalkozások révén.” (Rákó, 2018)

A „A Végtaghiányos Gyermekéért Alapítvány” egy olyan szervezet, amely kiemelt figyelmet fordít a végtaghiányos gyermekek testi és szellemi fejlődésének támogatására. Küldetésük, hogy segítsék ezeket a gyermekeket egészséges, boldog és magabiztos felnőttekké válni, annak ellenére, hogy fizikai kihívásokkal kell szembenézniük. Az alapítvány munkájának középpontjában áll a sorstársi közösség kialakítása, amely biztonságos környezetet teremt a végtaghiányos gyermekek számára. Ez a közösség lehetőséget nyújt számukra, hogy nagyobb önbizalomra tegyenek szert, ami segíti őket a mindennapi életben való érvényesülésben. A szervezet holisztikus megközelítést

⁵⁴ 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99800026.tv> Letöltve: 2025. január 5.

alkalmaz a gyermekek fejlődésének támogatásában. A testi fejlődés érdekében gyógytornát és úszást biztosítanak, míg a lelki és szellemi fejlődést különböző programok szervezésével segítik elő. Ezek között szerepelnek kirándulások, táborok, piknikek, ünnepek és művészeti programok. Ezek a tevékenységek nemcsak a gyermekek fejlődését szolgálják, hanem erősítik a családok közötti kötelékeket is. Az alapítvány munkája jól példázza, hogyan lehet a szociálpedagógia elveit és módszereit alkalmazni a gyakorlatban. A holisztikus megközelítés, a közösségépítés, a családok bevonása és a személyre szabott támogatás mind olyan elemek, amelyek összhangban vannak a szociálpedagógia alapelveivel. Az alapítvány tevékenysége így nemcsak a végtaghiányos gyermekek életminőségét javítja, hanem hozzájárul a társadalmi integráció és elfogadás előmozdításához is.⁵⁵

Felnőtté válás

A felnőtté válás folyamata egy nagyon összetett átmenet az ember életében, épp ezért az egyén életének egyik legjelentősebb szakasza. Ez az időszak nem csupán biológiai változásokat foglal magában, hanem pszichológiai, szociális és gazdasági átalakulásokat is. Az elméleti háttér, amely ezt a folyamatot vizsgálja, több tudományterület metszéspontjában helyezkedik el, beleértve a pszichológiát, szociológiát és antropológiát.

Erik Erikson pszichoszociális fejlődésmélete kulcsfontosságú, mivel rávilágít arra, hogy a felnőtté válás nem egy pillanat alatt bekövetkező esemény, hanem egy hosszú folyamat eredménye. Erikson szerint a serdülőkor és a fiatal felnőttkor kritikus időszakok, amikor az egyén az identitáskeresés és az intimitás kialakításának kihívásaival szembesül. Ezek a szakaszok alapozzák meg a későbbi felnőtt személyiség kialakulását és a társadalomban betöltött szerepek felvállalását.⁵⁶

A szociológiai megközelítések, mint például Vaskovics László elmélete, rámutatnak arra, hogy a felnőtté válás több dimenzióban zajlik párhuzamosan. Ezek közé tartozik a szülői házról való leválás, a pénzügyi függetlenség elérése, az önálló döntéshozatal képessége, valamint a saját család alapítása. Ezekre a szakaszokra, a kérdőíves kutatásomban is rákérdeztem. Fontos megjegyezni, hogy ezek a

⁵⁵ Forrás: <https://vegtaghiány.hu/>

⁵⁶ Meskó Norbert: A gyermekek megismerésének lehetőségei és új módszerei. Forrás: https://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/8/meskonorbert-gyermekekmegism/32_a_pszichoszocialis_fejlds_elmlete.html Letöltve: 2024. 12. 15.

dimenziók nem feltétlenül egyszerre és azonos ütemben fejlődnek, ami magyarázatot adhat a "kitolódott felnőttkor" jelenségére, amely napjainkban egyre gyakoribb. A társadalmi és kulturális kontextus szintén meghatározó szerepet játszik a felnőtté válás folyamatában. A gazdasági és társadalmi változások jelentősen befolyásolják a felnőtté válás időzítését és jellegét. A hosszabb oktatási időszak, a bizonytalan munkaerőpiaci helyzet és a változó családminták mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a hagyományos felnőttkori szerepek felvállalása későbbre tolódik. Ez a jelenség új kihívások elé állítja mind az egyéneket, mind a társadalmat, és újraértelmezi a felnőtté válás fogalmát.⁵⁷

A kutatásomból, az interjúkból és saját tapasztalatomból én azt gondolom, hogy a végtaghiánnyal élő emberek felnőtté válása, a mai tendenciákkal ellentétesen már hamarabb elkezdődik, hiszen az önállóság iránti vágy erőteljesebben jelen van az érintett emberekben.

Kutatás

Kérdőíves kutatás (Ld.melléklet)

A végtaghiányos fiatalok felnőtté válásának folyamata összetett és egyéni kihívásokkal teli út. A kutatásom eredményei alapján kirajzolódik egy sokszínű kép, amely rávilágít a mindennapi nehézségekre, az önállóságra való törekvésre és a jövőbeli célokra egyaránt. A mindennapokban a legtöbb nehézséget a sportolás okozza, a válaszadók 60%-a jelezte ezt problémaként. Ez nem meglepő, hiszen a fizikai aktivitás gyakran igényel olyan mozgásformákat, amelyek végtaghiány esetén kihívást jelenthetnek. Emellett az írás és rajzolás is nehézséget okoz néhányuknak (20%), ami a finommotoros készségek fontosságára hívja fel a figyelmet. Érdekes lehet mások számára, hogy a fiatalok jelentős része (40%) inkább egyedül próbálkozik a feladatok megoldásával, mintsem segítséget kérne. Ez az attitűd egyrészt az önállóságra való törekvést mutatja, másrészt viszont kockázatot is jelenthet, ha túlzottan elutasítják a támogatást. Ugyanakkor 20%-uk új dolgok kipróbálásakor nyitott a segítségkérésre, ami egészséges egyensúlyt jelez az önállóság és a támogatás elfogadása között. Számomra ez is bizonyítja a korai felnőtté válás folyamatát. A végtaghiánnyal kapcsolatos kihívások között kiemelkedik a felnőttek és más gyerekek hozzáállása, amit a válaszadók 50%-a említett. Ez rámutat

⁵⁷ Vaskovics László: A posztadoleszcencia szociológiai elmélete. Forrás: https://szociologia.hu/dynamic/VaskovicsL_tanulmany.pdf Letöltve: 2024. 12. 15.

arra, hogy a társadalmi attitűdök és az elfogadás hiánya még mindig jelentős akadályt képeznek. A fizikai tevékenységek, mint a futás vagy mászás, szintén gyakran okoznak nehézséget (40%), ami nem meglepő, de fontos figyelembe venni a mindennapi és iskolai tevékenységek tervezésénél. A válaszadók 40%-a úgy érzi, nincs szüksége segítségre vagy eszközökre a hétköznapiakban. Ez az önállóság magas fokára utal, ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy valóban nincs-e szükségük támogatásra, vagy esetleg túlzottan igyekeznek bizonyítani függetlenségüket. Az iskolai vagy otthoni segítség tekintetében a válaszadók 30%-a nem érzi, hogy további támogatásra lenne szüksége. Ez pozitív jelzés lehet az oktatási rendszer és a családi környezet alkalmazkodóképességére vonatkozóan. Ugyanakkor 15% jelezte, hogy speciális eszközök az íráshoz vagy rajzoláshoz hasznosak lennének, ami rámutat arra, hogy még mindig van tere a fejlesztésnek és a személyre szabott megoldásoknak.

A következő kérdéssor a pályaválasztásra vonatkozott. A válaszadók 33,3%-a úgy véli, hogy a fizikai korlátaik jelentősen befolyásolják pályaválasztásukat. Ugyanígyen arányban (33,3%) jelölték meg a szakma elvárásait és követelményeit mint meghatározó tényezőt. Érdekes módon a résztvevők 40%-a úgy gondolja, hogy a végtaghiányuk egyáltalán nem befolyásolja a pályaválasztásukat, ami pozitív hozzáállásra utal. Az informatikai terület és az irodai munka tűnik a legnépszerűbbnek a végtaghiányos fiatalok körében, mindkettőt a válaszadók 46,7%-a jelölte meg potenciális karrierútként. Ezt követi az oktatás és a művészetek területe, egyaránt 40%-os aránnyal. Ez arra enged következtetni, hogy a résztvevők olyan szakmák felé orientálódnak, ahol a fizikai korlátok kevésbé jelentenek akadályt, és ahol intellektuális képességeiket, kreativitásukat jobban kamatoztathatják. A válaszadók véleménye megoszlik a végtaghiányuk karrierlehetőségekre gyakorolt hatásáról. 33,3% úgy érzi, hogy részben korlátozottak a lehetőségeik, 26,7% szerint nagyon korlátozottak, míg 20% nem érzi, hogy jelentősen korlátozná őket a végtaghiányuk. Ez a változatosság rámutat az egyéni tapasztalatok és hozzáállások fontosságára, valamint arra, hogy a társadalmi és munkaerőpiaci integráció terén még vannak kihívások. A pályaaorientációs tanácsadás (26,7%) és a speciális képzési lehetőségek (20%) tűnnek a legfontosabbnak a fiatalok számára a karriercéljaik megvalósításához. Érdekes módon a válaszadók 26,7%-a úgy érzi, nincs szüksége különleges segítségre, ami ismét az önállóságra való törekvést jelzi. A támogató mentor

vagy tanár szerepe is kiemelkedik, ami rámutat a személyes támogatás fontosságára a karrierépítés során.

A végtaghiányos fiatalok felnőtté válásáról szóló kérdések eredményei érdekes képet festenek a résztvevők jövőképéről, várakozásairól és aggodalmairól. A felnőttkorra való gondolatok tekintetében a válaszadók 46,7%-a elsősorban a jövőbeli munkájukra gondol. Ez arra utal, hogy a karrierépítés és a szakmai érvényesülés kiemelt fontosságú a fiatalok számára. A második leggyakoribb gondolat az önálló életvitel kialakítása, amit a résztvevők 33,3%-a említett. A családalapítás gondolata a válaszadók 26,7%-ánál merült fel, ami azt mutatja, hogy a személyes kapcsolatok és a jövőbeli család is fontos szerepet játszik a fiatalok terveiben. A sikeres felnőtt élethez szükséges képességek közül az önállóság és a kitartás/szorgalom emelkedik ki, mindkettőt a válaszadók 60%-a tartja fontosnak. Ezt követi a felelősségvállalás és a jó döntéshozási képesség, egyaránt 53,3%-os aránnyal. Az empátia és mások megértése szintén jelentős, a résztvevők 46,7%-a szerint kulcsfontosságú a sikeres felnőtt élethez. A felnőtté válásra való felkészültség tekintetében a válaszok meglehetősen megoszlanak. A résztvevők 26,7%-a úgy érzi, hogy van, amiben biztos, de van, amiben nem. 20% még sokat kell, hogy tanuljon hozzá, míg 13,3% egyáltalán nem érzi magát felkészültnek. Érdekes módon 20% még nem gondolkodott ezen a kérdésen, ami arra utalhat, hogy a felnőtté válás folyamata még távolinak tűnik számukra. A felnőtté válással kapcsolatos félelmek közül a pénzkeresés és az önálló boldogulás emelkedik ki, mindkettőt a válaszadók 33,3%-a említette. A munkakeresés szintén jelentős aggodalom forrása, amit a résztvevők 26,7%-a jelölt meg. Figyelemre méltó, hogy a válaszadók 20%-a azt állítja, nem aggódik a felnőtté válás miatt, ami pozitív hozzáállásra utal. A legnagyobb kihívásnak a pénzügyi felelősség vállalását tartják, amit a résztvevők 46,7%-a említett. A kapcsolatok fenntartása (család, barátok) és a munka-magánélet egyensúlyának megteremtése egyaránt 33,3%-os aránnyal szerepel a válaszokban. Az önálló gondoskodás saját magukról 20%-uk számára tűnik kihívásnak. A felnőttkortól leginkább várt dolgok között az utazás és világfelfedezés áll az első helyen 46,7%-kal, amit a karrierépítés és a családalapítás követ, egyaránt 40%-os aránnyal. A függetlenség elérése és a saját lakás vagy ház megszerzése szintén fontos, mindkettőt a válaszadók 33,3%-a említette. A felnőtté válásra való felkészüléshez szükséges segítség tekintetében a pénzügyi ismeretek és a több gyakorlati tapasztalat (munka, háztartás) emelkedik ki, mindkettőt a résztvevők 33,3%-a tartja fontosnak. A karrierrel

kapcsolatos tanácsadás és az önállóság fejlesztésében nyújtott támogatás egyaránt 26,7%-os aránnyal szerepel. Érdekes módon a válaszadók 20%-a úgy érzi, nincs szüksége segítségre a felkészüléshez. Végül, a vétaghiány felnőtté válásra gyakorolt hatásával kapcsolatban a válaszok megoszanak. A résztvevők 33,3%-a úgy gondolja, hogy néha kihívást jelent majd, de nem lehetetlen leküzdeni. 20% szerint bizonyos területeken szükségük lesz segítségre, míg 13,3% nem érzi, hogy akadályt jelentene. Figyelemre méltó, hogy 13,3% komoly kihívásnak látja és aggódik miatta, míg ugyanennyi válaszadó még nem tudja, mit gondoljon erről.

Interjúk (Ld.melléklet)

Ahhoz, hogy még hitelesebb információkat tartalmazzon az esszém, egy írásos interjút készítettem, amelynek alanyai Lévay Petra paratriatlonista (paralimpikon, 44-szeres országos úszóbajnok, Európa bajnok és világbajnok) és a „A Vétaghiányos Gyermekéért Alapítvány” kuratórium elnöke, illetve Boronkay Péter paratriatlonista (10-szeres világbajnok, 9-szeres Európa bajnok). A felnőtté válás minden fiatal számára kihívásokkal teli időszak, de különösen összetett folyamat lehet a vétaghiányos emberek számára. Petra és Péter tapasztalatai értékes betekintést nyújtanak ebbe a folyamatba, kiemelve azokat a tényezőket, amelyek segíthetik a sikeres átmenetet a felnőttkorba. A felnőtté válás útja már gyermekkorban kezdődik. Lévay Petra hangsúlyozza a biztonságos családi háttér jelentőségét, amely megalapozta önbizalmát és képességeibe vetett hitét. Ez a támogató környezet kulcsfontosságú a pozitív énkép kialakításában, ami elengedhetetlen a felnőtt élet kihívásainak leküzdéséhez. Boronkay Péter tapasztalatai rávilágítanak arra, hogy a vétaghiányos gyermekeknek több időre és gyakorlásra lehet szükségük bizonyos készségek elsajátításához. Ez a korai kihívás azonban fejleszti a kitartást és a problémamegoldó készséget, amelyek értékes tulajdonságok a felnőtt életben. Az oktatás és a pályaválasztás kritikus pontjai a felnőtté válásnak. Mindkét interjúalany sikeresen navigált az oktatási rendszerben, ami bizonyítja, hogy a vétaghiány nem akadály a tanulásnak és a karrierépítésnek. Petra szociálpolitikát tanult, míg Péter szociális munkásként végzett. Ez a pályaválasztás tükrözi érzékenységüket a társadalmi kérdések iránt, ami talán részben saját tapasztalataikból ered. A munkakeresés során szerzett tapasztalatok vegyes képet mutatnak. Lévay Petra diákmunka keresése közben szembesült előítéletekkel, ami rávilágít a társadalmi attitűdök változásának

szükségességére. Ugyanakkor a szociális szférában már nem tapasztalt negatív diszkriminációt, ami biztató jel lehet a végtaghiányos fiatalok számára. Boronkay Péter karrierje azt példázza, hogy a végtaghiány nem feltétlenül jelent hátrányt a munkaerőpiacon, bár bizonyos helyzetekben kreatív megoldásokra lehet szükség. A felnőtté válás talán legfontosabb aspektusa az önelfogadás és az önállóság kialakítása. Mindkét interjúalany hangsúlyozza ennek jelentőségét. Lévay Petra kiemeli, hogy az önbizalom és a saját képességeinkbe vetett hit kulcsfontosságú. Boronkay Péter pedig arra hívja fel a figyelmet, hogy az önelfogadás az alapja a társadalomba való sikeres beilleszkedésnek. Lévay Petra és Boronkay Péter története rávilágít arra, hogy a végtaghiányos emberek életében a kihívások mellett számos lehetőség is rejlik. Láthatjuk, hogy a támogató környezet, az önelfogadás és a kitartás kulcsfontosságú szerepet játszik sikereikben. Történetük inspirációként szolgálhat mind a végtaghiányos, mind az ép emberek számára, rámutatva arra, hogy a különbözőség nem hátrány, hanem lehetőség a kreativitásra és a kiemelkedésre. Ők számomra is példaképek.

Összegzés

Azt gondolom, hogy a végtaghiányos emberek felnőtté válása egy nagyon összetett és egyedi kihívásokkal teli folyamat, amely számos tanulsággal szolgál mind az érintettek, mind a társadalom egésze számára. Persze az ép ember életében is nehézséget okoz, azonban a felnőtté válás útja a végtaghiányos fiatalok számára gyakran korábban kezdődik, mint ép társaik esetében. Az önállóságra való törekvés, a kreativitás fejlesztése és a problémamegoldó készségek korai elsajátítása jellemzi ezt az időszakot. Szerintem figyelemre méltó, hogy sokan közülük inkább az önálló problémamegoldást részesítik előnyben, ami szintén az érettség és a függetlenség korai jeleit mutatja. Az interjúkból is kiderül, hogy az oktatás és a pályaválasztás terén a végtaghiányos fiatalok gyakran kreatív megoldásokat találnak, és olyan területek felé orientálódnak, ahol intellektuális képességeiket és kreativitásukat kamatoztathatják. Ez a rugalmasság és alkalmazkodóképesség a felnőtt élet során is értékes tulajdonságnak bizonyul. Bár, a társadalmi elfogadás és integráció terén még mindig vannak kihívások, de az interjúalanyok tapasztalatai azt mutatják, hogy az elmúlt évtizedekben jelentős pozitív változások történtek. A média szerepe, a parasportok növekvő népszerűsége és a civil szervezetek munkája mind hozzájárulnak a végtaghiányos emberek jobb társadalmi

elfogadásához. Általánosságban elmondható, hogy a végtaghiányos emberek olyan értékeket és képességeket képviselnek, amelyekből az egész társadalom tanulhat. A kreativitás, a kitartás, az empátia és az önfogadás olyan tulajdonságok, amelyek nemcsak a személyes sikerhez, hanem egy befogadóbb és elfogadóbb társadalom kialakításához is hozzájárulnak. Végsősoron azt gondolom, hogy a végtaghiányos emberek felnőtté válása, bár kihívásokkal teli, egyedi lehetőségeket is rejt magában. Ez a folyamat nem csak az érintettek személyes fejlődését szolgálja, hanem gazdagítja az egész társadalmat, rámutatva az emberi sokszínűség értékére és a korlátok leküzdésének inspiráló példáira.

Irodalomjegyzék

- Bernát, A., Petri, G., Vajda, D., & Kozma, Á. (2022). A fogyatékossgal élő emberek jogaival. *Társadalmi Riport* 2022., 493.
<https://vegtaghiany.hu/>. (dátum nélk.).
- Meskó, N. (dátum nélk.). *A gyermekek megismerésének lehetőségei és új módszerei*. Pécsi Tudományegyetem. Forrás:
https://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/8/meskonorbert-gyermekekmegism/32_a_pszichoszocilis_fejlds_elmlete.html
- Országgyűlés. (2024).
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700092.tv>. Letöltés dátuma: 2025. január, forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700092.tv>:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700092.tv>
- Rákó, E. (2018). SZOCIÁLPEDAGÓGIAI KOMPETENCIÁK A KORAGYERMEKKORI NEVELÉST, GONDOZÁST NYÚJTÓ INTÉZMÉNYEKBEN. *SZOCIÁLPEDAGÓGIA*, 18.
- Vaskovics, L. (dátum nélk.). *A posztadoleszcencia szociológiai elmélete*. Szociológia.hu. Forrás:
https://szociologia.hu/dynamic/VaskovicsL_tanulmany.pdf

Melléklet

Interjú

1. Gyerekként milyen kihívásokkal szembesült a végtaghiány miatt, és hogyan sikerült ezeket leküzdenie?

Lévay Petra: Igazából szerencsésnek mondhatom magamat, mert nem volt olyan sok kihívás gyerekként a végtaghiányomat tekintve. Azt gondolom, hogy talán ez azért volt, mert olyan biztonságos családi háttérrel teremtettek nekem, ami által éreztem, hogy bármikor fordulhatok hozzájuk bizalommal, hogyha esetleg bántás érne, de nem ért. Ez biztos szerencse kérdése is. Talán ami kihívást jelentett, az az volt, amikor pl. az iskolaudvaron odajöttek hozzám és mondjuk elmondták, hogy ők nem hiszik el, hogy én át tudtam úszni a Balatont, és akkor ez felháborított, hogy azt feltételezték, hogy nem vagyok mindenre képes. Pedig én úgy gondoltam, hogy igen. És hát folyamatosan a „A Végtaghiányos Gyermekekért Alapítvány” részéről is, illetve a családom részéről is mindig azt mondták, hogy higgyek magamban, és bármit meg tudok csinálni, úgyhogy én így is éreztem.

Boronkay Péter: Különösebb kihívás azon kívül nem volt, hogy kicsit több időt vett igénybe az, hogy bizonyos dolgokat megtanuljak: öltözködés, cipőfűzés, tárgyak használata. Biztos te is tapasztaltad, a mi agyunk arra van ráállva, hogy másfél karral megoldjunk mindent.

2. Milyen akadályokkal találkozott a pályaválasztás vagy a munkahelykeresés során? Volt olyan, hogy előítéletekkel szembesült?

Lévay Petra: Még diákkoromban jelentkeztem diákmunkákra, ott valóban szembesültem előítéletekkel, igazából nem kerestem olyan nagy elánnal, de nem is kaptam meg azt a párat, amire jelentkeztem, azt gondolom, hogy a végtaghiányom miatt nem kaptam meg. Ezek egyébként ilyen egyszerű munkák voltak, ilyen hostesskedés meg ilyesmi, amire a társaim is jártak így felsőoktatási tanulmányaik mellett. Aztán a későbbiekben én szociálpolitikát tanultam, tehát a szociális területen kerestem munkát, azt gondolom, hogy ott elfogadóbbak az emberrel. Nekem nem volt negatív tapasztalatom. De azt gondolom, hogy a személyes interjúnál fontos talán elébe menni a dolgoknak, és nem ezt a fősodorba helyezve, de elmondani, hogy a munkavégzés során a végtaghiány nem akadályoz semmiben.

Boronkay Péter: Nem, hiszen szociális munkásként tanultam, sima gimiben érettségiztem, ott munkásnak tanultam, és elsősorban szellemi munkát kellett végezzek, így igazából nem jelentett gondot.

Később már volt olyan problémám, amikor megcsináltam az úszóedzőit, és elkezdtem gyerekekkel foglalkozni, úgy oktattam az úszást, hogy már olyan gyerekeknek tanítottam, akik valamennyire tudtak már úszni, pont azért, hogy ne kelljen a végtagjukat megfogni, mert volt, hogy megijedtek, volt, hogy nem tudtam megfogni, mondjuk egy mell-láb tempó gyakorlásánál a lábukat, és az igazából nem nekik, hanem nekem volt inkább kellemetlen.

3. Mik azok az erőforrások – legyenek ezek személyes tulajdonságok, eszközök vagy külső segítség –, amelyek segítették Önt a sikerei elérésében?

Lévay Petra: A sportban elért sikereim kapcsán azt gondolom, hogy talán a legnagyobb részt mindig az egyén viszi bele, így a magam esetében is azt gondolom, hogy magamnak köszönhetem legfőképpen, hogy elértem, amiket elértem, hogy tudtam magamban hinni. Azért az, hogy ez így létrejöjjön, ahhoz kellett egy jó alap, amit a családomtól kaptam, illetve a „A Végtaghiányos Gyermekéért Alapítványtól”, és az is egy erőforrás volt, hogy az alapítványnál gyerekkoromban része lehettem egy olyan közösségnek, ahol nem volt kérdés, hogy mi bármit meg tudunk csinálni. Az sem volt kérdés egyébként, hogy a versenysportba megyünk. Az én gyerekkoromban mindenki sportolt, és a többségünk úszott, így én is ezt a vonalat vittem. Aztán így az élsport, paralimpia kapcsán, ott egyedül szerintem nem lehet kijutni a paralimpiára. Mindenképp kell egy támogató csapat, ami ezt a kis pluszt hozzáadja. Egyedül nem lehet. Szakmai életemben pedig a sportban elsajátított maximalista mentalitást követve tudok elérni dolgokat, azt gondolom, illetve a szorgalmammal.

Boronkay Péter: Nem volt semmilyen erőforrás, amik segítettek volna a sikereim elérésében, nyilván a szüleim, azon kívül ugyanúgy neveltek, mintha mi sem történt volna, de nem volt semmilyen megkülönböztetésben részem, sem az iskolában, sem pedig itthon, a családban.

4. Milyen tanácsot adna az ép embereknek, hogy jobban megértsék és támogassák a végtaghiányos embereket? Hogyan segíthetik elő a társadalmi elfogadást?

Lévay Petra: Szerintem a társadalmi elfogadást, illetve a társadalmi befogadást, az inklúziót, nem a külső körülményektől kell várni, vagy a külső emberektől, hanem ez, mint közösségen, mindenkin múlik, hogy hogyan alakul egy fogyatékos ember, egy végtaghiányos ember beilleszkedése, illetve inklúziója. Nyilván minden oldalról nyitottnak kell lenni, és eleve minden eseményt úgy szervezni, hogy

annak mindenki a részese lehessen. Ami a legfontosabb, az a nyitottság, illetve én tényleg azt gondolom, hogy ez mindenkin múlik. Nyilvánvalóan, hogyha egy végtaghiányos ember zárkózott, zárkózottan áll egy közösségben, akkor kevésbé merik őt megszólítani.

Boronkay Péter: Én azt szoktam mondani, hogy elsősorban nemcsak az akadálymentesítésben kell gondolkodni, hogy legyen rámpa, meg feljáró, meg lift, meg mozgólépcső, meg ilyenek, hanem inkább arra gondolnék, hogy legyen pl. szellemi akadálymentesítés. Tehát hogyha valamilyen kérdés merül fel bennünk, amikor meglátunk egy végtaghiányos embert, akkor nyugodtan oda lehessen menni megkérdezni, hogy miben lehet segíteni.

5. Mi motiválta Önt arra, hogy sportolói pályafutásba kezdjen, és hogyan határozta meg a végtaghiánya a sporthoz való hozzáállását?

Lévay Petra: Ez tulajdonképp két kérdés. Engem kétévesen vittek el az uszodába a szüleim, az alapítvány úszóoktatójához, Málna Istvánhoz. Tulajdonképpen azért vittek el, mert az alapítványnál javasolták egészségügyi szempontból, hogy mind a két oldalam megfelelően fejlődjön, a bal karom is erősödjön, s ne legyen gerincferdülésem, úgyhogy ezért mentem el. Egyébként maga az uszoda világa egy olyan közeget teremt, ahol kénytelen vagy elfogadni a saját testedet. Így ennek pszichés okai is vannak, ezért ez is fontos. Hogyan határozta meg a végtaghiánya a sporthoz való hozzáállásom? Szerintem nem volt nagyon összefüggésben. Igazából inkább ilyen feladatok voltak, pl. a triatlonnál, hogy ki kellett találni például, hogy a kerékpáron hogy tudok hatékonyabb lenni. De ez inkább technikai kihívás volt, extra a többiekhez képest. Magyarországon egy kicsit még korlátozottan állunk az ilyen extra kihívásokhoz, főleg mondjuk a kerékpáros szerelők, a kerékpáros világ, de mondjuk egy nyugat-európai országban ezt akár szakmai kihívásnak is tekintnék. Ilyen módon befolyásolta.

Boronkay Péter: Nekem gyógyúszásként indult a pályafutásom, majd indultam egy gyerek napi úszóversenyen, tizenegy-két éves koromban. Igazából az elején az motivált, hogy magamhoz képest minél jobb eredményt érjek el, majd a későbbiekben természetesen az, hogy másokat legyőzzek, elsősorban a sérült gyerekeknek rendezett úszóversenyeken, aztán mikor bekapcsolódtam a triatlonba, akkor hazai szinten versenyeztem az ép sportolók között. Akkor megint csak az volt a motivációm, hogy az épeknél jobban teljesítsek a versenyeken. Az elmúlt időszakban, amióta abbahagytam az élsportot - amatőrként ugyanúgy üzöm a sportágat-,

azóta pedig az, hogy a korosztályomban önmagamhoz képest jól tudjak teljesíteni.

6. Milyen speciális kihívásokkal szembesült az edzések vagy a versenyek során, és hogyan sikerült ezeket leküzdenie?

Lévay Petra: Most a triatlonról beszélek, az 5-ös kérdésnél említettem ezt a kerékpáros technikai kihívást, ez volt az, ami tényleg ilyen valós kihívás volt, meg az, hogy ehhez megfelelő stábot és szerelőket kellett találni. Talán még ennek a fizikális nehézségeit említeném meg, hogy ezt a rengeteg-rengeteg cuccot cipelgetni nagyon nehéz, illetve az anyagi része is nehéz, és azért kötődik a végtaghiányhoz, mert még mindig egy picit kevésbé támogatják a parasportolókat Magyarországon. Kevésbé áll oda egy támogató egy parasportoló mellé, mint mondjuk az ép sportoló mellé.

Boronkay Péter: Speciális kihívás annyi van - a triatlon egy kicsit technikai sport is -, mondjuk a kerékpározás során, hogy meg tudjuk oldani egy karral, hogy tudjunk váltani, hogy tudjunk feket használni. Ez volt az egyik ilyen speciális kihívás, hogy ezt meg kellett oldani még a legelején. Ezen kívül nincs. Ugyanúgy ép fiatalok között, ép emberek között edzettem és versenyeztem a legtöbbet. Tehát nem volt speciális kihívás. Nyilván a neoprén ruhának a levétele, a cipőfűzés, gumifűzőt kellett használni; hogyan tudom minél gyorsabban, hatékonyabban kioldani a biciklisisakomat vagy éppen becsatolni, ezek azok, amiket be kellett gyakorolni, hogy minél gyorsabban zajljon a versenyszámok között az öltözködés vagy a depózás.

7. Mit gondol, milyen példát mutat az Ön teljesítménye a végtaghiányos fiataloknak és az ép embereknek?

Lévay Petra: Ezt leginkább tőlük kellene megkérdezni szerintem. De hogy az én reményeim szerint talán a kitartásom mutathatja azt, hogy az ember szorgalommal és tisztességes munkával elérheti azt, amire úgy igazán vágyik. Az én sportolói karrieremben azért megfigyelhető jónéhány - hogy fogalmazzak -, nem kudarc, de kudarcként szokták ezt leírni, ezt inkább sikertelen próbálkozásnak mondanám, amik után én azért nagy erőket mozgósítva tovább tudtam lépni, s a végén elértem az álmomat és kijutottam a tokiói paralimpiára, ezzel remélem, hogy jó példával tudok előljárni, és hiteles tudok lenni ilyenformán.

Boronkay Péter: Ezt leginkább talán te tudod megmondani, beszélgettünk erről, hogy kell szerencse ahhoz, hogy valaki egy olyan miliőben nőjön fel, ahol meglegyenek az edzési feltételek, edzési lehetőségek, az sem baj, ha egy olyan családban nő fel, ahol már valaki sportolt, volt egy minta előtte. Azt egyébként a mai világban, most így negyvenhárom évesen háromgyerekes apukaként

abszolút azt látom, hogy ahhoz, hogy ez a mostani felnövekvő generáció mozogjon, sportoljon, ahhoz elengedhetetlen az, hogy jó példát mutassunk és lássák azt, hogy mozognak a szülők, hogy a világ legtermészetesebb dolga legyen számukra az, hogy későbbiekben amatőr szinten vagy napi szinten legalább egy fél órát, egy órát mozogjanak. Úgy gondolom, hogy jó példát mutatok arra, de nemcsak a sporteredményem, az egy dolog. Az, hogy a kapcsolataidat, a profizmusodat hogyan tudod felhasználni, hogyan tudod másoknak a segítésére felhasználni, én igazából az igazi példamutatást ebben látom. Nem az, hogy valaki nyer egy paralimpiát, vagy nyer egy x számú világbajnokságot, hanem a sikerrel együtt járó kapcsolati tőkét, ismertséget hogyan tudod a társadalomnak hasznossá tenni, mint pl. az, hogy pályáztam és nyertünk egy kis pénzt arra, hogy titeket el tudtalak vinni egy sporttáborba, ez is ide sorolható.

8. Hogyan látja, mennyit változott a végtaghiányos emberek megítélése és támogatása az elmúlt években?

Lévay Petra: Szerintem egyre nagyobb figyelem jut a végtaghiányos emberekre. Mi egy pici ország vagyunk - akármennyire is különlegesnek gondoljuk magunkat -, mi a nemzetközi trendeket követjük, ugyanúgy, mint az ilyen hasonló méretű kisebb országok. Abban lehet esetleg eltérés, hogy milyen gyorsan tesszük magunkévá az új trendeket. Ez azért is van így, mert nagyon sok nemzetközi cég van Magyarországon, akik anyavállalatai előírnak bizonyos követendő politikát, irányelveket, amiket a magyaroknak is követniük kell, ilyen például a sokszínűség, az elfogadás, stb., stb., ezért egyre több reklámban lehet látni akár végtaghiányos gyermekeket, végtaghiányos felnőtteket, és ez igenis segíti az elfogadást. És az például, mondjuk Budapesten már, és az országban is egyre több helyen akadálymentes a tömegközlekedés, ez abban is segít, hogy az utca embere egyre több végtaghiányos emberrel, fogyatékos emberrel találkozhat. Nincs nagyon szükség itt érzékenyítő előadásokra, hogyha a buszon ott van melletted egy végtaghiányos ember, vagy hogyha az iskolában ott ül melletted egy végtaghiányos társad, akkor nem nagyon van szükség itt magyarázkodásra, hiszen elsőkézből tudod, hogy milyen az egy végtaghiányos emberrel osztálytársnak lenni. Milyen? Ugyanolyan, mint bárki mással. Szóval szerintem akarjuk vagy nem akarjuk, jó irányba haladunk, de még nem tartunk ott, ahol mondjuk a környező országokban vagy a Nyugat-Európában, amire ugye vágyunk, van még hová fejlődni. De én azt is egyébként pozitívként értékelem, hogy a paralimpiáról egyre több közvetítés jelenik meg a közmédiában. Ez nagyon nagy erőt ad a kisgyerekes családoknak,

ahol a gyerkőc végtaghiányos. Nagyon fontosnak tartom a példaképek megjelenítését.

Boronkay Péter: Én úgy gondolom, hogy ma már sokkal több lehetőség van, mint akár mondjuk 30-40 évvel ezelőtt, amikor én voltam kisgyerek. Eleve azzal indul, hogy nem volt Google, nem volt internet, amikor én gyerek voltam, nem volt ennyi civil szervezet. Te is pl. a „A Végtaghiányos Gyermekéért Alapítványban” vagy benne, annak idején én is kaptam onnan segítséget, én is voltam táborban rajtuk keresztül, ők fizették a jogosítványomnak egy részét huszonöt évvel ezelőtt. Nyilván a parasportokat és a paralimpiai mozgalmat is sokkal inkább közvetítik, sokkal inkább nézik az emberek, ezért sokkal inkább nyitottabbak a sérült emberek felé.

9. Mit gondol, melyek azok a legfontosabb változtatások, amelyeket a társadalomban meg kellene tenni, hogy a végtaghiányos emberek könnyebben élhessenek teljes életet?

Lévay Petra: Elsősorban szerintem ésszerű szabályozásokra van szükség. Ez egy nagyon összetett kérdés, röviden nem is hiszem, hogy ezt meg lehet válaszolni. Igazából különböző területeket kellene megkülönböztetni. Egészségügy, oktatás, társadalmi részvétel..., szóval ez egy nagyon sokrétű terület, hogy hogyan is lehetne, úgymond könnyebben élni. Úgy gondolom, hogy az lenne a legjobb, hogy ha a végtaghiányos emberek úgymond korlátok nélkül élhetnék a mindennapjaikat. A társadalmi részvételük egyenlő lenne az ép emberekével. Hogy milyen változtatások kellenének? Például az oktatáshoz való hozzáférés maximalizálása, a szabályok ésszerűsítése, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés. Nagyon kevés az erre szakosodott szakember. Nagyon sokszor hátrányt szenvednek a végtaghiányos gyermekek, fiatalok, amiatt, hogy jogszabály szerint járnának nekik szolgáltatások, például az oktatáshoz kapcsolódóan, de mivel nincs szakember, ezért nem kapják meg ezeket, ellenben az iskolák inkább nem vállalják, hogy biztosítják ezeket a szolgáltatásokat a szakemberhiány miatt, így a gyerekek nem mehetnek azokba az iskolákba, ahol ezt nem vállalják, hogy ezt biztosítják. Tehát a nap végén tulajdonképpen az van, hogy a végtaghiányos gyerekek nem választhatják meg azt, hogy melyik iskolába járnak. Szóval itt nagyon-nagyon sok terület van, és csak az oktatásról beszéltem. Az egész egy külön dolgot érdemelne, azt gondolom.

Boronkay Péter: Ez sérülésspecifikus szerintem. Tehát az, hogy valakinek a kézfeje vagy az ujjai, vagy az alsó végtagja vagy a felső végtagja, vagy térd alatt vagy térd fölött, tehát nagyon sok minden összetevője lehet az, hogy mi az, amit meg kell tgyünk ahhoz, hogy könnyebben élhessenek. A legfontosabb úgy gondolom, meg ehhez

is tartom magam, elsősorban a sérült embernek magát kell elfogadnia, mert hogy ha az látszik rajta, hogy neki bármilyen jellegű problémája van, akkor sokkal nehezebben fog tudni alkalmazkodni. Zárt lesz, nem lesz nyitott, kevésbé fog kapcsolatokat tudni teremteni, elsősorban az önellfogadás a legfontosabb, és utána jön az, hogy hogyan és miként tudjuk magunkat elfogadtatni másokkal. Mint az előző kérdésnél is, úgy gondolom, hogy sokkal könnyebb már ma egy sérült embernek mint mondjuk 25-30 évvel ezelőtt. De hogy mik azok a változtatások? Szerintem nagyon jó példa az, amikor a tévében mindenféle műsor van már, hogy ha van egy sérült ember is egy műsorban: sokkal inkább nyitottabbak lesznek. A világ legtermészetesebb dolga, az, hogy van egy autizmussal élő, mondjuk egy enyhe autizmussal élő, vagy egy végtaghiányos vagy éppen egy kerekesszékes mondjuk - most mondok valamit - a Megasztárban vagy a Szombat esti lázban. Volt az a táncos műsor, ahol az Iván Bence, a kis srác, a pécsi úszó kis srác is benne volt, tehát ezek mind-mind azt a célt szolgálják, hogy az emberek kicsit elfogadóbbá, nyitottabbá váljanak.

10. Ön szerint melyek azok az értékek és képességek, amelyeket a végtaghiányos emberek különösen jól képviselnek, és amit a társadalom tanulhatna tőlük?

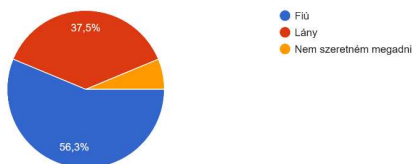
Lévay Petra: Szerintem ez egy szuper kérdés. Én azt gondolom, hogy abból fakadóan, hogy mi végtaghiányosok vagyunk, jóval kreatívabban kell az életben helytállnunk. Senki nem találja ki helyettünk, hogy mi, hogy fogunk bármit is megcsinálni a mi adottságainkra nézve. S nem is elvárható egyébként az ilyen kis egyszerű dolgokban, mert nagyon sokféle végtaghiány van. Csak maga az egyén tudja azt, hogy neki, hogy a legjobb. Ezért kénytelenek vagyunk kreatívak lenni, és szerintem ezt az élet más területein is meg tudjuk mutatni, úgyhogy ez mindenképpen a mi erősségünk, és más is tanulhatna tőlünk. Egyébként pedig helyzetünkéből fakadóan szerintem a többségünk érzékenyebb a világra, de ezt azért nem jelenteném ki ilyen általánosan. Mi is sokszínűek vagyunk, tehát közöttünk is van olyan, aki kevésbé érzékeny.

Boronkay Péter: Pont az, hogy hogyan értékeljük magunkat, értékeljük amink van, hogyan lehet a hátrányból előnyt kovácsolni. Sok ember, amikor meglát egy végtaghiányost, azt mondja, hogy "jaj, szegény!". Nem vagyunk mi szegények, egyáltalán nem vagyunk mi szegények. Nyilván különbséget kell tenni aközött, hogy valaki veleszületett, vagy éppen az élete során veszti el valamelyik végtagját vagy kerül kerekesszékebe. Nyilván sokkal szerencsésebb, hogy ha az ember így születik. Szülők is kétségre szoktak zuhanni,

nem tudom, a te szüleid hogy voltak, amikor te születted, de engem évente többször is megkeresnek olyan szülők, kiknél végtaghiányos gyerek születik, hogy: "Úristen, most mit csináljak?". Én azt szoktam mondani, hogy semmit. Ugyanúgy kell nevelni, mint hogyha mi sem történt volna. A gyereknek, egy újszülöttnak, egy kisgyereknek nincs viszonyítási alapja. Nem tudja, milyen két karral. Ő azt fogja megtanulni, úgy fog mindent megtanulni, másfél karral, adott esetben, vagy másfél lábbal, mint más négy végtaggal. Nyilván egy kicsit hosszabb idő lesz, de az ő agya arra fog ráállni, hogy hogyan oldja meg a problémákat végtaghiányosként. Hogy mi az, amit tanulhatna tőlünk a társadalom? Ez szerintem nem köthető annyira a sérültséghez. Azt gondolom, az, hogy ha valaki végtaghiányos, akkor sokkal jobban benne van a bizonyítási vágy. Sokkal jobban benne van az, hogy márpedig én is meg tudom csinálni. Én is el tudok érni célokat, lehetek én is sikeres, csak ezt el kell hinni magadnak. Azért mondom, hogy a legelső az önismeret, az önértékelés meglegyen. Meglegyen az, hogy kellő önbizalommal vágjunk neki dolgoknak. Semmilyen hátrányba nem ütközik az ember azzal, hogy végtaghiányosként születik. Én azt szoktam mondani egyébként, hogy ez egy kiváltság, mint a Supermannek az, hogy tud repülni, nekünk az, hogy mi végtaghiányosok vagyunk. Mi nem kevesebbek, hanem ezáltal vagyunk többek, különbözőek, mások, mint a többi, és nyilván ezt jól ki is lehet használni. Kiváló lehetőség, ha az ember sportol és legyőz ép embereket, akkor arra azért felkapják a fejüket az emberek. Úgyhogy elsősorban szerintem a saját magunknak az elfogadása.

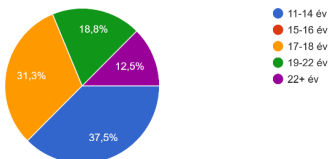
Kérdőív válaszok

Nemed
16 válasz

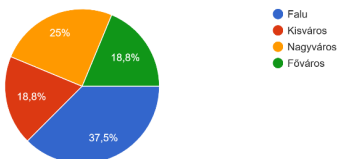
Kérlek jelöld be a korodat!

16 válasz

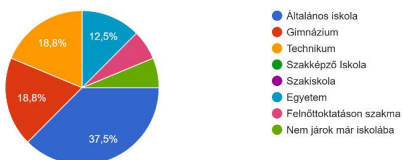
Milyen településen élsz?

16 válasz

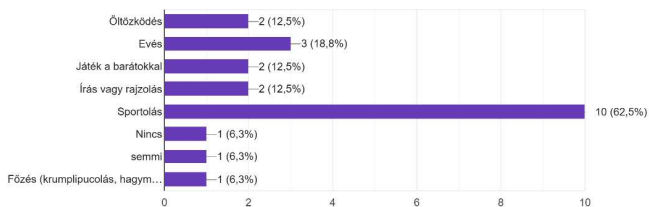
Milyen iskolába jársz?

16 válasz

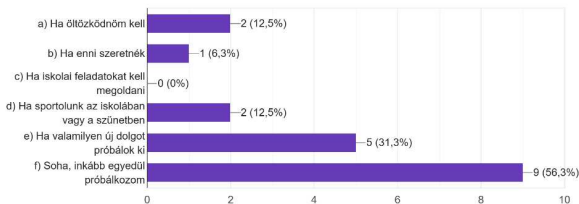
Milyen tevékenységek okoznak nehézséget a mindennapokban? (Többet is választhatsz.)

16 válasz

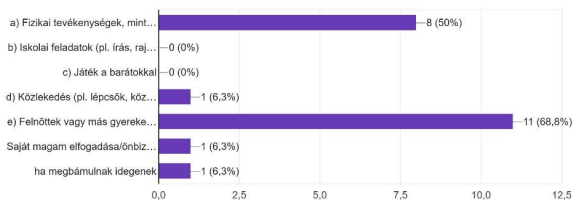
Mikor szoktál segítséget kérni a mindennapi feladatokhoz? (Válaszd ki a megfelelő lehetőségeket.)

16 válasz

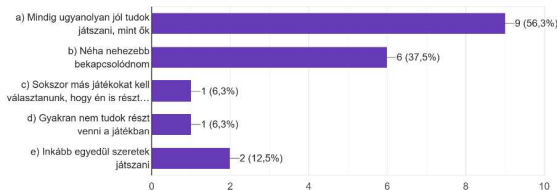
Mi jelent kihívást számodra a végtaghiányoddal kapcsolatban? (Többet is megjelölhetsz.)

16 válasz

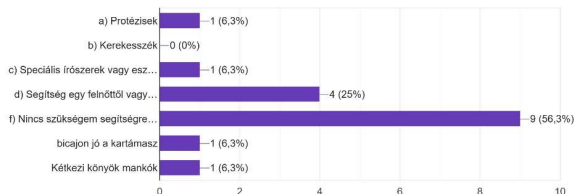
Hogyan érzed magad, amikor a barátaiddal játszol? (Válaszd ki a leginkább jellemző lehetőségeket.)

16 válasz

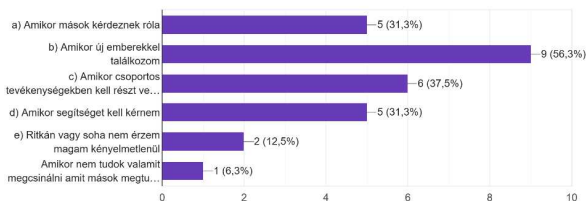
Milyen eszközökre vagy segítségre van szükség a hétköznapiakban? (Többet is választhatsz.)

16 válasz

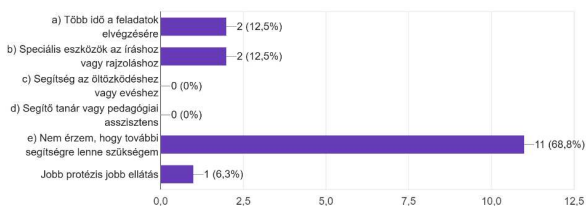
Milyen helyzetekben érzed magad kényelmetlenül a végtaghiányod miatt? (Választhatsz többet is.)

16 válasz

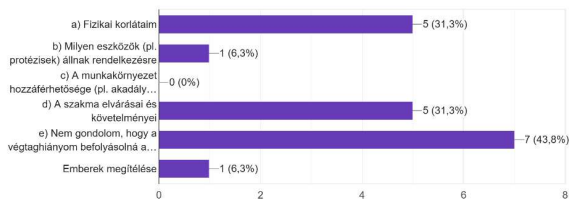
Milyen segítséget tartanál hasznosnak az iskolában vagy otthon? (Többet is jelölhetsz.)

16 válasz

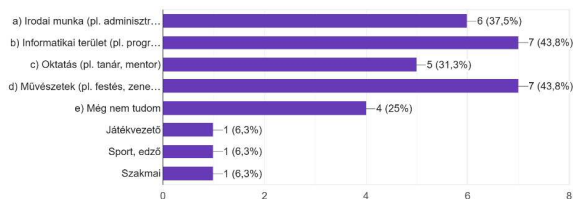
Milyen tényezők befolyásolják leginkább a pályaválasztásodat a végtaghiányod miatt? (Többet is választhatsz.)

16 válasz

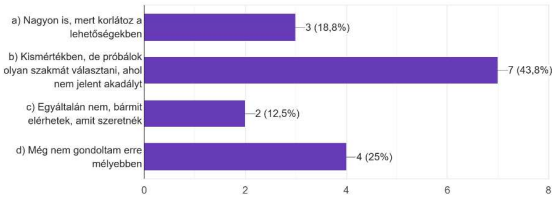
Milyen szakmákban gondolsz, hogy jól tudnál érvényesülni a végtaghiányod ellenére? (Választhatsz többet is.)

16 válasz

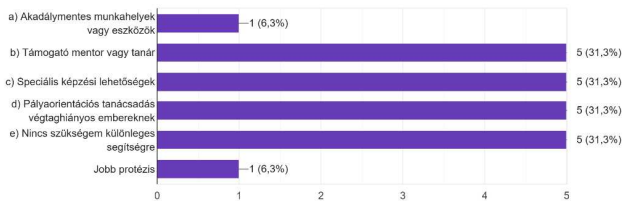
Mennyire érzed úgy, hogy a végtaghiányod hatással van a pályaválasztási döntésedre?
(Választhatsz többet is.)

16 válasz

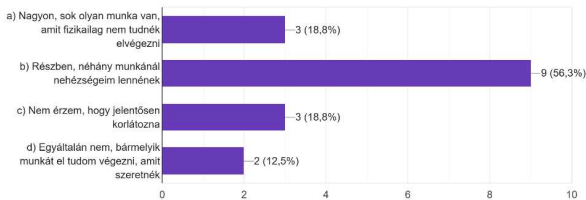
Milyen segítségre lenne szükség ahhoz, hogy megvalósíthasd a karrierálmaidat? (Többet is választhatsz.)

16 válasz

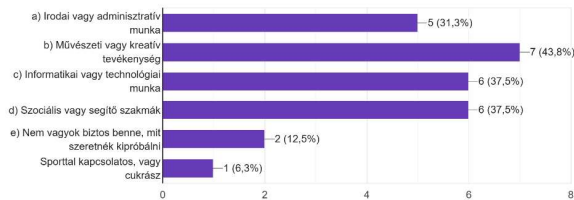
Mennyire érzed, hogy a végtaghiányod miatt korlátozottak a munkahelyi lehetőségeid?
(Választhatsz többet is.)

16 válasz

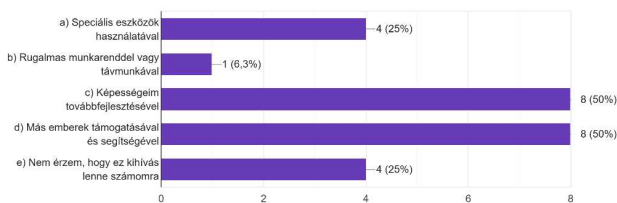
Milyen típusú munkákat szeretnél kipróbálni, hogy jobban felmérhesd a lehetőségeidet? (Többet is választhatsz.)

16 válasz

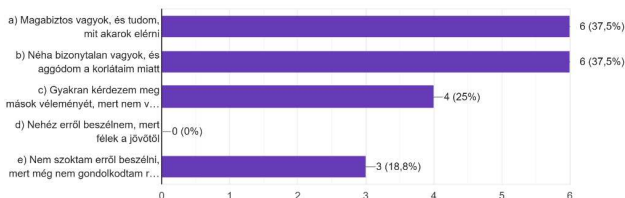
Mit gondolsz, hogyan tudnál a végtaghiányod ellenére sikeresen dolgozni egy olyan területen, ami érdekel? (Választhatatsz többet is.)

16 válasz

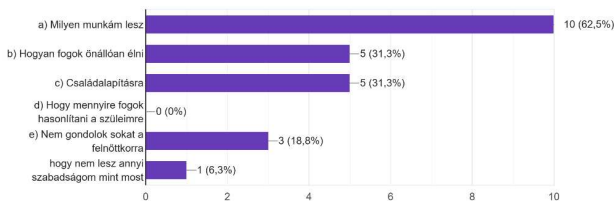
Hogyan érzed magad, amikor a jövőbeli karrieredről beszélsz másokkal (család, barátok, tanárok)? (Többet is választhatasz.)

16 válasz

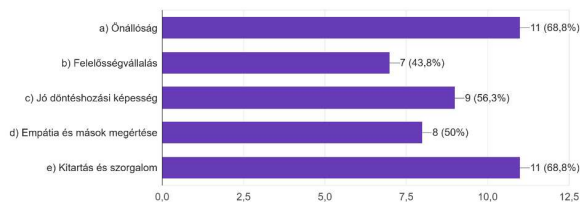
Mire gondolsz leggyakrabban, amikor a felnőttkorodra gondolsz? (Többet is választhatasz.)

16 válasz

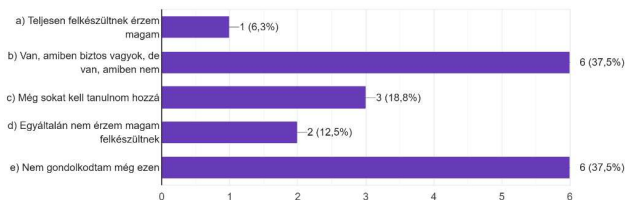
Milyen képességeket tartasz fontosnak ahhoz, hogy sikeres felnőtt legyél? (Választhatatsz többet is.)

16 válasz

Mennyire érzed magad felkészültnek a felnőtté válásra? (Többet is jelölhetsz.)

16 válasz

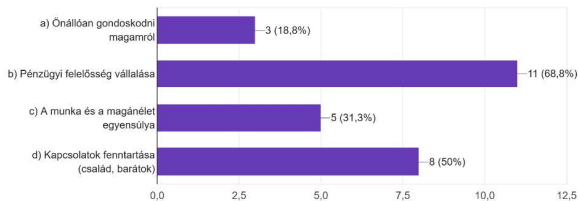
Milyen dolgoktól tartasz leginkább a felnőtté válással kapcsolatban? (Választhatsz több lehetőséget is.)

16 válasz

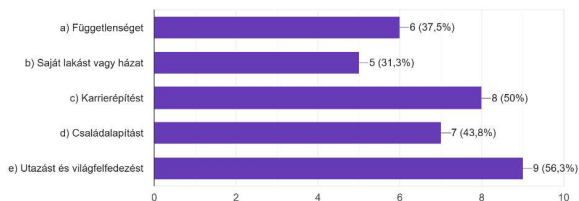
Mit gondolsz, mi lesz számodra a legnagyobb kihívás a felnőttkorban? (Többet is választhatsz.)

16 válasz

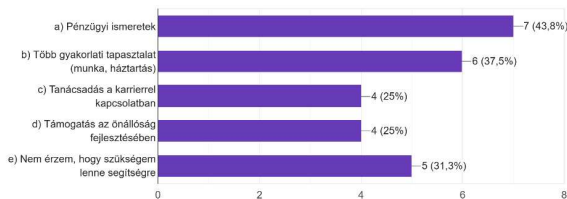
Mit vársz leginkább a felnőttkortól? (Választhatsz többet is.)

16 válasz

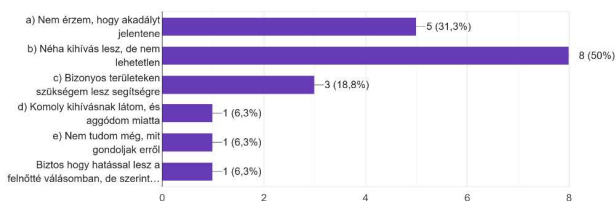
Milyen segítségre lenne szükséged, hogy jobban felkészülj a felnőtté válásra? (Többet is választhatsz.)

16 válasz

Mennyire érzed, hogy a végtaghiányod hatással lesz a felnőtté válásodra? (Választhatsz több lehetőséget is.)

16 válasz

I.helyezett

Dócs Ágnes

Fiatalok helyzete a mai világban

**11. évfolyam, Szent István Katolikus Technikum és Gimnázium,
Sátoraljaújhely, felkészítő tanár: Tökölyi Angéla**

A pályamű a következő területhez tartozik:

*Társadalomtudományok – Szociálpedagógia-Társadalmi
jelenségek, Társadalmi kérdések **Fiatalok a mai világban***

A PÁLYÁZÓ NEVE: Dócs Ágnes

A PÁLYÁZÓ ÉLETKORA: 16 éves

ISKOLA NEVE: Szent István Katolikus Technikum és
Gimnázium, Sátoraljaújhely

A FILM CÍME: ***B E Z Á R V A***

A FILM RÖVID LEÍRÁSA:

A fiatalok a mai rohanó világban sokszor kerülnek olyan helyzetbe, hogy segítséget igényelnének. Sok esetben ez a segítség nehezen érkezik, vagy egyáltalán nem érkezik a fiatalok számára. Úgy gondolom, hogy ennek oka a helyzet nehéz felismerhetőségében rejlik.

A fiatalé bezárkózik a saját világába (film címe ezért „Bezárva”), a depresszió nagyon hamar kialakulhat, és az súlyos következményekkel is járhat- akár a fiatal életébe is kerülhet. Ezt a társadalmi jelenséget vizsgálva és kortársaink körében erre utalásokat látva, döntöttem a téma bemutatását illetően. A film által betekintést nyerhetők abba, hogy mi történhet bezárva a négy fal között. Megfogalmazódott bennem a figyelemfelhívás szándéka, arra vonatkozóan, hogy diákként, szülőként, pedagógusként vagy akár egyházi munkatársként fokozottan figyeljünk oda a fiatalok viselkedési eltéréseire, amelyek hasonló helyzetekre utalhatnak.

STÁBLISTA:

Film alkotója-operatőr és vágó: Dócs Ágnes

Szereplők: Hlinyánszky Rozi-főszereplő, Dócs Eszter- Dócs Ágnes (mentálhigiénés segítő)- mellékszereplők **Zene:** Dócs Anna-Zeneszerző és előadó

A FILM ELÉRÉSÉNEK CÍME:

Megjegyzés: A filmben önként szereplő személyek bejegyzésüket adták a publikáláshoz. Az erről szóló Nyilatkozatok eredeti, aláírt példánya rendelkezésünkre áll.

II.helyezett

Nagy Nelli – Lőrincz Boglárka

Gondolat utazás az elfogadás világában

11. évfolyam, Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum, felkészítő tanár: Bóna Tímea

I. Témaválasztásunk indítékai

Sokszor találkozunk az életben olyan emberekkel, akik különböznek tőlünk akár testi vagy pszichés állapot miatt. Fontosnak tartjuk, hogy a gyerekek és a fiatalok, de akár a felnőttek is ismerjék és megpróbálják elfogadni ezeket az embereket a másukat. Azonban az elfogadáshoz meg kell érteniük a viselkedésük és a kinézetük okát, illetve nehézségeit. Ehhez elengedhetetlen, hogy az iskolákban beszélgetsenek és akár meg is ismerkedjenek ezekkel a személyekkel az adottságaival és felismerjék, hogy ők is ugyanolyan értékű emberek, mint a környezetében élő épek. Erre a gondolatmenetre alapozva kezdtünk el foglalkozni a témával és kialakítani egy három alkalmas gondolatformáló foglalkozást.

A hipotéziseinket a következő állításokra alapoztuk:

- A gondolkodás formáló program hatására a gyerekek nyitottabbak lesznek a más képességekkel élő emberek felé
- A kreatív, játékos foglalkozások sokkal nagyobb és maradandóbb tudással bírnak, mint a frontális oktatás

II. Témaválasztásunk szakmai jelentőségének bemutatása

Fontos volt számunkra, hogy a gyerekeknek széles körben meg tudjuk mutatni a különböző fogyatékosságokat, így esett a választásunk a *down szindrómásokra*. A down szindrómásoknál gyakran előfordul, hogy más betegségek is társulnak ehhez az állapothoz, ilyen például a gyengénlátás, nagyothallás és a beszéd fogyatékoság. A szimulációs játékok során is ezeket az érzékszerveket próbáltuk tompítani, hogy a gyerekek minél jobban bele tudják élni magukat a szerepükbe. Az értelmi fogyatékosággal

járó tünetegyüttest Langdon Down angol orvos jegyezte le először 1866-ban, amely az egyik leggyakrabban előforduló rendellenesség.

II.1. Mi a Down-szindróma?

Egy egészséges embernek összesen 46 kromoszómája van, amiből 23 anyai és 23 apai eredetű, ellenben a down szindrómás embereknek 21-es számú kromoszómájából hibás sejtosztódás következtében, nem kettő, hanem három fordul elő minden sejtben, ezért hívjuk a rendellenességet trisomómiának. Ma minden 600. ember születik ezzel az állapottal, ahogy a szülők életkora nő, annál valószínűbb az előfordulása. Legkorábban már magzati korban ki lehet vizsgálni, ehhez a magzatvízből kell mintát venni, viszont ez növeli a vetélés kockázatát és csak a terhesség negyedik hónapjától lehet elvégezni. A tünetek általában állapotától függetlenül ugyanazok: lassabb értelmi fejlődés, apróbb fülméret, mandulavágású szemforma, rövid végtagok, gyenge izomtónus és ducibb testalkat jellemzi őket. Régebben az értelmi fejlődésüket alábecsülték, de napjainkban már tudjuk, hogy lassan, de biztosan nagyon sok mindenre megtaníthatóak, akár írni és olvasni is.

1. Kép: Down-szindróma jellegzetes arckarakter megnyilvánulásai.

Természetüket tekintve végtelenül jószívűek, őszinték és érzékenyek, nem ismerik a gonoszságot. Életkorukat tekintve az egészséges down szindrómás ember átlagosan 70 évig él, ez javuló

tendenciát mutat az elmúlt évekhez képest, mivel korábban a szívproblémákat nem tudták kezelni vagy megműteni. A down szindróma leggyakoribb fajtája nem örökletes, viszont előzetes vizsgálatokra van szükség, hogy ez az állapot elkerülhető legyen. Manapság egyre többen szülik meg a gyermeküket úgy, hogy tudják, hogy down szindrómával fog világra jönni és fel tudnak készülni lelkileg és testileg is a gyermek megfelelő fogadására.

III. Kutatómunkánk céljának ismertetése

Érzékenyítő foglalkozásunk során mindenképpen általános iskolás korosztállyal szerettünk volna foglalkozni, így esett a választásunk a hatodik évfolyamos tanulókra, tehát a 11-13 éves korosztályra. Első lépésként a három gondolatformáló foglalkozásnak elkészítettük az óratervezetét. Nagymértékben segítette a munkánkat, hogy intézményünk általános iskolai résszel is rendelkezik, így folyamat gördülékenyebben működött. Az iskolában történő kutatómunkánkhoz előzetes igazgatói és szülői beleegyezést kértünk. Az órák bemutatása előtt megkértük a gyerekeket, hogy töltsenek ki egy általunk kidolgozott kérdőívet, amely felmérte az empátiát és a down-szindrómásokkal kapcsolatos ismereteket, illetve a gondolatformáló foglalkozások után is kitöltöttük velük ugyanezen kérdőívet, így hitelesen fel tudtuk mérni az órák sikerességét.

Bizonyár mindannyiunknak vannak olyan emlékei amikor unalmas és nagyon hosszúnak tűnő tanórákat kellett túlélni. A tananyag több mint valószínű fontos volt és talán érdekes is lehetett, de különböző okok miatt a figyelmünk elveszett. Mai világunkban, amikor a fiatalok legtöbb idejüket a különböző informatikai eszközök előtt töltik, így a másodpercenkénti információk és ingerek hatására a gyerekeknél figyelemzavar alakul ki. Sokan nem tudnak elolvasni egy könyvet, 20 percnél tovább koncentrálni vagy akár egy másfél óras utat kibírni a telefonjuk nélkül. Az oktatásban ez gondot okoz, mivel a tananyag sok az idő kevés és amíg oda tudnak figyelni a gyerekek, az 15-20 perc egy órán, amely nem elegendő a leadandó anyag megfelelő megtanításához.

III.1. Kutatómunkánk menetének ismertetése

A legtöbb pedagógus által alkalmazott frontális tanítási módszer nem teremt módot az egyéni különbségek figyelembevételére, és ezzel a módszerrel a jó és rossz tanulókat lehet kiszűrni de nehezen lehet megtalálni a tehetségeket. Azonban ez bizonyul a leggyorsabbnak, viszont kevés lehetőséget ad a tanulók bevonására és a figyelmet is nehéz 40-45 percig fenntartani. Ilyenkor a diákok passzív befogadóként sajátítják el az anyagok, azonban, ha

az órában interaktív elemek is vannak, amelyek motiválók, változatosak, érdeklődést kiváltók, az élményszerű tanulást teszi lehetővé. Ezek legtöbbször olyan aktív játékok, amelyekből a tanár visszajelzést tud kapni a tanulók felől, hogy mennyire sikerült befogadniuk az új tananyagot, illetve a diákoknak is jó lehetőség az ismétlésre. Fontosnak tartjuk, hogy a gyerekeknek felkeltsük az érdeklődését egy-egy tantárgy vagy anyag iránt, amit leginkább az interaktív elemekkel tudunk megtenni.

Természetesen ezeknek az elemeknek a kitalálása, megvalósítása sok energiát és időt ölel magába. Véleményünk szerint fontos megtalálni a megfelelő hangsúlyt az interaktív és frontális tanítás között. Az óratervezetek készítésekor arra törekedtünk, hogy a megfelelő tudást játékos formában tudjuk átadni a gyerekeknek. Mindhárom órán törekedtünk arra, hogy minél jobban bevonjuk a gyerekeket és meghallgassuk az ő véleményüket és gondolataikat is.

A legelső foglalkozást amolyan bevezető órának szántuk, amelynek a fő témája az volt, hogy mindnyájan más képességekkel, tehetségekkel rendelkezünk és ennek az elfogadását egy mesével szemléltettük, ahol a tanulók voltak a szereplők és így olvastuk fel együtt és beszéltük meg a mese lényegét. Az órán szóba került az is, hogy kinek mi az, ami nehezebben megy és hogyan tudjuk segíteni társainkat abban, hogy jobbak legyenek az adott területen. A második alkalom konkrétan arra volt szánva, hogy megismertessük a gyerekekkel a down szindrómások érzelmi világát játékos feladatokon és beszélgetéseken keresztül. Ezen az órán kicsit nagyobb arányba került a frontális tanítás, mint az interaktív, mivel sok információ átadására került sor.

2. Kép: Gondolat utazás az elfogadás világába -érzékenyítő foglalkozás.

Miután átbeszéltük a legáltalánosabb információkat a down-szindrómásokkal kapcsolatban egy kreatív játék segítségével átismételtük a gyerekekkel a hallottakat. Az utolsó egyben harmadik órán szimulációs feladatok segítségével szerettük volna az elérni, hogy a tanulók jobban beleéljék magukat egy adott szerepbe és így jobban megértsék egy másik ember érzelmi világát.

III.2. Kutatómunkánk eredményeinek ismertetése

Az első feladatban a gyerekek csapatokat alkottak, mindenkinek kivéve egy gyereknek a csapathoz volt egy down-szindrómásokra jellemző testi fogyatékosága, tehát letompítottuk az érzékszerveik működését, vagyis a hallásukat, látásukat, beszédüket, így kellett különböző szavakat megértetniük a másikkal. Ezt követően közösen átbeszéltük, hogy kinek mi okozott nehézséget a különböző fajta kommunikáció során.

A második feladatban pedig kijelöltünk 3-4 főt, úgy, hogy az osztály többi része nem tudott róla, akiknek a down szindrómások általános jellemzőit kellett eljátszani. A feladat lényege annyi volt, hogy az osztály megmaradt tanulói kitalálják, hogy ki lehet abban a szerepben. A gondolatformáló foglalkozások lezárásaként egy összegző quizzt kellett kitöltenie a tanulóknak. Számunkra nagyon pozitív tapasztalat volt, hogy mind a három alkalommal nagy

szeretettel és izgatottsággal fogadtak minket a gyereket és az órákon is a legtöbb tanuló aktívan részt vett és látszott rajtuk, hogy érdekli őket a téma.

A feladat lényege annyi volt, hogy az osztály megmaradt tanulói kitalálják, hogy ki lehet abban a szerepben. A gondolatformáló foglalkozások lezárásaként egy összegző quizt kellett kitöltenie a tanulóknak. Számunkra nagyon pozitív tapasztalat volt, hogy mind a három alkalommal nagy szeretettel és izgatottsággal fogadtak minket a gyereket és az órákon is a legtöbb tanuló aktívan részt vett és látszott rajtuk, hogy érdekli őket a téma.

3. Kép: Gondolat utazás az elfogadás világába –érzékenyítő foglalkozás.

IV. Kutatómunkánk következtetései

A kérdésekre bátran válaszoltak és örömmel tapasztaltuk azt, hogy amikor a down szindrómások tulajdonságaikról volt szó, akkor több gyereknek is volt háttérismerete és ügyesen válaszoltak a kérdésekre. A játékokat különösen élvezték és pozitív visszacsatolás volt, hogy minden alkalommal megkérdezték, hogy mikor jövünk legközelebb. Az órák alatt kirajzolódott számunkra, hogy az osztályban is vannak személyes problémák és együtt próbáltunk beszélni erről és elsimítani a nézeteltéréseket.

3. **Kép: Gondolat utazás az elfogadás világába -érzékenyítő foglalkozás.**

Az első kérdőívben két ember válaszolta azt, hogy nem teszi szomorúvá, ha egy csoportban magányos idegent lát, azonban a másodikban csak egy ember adott ilyen választ. A következő kérdésre adott válaszok nagyon megleptek minket, mivel az első kérdőívben 16 diák válaszolta azt, hogy felhőborítja, ha idős embereket segítség nélkül lát és 7 ember nem tudta meghatározni, míg a másodikban 20-an adták az igen választ és csak 3 ember azt a válaszlehetőséget választotta, hogy nem tudja meghatározni.

Nagy örömünkre már az első kérdőívnel mindenki felismerte a down- szindrómás személyt. Az első kérdőívben arra a kérdésre, hogy miben másabbak a downszindrómások, többen nagyon ügyes választ adtak. Azonban volt olyan, aki azt írta, hogy semmiben, míg mások azt válaszolták, hogy kevesebb IQ-val rendelkeznek és nem képesek az önálló életre. A második alkalommal a legtöbb tanuló felsorolta azokat a külső és belső tulajdonságokat, amiket az órán beszéltünk.

Pozitívan tapasztaltuk, hogy mind a két kérdőívben a tanulók kifejezték sajnálatukat és elmondták, hogy nem az egyén tehet arról, hogy így született és ha találkozónának velük, akkor mindenképpen segítenének nekik.

IV.1. Javaslat - ajánlás - Hogyan viselkedjünk Down-szindrómás személlyel?

A teendőket az a gondolat irányítsa, hogy ők elsősorban gyerekek; csecsemők, kisgyermek, később tinédzserek, majd

felnőttek, akiknek az a legfontosabb, hogy szerető családban, később barátokkal, jó társaságban, felnőttként pedig mindenki máshoz hasonlóan, önálló életet élhessenek, saját életstratégiával, lakással, munkával, keresettel, barátokkal, saját családdal. A családoknak úgy kellene élniük Down-szindrómás gyermekükkel, mint bárki másnak, és a Down-szindrómás embereknek is, itt, köztünk és velünk, kevésbé fejlett és különleges képességeikkel, egyéniségükkel. Egy kromoszómával több, amitől sok mindenben többek, mint Mi vagyunk, így sok mindent tanulhatnánk Tőlük! Minden év március 21.-e nem csak a tavasz első napja, de egyben a Downszindróma Világnap is. Világszerte fontosnak tartják, hogy a Down-szindrómás embereken keresztül felhívják a figyelmet az értelmi fogyatékkal élők problémáira és a bennük rejlő lehetőségekre. Ezen a napon az emberek felemás zoknit húznak a lábukra.

A színes zoknik háttérében egy nagyon fontos üzenet van, ezen a napon a legfőbb cél, hogy:

- Felhívjuk a figyelmet a Down-szindrómára
- Növeljük a megértést, és segítsünk minden Down-szindrómásnak, hogy a társadalom aktív tagjaiként élhessék mindennapjaikat.
- Fontos üzenet, hogy mindenki értékes és egyenjogú a társadalmunk számára.

A Down-szindróma világnapja alkalmából iskolánk tanulói is éltek ezen társadalmi kezdeményezéssel, amellyel szeretnénk volna megszólítani a társadalmat, hogy csatlakozzanak a nemzetközi szervezetek évről-évre megvalósuló felhívásához, mutassuk meg, hogy eszünkbe jutottak, fontosak számunkra a Down-szindrómával élők. Hazánkban évente 150-200 Down- szindrómás gyermek születik, akiknek korai fejlesztéssel esélyük van teljes életet élni. Pedagógiai ágazat tanulóiként fontosnak tartjuk ezen játékos figyelemfelkeltő megemlékezést, melynek célja, a társadalom megszólítása, megérintése egy nemes cél érdekében, melynek üzenete mindig ugyanaz: Büszkék egymásra, büszkék önmagukra, a teljesítményükre, az életükre, az eredményeikre.

5. Kép: Március 21 - Down- szindróma világnap: Iskolánk tanulóinak felesmás zoknis társadalmi felhívása.

V. Konklúzió

Örülünk, hogy a legtöbb gyerek empátiával fordul az emberek felé.

A legtöbbjük úgy tapasztalja, hogy a környezetükben élő emberek segítőkészen állnak hozzá az ilyen emberekhez, viszont többen adták azt a választ, hogy lenézik, kinevetik és ítélkeznek felettük. A hipotéziseink akkor igazolódhatnak be teljes egészében, ha több időt és személyesebb kapcsolatot építenénk ki a gyerekekkel, azonban úgy gondoljuk, hogy ez az apró előrelépés, amit tapasztaltunk a kérdőívek kiértékelése során a kreatív, játékos foglalkozásoknak, az- az interaktív tanításnak köszönhető. Mi úgy látjuk, hogy ez a három foglalkozás is elegendő volt arra, hogy elindítsunk egy változást a gondolkodásukba, és ha lesz lehetőségünk mindenképpen tovább kutatjuk, hogy hogyan tudnánk még mélyre törőbben és hatékonyabban hatni a gyerekek gondolkodására.

Útravalóul az alábbi idézettel szeretnénk zárni pályamunkánk bemutatását, amely Thomas Gordon amerikai pszichológus gondolata:

**"Az elfogadás olyan, mint a termékeny talaj, ami lehetőséget ad az apró mag számára, hogy azzá a virággá váljon, amivé fejlődni képes."
/Thomas Gordon/**

Kutatómunkánkhoz felhasznált irodalmak:

https://www.downalapitvany.hu/node/14?fbclid=IwY2xjawHmTw5leHRuA2FlbQIxMAABHdEgZvn9sixXeXlgQz8dX7WUZE6FVybqFcgTrwRV5uW9UI_P0ATquJIw_aem_Rkmmn3QI24gMgteCSUENkA,
Letöltés ideje: 2024. 11.05.

https://www.downalapitvany.hu/node/14?fbclid=IwY2xjawGuuKFl eHRuA2FlbQIxMAABHeVcUEeB7hnbOVdk4OiBgYAUd1HGSUhlZFXMQ4b9si7O6NgVYKlxAgfG_g_aem_40L59dJflf3fPWbR8pDcbw,
Letöltés ideje: 2024. 11.05.

https://mersz.hu/dokumentum/genek__169/?fbclid=IwY2xjawGuuOpleHRuA2FlbQIxMAABHXgFjVFWxiQNcYmFEXn8_DhGL0PAUidihaCoMfllnUHPpYNtlFNPsug3oA_aem_WIs1KIYPVN5mc0m0fecWXg,
Letöltés ideje: 2024. 11.05.

https://u-szeged.hu/szakk/obgyn/down-szindroma-szurese/mi-down-szindroma?fbclid=IwY2xjawGuuQpleHRuA2FlbQIxMAABHfnGRVwkgi5MisTdlI2wNLWDO2KjB37HKcyGxOcr7QKfhPzLcJlFT EuviSg_aem_VyDzRNHOc3DHWrrX6G0IzQ,
Letöltés ideje: 2024. 11.05.

<https://www.downalapitvany.hu/node/14>, Letöltés ideje: 2024. 11.05.

Bereczkei Tamás, Hoffman Gyula: Gének, gondolkodás, személyiség. Bevezetés a humán viselkedésgenetikába. Akadémiai kiadó, 2016 év

Gulya Nikoletta Mária: Egy fogyatékossgal élő emberekkel kapcsolatos komplex szemléletformáló program hatásvizsgálata. Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger, 2019 év

Albert Fruzsina, Jancsák Csaba, Kabai Imre, Kiss Viktor, Ságvári Bence:

A fogyatékossgal élő fiatal felnőttek társadalmi integrálódásának esélyei és lehetőségei a mai Magyarországon. Budapest, L-Harmattan kiadó, 2010 év

III.helyezett

Nagy Nóra – Tóth-Éles Tamara

**Fiatalkori szexualitás, avagy tabu a családban. Szexuális
edukáció jelentősége az iskolában kortársaink szemével**

**11. évfolyam, Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános
Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola, Gimnázium,
Szakgimnázium és Technikum, felkészítő tanár: Bóna Tímea**

I. Témaválasztásunk indítékai, szakmai jelentőségének bemutatása

A Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Pedagógiai Szakgimnázium és Technikum tanulóiként, kutatómunkánk témaválasztásának indítékai, Fiatalként fontosnak tartjuk, hogy a korosztályunk a legjobb szexuális nevelésben részesüljön, az egészséges nemi- és szexuális identitás kialakulása érdekében. A szexuális nevelés (edukáció) alatt azt értjük, hogy a gyermeknek a születése kezdetétől életkorának megfelelően, folyamatosan ismereteket adunk elsősorban azért, hogy segítsük a biztonságos fejlődést, erősítsük a szülőkkel való bizalmi, érzelmileg stabil kapcsolat kialakulását és megtartását. A szexuális nevelés iskolai keretek között történő biztosítása elengedhetetlen ahhoz, hogy nagyszámú gyermeket, fiatalot elérjenek, még mielőtt szexuálisan aktívvá válnának, miközben megfelelő és biztonságos struktúrát kínálnak a tanuláshoz és a tanulók egészséges fejlődésének támogatásához. Fontos, hogy a szexuális nevelés tényleg nevelés legyen, hiteles információkkal járuljunk hozzá, hogy a fiatalok világosabban lássák a témát.

II. Témaválasztásunk szakmai jelentőségének bemutatása – statisztikai adatok

Kutatómunkánkkal szeretnénk elérni, hogy a kortársaink számára ne legyen tabu téma, hogy képesek legyenek megtalálni a megfelelő forrásokat a tájékozódáshoz, hiszen fel kell készülniük a társas életre, melyhez hozzátartozik a normális szexuális viselkedés is. Saját tapasztalataink azt mutatják, hogy ez nem mindig történik meg kellő körültekintéssel a családokban és az iskolákban sem. A traumatikus

jellegű felvilágosító tevékenység (például: film vetítése egy abortuszról vagy az egészségügyi betét termékminták, menstruációs naptárak osztogatása), véleményünk szerint nem éri a kívánt prevenciók hatást, traumatizálnak és felelőtlennek gondoljuk, amit eddig edukáció címen megéltünk. A központi statisztikai hivatal adatai szerint hazánkban, a 15-19 év közötti terhességek száma még mindig magas: ezer 15-19 éves korú nőre 24,87 szülés jut, vagyis igen magas a művi terhességmegszakítások száma a 15-19 éves lányok körében.

Az Európai Betegségmegelőzési és Járványügyi Központ, a szexuális úton terjedő fertőzések számának aggasztó növekedésére és jelentős közegészségügyi problémára hívta fel a figyelmet, az Európai Unióban és az Európai Gazdasági Térség országaiban a nemi betegségek emelkedésnek indultak, különösen sok új chlamydiás, gonorrhoeás és szifiliszos beteget találtak. Az Egészségügyi Világszervezet becslése szerint naponta közel egymillió ember fertőződik meg valamilyen szexuális úton terjedő betegséggel.

III. Kutatómunkánk céljának, vizsgálatának és eredményeinek ismertetése

Kutatómunkánk célkitűzése, hogy a 14-18 éves korosztály körében megvizsgáljuk:

- Megvizsgáljuk, hogy a hazai általános és középiskolákban milyen arányban részesültek a tanulók szexuális felvilágosításban?
- Mennyire tartják fontosnak a szexuális felvilágosítást?
- Vizsgáltuk, hogy családon belül megvalósult-e szexuális felvilágosítás vagy tabunak számít?
- Felmértük, hogy ki végezte?
- Felmértük, melyek a legfontosabb témakörök?
- Vizsgáltuk a szexuális étellel kapcsolatos ismereteket a szexuális életet élő, illetve nem élő 14-18 éves fiatal korosztály körében!

III.1. Kutatómunkánk vizsgálatának ismertetése:

Vizsgálatunk a 14-18 éves korosztály bevonásával végeztük, az online kérdőíves adatfelvétel 5 hónapon keresztül zajlott, a mintavétel során 342 személy vett részt az anonim kérdőíves adatfelvételben. A kérdőíves felmérést kombináltuk a szakmai interjú módszerével, amely Dr. Dóka Zsuzsanna

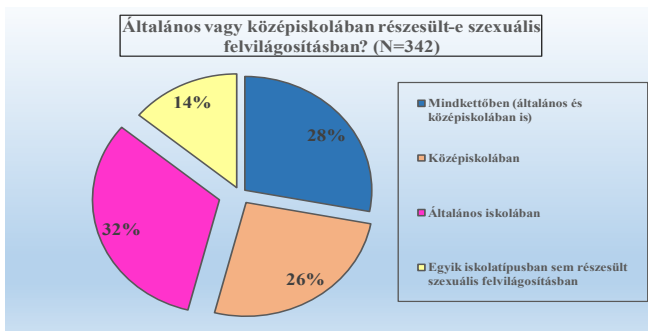
gyermeknőgyógyász szakorvos bevonásával történt, aki a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Központi Kórház és Egyetemi Oktatókórház főorvosa. Az összegyűjtött adatok feldolgozását százalékszámítási, gyakorisági vizsgálattal végeztük.

1. Kép: Szakmai interjú - Dr. Dóka Zsuzsanna Szülész-
Nőgyógyász- Gyermeknőgyógyász szakorvossal a Borsod-
Abaúj-Zemplén
Vármegyei Kórház és Egyetemi Oktatókórházban.

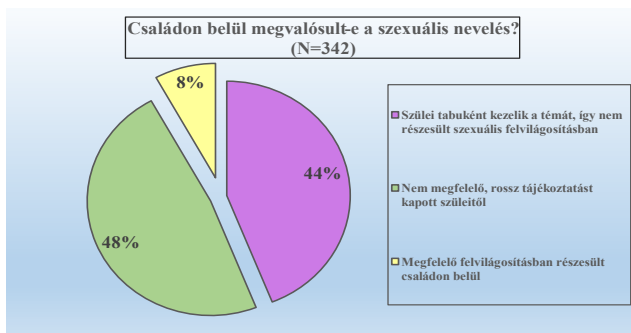
A kérdőíves felméréssel vizsgáltuk, hogy az általános vagy középiskolában részesült-e szexuális felvilágosításban? A válaszadók:

- 28 %-a mindkettőben (általános és középiskolában is)
- 26 %-a csak a középiskolában,
- 32%-a csak az általános iskolában,
- 14%-a egyik iskolatípusban sem részesült szexuális felvilágosításban

6. *Ábra:* Általános vagy középiskolában részesült-e szexuális felvilágosításban? (N=342).

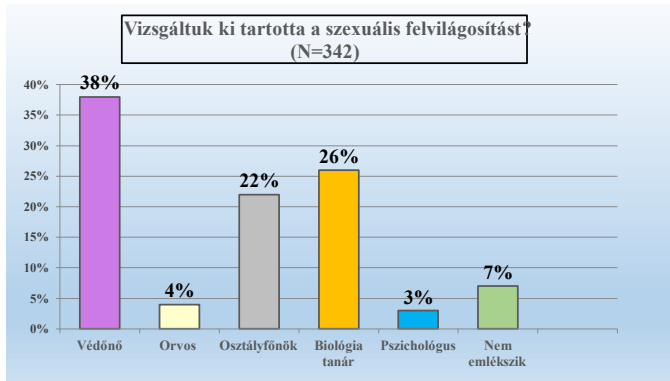
Kérdőíves felméréssel vizsgáltuk, hogy a családon belül megvalósult-e szexuális nevelés? A válaszadók 44%-nak szülei tabuként kezelik a témát, így nem részesült szexuális felvilágosításban, 48%-a nem megfelelő, rossz tájékoztatást kapott szüleitől, 8%-a megfelelő felvilágosításban részesült családon belül.

7. *Ábra:* Családon belül megvalósult-e a szexuális nevelés? (N=342)

Vizsgáltuk, hogy ki tartotta a szexuális felvilágosítást? A válaszadók a következő titulusokat jelölték meg:

- 38% védőnő,
- 4% orvos,
- 22% osztályfőnök,
- 26% biológia tanár,
- 3 % pszichológus,
- 7% nem emlékszik az előadást tartó személyre.

8. Ábra: Vizsgáltuk ki tartotta a szexuális felvilágosítást? (N=342).

Vizsgáltuk, hogy mennyire tartják fontosnak a közérthető, széleskörű informatív tartalommal rendelkező szexuális nevelést?
 84% igényli, fontosnak tartja, 10% nem tudja megítélni a jelentőségét, 6% nem tartja fontosnak a prevenció iskolai tevékenységet a témával kapcsolatosan.

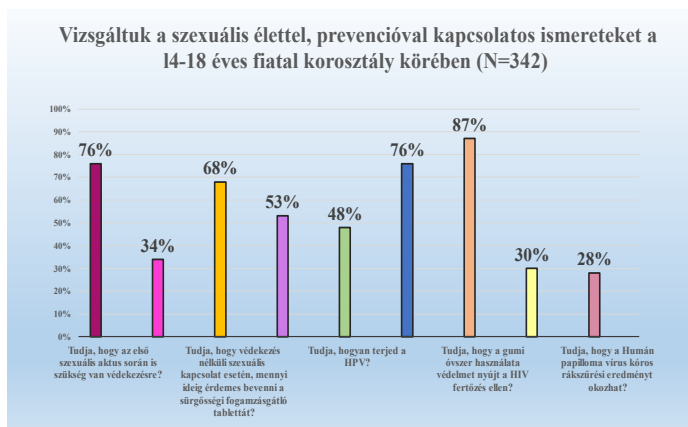
Felmértük, hogy a középiskolás tanulók számára melyek a legfontosabb edukációs témakörök, amelyek azalábbiak:

- fogamzásgátló módszerek megismerése
- nemi úton terjedő betegségek és a megelőzés lehetőségei
- nemi szervek felépítése és működése
- menstruációs ciklus, fogamzás, megtermékenyülés, abortusz
- higiénia a sexualitásban
- felnőtté válás, testi és szellemi fejlődés folyamatának főbb jellemzői
- a nemi étellel, szexuális viselkedéssel kapcsolatos normák
- a szerelem, párkapcsolat, családtervezés, házasság témakörrei

Vizsgáltuk a szexuális étellel, prevencióval kapcsolatos ismereteket a 14-18 éves fiatal korosztály körében:

- ❖ 76 % Tudja, hogy az első szexuális aktus során is szükség van védekezésre
- ❖ 34 % Ismeri a sürgősségi fogamzásgátlást
- ❖ 68 % Tudja, hogy védekezés nélküli szexuális kapcsolat esetén, mennyi ideig érdemes bevenni a sürgősségi fogamzásgátló tablettát

- ❖ 53 % Tudja hogyan terjednek a nemi betegségek
- ❖ 48% Tudja, hogyan terjed a Humán papilloma vírus
- ❖ 76% Tudja, hogyan terjed a HIV fertőzés
- ❖ 87 % Tudja, hogy a gumi óvszer használata védelmet nyújt a HIV fertőzés ellen
- ❖ 30% Tudja, hogy a gumi óvszer használata nem nyújt teljes védelmet a Humán papilloma vírus ellen
- ❖ 28% Tudja, hogy a Humán papilloma vírus káros rákszűrési eredményt okozhat

9. Ábra: Vizsgáltuk a szexuális élettel, prevencióval kapcsolatos ismereteket a 14-18 éves fiatal korosztály körében (N=342).

IV. Kutatómunkánk következtetései

A 14-18 éves korosztály 26%-a középiskolában, 32%-a az általános iskolában, 28 %-a mindkét iskolatípusban részesült szexuális felvilágosításban, amit a legtöbb esetben a védőnő végezett. A biológia tanárok kivételével, a legtöbb pedagógus egyáltalán nem tart szexuális felvilágosítást, az osztályfőnöki órákon sem, mert nem tartják magukat kompetensnek a témában. A 14-18 éves korosztály 84%-a igényli az iskolai szexuális nevelést, a szülők tabuként kezelik a témát, nem kapják meg a gyerekek vagy nem megfelelő, gyakran rossz tájékoztatást kapnak, hiányos a 14-18 éves korosztály szexuális élettel kapcsolatos ismerete.

IV.1 Javaslat- ajánlás - Gólya hozza?” iskolai edukációs program

Kutatómunkánk eredményei alapján, iskolai projekt munka formájában egészségügyi szaktanárunkkal közösen elkészítettük a **„Gólya hozza?” iskolai edukációs anyagunkat, amelynek témakörei a 14-18 éves korosztály igényeire épülően a következők:**

- ❖ Az értelmi és az érzelmi fejlődés kapcsolata
- ❖ Felnőtté válás testi és szellemi fejlődés jellemzői
- ❖ Nemi hormonok, menstruációs ciklus
- ❖ Nemi élet lépcsőfokai, egészséges nemi közösülés
- ❖ Szexuális viselkedéssel kapcsolatos normák
- ❖ Nemi szervek higiénája
- ❖ Fogamzásgátlás fajtái és jelentősége
- ❖ Nemi betegségek és megelőzési lehetőségük, HPV oltás jelentősége
- ❖ Szerelem, párkapcsolat, családtervezés, házasság

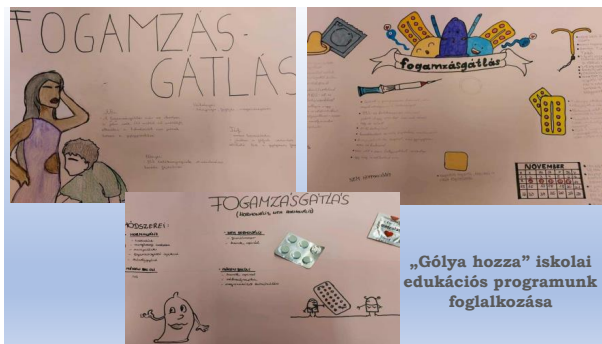
A szexuális neveléssel foglalkozó edukációs anyagunk tematikája 5 órás foglalkozást ölel fel, fő célunk, hogy egy olyan edukációs segédanyag jöjjön létre, amely közérthető, széleskörű informatív tartalommal rendelkezik és segítséget nyújt a szexualitásukat felfedező fiatalok számára. A fiatal generáció megfelelő szexuális nevelésével csökkenthető a serdülőkori terhességek, a nemi betegségek száma, felnőtt életükben, ha gyermeket vállalnak, akkor az utódjaikban felmerülő kérdésekre kompetens és építő válaszokkal tudnak majd reagálni.

2. Kép: Pillanatkép a „Gólya hozza iskolai edukációs foglalkozásunkról.

10.Ábra: „Gólya hozza” iskolai edukációs programunk foglalkozásunk készült prevenció plakátok.

11.Ábra: „Gólya hozza” iskolai edukációs programunk foglalkozásunk készült prevenciós plakátok.

Edukációs programunkkal pályázunk a Richter Anna Díjra, amely nemcsak anyagi támogatást nyújt, hanem egy platformot is biztosít, ahol a legjobb ötletek találkoznak a megvalósítással. Fantasztikus lehetőség arra, hogy részesei lehessünk egy társadalmi szintű változásnak.

V. Konklúzió

Annak ellenére, hogy egyértelmű és meggyőző bizonyítékok állnak rendelkezésre az iskolai átfogó szexuális nevelés előnyeiről, kevés fiatalok kap olyan felkészítést, amely képessé teszi őket arra, hogy felelősségteljesen és önálló döntéseket hozzon a szexualitásával kapcsolatban. Magyarországnak mindössze három dolga lenne szüksége:

- ❖ Egyrészt be kell vezetni végre a tudatos, strukturált és rendszerszintű, 5-6 éves kortól kezdődő szexuális nevelést,
- ❖ Szükség lenne elhivatott és képzett szakemberekre,
- ❖ El kellene kezdeni a hazai, szexuális neveléssel foglalkozó oktatási és prevenciós anyagok fejlesztését.

Útravalóul az alábbi idézettel szeretnénk zárni kutatómunkánk bemutatását, mely Szentesi Éva író és rák edukációs aktivista gondolata:

"Az egészségünk ne csak akkor legyen fontos, amikor már valóban nagy a baj! Egyedül te vagy felelős a testedért!"

/Szentesi Éva/

Felhasznált irodalom

Marozsi Myrtil Noella: *Tanuljuk, hogy tanítsuk? A szexuális nevelés dilemmái*. Gradus kiadó, 2018 év, 42-49 oldal.

Dr. Szilágyi Vilmos: *Szexuálpszichológia Tankönyv és dokumentáció*. Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest, 2016, ISBN 963-226-010-4.

Zala Márton: *Szexuális felvilágosítás. Mikor? Hogyan?*
<https://www.zalamarton.hu/szexualis-felvilagositas-mikor-hogyan/>,
Letöltés ideje: 2024.10.05.

KSH statisztika - Bőr- és nemi betegek gondozása:
https://www.ksh.hu/stadat_files/ege/hu/ege0015.html,
Letöltés ideje: 2024.09.12.

Eurostat adatai - művi terhességmegszakítás:
https://hu.euronews.com/2018/02/21/magyarorszagon-tinedzserek-kerik-leginkabb-az-abortionust?fbclid=IwY2xjawERkqdleHRuA2FlbQIxMAABHRGFLTIKT-YPobwG26uRkCplgTCAekK4fGKk6heOaU-fKoTIvOV3KjCTOA_aem_ZjuhEGDNpOaYs-oXH1QYRg,
Letöltés ideje: 2024.09.12.

FÖLDRAJZ A 21. SZÁZADI PROBLÉMAMEGOLDÁSBAN SZEKCIÓ

I. helyezett

Sánta Benedek – Frei Márton

**Talajerózió csökkentése talajfedéssel és innovatív
talajkeverékek alkalmazásával**

**Szekszárdi I Béla Gimnázium, 10. évf., felkészítő tanár:
Barocsai Zoltán**

1. Bevezetés

A földfelszín állandóan változik. Megfigyelhetjük, hogy a hegységek, domságok lepusztulnak a völgyek és állóvizek pedig feltöltődnek. Amennyiben a talaj felszínét természetes növénytakaró fedi a talaj építő és pusztuló folyamatai a környezet által egyensúlyban vannak a lebomló növénymaradványok és egyéb talajépítő tényezőknek köszönhetően (Centeri, 2001).

Az ember a földműveléssel több mint 10 ezer éve foglalkozik. Az évente elpusztult néhány milliméter talajt nem is vesszük észre, de összességében mégis megállapítható hogy a talajképződés ütemét a legtöbb helyen meghaladja a talajerózió mértéke. Az utóbbi évszázadokban jelentős mértékben csökkent a gazdálkodásra alkalmas terület és a termőréteg is elvékonyodott. Mára a talajaink 20% maradt termőképés világszerte. (Mérgezett Föld)

Az elmúlt időszakban számos tudományos folyóiratban illetve hírportálon gyakran olvashattunk arról, hogy az időjárásunk az elmúlt időszakban egyre inkább szélsőségesebbé vált a klímaváltozás hatására. Ennek következtében gyakrabban alakulnak ki hosszanti aszályok illetve a csapadék kevés csapadékos nap alatt nagy mennyiségben villám árvizek formájában esik le, így a talajt elmossa, erodálja. Az erózióval kapcsolatban már számos kutatás készült, de ahhoz, hogy tisztába legyünk hazánk helyzetével szükségünk van a nemzetközi tapasztalatokra is. Az eróziónak köszönhetően világszinten 20 milliárd tonna feltalaj távozik az óceánokba, aminek 45%-a D és DK Ázsiában a 7,5 %-a pedig az Amazonas-medencében mosódik le (Centeri 2001). Afrikában a legnagyobb a terméketlen területek aránya (25%). A kontinens 12%-a gyengén 4% pedig

erősen ki van téve a talajpusztulásnak, a lepusztult területek mennyisége Afrikában a legnagyobb. Észak- és Dél-Amerikában a talajpusztulás fő típusa a feltalaj pusztulás. A World Development Report (IBRD 1992) azt a jelentést közölte, hogy a trópusi országok a GDP-jük 0,5-1,5%-át veszítették el a mezőgazdasági termelésben az erózió miatt, ami igen veszélyes lehet ezen országok gazdaságára. Ázsia területének 11%-a terméketlen 15% erősen 3% gyengén van kitéve a talajpusztulásnak. Indiában több mint 74 millió hektár vízerózió sújtotta terület van (Society For The Promotion Of Wastelands Development 1990).

Európában a területek elhanyagolható mennyisége terméketlen. 22% gyengén 1% pedig erősen ki van téve a talajpusztulásnak, aminek a fő oka a vízerózió által okozta feltalaj pusztulás. Tehát megállapíthatjuk, hogy a talajerózió egy globális probléma, ami a jövőre nézve még inkább aktuálisabb lesz. Magyarországon egyes becslések 2 millió ha körülire teszik az erózió által elpusztult talaj mennyiségét (Stefanovics 1992).

A célunk, hogy megismerjük és modellezzük hazánk különböző mezőgazdasági területein lejátszódó talajeróziós folyamatokat és annak mértékét. Szeretnénk vizsgálni a Szekszárdi-dombság talaján lejátszódó eróziós folyamatokat és meghatározni annak mértékét a talajjavító anyagokkal és talajfedéssel kezelt talajokhoz képest. Szeretnénk innovatív megoldást is találni a mezőgazdaságnak erre a problémára. A hipotézisünk, hogy saját innovatív termékünkkel és talajkeverékeinkkel nagymértékben vissza tudjuk szorítani az erózió által lepusztult talaj mértékét az arra leginkább veszélyesnek ítélt lejtős térszíneken és ezzel együtt Magyarország vízmegtartását is javítani tudjuk vagy akár esetleg további meliorációs műveletekkel tározók vagy teraszok építésével az országnak ezt a negatív vízhiányát pozitív irányba tudnánk fordítani.

2. Módszerek

2.1 Talajerózió mértékének becslése

Az eróziós folyamatok becslésére WISCHMEIER és SMITH az egyetemes talajvesztési egyenletet USLE (Universal Soil Loss Equation) fejlesztette ki, melynek jelenlegi formája:

$$A = R \times K \times L \times S \times C \times P$$

ahol: „A” az egységnyi területre számított évi átlagos talajvesztesség (t/ha/év), R = esőtenyező, erozivitás, „K” a talaj erodálhatóságát kifejező tényező, erodálhatósági tényező, „L” a lejtőhosszúság tényezője, „S” a lejtőhajlás tényezője, „C” a növénytermesztés és gazdálkodás tényezője, „P” = a talajvédelmi eljárások tényezője (László, Rajkai 2003).

Az R tényezőt Mezösi G. és Bata T. számításai alapján becsültem meg a kiválasztott területekre. (Mezösi, Bata 2016) Az R érték kiszámítását 2021-ben végezték el 15 éves adatbázis felhasználásával.

A K tényezőt Centeri Cs. számításai szerint becsültem meg (Centeri 2001), figyelembe véve az MTA ATK TAKI Környezetinformatikai Osztálya által kiadott Magyarország genetikai talajtérképét, melyen beazonosítottam a mintaterületek talajtípusát majd hozzárendeltem a megfelelő értéket Centeri Csaba kutatásai alapján.

Az SL tényezőt Németh I. és Némethné Katona J. számításai és Fazekas Cs. RUSLE használati útmutatójával az SL (domborzati) tényező táblázat alapján határoztam meg a vizsgált területeken, amikről a Google Earth Pro alkalmazás segítségével vettem a pontos adatokat. A mért magasságot elosztottam a lejtőhosszal majd 60-al szoroztam fel, a végén átlagot vontam belőlük.

A C tényezőt Fazekas Cs. számításai szerint becsültem meg (Fazekas, 2013), aki a Corine Land Cover database alapján készített a felszínborítás kategóriáknak megfelelő C érték táblázatot.

A P tényező értékét Fazekas Cs. tanulmánya alapján értelmeztem, aminek az értéke 1, kivéve ha az adott területen alkalmazott művelési mód csökkenti a talajerózió mértékét.

Végül, hogy eredményeimet megkapjam az összes érték eredményét összesoroztam egymással és a kapott értéket T/Ha/év-ben adtam meg.

2.2 Terepasztal létrehozása

A terepasztalunkat szakirodalmi tájékozódás és saját ötletek, tervek szerint valósítottuk meg, amit asztalos segítségével építettünk meg

egyedi porlasztós esőztető rendszerrel ellátva. A talaj tömörítését manuálisan végeztünk, amire egy kézi eszközt hoztunk létre. A terepasztal paramétereit az alábbi módon határoztuk meg: szélessége 0,3, a hosszúsága pedig 1 méter. Az asztal alján hosszában réseket vágtunk a vágások alá pedig dobozokat helyeztünk, hogy a talajon átszivárgott vizet is mérni tudjuk. A terepasztal talajjal vagy talajkeverékkel történő feltöltése és tömörítése után a vízcsapot megeresztve a porlasztó esőt szimulálva szórni kezdi a talajra a vizet. Az asztal végén egy vödör található, ami összegyűjti a lehordott talajt és vele együtt a vizet. Az asztalt 7,5 fokos dőlésszögbe állítottuk be.

2.3 Fűrészpor, faforgács vízmegtartó kapacitásának vizsgálata

Az üzemekben a faforgács illetve a fűrészpor, mint melléktermék jelenik meg. Hasznosításuk nem minden esetben megoldott. Legtöbbször eltüzelik hőerőművekben vagy a háztartásban. Úgy gondoljuk hogy vízmegtartó kapacitását és a talaj textúrájára gyakorolt előnyös hatását figyelembe véve jó lehetőség lehet mindkettő a vízmegtartás növelése és a talajerózió csökkentése céljából. A hőkezelt faforgácsot egy hőkezelt fával foglalkozó cégtől kaptuk, míg a másik hármat (puhafenyő faforgács, diótölgy faforgács, fűrészpor) egy szekszárdi székhelyű helyi vállalkozótól. Ezekből a mintákból 5 grammot speciális műanyag hengerekbe tettünk, amiknek az alsó részére vékony sűrű szövésű gézt helyeztünk, amit egy befőttes gumival rögzítettünk. A géz biztosította a víz szabad áramlását és a minták csöben maradását. Ezután a hengereket 20 °C-os vízfürdőre helyeztük, majd a vízben egy órán keresztül állni hagytuk. Ezt követően 3 órára homokfürdőre tettük a mintákat. A homokágy biztosította a vízfelesleg elvesztését a mintákból. Három óra elteltével 2 gramm tömegű mintát vettünk mindegyik csöböl és szárítószekrénybe 105 °C hőmérsékleten 24 órán keresztül tömegállandóságig szárítottuk az erre kifejlesztett izzító tégelyekben. A szárítás után az izzító tégelyeket kihűlésig vízmentes kalcium-kloridot tartalmazó exsikkátorba tettük. A kihűlést követően a kiszáradt mintákat talajmintákat tartalmazó tégelyeket analitikai mérlegen mérlegeltük, majd az alábbi mérési folyamat alapján számítottuk ki az egyes minták vízmegtartó kapacitását:

$$WHC\% = \frac{m_n - m_{sz}}{m_{sz}} \cdot 100\%$$

ahol WHC% az egyes minták vízmegtartó kapacitása %-ban, m_n a nedves minta, m_{sz} a száraz minta tömege grammban.

2.4 Eróziós vizsgálat

13 talajkeveréket (talajminta, perlites, alginites, zeolitos, tőzeges, komposztos, marhatrágyás, marhagranulátumos, nagy keverék, alap keverék, forgácsos keverék, mulcsos talajfedéses, agyaggolyós talajfedéses) tesztelünk az eróziós vizsgálat során a terepasztal segítségével, amiket már 2 éve tartó előkutatásunk során elemeztünk vízmegtartás, pH, humuszanyag tartalom és talajtextúra szempontjából. Hipotézisünk, hogy a talajkeverékeink az erózió megfékezésében is nagymértékben segíteni tudnának. Minden egyes mintát kétszer modelleztünk le az eróziós terepasztal segítségével, amely egy elzárt szobában volt, így azonos körülményeket tudtunk biztosítani minden egyes vizsgálathoz. Erre azért volt szükség, hogy ne befolyásolja a minták közti különbséget esetleges többletcsapadék vagy légmozgás. Két módszer alapján vettük a mintákat, hogy igazolni tudják egymást az eredmények kiértékelése során, ezzel a módszereink sikerességét szeretnénk bebizonyítani, majd az eredményekből átlagot vonunk. Az erózió mértékének mérése mellett mértünk vízáteresztést is, vagyis a vertikális lefelé áramlását a csapadékként érkező víznek. A talajt, illetve a talajkeverékeinket 3 cm vastagon halmoztuk fel a terepasztalunkban és a dőlésszöget 7,5 fokban határoztuk meg egységesen, majd a kézi lapítóval elegyengettük, hogy minden részen ugyan azok a feltételek érvényesüljenek. Az esőztetés 6 percig történt. A lehordott talaj mértékét két módszerrel mértük:

- az elsőnél a második perctől kezdve percenként 1dl vizet vettünk a lefolyó vízből úgy hogy mérőpoharat tartottunk a terepasztal kivezető garatjához. Így talajszemcsékkel változóan teli 5 dl víz gyűlt össze.
- a másik módszerünkben az asztal szájánál található vödörből felrázás után vettük a mintát. Ebben az esetben is pontosan kétszer 5 dl mintát vettünk.

Ezeket a mintákat szűrőpapíron átszűrjük miután lemértük a papírok tömegét és ezután szárítószekrénybe helyezzük. A szárítás után a szűrőpapírokat visszamérjük így megtudjuk állapítani, hogy átlagosan mennyi talajt erodált le a csapadék egységnyi idő alatt a mérés során.

2.5 Vízáteresztés vizsgálat

A terepasztalon történő vízáteresztés vizsgálat során a terepasztalon három hosszanti vágást hoztunk létre hogy két több helyen is mérni tudjuk a vízáteresztést. Erre azért van szükség, mert feltételezéseink szerint az asztal végé felé ez a szám nagyobb lesz, mivel a vége több vízzel teremt kontaktot mint az asztal hátuljában lévő talaj. Vizsgálat során a terepasztal alatt található dobozokba az esőztetés alatt a talajon, talajkeverékeken átfolyó vizet mérésenként lemérjük minden egyes esetben. Ezt követően a mintákból átlagot vonunk. Ezzel megtudjuk állapítani a talajkeverékeink hatékonyságát vízelvezetés, vertikális vízáteresztés szempontjából.

3. Eredmények

3.1. Talajerózió becslés eredményei

A=	R	K	SL	C	P	EREDMÉNY (t/ha/év)
Szekszárd É. sz. 46°22'15.21" K. h. 18°41'29.22"	800MJ/ha	0,0162 (Csernozjom barna erdőtálaj)	0,52	0,75	0,9	4,5
Eger Nagy-Eged hegy É. sz. 47°55'38.37" K. h. 20°25'8.38"	600MJ/ha	0,0097 (Ramann féle barna erdőtálaj)	1,79	0,75	0,7	3,6
Hoportyó É. sz. 47°46'55.82" K. h. 22°1'43.56"	800MJ/ha	0.007 (vályogos homokon kialakult barna erdőtálaj)	1,42	0,99	1	7,9

1. ábra: A talajerózió becslés eredményei az általános talajveszteségi egyenlet alapján

Az R tényező a csapadék intenzitás mértékéről ad nekünk pontos képet. Minél nagyobb a szám az csapadék annál intenzívebb. Megállapították, hogy 2050-re a jelenlegi növekedési mérték 50%-ával fog nőni.

A K tényező jelöli az adott domborzati területen jelentkező talajtípust. Szekszárdon többségében barna erdőtalaj található, aminek vízáteresztő képessége kicsi ugyanis a kis méretű szemek összetapadása miatt a csapadék nem tud könnyedén leszivárogni az alsóbb rétegekbe.

Az SL tényezővel pontos képet tudunk kapni a meredekség mértékéről. Minél nagyobb a meredekség egy területen az a terület annál jobban ki van téve a talajerózió hatásainak

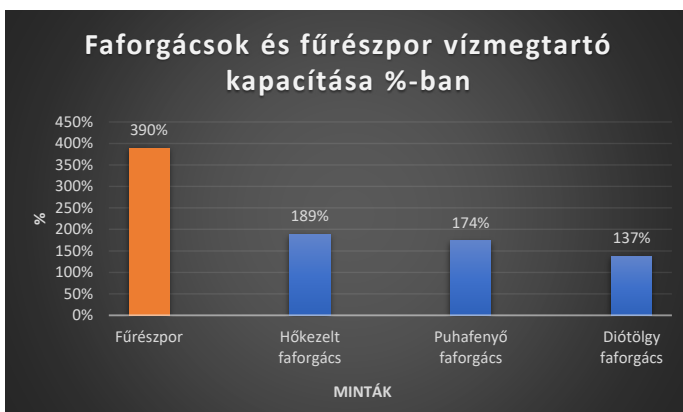
A C tényező megállapításához a Google Earth Pro térinformatikai program szolgáltatta a szükséges információt. Egy megadott táblázat szerinti értékeket szolgál a felszínborítási tényezőkhoz Szekszárdon 0,75 értéket adtam ugyanis itt a felszínborítottsági növényfajta a szőlő, ahogy az egri területen is. A Hoportyó közeli területen 0,99 értéket írtam ugyanis itt éves vetésforgós mezőgazdasági terület található.

A P tényezővel az erozió ellen fellépő tevékenységeket tudtuk meghatározni a szekszárdi értéknél 0,9 értéket adtunk ugyanis itt megjelennek az erozió ellen fellépő műveletek: minden második szőlősorban található volt sorköz takaró növényzet. Az Egri területen 0,7-es értéket adtunk ugyanis itt minden sor között van sorköz takaró növényzet. A Nyírségen a Hoportyó közelében vizsgált területen 1-es értéket adtunk, mert itt nem volt látható semmi talajerózió csökkentésére használt módszer alkalmazása.

Összességében elmondható hogy Magyarország különböző területein a talajerózió egyaránt megjelenik. Mértéke különböző lehet, de minden egyes esetben relatíve magasnak mondható és megközelítheti a talajképződés ütemét. A megfelelő intézkedésekkel mérsékelhető lenne a talajerózió mértéke az egyes területeken. A talajtextúra megváltoztatásával, növényborítottság növelésével, talajfedéssel jelentős eredmények lennének elérhetők.

3.2. Fűrészpor, faforgács vízmeztartó kapacitásának eredménye

Az eredményekből megállapíthatjuk, hogy a fűrészpor tudja a legtöbb vizet elraktározni közel a saját tömegének a négyszeresét tudja felvenni. A legrosszabb eredményt a dió-tölgy mutatta a mérések alatt az ő vízmeztartása 136%-os volt, ami nem okozott meglepetést, mivel tudni kell a dióról és a tölgyről hogy nem kiemelten nagy vízmegekötő növény. A puhafenyő, illetve vízmeztartása magas értéket produkált. A 174%-os vízmeztartás igen nagyinak mondható, amit a puhafenyő köszönheti annak is, hogy a vízmeztartása igen jó mert szerkezete kellően szivacsos és nagymennyiségű vízfelvételre képes.

1. diagram: a faforgácsok és a fűrészpor vízmeztartó kapacitása %-ban

Ezen felül a talajra nézve számos pozitív tulajdonsága van: nagymértékben tudja a javítani a talajban lévő légáramlást illetve hatékonyan segít a humuszképződésben. A hőkeelt fa vízmeztartása is igen magas értéket mutat: 189%. Az értékéből azt tudjuk következtetni, hogy hőkezeléssel a fa vízmeztartása megnő így hipotézisünk az, hogy ha fűrészporunknak egy hőkezelt változatát használnánk a vízmeztartása még nagyobb értéket mutathatna.

A terepasztalos vizsgálataink eredményei még feldolgozás alatt vannak, remélhetőleg a szóbeli fordulón tudjuk őket bemutatni.

4. Összegzés:

A kutatás jelenlegi állásánál elmondható hogy a talajerózió magyarországi létét, jelentőségét sikerült bizonyítanunk. A talajkeverékeinket a hőkezelt faforgács jól kiegészítheti mind vízmegtartás, mind talajerózió csökkentés szempontjából a talaj textúrájának befolyásolásával. A terepasztalos vizsgálatok jól szolgálhatják az egyes talajkeverékek vízáteresztő és talajerózió csökkentő szerepének bizonyítását, egymáshoz történő összehasonlíthatóságát.

5. Felhasznált irodalom:

- László P, Rajkai K. (2003): A talajerózió modellezése, in: Agrokémia és talajtan, 427–442, Budapest
- Mezösi G., Bata T. (2016): A csapadék eróziós tényezőjének (r) jövőbeni térbeli és időbeli alakulása a klímaváltozás függvényében Magyarországon, in: Acta Climatologica Et Chorologica 77-86, Szeged
- Centeri Cs. (2001): Az általános talajveszteség becslési egyenlet (USLE) K tényezőjének vizsgálata, Gödöllő
- Fazekas Cs. (2013): A talajerózió és a suvadás közötti kapcsolatok vizsgálata térképezési módszerekkel a Nyárádmagyarósi-medence mintaterületein, Debrecen
- Németh I, Némethné Katona J. (Zöld Kalandra fel!) Környezetvédelemről túrázóknak, turistáságról környezetvédőknek HI. kötet, átdolgozott második kiadás, Ökoprojekt Ezredforduló Alapítvány
- Mérgezett Föld (film): <https://youtu.be/i61OHaVRhiw?si=SYQZG-X0NhMe9AKH>
- IBRD (1992): Development and the Environment. World development Report 1992. Oxford: Oxford University Press and International Bank for Reconstruction and Development, Washington D. C
- OECD (1987) Enviromental Policies in New Zealand. In: Chisholm, A., Dumsday, R. (ed) (1986): Land Degradation, Cambridge University Press, London
- Cablik, J. (1963) Erózió és talajvédelem, Budapest, Mg. Kiadó
- Stefanovics P.(1992): Talajtan. Mezőgazda kiadó, Budapest 380.o

- Győri M, Szabó J.(2016): Lejtők egységes talajerózió összefüggései Magyarország különböző tájegységeiben
- kisskatalintalajGK (enfo.hu)
- Wischmeier and Smith's Empirical Soil Loss Model (USLE) (fao.org)
- Az amerikai talajerózió előrejelzésének és modellezésének fejlesztése - ScienceDirect
- Talajeróziós modellezés: Globális áttekintés és statisztikai elemzés - ScienceDirect

8. Mellékletek

	T		AL		Z		P		ÉM		MGR		K		Tő		A		NK	
	%	g	%	g	%	g	%	g	%	g	%	g	%	g	%	g	%	g	%	g
Talaj	100	1400	800	1200	800	1200	750	1500	800	1200	800	1200	700	980	700	980	550	770	350	490
Alginít	-	-	200	2800	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150	2100	5	70	
Zeolit	-	-	-	-	200	2300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150	1730	5	58	
Perlit	-	-	-	-	-	-	250	400	-	-	-	-	-	-	-	150	240	10	16	
Érlelt marhatrágya	-	-	-	-	-	-	-	-	200	1800	-	-	-	-	-	-	-	150	135	
Marhagranulátum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200	1800	-	-	-	-	-	-	-	
Komposzt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300	2200	-	-	-	10	73	
Tőzeg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300	900	-	15	45	
Összesen	1000	14000	14000	14000	14000	13500	13000	10900	13000	13000	13000	13000	12000	12000	12000	10700	11070	1070	887	

3. számú táblázat: A talajkeverékek keverési aránya

T: A Szekszárd területéről begyűjtött talaj (46.371209, 18.691398)

AL: Alginites talajkeverék

Z: Zeolitos talajkeverék

P: Perlites talajkeverék

ÉM: Érlelt marhatrágyás talajkeverék

MGR: Marhagranulátumos talajkeverék

K: komposztos talajkeverék

Tő: Tőzegetes talajkeverék

A : Zeolit,alginít,perlit tartalmú talajkeverék

NK: Tőzeget, marhatrágyát, perlitet, komposztot, zeolitot, alginitet tartalmazó talajkeverék

II. helyezett

Nyerki Botond – Papp Zaránd

Gyapjú mint lehetőség olajszenyyezett vizek tisztítására

**11. évfolyam, Szekszárdi I.Béla Gimnázium, felkészítő tanár:
Barocsai Zoltán**

1. BEVEZETÉS

Az autómosók működése során nemcsak az autók felületének tisztítása, hanem a környezetvédelem is fontos szerepet kell hogy játszon. Az autók tisztítása során különböző szennyezőanyagok, például olajok és zsíradékok kerülhetnek a mosóvízbe, amelyek káros hatással lehetnek a környezetre, ha nem megfelelően kezelik őket. Az ilyen szennyezett vizek tisztítása és újrahasznosítása jelentős kihívást jelent az iparág számára, mivel a nem megfelelően kezelt szennyvíz hozzájárulhat a vízkészletek szennyeződéséhez és az ökoszisztémák pusztulásához.

Kutatásunk középpontjában a gyapjú, mint természetes és megújuló anyag áll, amelynek egyedi tulajdonságai lehetőséget kínálnak az olajmegkötés terén. A gyapjú rostjai különleges szerkezetüknek köszönhetően képesek magukba szívni az olajat, miközben a vizet részben átengedik. Ez a sajátosság lehetővé teszi, hogy szűrőként alkalmazzuk az olajjal szennyezett vizek tisztításában. Ezen törekvés különösen fontos lehet az autómosók és más iparágak számára, ahol nagy mennyiségű szennyezett víz keletkezik napi szinten.

A gyapjú felhasználása számos előnnyel járhat. Egyrészt a természetes anyagok alkalmazása csökkenti a műanyag alapú szűrők iránti igényt, amelyek lebomlása hosszú távon további szennyeződéshez vezethet. Másrészt a gyapjú újrahasznosítása vagy környezetbarát megsemmisítése könnyebben megoldható, mint a szintetikus anyagoké. Az ilyen szűrőrendszerek bevezetése hozzájárulhat a fenntarthatósági célok eléréséhez, miközben gazdasági szempontból is költséghatékony alternatívát jelenthet az ipar számára.

Célunk a gyapjú szűrési tulajdonságainak alapos vizsgálata, valamint annak meghatározása, hogy milyen hatékonysággal alkalmazható ez a természetes anyag az olajszenyyezések eltávolítására. A kutatás

során különböző laboratóriumi vizsgálatokat végzünk, hogy meghatározzuk a gyapjú olaj- és vízmegtartó kapacitását és olajmegkötő képességét áramló folyadékokban. Gyapjút tartalmazó szűrőt tervezünk majd autósóban a gyakorlati alkalmazhatóságát is vizsgáljuk, hogy értékeljük, hogyan integrálható a gyapjú alapú szűrési rendszer meglévő infrastruktúrákba. A telepített szűrőnk működésének hatékonyságát vízmintavételekkel és azok olajtartalmának meghatározásával teszteljük.

A kutatás eredményei hozzájárulhatnak egy fenntarthatóbb és környezetbarát megoldás kidolgozásához, amely nemcsak az autósók, hanem más ipari területek számára is hasznos lehet. Ezzel nemcsak a szennyezés csökkentéséhez, hanem a természeti erőforrások védelméhez, a körforgásos gazdaság erősítéséhez is jelentős mértékben hozzájárulhatunk, ami alapvető fontosságú a jövő generációi számára.

2. MÓDSZEREK

2.1. A gyapjú beszerzése és előkészítése

A gyapjút egy helyi kistermelőtől szereztük be. A gyapjút ezután kézzel tisztítottuk és eltávolítottuk a nagyobb szennyeződések. Majd 60 fokon 3 óra hosszan mosógépben mostuk. Mosás után egy 2 órás szárító program következett, ami végeztével a gyapjút a teljes szárítás érdekében kiterítettük egy meleg helyre. A folyamat során a gyapjúból a szennyezőanyagok kimosódtak és alkalmassá vált kutatási célú felhasználásra.

2.2. A gyapjú olaj- és vízmegtartó kapacitásának vizsgálata

Kidolgozott módszert nem találtunk a vizsgálatra, ezért a Búzás I. által 1993-ban alkalmazott a talajok vízmegtartó kapacitását vizsgáló módszerét alakítottuk át, melyet Kirchkeszner Cs. munkájában is megtaláltunk (KIRCHKESZNER 2017; BUZÁS 1993).

A kísérlet során különböző anyagok maximális víz- és olajmegtartó képességét mértük. 14 db, 9,5 cm magas és 5,5 cm átmérőjű hengerbe helyeztünk kimért mennyiségű (5g) gyapjút, valamint vattát és

szövetszálakat kontroll vizsgálat céljából. A hengerek közül tízbe gyapjút, kettőbe vattát és kettőbe szövetanyagot tettünk. A hengerek alját gézzel zártuk le, mely megakadályozta a gyapjút, vatta és szövetszálák kiesését, de nem akadályozta az olaj és víz beáramlását. A hengerek közül öt gyapjútartalmút, valamint egy-egy vattát és szövetanyagot tartalmazó hengert 2 cm magasságú 20 °C fokos olajfürdőbe, míg a fennmaradókat 2 cm magasságú 20 °C fokos vízfürdőbe helyeztük el és 1 órán át állni hagytuk, majd eltávolítottuk őket a folyadékokból, és egyenletes eloszlásban homokfürdőre helyeztük. Itt további 3 órán keresztül tartottuk a mintákat, hogy a nem kötött folyadék gravitációs úton távozhasson a mintákból. A folyamat végén az anyagok tömegét lemértük, és összehasonlítottuk a kezdeti tömegükkel, így meghatározva az anyagok maximális víz és olaj megtartó képességét:

$$\text{maxOMK}\% = (mn - msz)/msz \cdot 100\%$$

ahol maxOMK% a gyapjú olaj és vízmegtartó-kapacitása [%], mn a hengerből kivett, nedves gyapjúminta pontos tömege [g] és msz a száraz gyapjúminta pontos tömege.

2.3. A gyapjú olaj- és vízmegtartó képességének vizsgálata áramló folyadékok esetében

A kísérlet során a gyapjú olajmegkötő képességét vizsgáltuk víz-olaj keverékek átáramoltatása közben. A vizsgálathoz 9 db csövet használtunk, amelyek mindegyikébe pontosan 25 g gyapjút helyeztünk. A gyapjú mennyiségét precízen kimértük, hogy a kísérleti eredmények összehasonlíthatók legyenek. A kísérlet célja az volt, hogy meghatározzuk, milyen mértékben képes a gyapjú megkötni az olajat, ha víz-olaj keverékeket áramoltatunk rajta keresztül, modellezve ezzel a gyakorlatban is lejátszódó folyamatot. Három különböző víz-olaj keveréket készítettünk:

- Keverék 1: 46 cl olaj és 460 cl víz (közepes olajtartalom).
- Keverék 2: 4,6 cl olaj és 460 cl víz (alacsony olajtartalom).
- Keverék 3: 92 cl olaj és 460 cl víz (magas olajtartalom).

2. ábra: Az olaj és víz keverékét tartalmazó folyadék átengedése a gyapjún

A keverékeket úgy állítottuk össze, hogy a víz mennyisége azonos maradjon, míg az olajtartalom fokozatosan változzon. Mindhárom keveréket külön-külön három csövön vezettük át, hogy az eredmények ismételhetősége és megbízhatósága biztosított legyen. Így összesen 9 kísérleti egység (cső) került felhasználásra.

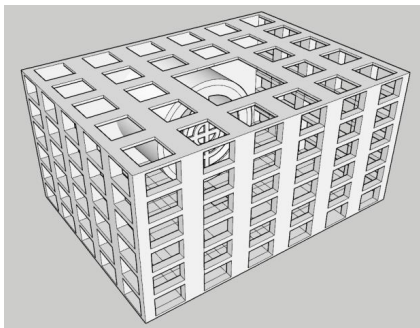
Az átáramoltatást szabályozott körülmények között végeztük, ügyelve arra, hogy a keverékek áthaladása egyenletes legyen, és minden gyapjúmintát azonos ideig érjen a folyadék. Az áramoltatás után a gyapjút a csövekben hagytuk állni további 3 órán keresztül, hogy a nem kötött folyadék gravitációs úton távozhasson. A vízzel és olajjal teli gyapjúminták tömegét lemértük, majd két hétig szárítottuk hogy a gyapjúminták légszáraz állapotba kerüljenek.

A kísérlet végén minden gyapjúmintát újra lemértünk, hogy meghatározzuk a gyapjú olajmegkötő képességét.

Az így kapott eredmények lehetővé tették, hogy megvizsgáljuk, hogyan befolyásolja az olaj-víz arány a gyapjú olajmegkötő képességét, és értékes információkat nyújtottak a gyapjú anyag ilyen irányú alkalmazhatóságáról.

2.4 Innovatív olajszűrő eszköz tervezése

A projekt során egy téglatest alakú 3D-s szűrőt modelleztünk, amelyet a SketchUp program segítségével alkottunk meg. A szűrő célja, hogy praktikus módon szűrje az autósósból kiáramló vizet anélkül, hogy a benne lévő gyapjút kimossa, miközben elegendő áramlást biztosít és nem okoz dugulást a rendszerben. A modellezés során a funkcionalitás volt a legfontosabb tényező. A szűrő egy téglatest alakú szerkezet, amelynek méretei a következők: 30 cm hosszú, 15 cm magas és 22 cm mély.

3. ábra: A szűrő 3D vázlata

Az oldalai, az előlapja és a teteje rácsos kialakítást kaptak, hogy a víz szabadon áramolhasson át rajta, miközben a gyapjút megfelelően bent maradjon. A rácsok mérete 3 cm x 2 cm, és az mélységük 0,7 cm, biztosítva ezzel a kellő szilárdságot. A rácsok elrendezését úgy terveztük meg, hogy azok az éltől számítva 0,7 cm-rel kezdődjenek a rövidebb oldalakon, míg a hosszabb oldalakon 1 cm távolságra helyezkednek el. A tetőlapjának éleitől lefelé mért távolság pedig 0,25 cm. A rácsok közötti távolság mindig az adott oldal élétől mért távolság dupláját képezi, így egy egyenletes, esztétikus mintázatot hoztunk létre. A tetején négy rácsnyi nyílást hagytunk, hogy könnyedén hozzáférhessünk a belső térhez és gyapjúval tölthessük fel a szűrőt. Ez a megoldás egyszerűsíti a karbantartást és a használatot. Az alsó lapja zárt, hogy a víz ne tudjon a kívánt irányon kívül elfolyni és a gyapjút lefelé kimosódni. A hátlap középpontjában egy 6 cm-es külső sugarú kört és egy 5,6 cm-es belső sugarú kört vettünk fel. A maradt 0,6 cm-es részt pedig befelé toltuk 9,5 cm-rel,

hogyan biztosítsuk a megfelelő illeszkedést az autómosó vízszűrő rendszerében lévő csőhöz. A belső részt körívek segítségével tetszőlegesen szerkesztettük meg, így a víz szabadon át tud áramolni, de a gyapjút nem mossa ki a szűrőből. A struktúra tehát biztosítja, hogy a víz átfolyjon, miközben a szűrő hatékonyan megőrzi a benne lévő anyagot. A modellezés során a SketchUp lehetőségei lehetővé tették, hogy gyorsan és precízen készítsük el a szűrőt. A szoftver intuitív kezelőfelülete és sokoldalú eszközkészlete segítségével könnyedén hozzájuthattunk a szükséges geometriai elemekhez és textúrákhoz, amelyek valósághűvé tették a modellt. Az így készült 3D-s modell segítségével könnyen vizualizálható lett az elképzelésünk, és a terveket később 3D nyomtatásra is felhasználtuk. A szűrőt mérete miatt négy részben nyomtattuk ki, majd összeforrasztottuk az egyes elemeket. Összességében a tervezési folyamat során szerzett tapasztalataink megerősítettek minket abban, hogy a 3D-s modellezés nemcsak kreatív, hanem rendkívül precíz munkát is igényel. A SketchUp program rugalmas és hatékony eszközként segítette a szűrőnk megvalósítását, amely nemcsak funkcionális, hanem esztétikus is lett.

2.5. Szennyvíz olajtartalmának meghatározása

Egyeztettünk a szekszárdi Tesco áruház parkolójában lévő autómosó tulajdonosával, hogy három helyen vízmintát vegyünk a tisztító és vízelvezető rendszerből. Első mintát a szintetikus típusú szűrőberendezés előtt, mielőtt az autómosásra használt víz még bármilyen szűrése menne keresztül. Második mintát a szűrőberendezés után, mielőtt egy ülepítőbe kerül a víz, majd a harmadik mintát a csatornahálózatba kerülés előtt vettük.

3. ábra: Vízmintavétel az autósósból

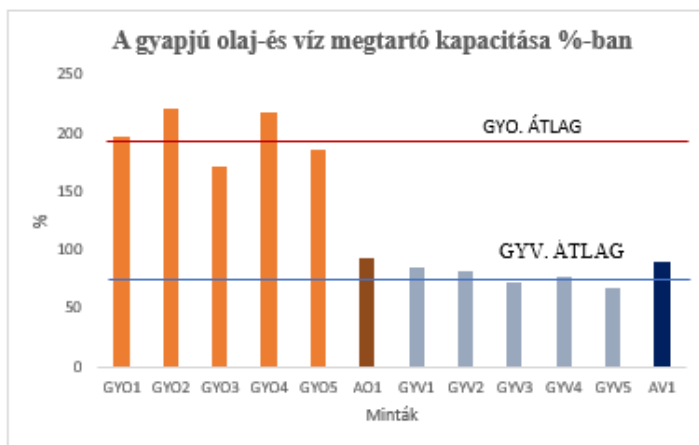
A mintavételt négyszer ismételtük meg 1 liter mennyiségben, ami 12 mintát eredményezett, majd behelyeztük a gyapjúsűrőnket a csatornahálózatba kerülő vizet kiadó cső elé, hogy a maradék olajat is kiszűrje a vízből. A vízmintákat minden esetben üveg anyagú tartóba tettük, hogy az olaj ne maradjon az edény falán, mivel a vizsgálati eredményeket így jelentősen befolyásolná. Ezután ismét négyszer mintát vettünk így újabb 12 mintát tudtunk létrehozni. Az első mintában lévő olajmennyiséget SZOE (hexánnal extrahálható anyagok) vizsgálattal mutattuk ki, míg a másik kettőben lévő TPH (total petroleum hydrocabons) vizsgálattal, mivel ezekben a mintákban már kevesebb olajmennyiség volt megtalálható.

3. EREDMÉNYEK

3.1 A gyapjú olaj- és vízmegtartó kapacitásának vizsgálati eredményei

A minták vizsgálata során megállapítható, hogy a gyapjú olaj megtartó kapacitása átlagosan 199% az 5 elemzett minta alapján (1. diagram). A minták eredményeinek szórása kicsinek mondható a legalacsonyabb érték 171% míg a legnagyobb érték 221% volt. A vizsgált minták során megállapítható, hogy a gyapjú víz megtartó kapacitása átlagosan 77%. A minták eredményeinek szórása alacsonynak mondható a legalacsonyabb érték 68% míg a legnagyobb érték 85% volt. Összeségében elmondható, hogy a

gyapjú olaj megtartó kapacitása 2.58 szór nagyobb, mint a víz megtartó kapacitása. A kontroll mérésként használt szövetanyag olaj és víz megtartó kapacitása is 90% körül mozgott, ami jól mutatja az eltérő anyag eltérő viselkedését az olaj és víz megtartás esetén és a kisebb szórás alátámasztja a gyapjú jobb olaj megtartó kapacitását.

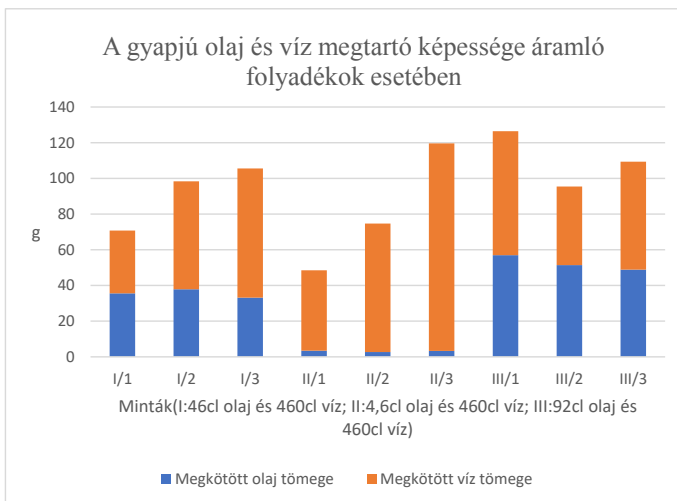

1. diagram: A gyapjú olaj- és vízmegtartó kapacitása %-ban

3.2 A gyapjú olaj- és vízmegtartó képességének eredményei áramló folyadékok esetében

	edény tömege (g)	edény + gyapjú + olaj + víz tömege (g)	gyapjú tömege (g)	edény + gyapjú + olaj (g)	felszívott olaj tömege (g)	felszívott víz tömege (g)
I/1	13,55	109,35	25	74,11	35,56	35,24
I/2	12,61	135,95	25	75,51	37,9	60,44
I/3	14,61	145,14	25	72,79	33,18	72,35
II/1	10	83,49	25	38,49	3,49	45
II/2	11,95	111,68	25	39,66	2,71	72,02
II/3	13,98	158,63	25	42,25	3,27	116,38
III/1	12,05	163,45	25	94,07	57,02	69,38
III/2	10,48	130,92	25	86,85	51,37	44,07
III/3	12,14	146,48	25	86,07	48,93	60,41

A kísérlet során a három eltérő olaj tartalmú folyadékból eltérő mennyiségben (4.ábra) kötött meg olajat és vizet is a csőbe helyezett gyapjú. A megtartott víz mennyisége a három keveréken belül is nagy szórást mutatott, de az olajmegtartás mértékének szórása viszonylag kicsinek mondható azonos olajkoncentráció esetében. Az legkisebb olajtartalmú folyadéknál (II) 42gramm olajat tartalmazott a mintánk, de mindössze 2-3,5 grammnyit (2. diagram) kötött meg a gyapjú. Korábbi vizsgálataink alapján 50 gramm körüli mennyiséget is meg tud kötni. A másik két esetben 420 (I) és 840 (III) gramm olajat tartalmazott a folyadék. Ezekből a mintákból többet is tudott megkötni a csőben lévő gyapjú, pedig a gyapjú tömegét nem változtattuk. Az olajmegtartó képessége érvényesült a gyapjúnak, de megmaradt az átáramlott olaj 6-8 %-os arányában. Az autómósóban végzett próbaméréseink szerint a szintetikus szűrőn átmenő víz literenként 6mg olajat tartalmaz. Ez azt jelenti, hogy a vizsgálatunk során ennél jóval nagyobb tömegszázalékos arányban végeztük a kísérletet. Így a gyapjú képes lehet a sokkal kisebb koncentrációjú olajat kiszűrni, de további lehetőség lehet az is, hogy nagyobb tömegű vagy tömörített gyapjút használjunk a kísérlethez és abban az esetben nagyobb lehet az olajmegtartás, mivel nem megy el a folyadék a gyapjú mellett érintkezés nélkül.

2. diagram: A gyapjú olaj és víz megtartó képessége áramló folyadékok esetében

3.3 A gyapjú szűrő nyomtatása és behelyezése

5. ábra: A szűrő működés közben

A szűrő nyomtatása 4X9 órát vett igénybe, majd a négy különálló elem összeferasztása után 2024. 12-21-én került behelyezésre az autómosóba. A 3D nyomtatóval készült váz mindvégig jól bírta az igénybevételt és a gyapjú anyag sem mosódott ki a rácsokon. A szűrő jól illeszkedett a rendszerbe, nem okozott dugulást. Összességében megállapítható hogy a szűrő jól illeszkedett az autómosó rendszerébe.

3.4 Vízvizsgálat eredményei

Az autómosóban vett minták vizsgálat alatt állnak jelenleg.

4. Összegzés

Az emberi tevékenység által a szennyvizekbe juttatott olajat minél nagyobb mennyiségben el kell távolítani, melyre jó megoldás lehet egy gyapjú alapú szűrő. Vizsgálataink során bebizonyosodott, hogy a gyapjú képes megkötni az olajat. Olajmegtartó kapacitása 2,58 szerese a vízmegtartó kapacitásánál. Áramló folyadékok esetében kisebb olajmegtartó képességet állapíthattunk meg, ami arra figyelmeztet, hogy a gyapjúsűrő behelyezése előtt az áramló folyadék olajtartalmához igazítani kell a gyapjúanyag mennyiségét. Az autómosóban történő tesztelésről a későbbiekben lesznek eredményeink, de bízunk benne hogy a szűrőbe helyezett gyapjú a szennyvízből is képes volt kiszűrni a még esetlegesen benne maradt olajmennyiséget.

5, Felhasznált irodalom:

- KIRCHKESZNER, Cs. (2017) Szerves hulladékok pirolízisével elő állított bioszén és komposzt alkalmazása talajjavításra a fenntartható mezőgazdaság és hulladék hasznosítás jegyében, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest
- BUZÁS, I. (1993): Talaj és agrokémiai vizsgálati módszerkönyv I. – A talaj fizikai, vízgazdálkodási és ásványtani vizsgálata. INDA 4231 Kiadó, Budapest.

- Magyar Juhászat (2017): A gyapjúról Magyarországon és Ausztráliában
- Agrárszektor.hu (2024): Sok mindenre használható, mégsem kell külföldön a magyar gyapjú
- magyarmezőgazdaság.hu (2024): Mit lehet kezdeni a gyapjúval?

III. helyezett

Balog Péter

Környezetbarát közlekedés a jövő városaiban

11. évfolyam, Németh László Gimnázium, felkészítő tanár:
Némethné Salamon Ágnes

*„Elismerjük vagy sem, végtelenen függünk a természettől. Tőle kapjuk ételünk minden falatját, minden lélegzetvételnyi levegőnket.
A természet a legdrágább kincsünk, ezért meg kell védenünk.
Jövőnk attól függ, hogy képesek vagyunk-e most cselekedni.”*

(David Attenborough)

Az elmúlt években szó szerint reneszánszukat élik a trolibuszok azokban az európai városokban, ahol már van egyenáramú hálózat korábbi kiépítve. Példának okáért **Prágában** 1972 után 2018-ban indult újra a trolibusz-közlekedés, és napjainkban duplacsuklós trolibuszok segítik a belváros–repülőtér kapcsolatot; **Bukarestbe** 100 darab, míg **Vilniusba** 91 darab vadonatúj, önjáró trolibusz érkezik 2024-25-ben; **Bernbe** és **Tallinba** pedig legalább 40-40 új jármű fog érkezni az elkövetkezendő években. Hogy magyar vonatkozás is legyen, **Budapesten** 2015 óta összesen 108 darab Solaris-Skoda-Trollinot állítottak forgalomba (s további 160 darabra van közbeszerzés kiírva), míg **Szegeden** 2024 októberében négy új SOR-trolibuszt helyeztek üzembe a Zöld Busz Program keretében.

Aktív trolibusz-üzemek Európában, 2024-ben⁵⁸

⁵⁸ Schulek T. (2024).

Napjaink másik általános igazsága, hogy elértük környezetünk eltartóképességének legfelső határát, és egyre több emberben tudatosul, hogy jelenlegi életmódunk hosszabb távon már nem fenntartható. Ennek részeként az Európai Unió kötelezettséget vállalt arra, hogy **2030-ig legalább 55%-kal csökkenti üvegházhatásúgáz-kibocsátását, 2035-től pedig nem szabad majd belső égésű motorral felszerelt új autót forgalomba állítani a területén.**⁵⁹

A változó szemléletmóddal szemben a városvezetők, közlekedési szakemberek különböző taktikákat dolgoznak ki, hogy megfeleljenek az igényeknek. Pályamunkámban konkrét adatokkal szeretném megmutatni, hogy a környezetvédelem szempontjából miben nyújt többet a trolibusz az egyszerű elektromos busznál, és miért gondolom úgy, hogy a sokunk által áhított „zöld jövő” közösségi közlekedésében elengedhetetlen, hogy a jelenleginél is jóval nagyobb tortaszeletet kapjanak a trolibuszok. Nem azt mondom, hogy minden tizedik faluba kötelező legyen trolibuszhálózatot telepíteni, de sokkal jobban ki kellene aknáznunk a fejlett technológia adta lehetőségeket. Tartsanak velem!

A trolibuszok és az e-buszok összevetése

Mielőtt bármiféle érvelésbe belekezdenék, muszáj tisztázni, hogy egyáltalán mit tekintek környezetbarát tömegközlekedési eszköznek. Sok szakemberrel egyetértve számomra is az számít „zöld” járműnek, amely sem közvetlenül, sem közvetetten nem helyez egy bizonyos mértéknél nagyobb nyomást a környezetre, illetve az adott környezetben élő társadalomra. Ezt úgy értem, hogy ha a városunkban közlekedő trolibuszt vagy elektromos buszt olyan áram hajtja, amely termeléséhez fosszilis energiahordozót használtak (pl. szén), akkor ennek az utazási formának a környezetbarátsága már erősen megkérdőjelezhető, hiszen közvetetten nagyon is szennyezte a természetet.⁶⁰

És ugyanennek apropóján magát az akkumulátor-technológiát sem tartom önmagában megnyugtató megoldásnak, ennek következtében pedig nem tudok nyugodt szívvel megbarátkozni az e-buszokkal. Lehet akkumulátort alkalmazni (sőt, kell is!), azonban az akkumulátor csak egy eszköz a kezünkben egy nagyobb cél érdekében, nem pedig maga a nagybetűs Cél.

⁵⁹ Európai Unió Tanácsa: Irány az 55%! <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/fit-for-55/> 2024. 12. 07.

⁶⁰ Ez a kérdés inkább világ-, nem pedig Európa-szinten égető, azonban ebben a cikkben terjedelmi okok miatt nem kívánok erre részletesebben kitérni.

Az alábbiakban néhány számadattal szeretném megmagyarázni, miért vagyok ennyire szkeptikus az akkumulátorokkal szemben:

- A jelenleg leginkább használt lítium-ion akkumulátorok esetében 1 tonna lítium kibányászásához 2,2 millió liter vizet használnak el. Ennek eredménye a vízhiány, a talajromlás, és a biológiai sokféleség csökkenése.⁶¹
- Az egyik legjobb tulajdonságokkal rendelkező lítium-ion-akkumulátor a nikkel-mangán-kobalt-oxid (NMC). A világ kobaltkészletének nagyjából fele a Kongói Demokratikus Köztársaság területén található, a kitermelés ráadásul még ennél is jobban koncentrálódik az afrikai országba. A Kongóban zajló embertelen körülményekről évek óta cikkez a nemzetközi sajtó.
- A Debrecenbe tervezett katódgárban évente 220 ezer tonna veszélyes anyaggal fognak dolgozni a becslések szerint.
- Az akkumulátorok idővel erodálódnak. Élettartamuk szorosan összefügg a töltési ciklusok számával. A 2016-tól, Budapest által beszerzett Solaris–Skoda-Trollinók garantált akku-élettartama 7 év.⁶² Természetesen ezzel párhuzamosan nagy lehetőségek előtt áll az újrahasznosítás is, azonban ez az ágazat még gyerekcipőben jár és koránt sincs annyi gazdasági erő benne, mint amennyi majd várhatóan lesz.⁶³

Lítium-nikkel-mangán-kobalt (NMC)	Lítium-titanát (LTO)
nagy távolság megtétele	rövid távolság megtétele
több órás töltés	gyorstöltés
ciklusok száma: 2000	ciklusok száma: 7000

Két gyakori akkumulátor alaptulajdonságai⁶⁴

Gyakran billenti a mérleg nyelvét az e-buszkok felé az az érv, hogy a trolibuszokkal ellentétben nem kell felsővezeték-hálózatot kiépíteni, ezáltal rövidtávon olcsóbb beruházás. Ebben van némi igazság, ám szükséges megjegyezni, hogy az e-buszkok fogadása előtt is komoly infrastruktúra kiépítésére van szükség a végállomásokon vagy a garázsban helyet kapó töltőállomások felállításával.

⁶¹ Chordia, M., Nordelöf, A., Ellingsen, L. (2021).

⁶² Bitter T., Ruzsányi T. (2019).

⁶³ Az akkumulátor-újrahasznosítás jövőbeni lehetőségeire területi okok miatt nem kívánok részletesen kitérni.

⁶⁴ Bitter T., Ruzsányi T. (2019).

További érv, hogy egy e-busz akár többszáz kilométert is tud menni egyhuzamban bármerre, ami teljes mértékben igaz. Azonban a nagyméretű beépített akkumulátor velejárója, hogy hatalmas lesz a jármű önsúlya, ezáltal óriási plusz nyomás nehezedik az útburkolatra és hamarabb kezdenek el úthibák jelentkezni. Egy jól felszerelt e-busznak csupán az akkumulátora 2-3 tonnát nyomhat, míg a trolibusz kisebb méretű aksija 900 és 1100 kg⁶⁵ között mozog – természetesen függve attól, hogy szóló vagy csuklós konstrukcióról van szó.

Az IMC-rendszer, azaz a modern trolibuszok ütőkártyája

A trolibuszok újbóli térnyerése egyáltalán nem véletlen, ugyanis a közelmúltban tökéletesedő IMC-technológiának (In Motion Charging – mozgás közbeni töltés) köszönhetően már nem okoz gondot egy rövid áramszünet, egy útlezárás, amit nagy ívben ki kell kerülni, illetve maguk a vonalak is sokkal hosszabbá válhatnak anélkül, hogy akár egy deka felsővezetékkel felhúznánk újonnan – a jármű ugyanis nincs a felsővezetékre utalva, hanem önjáró üzemmódban is képes közlekedni.⁶⁶

Az IMC-hajtás lényege, hogy a trolibuszok mozgás közben töltik akkumulátoraikat a felsővezetékes hálózaton keresztül. Ennek eredményeképp elég, hogy a vonal 20%-án legyen felsővezeték, a többit képesek önjáró üzemmódban megtenni, ami hatalmas rugalmasságot jelent. További előny, hogy mivel a járművek menet közben töltenek, ezért nem kell külön töltési szünetet tartaniuk az elektromos buszokkal szemben. Ami pedig talán a legfontosabb, hogy ehhez a hajtáshoz elég kisebb méretű – a városi trolis esetében jellemzően LTO-kémiájú – akkumulátor, mivel összességében rövidebb távot kell megtenniük a járműveknek önjáró üzemmódban, mint egy átlagos elektromos busznak. Ezáltal sokkal kisebb súllyal nehezedik az IMC-rendszer környezetünk eltartó-képességére.

⁶⁵ Ez egy átlagos akkumulátor, ami 10-20 km önjárást ad egyhuzamban lehetőséget (Bitter T., Ruzsányi T., 2019).

⁶⁶ Jakab L., Németh Z. Á. (2011).

*Solaris–Skoda-trolibusz Budapesten, 2024 novemberében
(saját fotó)*

Gazdasági lehetőség Magyarország számára

Európában a kereslet a trolibuszokra az utóbbi években drasztikusan megnőtt. Ennek egyik oka a már említett új vonalak létrehozása (ld. Prága), a másik pedig, hogy az EU egyre több anyagi támogatást biztosít korszerű, gazdaságosabb járművek beszerzésére, így olyan területeken is lehetővé válik a régiek selejtezése, ahol esetleg önerőből nem lennének képesek rá. A piacot viszont leginkább a lengyel *Solaris* és a cseh *Skoda–SOR*-duó uralja. Az utóbbi időben a török *Bozankaya* is próbálkozik Közép-Európa felé terjeszkedni, illetve a budapesti 160 darabos tenderre⁶⁷ beadta pályázatát az *Ikarus* is a kínai *Yutong*gal együttműködve, de még így is maradnak tátongó lyukak az európai piacon.⁶⁸

Figyelemre méltó a *Ganz Transelektro Közlekedési Rt.* tevékenysége az ezredforduló utáni első években. 2001 és 2005 között elnyerték a Róma, Landskrona, Tallinn és Budapest által önjárásra is képes trolibuszokra kiírt tendereket. Mind a négy esetben a járművek villamos berendezését a Ganz, míg karosszériáját a lengyel *Solaris* gyártotta.⁶⁹ Ez tehát teljesen más munkafelosztás, mint amikor az *Ikarus* adja a karosszériát a *BYD* e-buszaihoz (vagy a *Yutong* esetleges trolibuszaihoz). Az *Ikarus* többre hivatott, minthogy gyakorlatilag egy magyarországi összeszerelő-üzemként funkcionáljon.

⁶⁷ A főváros még 2023-ban kiírt egy pályázatot 160 db új trolibusz beszerzésére. A beszerzés részvételi szakasza azóta már lezárult, jelenleg az ajánlattételi szakasz zajlik.

⁶⁸ Nyugat-Európa piacán továbbá a svájci *Hess* jelentős.

⁶⁹ Jakab L., Németh Z. Á. (2011).

Meggyőződésem, hogyha akár az Ikarus, akár a Ganz, akár egy harmadik cég megpróbálna önálló lábra állni (vagy legalábbis hasonló konstrukcióban együttműködni valamelyik közép-európai gyártóval, ahogy a Ganz tette az évezred elején), könnyedén találna megrendelésre az „éhes”, európai piacon. Az Ikarus- és a Ganz-név még mindig jól cseng.

Jelentős potenciál rejlik a különböző okokból félreállított, ám viszonylag jó vázállapotú autóbuszok trolibuszá váló átalakításában. Budapesten például 2016-ban forgalomba állt két darab Ikarus 412-es típusú, alacsonypadlós autóbusból átalakított trolibusz. Az átalakított trolibuszok akkori egységára 94 millió Ft volt, míg, ha újonnan szereztek volna be járművet, akkor annak ára 120-130 millió Ft-ra rúgott volna, tehát 30%-kal olcsóbban jutottak korszerű, alacsonypadlós trolibuszhoz. Ezt a módszert Budapesten, Szegeden és Debrecenben is lehetne alkalmazni gazdaságosan, egy hazai cég által.

Ikarus 263 típusú autóbusból átalakított trolibusz Budapesten, 2022 júliusában. Ez csupán kísérleti jármű, a BKV állományában tanulójáratként teljesít azóta is szolgáltatást (saját fotó)

Összegzés

Nem lehet feketén-fehéren hozzáállni a dolgokhoz. Nem lehet féktelenül csak az e-buszt, és nem lehet féktelenül csak a trolibuszt preferálni, ahogy felesleges egyik napról a másikra az összes belső égésű járművet kiváltani (legyen szó akár autóbusról, akár személygépkocsiról), főleg akkor, ha EURO VI-os⁷⁰ motorról van szó, ami azért már jóval barátságosabb, mint elődei voltak.

⁷⁰ Az EURO VI-os motorok a legszigorúbb EU-s szabványoknak megfelelő belsőégésű motorok, melyeket a 2010-es évek közepén vezettek be.

Ugyanakkor tartok az akkumulátoroknak a természetre és a társadalmunkra gyakorolt káros hatásaitól, amiket igazából még csak ezután fogunk megismerni, hiszen nemrégiben kezdtük el nagyszámban alkalmazni őket. Ez nem ijesztgetés, hanem a számok világosan mutatják, hogy a helyzet koránt sem olyan rózsás, mint amennyire gondolnánk. A jövőben olyan tömegközlekedési eszközöket kell preferálnunk, amik egyszerre képesek a lehető legkevesebb károsanyagot kibocsátani és a legkevesebb akkumulátort tartalmazni, miközben a szolgáltatás minősége nem romlik. Ez gyakorlatilag csapdahelyzet és nem létezik tökéletes megoldás, ám úgy gondolom, hogy – és fontos kihangsúlyozni, hogy a tudomány jelen állása szerint – az IMC-hajtású trolibuszok tudnak a leginkább eleget tenni ezeknek a kritériumoknak.

Szorgalmaznám a trolitechnológia alkalmazását akár helyközi járatokon is (a városokon kívül önjáró üzemmódban), ezzel újabb vidéki magyar városokat bevonva, legyen szó Miskolcra⁷¹, Pécsről, Győrről vagy éppen Nyíregyházáról. Bízom benne, hogy Európában is folytatódik majd az örömteli tendencia, vagyis a trolibuszok reneszánsza.

De mindennek kulcsa a közösségi közlekedésre való áttérés, melyről ugyan nem beszéltem részletesen a dolgozatomban, ám ez az alapja mindannak, amit felvázoltam. Lehet, hogy kényelmes, lehet, hogy a társadalmi státuszt szimbolizálja, viszont akkor is meg kell értenünk: **túlságosan nagy luxus az, hogy egy személyautóban a legtöbbször egyszerre egy ember ül, illetve az, hogy mindenhová autóval megyünk.** Napi szinten nem engedhetünk meg magunknak ekkora luxust, hanem igenis igénybe kell venni a közösségi közlekedést. A közösségi közlekedés azonban csak akkor tud versenyképessé válni, ha megbízható, környezetbarát járművek teljesítenek szolgálatot a jól felszerelt hálózaton.

Felhasznált irodalom

Bitter, T., Ruzsányi, T. (2019): Skoda elektromos járművek. Konferenciaelőadás, „40 éves a szegedi trolibusz közlekedés” konferencia, Szeged, 2019. április 29. <https://szkt.hu/wp-content/uploads/2019/05/Bitter-Tibor-Ruzs%C3%A1nyi-Tam%C3%A1s-%C5%A0KODA-ELECTRIC-J%C3%A1rm%C5%B1vek-2019.pdf>. 2024. 12. 07.

⁷¹ Miskolc eleve rendelkezik a szükséges egyenáramú hálózattal a városban közlekedő villamos miatt, úgyhogy oda felettébb célszerű és egyben egyszerű lenne trolibuszt telepíteni.

Chordia, M., Nordelöf, A., Ellingsen, L. (2021): Environmental life cycle implications of upscaling lithium-ion battery production. *International Journal of Life Cycle Assessment* 26, 2024–2039. <https://doi.org/10.1007/s11367-021-01976-0>. 2024. 12. 07.

Jakab, L., Nagy, Zs. L. (2011): *Szerbusz Trolibusz. Jászöveg Műhely Kiadó, Budapest.*

Jakab, L., Németh, Z. Á. (2011): 75 év az áramszedők alatt – A fővárosi trolibusz közlekedés 75 éves története. BKV Zrt., Budapest.

Schulek, T. (2024): Trolibuszfejlesztés 2030-ig és azon túl Budapesten. Előadás, „BKK Mobilitásfejlesztés”, Balatonfenyves, 2024. szeptember 4. <https://ktenet.hu/wp-content/uploads/2024/01/Schulek-Tibor-eloadasa.pdf>. 2024. 12. 15.

GAZDASÁGTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

I. helyezett

Szegő Petra

Kollégisták zsebpénz és pénzkezelése

10. évfolyam, Irinyi János Református Oktatási Központ
Kazincbarcika, felkészítő tanár: Demeterné Mérai Mária

Az Irinyi János Református Oktatási Központ kollégium egyik tagja vagyok. Tavaly csatlakoztam ehhez a közösséghez és úgymond egyik napról a másikra kellett megtanulnom, hogyan osszam be a pénzem, hogyan gondoskodjak magamról. Érdekelni kezdett, hogy más kollégista társam, szobatársam, hogyan gazdálkodik, neki mennyire jelent ez gondot.

Nézzük meg, hogy mit jelent a pénzkezelés illetve a vagyon fogalma.

A pénzkezelés a gazdaság területén az a folyamat, amely során az egyének, vállalkozások vagy intézmények hatékonyan kezelik a rendelkezésükre álló pénzeszközöket. A pénzkezelés magában foglalja a pénzbevételek, pénzkidadások és pénzmozgások tervezését, irányítását és ellenőrzését annak érdekében, hogy a pénzeszközök optimális módon kerüljenek felhasználásra.⁷²

Vagyonnak nevezzük A vagyon egy jogalany (természetes vagy jogi személy) pénzben meghatározható javainak összessége. A vagyonba tartozik tehát az adott személy minden dologi és kötelmi jogi jogviszonya, amelyből csak a nem vagyoni jellegű jogok vannak kizárva.⁷³

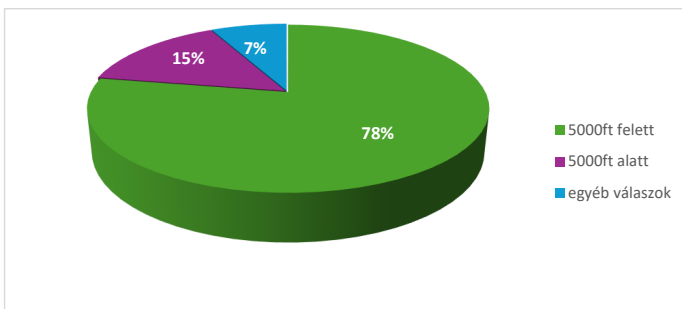
Nézzük a kollégiumi körülményeket: a 36 főből 17db lány és 19db fiú lakik a diákotthonban, a tanulok nagyon távol laknak Kazincbarcikától, például Tornanádaska, Aggteleken sőt még Pest mellől is van egy kollégista társam, én Szalonnáról járok be ebbe az intézménybe. Hetente kötelező hazajárás van, tehát az alapvetően felszerelt konyhát maximálisan kihasználjuk, de például a mosásra nincs lehetőség.

⁷² * Pénzkezelés (Gazdaság) - Gazdaság Lexikon

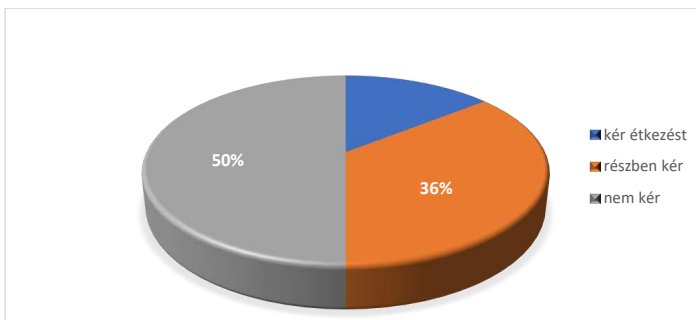
⁷³ Vagyon – Wikipédia

14-21 évesek élnek a kollégiumban, vannak, akik 6. évüket töltik itt, valaki már a 7.évet, ők már rutinosak, a kollégium munkarendjében, használatában, a pénzük beosztásában.

Hogy a kérdésemre: „A többiek hogy gazdálkodnak?” választ kapjak, csináltam egy kérdőívet és kértem, hogy névtelenül töltsék ki. adtak választ.

Egyik kérdésem az volt, hogy mennyi zsebpénzt hoznak 1 hétre, mert ebből lehet következtetni arra, mennyi a havi elköltött zsebpénzüik. Többféle választ kaptam, de legtöbb esetben 5.000Ft és 15.000Ft környékén hoznak. Vannak, akik többet hoznak és vannak, akik ettől az összegtől kevesebbet, de akadnak olyanok is, akik nem 1 hétre hoznak egyszerre magukkal, hanem 1 hónapra és úgy osztják be maguknak.

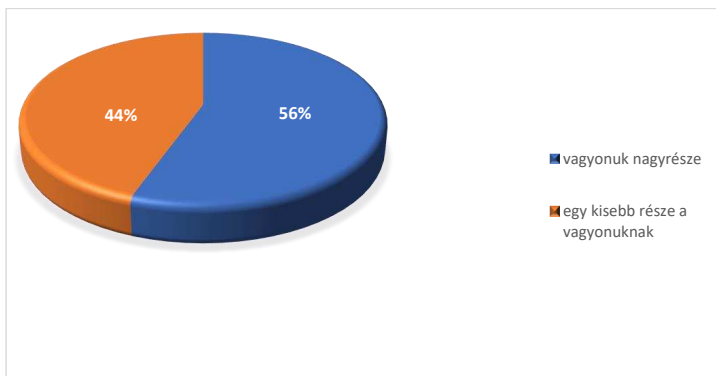
Azt is megkérdeztem tőlük, hogy mennyi menzai ételt, szolgáltatást rendelnek.

Azért kérdeztem ezt, mert ezzel is lehet takarékoskodni a

pénzköltésben, ugyanis a kollégistáknak reggeli, ebéd és vacsora jár, a vacsora csak hétfőtől csütörtökig van, de a reggelit és ebédet hétfőtől péntekig lehet kapni. Változó válaszokat kaptam. A kollégisták kisebb része veszi ezt igénybe, én magam sem, mert nem érzem úgy, hogy megérné, mert sok ételt nem ennék meg ezért pénzkidobásnak tartom.

Akik ezt igénybe veszik vagy csak reggelit és vacsorát kérnek, vagy csak ebédet, a sportolók igénylik mind a három étkezést, mert azt az egyesületük fizeti nekik. Azt tapasztalom, hogy sokan hoznak otthonról kész ételt, amit aztán a héten melegítenek.

Kérdeztem tőlük azt is, hogy hogyan takarékoskodnak a pénzüikkel, sokan az akciós termékeket veszik, vannak akik lemondanak az édességről, vannak akik csak a legfontosabb dolgokat veszik meg, olyanok is akadnak, akik meg sehogy. Én úgy szoktam, hogy otthonról hozok olyan élelmiszert, amiről tudom, hogy kellenek a kollégiumban, vagy készételt hozok, és így a hét első két napjára van meleg étel. Ha van rá időm főzök magamnak itt a kollégiumi konyhában, persze ezt a többiekkel együtt szoktuk tenni.

Az iskolai büfében is szoktak költekezni, vannak akik a napi ételüket ott veszik meg, vannak, akik csak ha hirtelen nasit szeretnének, akkor mennek a büfébe, én is csak olyankor megyek oda vásárolni, mert egyébként drágának tartom.

A következő kérdésem az volt, hogy mennyit költenek havi szinten utazásra, erre a kérdésre a legtöbb válasz a diák vármegyei bérlet volt melynek összege 945 forint, de egyesek országos bérletet vesznek inkább, ami 1890Ft.

Azt is megkérdeztem tőlük, hogy az ösztöndíjukat felhasználják-e a heti saját költségeikre. Szeretném elmondani, hogy az ösztöndíj nálunk azt jelenti, hogy akik az Irinyi technikumba jár az 9.osztálytól kezdve- most már az összes szakon - ösztöndíjat kap, 9-10.osztálytól 8.000ft-ot, 11.osztálytól az előző évvégi átlagtól függ, hogy mennyit kap az adott illető, ez úgy van beosztva, hogy 2-2,99-es átlagig 8.000ft van, 3-3,99-es átlagnál már 25.000ft-ot lehet kapni, 4-4,49-es átlagnál 42.000ft-ot és 4,5-5-ös átlagnál 59.000ft-ot lehet kapni, szóval nagyon megéri nálunk sokat tanulni. Ezt a pénzt nem kézpénzben, hanem utalással juttatják el hozzánk havonta, mindenkinek nyitnia kellett egy számlát. A mi iskolánknál 6db szakra lehet jelentkezni: gazdálkodás és menedzsment, elektronika és elektrotechnika, informatika, sport, vegyészet és pedagógia. A pedagógia tagozat volt a legutolsó, amely technikumnak számít 2023/2024-es tanévtől kezdve. A legtöbben, amikor ennek a használatára rákérdeztem, azt válaszolták, hogy ők nem használják fel a héten, inkább félre rakják vagy rendeléssel költik el.

Összegzés:

Az idősebbek kollégisták tapasztaltabbak, jobban beosztják a pénzük, olyanra nem költenek amit tudnak, hogy úgysem használnak fel, például a menzai étkezés, bár gyakran előfordul, hogy betegség vagy más távollét miatt akár hetekig nem mondják le az étkezést, amit azonban ki kell fizetni. Én ebből azt a következtetést vonom le, hogy valószínűleg a családban otthon nem beszélik meg a háztartási pénzek elosztását. A mi családjunkban az a jellemző, hogy részletesen megbeszéljük a kiadásainkat és a bevételeinket. Az ösztöndíjjal amit kapunk a többség maga rendelkezik nem folyik be a háztartási havi keretbe. Számításaim alapján, átlagosan a minimum az 21.000ft 1 hónapra, amit egy gyerek elhasznál.

II. helyezett

Mogyorósi Panna Kincső

A sikeres vállalkozás titka

**11. évfolyam, Szent István Katolikus Technikum és Gimnázium,
felkészítő tanár: Pandák Katalin**

A vállalkozó egy olyan személy, aki kockázatvállalás mellett valamilyen gazdasági tevékenységet folytat. A vállalkozás elindítása előtt számos kérdést kell megválaszolni a leendő vállalkozóknak. Mivel a vállalkozás sikere döntően a jellemünktől és képességeinktől függ, ezért hinnünk kell a vállalkozás sikerében. Olyan személy nem alkalmas üzleti tevékenység kialakítására, aki úgy gondolja, hogy saját döntéseinek kevés kihatása van az események alakulására. Fontos az a szempont is, hogy a vállalkozó mit szeretne elérni. Ezért érdemes célokat kitűzni, hogy mit is akarunk. Miután a motivációk és célkitűzés listája összeállt, érdemes azt is átgondolni és megítélni, hogy azok mennyire reálisak. Tehát elmondhatjuk, hogy az önelemzés fontos része, az a kérdés, hogy a célkitűzések mennyire felelnek meg a realitásnak.

A vállalkozás elindítása előtt érdemes mérlegelni, hogy miért lesz a vállalkozásnak sikere vagy kudarca. A hagyományos nézet szerint, három olyan kritérium van melynek eleget téve a vállalkozás nagy valószínűséggel sikeres lesz.

1. A vállalkozásban érdekelt személyek értékeljék munkájuk erősségeit illetve gyengeségeit. Ez vonatkozhat egyéni vállalkozásokra, nagyobb méretű vállalkozások esetén pedig a vezetőség többi tagjára is. Tehát, a csoport legyen kiegyensúlyozott és rendelkezzen a szükséges képességekkel, ez a legfontosabb szempont.
2. A vállalkozás és annak piaca növelhető legyen, és a vállalkozó legyen tisztába a lehetőségeivel.
3. A finanszírozási lehetőséget fedezzék a tőkeigényt, főleg a vállalkozás indulásakor.⁷⁴

Nem lesz sikeres, ha a tevékenység, és a vállalkozás működése nem felel meg a fent említett kritériumoknak. De a kudarcnak számos oka lehet, például ha a vállalkozó:

⁷⁴ Sarah Williams- Hevesi Zsuzsanna: *Kisvállalkozói kézikönyv*, 1995.

- túlbecsüli az értékesítési lehetőségeket
- alábecsüli a költségeket
- túl nagy készletet tart, túl sok időt ad az ügyfeleknek a fizetésre, vagy túl hamar fizeti ki a szállítót, ezzel elveszti a pénz feletti ellenőrzést
- nem sikerül felférnie a piacot, mert nem végez megfelelő piackutatást
- fölösleges kockázatokat vállal
- túl alacsony árakat határoz meg
- vagy a(z) eladás, piackutatás, pénzügyek, termelés és műszaki ismeretek területén nincs megfelelő képessége.

A saját vállalkozás sikeres működtetése nem feltételezi, hogy minden területen szakértőnek kell lenni, de meg kell érteni a szempontok fontosságát, a vállalkozás megfelelő kézbentartásának érdekében.⁷⁵

Nem csak meglévő ismertekre és készségekre lehet vállalkozást indítani. Lehet választani olyan piacok felkutatását is, amelyben valamilyen kihasználható alkalom vagy lehetőség van. Ilyen lehet például egy olyan piac, amely növekszik, vagy már nagy; egy olyan, amely már nem hatékony vagy elavult vállalkozások szolgálják ki vagy egy olyan, amelyen a fogyasztók elsősorban nem az árak nagysága alapján választanak a termékek közül. A gyakorlatban kevés az esély az ilyen piac felkutatására, és ha ez mégis sikerül erre más vállalkozás is rájöhet, így kieleződik a verseny a vállalkozások közt. A versenytársaktól viszont nem szabad megijedni, mert a jelenlétük bizonyítja, hogy érdemes az adott területen vállalkozni.

Az ötlet meghatározás szakaszában nem szükséges egyetlen ötlet mellett elköteleződni, lehet kettőre vagy többre is összpontosítani. Akár egy vagy több ötletről is van szó, fontos azok felvázolása is. A rövid vázlatban meg kell határozni

- a terméket vagy szolgáltatást
- azt, hogy miért adható el
- a megcélzott piacot
- a körülbelüli árat
- az eladás formáját (üzletekben, online, árusok által stb.)
- ha termékről van szó, kik hol, hogyan állítják elő

⁷⁵ Sarah Williams- Hevesi Zsuzsanna: *Kisvállalkozói kézikönyv*, 1995.

- az előállítás várható költségei⁷⁶

Az ötletek nyers jellemzése után, a részletes becslés és számítás szakaszában így már könnyen ki lehet választani a legjobban megfelelő ötletet. A továbbiakban arra kell összpontosítani, hogy ezt az ötletet üzleti tervvé lehessen továbbfejleszteni.

Az ötlet kiválasztásában még segítséget nyújthat a leendő vállalkozóknak a fenti ábra, mivel ennek használatával meg lehet találni azt az irányt, amelyen a vállalkozást indítani szeretné, és megtalálhatja a számára legmegfelelőbb célt, amelyben a vállalkozást folytatni szeretné.

A mai felgyorsult, digitális világban nagyon fontos a folyamatos fejlődés egy sikeres vállalkozás elérése érdekében. Ehhez a fejlődéshez hozzájárulhatnak olyan új, innovatív ötletek is, amellyel a vállalkozás lépést tud tartani a mai modern cégekkel szemben, és magasabb szintű hatékonyságot érhet el. A közkezdvelt Cápák között című üzleti reality show egyik üzletembere, Lakatos István szerint az innováció és a digitális megoldások nem jelentenek egyet, véleménye szerint az innováció jóval több, mint digitális megoldás.

⁷⁶ Sarah Williams- Hevesi Zsuzsanna: Kisvállalkozói kézikönyv, 1995.

Szerinte, amikor innovatív digitális megoldásokról beszélünk, akkor legalább kétféle tevékenységet kell nézni. Az egyik a dolog hatékonyságára mutat rá, a másik pedig , hogy teljesen új dolgok előállnak e egy cég életében. Ezalatt azt kell érteni, hogy vagy a már meglévő dolgot csináljuk jobban, vagy teljesen másfajta tevékenységet csinálunk. Az innovatív digitális megoldások jellemzően a dolog hatékonyságát javítják. Minden szektorban van lehetőség digitális innovatív megoldásokra, és az a vezető, aki nem próbálkozik, folyamatosan fejlődést elérni az lemarad.

A vállalkozás indítása előtt érdemes megfontolni a vállalkozás jogi formáját is.

1. Az egyéni vállalkozó társak nélkül, önállóan folytatja vállalkozói tevékenységét. Emellett lehetősége van arra, hogy a vállalkozás folytatásához közreműködőket- alkalmazottakat vagy segítő családtagokat vegyen igénybe. Nem minden esetben szükséges hogy a vállalkozó legyen az, aki valamilyen üzletszerű tevékenységet folytat illetve tevékenységével jövedelemhez jut. Egyéni vállalkozást a törvény értelmében olyan belföldinek minősülő, természetes személy folytathat, aki saját nevére és kockázatára rendszeres, üzletszerű tevékenységet végez haszonszerzés céljából. További feltétel a cselekvőképesség. Minden 18. életévét betöltött magyar állampolgár cselekvőképesnek minősül, ha cselekvőképességét bírói ítélet nem zárta ki vagy korlátozta. Nem indíthat egyéni vállalkozást az,

- akit gazdasági, vagyon elleni vagy a közélet tisztaságát sértő bűncselekmény miatt jogerősen végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték
- akit egyéb szándékos bűncselekmény miatt egy évet meghaladó szabadságvesztésre ítélték
- akit valamely bírósági ítéletben ezen foglalkozástól eltiltottak
- aki gazdasági társaság korlátlanul felelős tagja

Egyéni vállalkozás keretében majdnem minden tevékenység folytatható, kivéve azokat, amelyeket törvények vagy jogszabályok külön az állam, állami szerv vagy állami gazdálkodó szervezet részére tartanak fent.

2. A gazdasági társaságokról szóló törvény a következő társaságok működését szabályozza:

- közkereseti társaság
- betéti társaság

- egyesülés
- közös vállalat
- korlátolt felelősségű társaság
- részvénytársaság

Minden gazdasági társaságra közösen jellemző fogalmi elemek az alábbiak:

- a) üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatása vagy annak elősegítése,
- b) a vállalkozáshoz szükséges vagyont a tagok közös rendelkezésre, közös használatba bocsájtják, azaz vagyoni hozzájárulással is részt vesznek a társaságban,
- c) a tagok közösen vállalnak kockázatot, amikor is a társaság nyeresége és vesztesége egyaránt a tagok között oszlik meg,
- d) saját cégnév alatt jogalanyiség, jogképesség, ami azt jelenti, hogy a tagjaitól elkülönülten magának a társaságnak is lehetnek jogai és kötelezettségei.

Mivel a törvény a társulási szabadság elvének alapján áll, fő szabályként gazdasági társaság tagja bármilyen jogalany lehet, vagyis jogi személyek, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok és természetes személyek egyaránt. De a törvényben van néhány korlátozás, így egyesülés és közös vállalat tagja csak jogi személy lehet. Fontos az is, hogy természetes személy egyidejűleg csak egy gazdasági társaság korlátlanul felelős tagja lehet. A társasági törvény azt is előírja, hogy gazdasági társaság alapításához legalább két tag szükséges. Gazdasági társaság alapításához társasági szerződés megkötése szükséges, amelynek meg kell felelnie a törvény által, előírt alaki és tartalmi követelményeknek.

A társasági szerződés néhány tartalmi követelménye például:

- a társaság cégneve és székhelye
- a tagok neve, (cége) és lakcíme (székhelye)
- a társaság tevékenységi köre
- a társaság vagyoni mértéke
- a rendelkezésre bocsátás formája és időpontja
- mindaz, amit a törvény az egyes társasági formáknál előírt.⁷⁷

Tehát, elmondható, hogy a vállalkozási siker titka sok tényezőtől is függ, de néhány kulcsfontosságú elemet kiemelhetünk:

⁷⁷ Sarah Williams- Hevesi Zsuzsanna: *Kisvállalkozói kézikönyv*, 1995.

- Fontos, hogy világos és elérhető célokat tűzzünk ki. Ezek segítenek irányt adni a vállalkozás fejlődésének.
- A piac alapos megértése elengedhetetlen. Ismerni kell a célcsoport igényeit, a versenytársakat és a piaci trendeket. Az új ötletek és megoldások keresése folyamatosan fontos. Az innováció segíthet kiemelkedni a versenytársak közül. A piac változásaira való gyors reagálás képessége kulcsfontosságú.
- A vállalkozóknak képesnek kell lenniük alkalmazkodni a körülményekhez.
- Kapcsolatok kiépítése más vállalkozókkal, szakemberekkel és potenciális ügyfelekkel segíthet új lehetőségekhez.
- A pénzügyi tervezés és a költségvetés kezelése elengedhetetlen a vállalkozás fenntarthatósága érdekében.
- A vállalkozói élet tele van kihívásokkal, ezért fontos, hogy ne adjuk fel könnyen, és tanuljunk a hibáinkból. Mindezek figyelembevételével és a megfelelő hozzáállással a vállalkozás sikeresebbé válhat.

Viszont a gazdálkodási tudatosság és a piac ismerete nem elég egy sikeres vállalkozás kiépítéséhez. Tehát mi is kell még a sikerhez? Fontos egy olyan vezető, aki hatékonyan tudja vezetni a vállalkozást, de milyen is egy jó vezető?

Egy sikeres vezetőnek számos fontos tulajdonsága van, amelyek hozzájárulnak a hatékony irányításhoz és a csapat motiválásához.

- A sikeres vezetők képesek világosan és hatékonyan kommunikálni a csapatukkal. Fontos, hogy érthetően megfogalmazzák az elvárásokat és visszajelzéseket adjanak. A vezetőknek gyakran gyorsan és határozottan kell döntéseket hozniuk. Ehhez fontos, hogy képesek legyenek mérlegelni a különböző lehetőségeket és következményeket.
- A jó vezető megérti és figyelembe veszi a csapattagok érzéseit és szükségleteit. Ez segít a bizalom kialakításában és a jó munkakapcsolatok fenntartásában.
- A sikeres vezetők képesek alkalmazkodni a változó körülményekhez és új kihívásokhoz. Ez különösen fontos a gyorsan változó üzleti környezetben.

- A vezetőknek világos célokat kell kitűzniük, és motiválniuk kell a csapatot ezek elérésére. A célok segítenek a fókuszálásban és az eredmények mérésében.
- A jó vezetők képesek inspirálni a csapatot, hogy a legjobbat hozzák ki magukból. Pozitív hozzáállásukkal és lelkesedésükkel motiválják a munkatársakat.
- A vezetőknek képesnek kell lenniük azonosítani és megoldani a felmerülő problémákat, legyenek azok technikai, emberi vagy stratégiai jellegűek.
- A sikeres vezetők vállalják a felelősséget a döntéseikért. Ez erősíti a hitelességüket és a csapat bizalmát.

Ezek a tulajdonságok segítenek abban, hogy a vezetők hatékonyan irányítsák a csapatukat, és elérjék a kitűzött célokat.

Így összességében, a sikeres vállalkozáshoz elengedhetetlen:

1. Jó üzleti ötlet: Az első lépés egy olyan ötlet kifejlesztése, amely megfelel a piaci igényeknek. Fontos, hogy az ötlet egyedi legyen, és valós problémákra kínáljon megoldást.
2. Piackutatás: Célpiac megismerése. Egy részletes piackutatást elkészítése, hogy megértsük a versenytársait, a potenciális vásárlók igényeit és a piaci trendeket.
3. Üzleti terv: Egy alapos üzleti tervet készítése, amely tartalmazza a célokat, a stratégiákat, a pénzügyi előrejelzéseket és a marketing tervet. Ez segít abban, hogy fókuszált maradjon a vállalkozó, és irányt mutasson a vállalkozás számára.
4. Finanszírozás: Győződjön meg arról, hogy elegendő forrással rendelkezik vállalkozó a vállalkozás elindításához és működtetéséhez. Ez lehet saját tőke, banki hitel, befektetők vagy támogatások.
5. Marketing és értékesítés: Alakítson ki hatékony marketing stratégiát, hogy elérje a potenciális vásárlókat. Használjon különböző csatornákat, mint például közösségi média, online hirdetések és hagyományos marketing.
6. Hálózatépítés: Építsen kapcsolatokat más vállalkozókkal, szakemberekkel és potenciális

ügyfelekkel. A networking segíthet új lehetőségekhez jutni és támogatást találni.

7. Rugalmasság: Legyen nyitott a változásokra, és készüljön fel arra, hogy alkalmazkodjon a piaci körülményekhez. A sikeres vállalkozók gyakran gyorsan reagálnak a kihívásokra és a lehetőségekre.
8. Folyamatos tanulás: Tartsa naprakészen a tudását a piaci trendekről, technológiai újításokról és a vállalkozás szempontjából releváns témákról. A folyamatos fejlődés elengedhetetlen.
9. Csapatépítés: Ha van egy csapat, válasszon olyan embereket, akik kiegészítik a képességeit és hozzájárulnak a vállalkozás sikeréhez. A jó csapatmunka kulcsfontosságú.
10. Kitartás: A vállalkozás indítása és fenntartása nem mindig könnyű. Fontos, hogy kitartó legyen, és ne adja fel a nehézségek ellenére sem.

Ezek a tényezők hozzájárulnak a vállalkozási sikerhez, de minden vállalkozás egyedi, így érdemes a saját célokhoz és körülményekhez igazítani ezeket a lépéseket.

FORRÁSOK:

- (Sarah Williams- Hevesi Zsuzsanna: Kisvállalkozói kézikönyv, 1995)

https://tevhitek helyett.blog.hu/2016/08/13/legy_te_is_cel-ember_alomszeru_elet_12_lepesben

<https://www.youtube.com/watch?v=urfsR8Iudns>

III. helyezett

Végh Bianka

KATA és az átalányadó összehasonlítása

Szent István Katolikus Technikum és Gimnázium, felkészítő

tanár: Fischinger Lászlóné

Mi az átalányadó?

Az átalányadózás kizárólag az egyéni vállalkozói tevékenység egészére választható. Az átalányadó egy olyan adózási forma, amelyben a vállalkozás az adót nem a tényleges jövedelem alapján számolja, hanem egy előre meghatározott, átalánként megállapított összeg szerint. A vállalkozás köteles nyilvántartást vezetni a tényleges bevételeiről és költségeiről, hanem egy előre meghatározott norma alapján fizet adót. Az átalányadó egyszerűsíti az adózást, mivel nem szükséges a részletes könyvelés és bonyolult adóbevallás. A már tevékenységet folytató egyéni vállalkozó az átalányadózás szabályainak alkalmazását a személyi jövedelemadó bevallásban jelentheti be a NAV-hoz.

Ki választhatja az átalányadózást?

A tevékenységét év közben kezdő egyéni vállalkozót is megilleti az átalányadózás választásának joga.

Az is dönthetett az átalányadózás mellett, aki 2022. augusztus 31-én a régi kata alanya és nem választhatja az új kata szerinti adózást vagy nem kívánja alkalmazni azt.

Meddig alkalmazható az átalányadózás?

Az átalányadózás szabályai addig alkalmazhatók, amíg az adóévben az egyéni vállalkozó vállalkozói bevétele

- az éves minimálbér tízszeresét, azaz a 32 millió Ft-ot (ez 2025-ben 34 millió Ft),

- a kiskereskedelmi tevékenységet végző egyéni vállalkozó bevétele az éves minimálbér ötvenszeresét, azaz a 160 millió forintot nem haladja meg (ez 2025-ben 174 millió Ft)

A tevékenységét év közben kezdő vagy megszüntető egyéni vállalkozó esetében a bevételi értékhatárokat időarányosan kell figyelembe venni

A tevékenységet folytató egyéni vállalkozó az átalányadózás következő adóévre történő megszüntetéséről az előző évre benyújtott személyijövedelemadó-bevallásban nyilatkozhat.

Megszűnik az átalányadózásra való jogosultság, ha az egyéni vállalkozó terhére a NAV számla- vagy nyugtaadási kötelezettség elmulasztásáért mulasztási bírságot állapított meg. Ilyenkor az átalányadózásra való jogosultság megszűnésének időpontja a határozat véglegessé válásának napja.

Ha az átalányadózó egyéni vállalkozó megszünteti az átalányadózást, vagy az arra való jogosultsága megszűnik, ismételten átalányadózást – a feltételek fennállása esetén is – csak akkor választhat, ha a megszűnés (megszüntetés) évére az azt követő 12 hónapra nem választhat.

Az átalányadó költséghányad:

A költséghányad lehet 40%, 80%, vagy 90%-os, ami azt jelenti, hogy 60%, 20% vagy 10%a jövedelem.

Nem minden jövedelem adóköteles:

A jogszabály mindenkori éves minimálbér felét mentesíti a jövedelemadó fizetési kötelezettség alól.

Átalányadó bevallása:

Az átalányadót alapvetően a hatályos SZJA törvény szabályozza, így az átalányadós jövedelem bevallást az éves szja bevallásban kell megtenni, az adóévet követő május 20-ig, SZJA bevallásban.

Az alkalmazható tevékenységek köre:

Átalányadóval azok a vállalkozók élhetnek, akik bizonyos tevékenységet végeznek, és megfelelnek a törvényi előírásoknak.

Milyen egyéb adókat kell még átalányadózó egyéni vállalkozóként fizetni?

A fentiek mellett egyéni vállalkozóként még egyéb fizetendő kötelezettségek is vannak:

- Iparüzési adót kell fizetni az illetékes önkormányzat számára.
- Egy másik évente fizetendő költség a kamarai hozzájárulást, amelyet a Kereskedelmi és Iparkamara részére kell megfizetni.
- Ha általános áfa körbe bejelentkezett (azaz 12 millió forintot meghaladó bevételed van) akkor havonta, negyedévente vagy évente áfa fizetési kötelezettség is van.
- TB járulék saját maga után
- SZOCHO saját maga után

Kiknek érdemes az átalányadót választaniuk?

- kisebb vállalkozások
- kézművesek, szolgáltatók, szabadúszók
- alacsony költségű vállalkozók
- kisvállalkozók, akik nem kívánnak bonyolult adminisztrációval foglalkozni

Összességében az átalányadó akkor a legjobb választás, ha egyszerűsíteni szeretnénk az adminisztrációt és az adózást, miközben viszonylag alacsony költséggel dolgozunk.

Mi a KATA (Kisadózó vállalkozások tételes adója)?

A kata, vagyis a kisadózó vállalkozások tételes adója, egy egyszerűsített adózási forma Magyarországon, amelyet elsősorban kisvállalkozók és egyéni vállalkozók vehetnek igénybe. Tételes adózási forma, amely azt jelenti, hogy a kisvállalkozások, egy fix havi összeget fizetnek adóként. A KATA havi tételes adója magában foglalja az összes adót és járulékot, így nem szükséges különböző adónemeket (SZJA, TBJ...) fizetniük. A KATA egy egyszerűsített, könnyen kezelhető adózási forma. Könnyen átlátható és alacsony adminisztrációs terhekkel jár.

Hogy válhat valaki katás vállalkozóvá?

Katás vállalkozóvá válni egyszerű folyamat. A kata bejelentést a NAV-nál kell megtenni, ahol a vállalkozó nyilatkozik arról, hogy ezt az adózási formát választja.

A tevékenységét év közben kezdő vállalkozás a kata választásának bejelentését a NAV-hoz a webes ügysegéden keresztül való bejelentkezéssel egyidejűleg teljesítheti.

A már működő adózók év közben is választhatják a katát az adat- és változásbejelentő nyomtatványon (T101E), ha a feltételeknek megfelelnek. Az adóalanyiság a választás bejelentését követő hónap első napjával jön létre.

Közterhek:

A katát jogszerűen választó kisadózó vállalkozások és kisadózók mentesülnek az alábbi közterhekkkel kapcsolatos kötelezettségek alól:

- a vállalkozói személyi jövedelemadó és vállalkozói osztáleykelet utáni adó vagy átalányadó megállapítása, bevallása és megfizetése;
- a személyi jövedelemadó és a járulékok megállapítása, bevallása és megfizetése;
- szociális hozzájárulási adó megfizetése.

Milyen egyéb adókat kell még KATA-ás egyéni vállalkozóként megfizetni?

- Iparűzési adót kell fizetni az illetékes önkormányzat számára.
- Egy másik évente fizetendő költség a kamarai hozzájárulás, amelyet a Kereskedelmi és Iparkamara részére kell megfizetni.
- Ha általános áfa körbe bejelentkezett (azaz 12 millió forintot meghaladó bevétele van) akkor havonta, negyedévente vagy évente áfa fizetési kötelezettség is van.

- Alkalmazottak után járulékot kell fizetni

A KATA rendszerében két típusú adó különböztethető meg:

- tételes adó (havi 50 ezer Ft tételes adót kell megfizetni)
- a kisadózó vállalkozót az éves bevételének összegétől függően terhelő 40 százalékos mértékű adó (40 százalékos különadót kell fizetnie a kisadózói bevételének a naptári évben elért összegéből a 18 millió forintos keretösszeget meghaladó része után)

A KATA adó fizetési határideje a tárgyhónapot követő hónap 12. napja.

Kiegészítő nyugdíj-megtakarítások támogatása

A kormányzat egyre nagyobb hangsúlyt fektet a nyugdíjcéltú megtakarítások ösztönzésére. Ez különösen fontos, mivel a KATA adója nem tartalmazza a nyugdíjjárulékot, tehát a KATA adót megfizetve nem biztosítja teljes mértékben a nyugdíjjogosultságot.

Összegezve tehát, a KATA egy vonzó adózási forma a kisvállalkozók és egyéni vállalkozók számára Magyarországon az egyszerűsége és alacsony költségei miatt sokan választják ezt az adózási formát. Azonban fontos figyelembe venni a lehetséges hátrányokat is és gondoskodni a megfelelő pénzügyi tervezésről. Katás vállalkozóvá válni könnyű és a szükséges adminisztrációs lépések gyorsan elvégezhetők, így a vállalkozók hamar élvezhetik az egyszerűsített adózás előnyeit és viszonylag hamar megkezdhetik a vállalkozói létet és a munkavégzést.

Az átalányadó és a KATA két népszerű adózási forma Magyarországon, különböző típusú vállalkozások számára. Az alábbiakban részletesen összehasonlítom őket, hogy átláthatóbb legyen, kinek melyik éri meg jobban.

Átalányadó és KATA összehasonlítása:

- Mind a kettőt egyéni vállalkozók választhatják.
- Bevételi nyilvántartást kötelező vezetni mind a kettőnek.

- A gazdaságban lévő bármely szereplőnek végezheti tevékenységét az átalányadózó, a KATA-ás viszont csak magánszemélyeknek.
- Az átalányadó választása évente egyszer a személyi jövedelemadó bevallásban történhet, míg a KATA-ra való áttérés gyorsabb, a döntést követő hónapra már váéasztható.

Felmerül a kérdés, hogy melyik a megfelelőbb választás, az a vállalkozás típusától, a bevételtől és a költségek struktúrájától függ.

Digitális adminisztráció

A NAV (Nemzeti Adó- és Vámhivatal) folyamatosan fejleszti digitális szolgáltatásait, így várhatóan még több adminisztratív feladatot lehet majd online intézni. Ez megkönnyíti a katas vállalkozók számára a bevallások és a bejelentések elkészítését, csökkentve az adminisztrációs terheket és az ezzel járó időráfordítást.

Ez a leírás összefoglalja az átalányadó és a KATA adózási rendszerek főbb jellemzőit, előnyeit, hátrányait, és bemutatja azokat a különbségeket és hasonlóságokat, amelyek alapján egy vállalkozó a számára legmegfelelőbb adózási formát választhatja.

Források:

<https://nav.gov.hu/ado/uj-kata/-a-kisadozo-vallalkozasok-teendoi-az-uj-kata-miatt>

<https://plantprotection.hu/a-katas-vallalkozasok-elonyei-es-hatranyai-2024-ben>

<https://adoklub.eu/atalanyado>

<https://www.onadozo.hu/hirek/fofoglalkozasu-atalanyadozo-egyeni-vallalkozo-jarulekfizetese-12320>

<https://wise.com/hu/blog/atalanyado>

DIGITÁLIS ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYOS SZEKCIÓ

I. helyezett

Kása Patrik

Élet a városban

10. évfolyam, Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum, felkészítő tanár: Molnárné Litványi Krisztina

Bevezetés

Az urbanizáció térhódítása az élővilág számára az egyik legjelentősebb kihívássá vált a 21. században. A városi területek kiterjedésével a természetes élőhelyek fokozatosan szűkülnek, ami számos állat- és növényfaj alkalmazkodási képességeit teszi próbára. Ez a folyamat nemcsak az élőlények populációdinamikáját befolyásolja, hanem közvetlen hatást gyakorol viselkedésükre, táplálkozási szokásaikra és szaporodási stratégiáikra is. A városi ökoszisztémák és a természetes élőhelyek közötti különbségek megértése kulcsfontosságú az élőlényközösségek megőrzéséhez és a fenntartható városfejlődés megvalósításához.

Egy különösen érdekes vizsgálati alany ebben a kontextusban az ászkarák (*Armadillidium vulgare*), amely mind a városi, mind az erdei környezetben széles körben elterjedt. Az eltérő élőhelyek különböző kihívásokat és lehetőségeket jelentenek számukra, ami viselkedésükben és túlélési stratégiáikban is megmutatkozik. A városi környezet például nagyobb kockázatokkal és gyakrabban változó ingerekkel jár, míg az erdő nyugodtabb, de források szempontjából kiszámíthatatlanabb környezetet kínál. Ezek a különbségek mérhetők viselkedési szinten, különösen új és ismeretlen helyzetekben.

A kutatásomban az ászkarákok viselkedési mintázatait vizsgálom városi és erdei környezetben. Egy problémamegoldó teszt segítségével megfigyelem, hogyan reagálnak az állatok, amikor egy zárt dobozban kell megtalálniuk a kijutás módját. A kísérlet célja, hogy felmérjem a különböző populációk bátorságát, kíváncsiságát és problémamegoldó képességét, valamint ezek összefüggéseit a környezeti tényezőkkel. Az eredmények segíthetnek jobban megérteni, milyen adaptációs különbségeket mutatnak az ászkarákok különböző élőhelyeken, és milyen hatással van rájuk a városiasodás. Ez hozzájárulhat a természetes élőhelyek megőrzésére irányuló jövőbeli stratégiák kidolgozásához.

Anyagok és módszerek

A kísérlethez két helyszínről gyűjtöttem ászkarákat. Az egyik csoport egy forgalmas városi parkból származott, míg a másik egy csendes erdőből, ahol alig találkoznak emberi tevékenységgel.

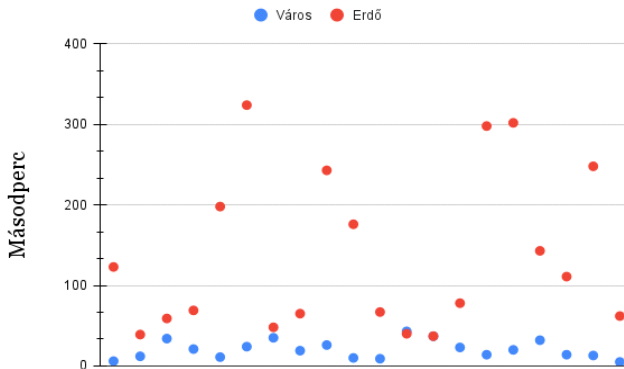
Mindkét csoportból tíz egyedet választottam, ügyelve arra, hogy hasonló méretűek legyenek. A kísérlethez egy sötét, saját magam

készített dobozt használtam, amelynek az egyik oldala nyitható volt. Az ászkarákokat a doboz sötét belsejébe helyeztem, majd lezártam.

Minden egyed esetében két percig hagytam, hogy alkalmazkodjanak a zárt térhez. Ezután kinyitottam a dobozt, és stopperrel mértem, hogy mennyi időbe telik, míg az ászkarák teljes testével elhagyja a dobozt. Ezt a folyamatot minden ászkarával kétszer ismételtam, hogy pontosabb átlagot kapjak. Közben megfigyeltem a viselkedésüket is: például mennyire mozgékonyak, milyen irányba indulnak, és mennyire reagálnak a dobozban lévő fényviszonyokra.

Eredmények

A kísérlet során jelentős különbségeket tapasztaltam a városi és az erdei ászkarákok viselkedésében. A városi ászkarákok átlagosan 15 másodperc alatt hagyták el a dobozt, míg az erdei ászkarákok esetében ez az idő 45 másodperc volt. A városi ászkarákok gyorsan és céltudatosan mozogtak, gyakran a világos irányba távoztak. Az erdei ászkarákok viszont óvatosabban viselkedtek, néha visszahúzódtak a doboz sötét részébe, mielőtt kiléptek volna.

Megbeszélés

A tapasztalt különbségek arra utalnak, hogy a városi ászkarákok jobban alkalmazkodtak a stresszes körülményekhez. Gyorsabb reakciójuk valószínűleg a városi élőhely által támasztott

kihívásokhoz – például zajhoz és emberi aktivitáshoz – köthető. Ezzel szemben az erdei ászkarákok viselkedése óvatosabb volt, ami azt mutatja, hogy a természetes élőhelyükön ritkábban találkoznak hirtelen változó körülményekkel.

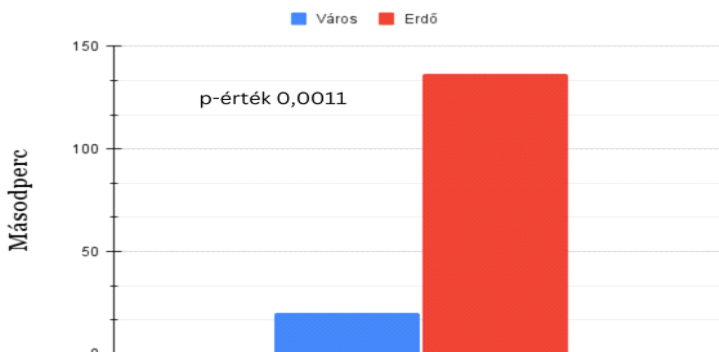
Az eredmények azt is sugallják, hogy a városi ászkarákok kevésbé kerülnek a fényt, mint erdei társaik, ami valószínűleg a mesterséges világításhoz való alkalmazkodás következménye. Az erdei ászkarákok ezzel szemben a sötét, rejtett helyeket részesítik előnyben, ami természetes élőhelyükön a ragadozók elkerülését szolgálja.

Következtetés

A nyitott doboz kísérlet eredményei egyértelműen megmutatták, hogy az ászkarákok viselkedése eltérő az élőhelyük szerint. A városi ászkarákok gyorsabb reakcióidőt mutattak, míg az erdei ászkarákok óvatosabbak voltak és tovább maradtak a dobozban. Ez jól tükrözi, hogy az élőhely milyen mértékben formálja a viselkedési stratégiákat. Ez a kísérlet betekintést nyújtott abba, hogyan hat a környezet az állatok viselkedésére, és remélem, hogy ez a módszer más fajok vizsgálatában is hasznos lehet.

P-érték és adatok

Ez a különbség statisztikai analízis során is megerősítést nyert, a p-érték 0,0011 lett. Ez az érték azt jelzi, hogy a két csoport között megfigyelt eltérés nem véletlenszerű, hanem nagy valószínűséggel valódi biológiai különbségre vezethető vissza. Az alacsony p-érték (0,05 alatti) azt támasztja alá, hogy az eredmények statisztikailag szignifikánsak.

A városi élőhelyek előnyei és kihívásai

A városi élőhelyek szerepe a természetes élőlényközösségek túlélése szempontjából rendkívül összetett, és egyszerre rejtnek magukban lehetőségeket és veszélyeket. Az urbanizáció egyértelműen átalakította az ökoszisztémákat, de kérdés, hogy ezek az átalakulások milyen hatással vannak a természetes élőlények túlélési esélyeire.

Egyrészt úgy gondolom, hogy a városok bizonyos értelemben menedéket nyújthatnak. A zöldterületek, parkok, városi tavak vagy akár az elhagyatott területek olyan helyek, ahol számos faj képes megtalálni az életfeltételeit. Ezek a városi ökoszisztémák olyan fajok számára lehetnek fontosak, amelyek a természetes élőhelyükön veszélyeztetettek. Gondoljunk csak arra, hogy egyes rovarok, madarak, vagy akár kistestű emlősök sikeresen alkalmazkodtak a városi környezethez, ahol új típusú táplálékforrásokat és menedékeket találtak.

Másrészt viszont felmerül bennem a kérdés, hogy ezek az élőhelyek mennyire fenntarthatóak hosszú távon. A városi környezet töredezettsége – például az utak és épületek által megszakított területek – komoly akadályt jelent a populációk szabad mozgásában. Ez nemcsak az egyedek túlélésére, hanem a genetikai sokféleség fenntartására is hatással van, ami kulcsfontosságú a fajok fennmaradása szempontjából. Emellett a városi élethez való

alkalmazkodás gyakran kedvez a generalista fajoknak (például galamboknak vagy patkányoknak), míg a specialista fajok – amelyek bizonyos feltételekhez kötöttek – kiszorulhatnak.

Érdekes gondolat az is, hogy a városi élőhelyek teljesen új viselkedési formákat alakítanak ki az állatokban. Például a városokban élő ászkarákok gyorsabban reagálnak a környezeti ingerekre, ami talán az emberi jelenléttel és a gyakori zavaró tényezőkkel magyarázható. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy az ilyen gyors adaptációk ára lehet a természetes viselkedésformák elvesztése.

Úgy gondolom, a legnagyobb kihívás az, hogy a városi élőhelyek mesterséges mivoltuk miatt nem biztos, hogy képesek hosszú távon támogatni a természetes élőlényközösségeket. A zaj, a szennyezés, a mesterséges világítás és a hőszigetelés mind olyan tényezők, amelyek nemcsak az állatok, hanem az egész ökoszisztéma egyensúlyát is felboríthatják.

Mindezek mellett mégis úgy vélem, hogy a városi élőhelyek kulcsfontosságúak lehetnek, ha megfelelően kezeljük őket. A zöld infrastruktúra fejlesztése – például több természetes élőhely létrehozása és a meglévők összekapcsolása – jelentősen hozzájárulhat ahhoz, hogy a városok ne csak az emberek számára legyenek élhetőek, hanem a természetes élőlények számára is. Ez nemcsak az élőlények túlélése miatt fontos, hanem azért is, mert az ember és a természet közötti kapcsolat fenntartása nélkülözhetetlen a hosszú távú fenntarthatóság érdekében.

Végül soron úgy látom, hogy a városi élőhelyek szerepe kettős: egyszerre adnak lehetőséget és jelentenek akadályt. Az, hogy ezek a területek mennyire válnak valódi menedékké, attól függ, hogyan alakítjuk őket, és mennyire tudjuk megérteni és tiszteltetni tartani a természet működését.

FELHASZNÁLT IRODALOM

VILISICS FERENC és HORNUNG ERZSÉBET: Újabb adatok Magyarország szárazföldi ászkarákfaunájához (Crustacea, Isopoda, Oniscidea), ÁLLATTANI KÖZLEMÉNYEK (2010) 95(1): 87–120.
<https://eletestudomany.hu/elohely-minosites-aszkarakkal-interju-hornung-erzsebettel/https://ng.24.hu/foto/onok-kuldtek/2022/10/01/aszkarak/>
<https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/2b9c9cfa-92cf-4401-8acf-f5738dbc0b47/content>

I. helyezett

Kusper Péter

A sors a robot kezében

**11. évfolyam, Andrássy György Katolikus Közgazdasági
Technikum, Gimnázium és Kollégium, felkészítő tanár: Tajtiné
Bondár Katalin**

A projekt fő célja az volt, hogy a LEGO robotot az oktatásban olyan módon használjuk fel, amely nem okoz nagy nehézséget a tanároknak, és nem hátráltatja az óra menetét. A felhasználási terület, amelyet végül megvalósítottunk (véletlenszerű diák kiválasztása), egyszerű és gyorsan beállítható bármilyen tanórán. A tanártól 2 adatot várunk: egy osztálylétszámot, illetve ha minden funkciót használni akar, akkor egy tanulói névsort is, amit például kiexportálhat a Kréta rendszerből. Ezek alapján végez a robot különböző véletlenszerű kiválasztásokat a diákok közül.

A program kifejezetten arra készült, hogy iskolánk két tantermében tudjuk használni: a természettudományos szaktanteremben és a testnevelés teremben, mert ezekben volt megfelelő tér a robotok használatára.

A program használata során 5 lehetőség közül lehet választani:

1. lehetőség:

A programrészlet a természettudományos szaktanteremben egy véletlenszerűen kiválasztott tanulóhoz megy a robot az asztalon és megáll.

2. lehetőség:

A programrészlet mindkét tanteremben használható, mert ebben nem mozog, hanem névsor alapján véletlenszerűen választ ki egy tanulót a robot, majd kimondja a nevét.

3. lehetőség:

A programrészlet a testnevelés teremben használható, ahol a diákok az alapkör körül állnak egyenletes távolságokra. A program véletlenszerűen két csoportra osztja a diákokat, amit a robot úgy jelez, hogy körben mindenki előtt megáll, és ha pittyeg, akkor az A csapatba kerül az adott diák, ha nem, akkor a B csapatba.

4. lehetőség:

A programrészlet szintén a testnevelés teremben használható, ahol a diákok az alapkör körül állnak egyenletes távolságokra. A

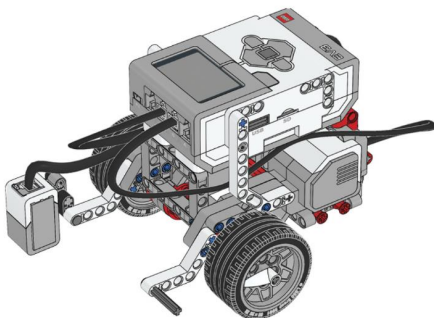
program 5 főt választ ki, amit a robot úgy jelez, hogy körbejár az osztály előtt az alapkörön, és az öt kiválasztott diák előtt megáll és pittyeg.

5. lehetőség:

A programrészlet szintén a testnevelés teremben használható, ahol a diákok az alapkör körül állnak egyenletes távolságokra. A program 1 főt választ ki, úgy, hogy a robot elindul körbe az osztály előtt az alapkörön, és a kiválasztott diák előtt megáll.

A használt robot

A robot, amit használtunk egy LEGO MINDSTORMS EV3 31313-as amit a Lego 2013-ban dobott piacra. A robot jelenlegi állapotban a Lego EV3 Robot Educator Driving base-hez lévő használati utasítás alapján van fölépítve egy extra ultrahangos szenzorral kiegészítve.

Kép a Lego robot használati utasításából

A programozási környezet

A tavalyi robotika szakkörön még a LEGO Mindstorms EV3 szoftvert használtuk, amely blokk alapú. Eleinte szépen átlátható volt, de a bonyolultabb programok esetén már nem fért ki a teljes kód a vászonra, valamint a változók és a listák használata is nagyon nehézkes. Ezért váltottunk a MicroPython-ra. Az átállás nem ment simán; fórumok, Reddit-bejegyzések hosszas böngészésére volt szükség, hogy az egy közel tízéves szoftver működéséhez szükséges eszközöket megtaláljuk, de végül sikerrel jártunk.

A megvalósítás tapasztalatai

A program öt alapfunkciójának eléréséhez egy ötágú elágazás adja meg a lehetőséget, amely a brick öt nyomógombjához lett kapcsolva:

```
while True:
    if Button.LEFT in EV3.buttons.pressed():
        # Paddon futás
    if Button.RIGHT in EV3.buttons.pressed():
        # Név kimondása
    if Button.UP in EV3.buttons.pressed():
        # A csapat B Csapat
    if Button.DOWN in EV3.buttons.pressed():
        # 5 fő kiválasztása
    if Button.CENTER in EV3.buttons.pressed():
        # egy ember kiválasztása
```

Az ötös elágazás forrás kódja

1. lehetőség:

A véletlenszerű diák sorsolása nem egy véletlenszerű szám kiválasztásával történik, hanem sort és oszlopot sorsolunk, és ez alapján halad a robot. A sorsolt oszlop határozza meg, hogy melyik asztalon fog haladni, majd azt, hogy az asztalon kanyarodik-e. A sor pedig azt adja meg, hogy a sorsolt oszlopban mennyire messzire menjen a robot, hogy a kiválasztott diák elé érkezzon. Nehézséget okozott, hogy a diákok két különálló asztal mellett ülnek ebben a tanteremben, amelyek között a robot nem tud átmenni, ezért a program indításakor megmondja, hogy melyik asztalon akar haladni, és az embernek arra az asztalra kell leraknia.

Robot használata természettudomány órán

2. lehetőség:

Miután felfedeztük a `say` függvény működését, ezzel a programmal volt a legkevesebb probléma. Előzetesen le kell tárolni a diákok nevét egy listában, majd a `random.randint` függvénnyel kisorsolt index fogja meghatározni, hogy melyik diák nevét fogja kimondani a robot.

```
if Button.RIGHT in EV3.buttons.pressed():
    EV3.speaker.say(névsor[random.randint(0, len(névsor)-1)])
    break
```

A 2. lehetőség forráskódja

3. lehetőség:

Ennél a programrésznél tapasztaltuk a problémát, hogy a MicroPython nem tartalmazza a `random.sample` függvényt. Ezért ezt magunknak kellett leprogramoznunk. A másik problémát az jelentette, hogy a robot pontosan a megfelelő körön haladjon. A matematikai számítások okozta nehézségen túl további probléma volt, hogy a tornaterem padlóján a robot többször is megcsúszott, és mindegyik megálláskor egy kicsit elmozdult, így egy teljes osztályon való végigfutás után akár 1 méteres eltérés is lehetett az eredeti körtől. Így a számításainkat a gyakorlatnak megfelelően korrigáltuk, amivel sikerült elég jó eredményeket kapni.

```

if Button.UP in EV3.buttons.pressed():
    osztaly = []
    for i in range(létszám):
        osztaly.append(i)
    csapat_a = []
    while len(csapat_a) < len(osztaly):
        x = random.randint(0, len(osztaly)-1)
        csapat_a.append(osztaly[x])
        osztaly.remove(osztaly[x])
    for i in range(létszám):
        robot.drive_time(250, 9, 1630)
        robot.stop(Stop.BRAKE)
        if i in csapat_a:
            EV3.speaker.beep(frequency=700, duration=100)
            wait(200)
        else:
            wait(200)
    break

```

A 3. lehetőség forráskódja

4. lehetőség:

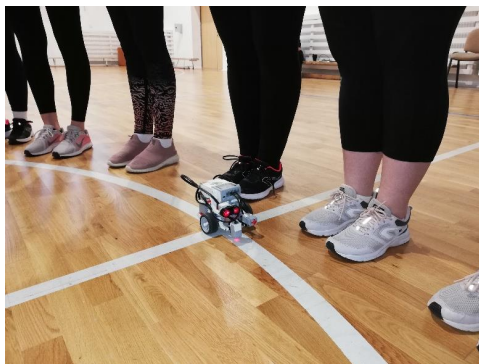
A 3. lehetőség programozása után már egyszerű volt, hiszen csak módosítani kellett úgy, hogy az A csapat létszáma 5 fő legyen.

Robot használata testnevelés órán

5. lehetőség:

Miután hosszas tesztelés árán sikerült elérni, hogy a robot pontosan az alapkörön tudjon haladni, már könnyű volt a megoldás, mert csak a `robot.drive_time` utasítás harmadik paraméterét kellett megfelelő arányban módosítani.

Robot használata testnevelés órán

Záró gondolatok

A projekt egész jól sikerült, a diáktársaim örültek, mikor bevittük a robotot az órákra. Első próbálkozásom volt a MicroPythonnal, ezért sok időt kellett tölteni a hibakereséssel, a minden lépés után felmerülő problémák kijavításával. De sikerült egy működő programot készíteni, amit akár egyszerűbben is lehet használni, mint például egy olyan weboldalt, amely kipörgeti, hogy ki felel. Bár az igaz, hogy egy nem informatika szakos tanárnak mindig segítségre lesz szüksége a program indításához.

A munka során a következő ötleteink támadtak a jövőre nézve: a robot vonalkövetéssel haladhatna az alapkörön, és esetleg ultrahang szenzor használatával lehetne pontosan meghatározni, hogy hol állnak a diákok.

A teljes forráskód

A program teljes forráskódja letölthető az alábbi linken:

Felhasznált irodalom

A lego robot használati utasítása:

<https://assets.education.lego.com/v3/assets/blt293eea581807678a/blt8b300493e30608e9/5f8801dfb8b59a77a945d13c/ev3-rem-color-sensor-down-driving-base.pdf?locale=en-us> 2023.09.30.

MicroPhyton telepítési útmutató: <https://le-www-live-s.legoedn.com/sc/media/files/ev3-micropython/ev3micropythonv100-71d3f28c59a1e766e92a59ff8500818e.pdf> 2024.03.10.

Bíró, C. and Göncziné, K.K. 2020. EV3 robotok programozása Python nyelven. Eszterházy Károly Egyetem, Eger.

II.helyezett

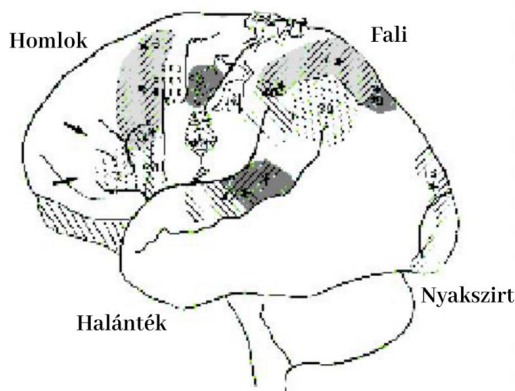
Dukát Borbála

A zene biológiai hatásai

**10. évfolyam, Veres Pálné Gimnázium, felkészítő tanár:
Zagyva-Sajgó Gréta**

A zene a hétköznapijainkban szinte minden ember életében fontos szerepet tölt be, legyen ez kikapcsolódás, inspiráció vagy mindennapi tevékenységek kísérete. Számomra is szerves része a zene napjaimnak, úgy, mint, a korosztályomban sokaknak. Rendszeresen látom a közlekedési eszközökön és utcán az embereket fülhallgatóval vagy fejhallgatóval közlekedni. Sokan tanuláshoz is zenét hallgatnak. Ez természetesen bennem is felvetette a kérdést: miért? Segíti őket a koncentrációban? Vagy könnyebbé teszi a feladatok elvégzését? A zene tényleg stimulálná az agyat? Emiatt tudná befolyásolni a hangulatunkat is? És gyógyításra is használható lenne? Ezekre a kérdésekre kerestem a választ, hogy megérthessem milyen hatással van a zene mindennapi életünkre.

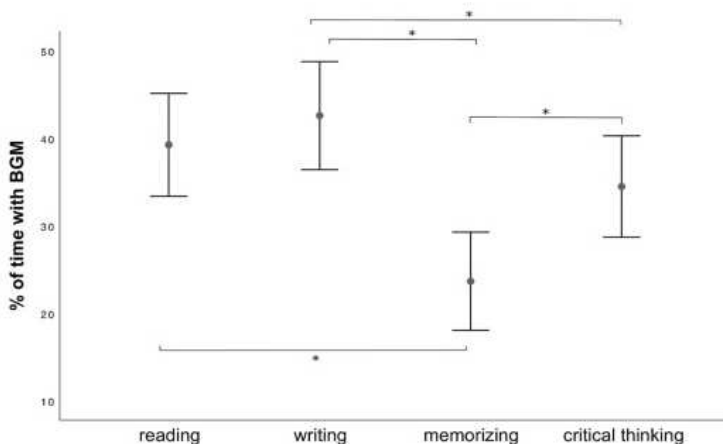
Egy kutatás szerint (Dr. Acsády, 2003), amikor zenélünk vagy zenét tanulunk, az agyunk olyan területei dolgoznak, amelyek részben hasonlítanak azokhoz a területekhez, amelyek a beszédért és nyelvért felelnek. Ez azért van, mert mindkét tevékenységhez fontos, hogy az agyunk különböző érzékelési információkat (például hangokat vagy képeket) átalakítson és összekapcsoljon. Azonban a zene és a beszéd nem teljesen ugyanazokat az agyrészeket használja. A kutatás azt is megállapította, hogy a fali lebeny, az agy egyik része, segít a látott (például. kottából olvasott) és hallott információk összekapcsolásában, valamint az irányított mozgásokban (például. hogy pontosan melyik billentyűt nyomjuk le egy zongorán). Ebből arra következtettek, hogy a zenéléshez az agy sok különböző és összetett részének együttműködése szükséges.

4. ábra: Az agy (Dr. Acsády, 2003)

Ugyan ebben a kutatásban vizsgálta Dr Acsády a zene által kiváltott érzelmek agyi aktivitását is. Két lehetőséget vetett fel. „Az egyik, hogy a pozitív zenei élmény magasrendű asszociációs agyi területeket aktivál, tehát a pozitív érzelmi komponens nem más, mint egy magas szintű alapvetően intellektuális jellegű információfeldolgozás és eltér a többi biológiai jellegű pozitív élménytől. A másik, hogy a zenei élményért az idegrendszeri öröm-, avagy jutalmazási központok a felelősek, mely arra utalna, hogy a zene mélyen bennünk élő pozitív megerősítő ingerként szolgálhat.” (Dr. Acsády, 2003) Végző soron, arra a következtetésre jutottak, hogy a zene biológiailag nem releváns inger, túlélésünkhöz nem szükséges, de mégis olyan területeket aktivál, amelyek szorosan kötődnek a fennmaradásunk biológiai élményei által aktivált

területekhez. (Dr. Acsády, 2003) Sokan hallgatnak zenét tanuláshoz, illetve más kötelezettségeik elvégzéséhez. A Spotify zenelejátszó alkalmazás statisztikái alapján egyre többen hallgatnak zenét. (Leu, 2024.) Goltz és Sadakata kutatásukban arra keresték a választ, hogy 4 megadott feladattípus, olvasás, írás, memorizálás, kritikus gondolkodás, mellé a résztvevők milyen gyakran hallgatnak zenét. Az eredmények azt mutatják, hogy olvasás és írás közben gyakrabban, viszont memorizálás közben kevésbé. A kutatás eredményei szerint összefüggés van a zenehallgatási szokások és a feladatok nehézsége között: az emberek általában kevesebb zenét

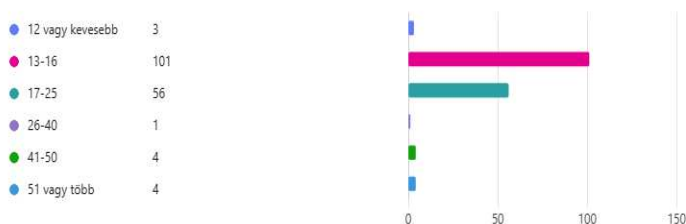

5. ábra: A háttérzene gyakorisága (Goltz & Sadakata, 2021)

hallgatnak, amikor nehezebb feladatokon dolgoznak, és többet, amikor könnyebb munkát végeznek. Emellett kiderült, hogy a fiatalabbak több háttérzenét használnak, mint az idősebb generációk, emellett a legtöbben a klasszikus vagy szöveg nélküli műfajokat részesítik előnyben. (Goltz & Sadakata, 2021)

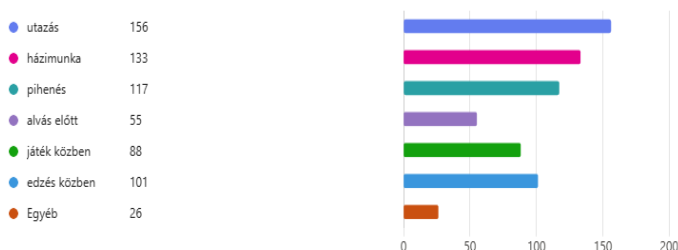
Az iskolai zenehallgatási szokások és tanulásra gyakorolt hatásuk megértése érdekében egy kérdőíves kutatást végeztem, amelyben az gimnáziumom 169 diákja és tanára vett részt. Ez az iskolapolgáraink körülbelül negyede. A legtöbb kitöltő (101) a 13-16 év közötti korosztályból került ki, de a 17-25 közöttiek is szép számban (56) vettek részt. Sajnos az idősebb korosztályból kevés

válaszadó volt (9), így nem tudtam reálisan összehasonlítani a korosztályok közötti adatokat.

6. ábra: Életkor

A kitöltők 84%-a minden nap hallgat zenét, elsősorban utazáshoz (23%), házimunkához (20%), de egyéb olyan tevékenységekhez is, mint például edzés, játék vagy zuhanyzás közben, sőt még alvás előtt is sokan hallgatnak zenét.

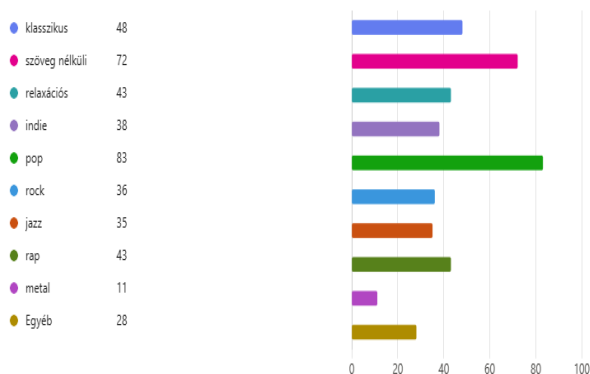

7. ábra: Tevékenységek zenehallgatással

A válaszadók jelentős része (89%) hallgatott már tanuláshoz zenét, 46% pedig mindig vagy rendszeresen hallgat. A már említett kutatásban (Goltz & Sadakata, 2021) megfigyelték, hogy a résztvevők nagy százaléka szerint a pop zene elvonja a figyelmüket és nem tudnak megfelelően koncentrálni, emiatt a szöveg nélküli és klasszikus darabokat részesítik előnyben. Ezzel szemben az én kutatásomban a legtöbb szavazatot kapott műfaj mégis a pop volt, de a szöveg nélküli zenék sem sokkal maradtak le.

Az én kérdőívem is azt támasztotta alá, hogy a kevesebb összpontosítást igénylő feladatoknál, mint például házi feladat

készítése vagy beadandó dolgozat írása közben többen hallgatnak zenét. Arra a kérdésre, hogy a zene javítja-e a koncentrációt vagy gyorsítja a feladatmegoldást, a válaszadók többsége, kicsit több, mint a felük, nemmel válaszolt. Felmerül azonban a kérdés: ha nem segíti a hatékonyságot, miért vonjuk el a figyelmünket tanulás vagy más kötelezettségeink során? Véleményem szerint ennek oka lehet a generációnk zene iránti szeretete, de az is lehet, hogy a mai középiskolásoknak nincs elég idejük magukkal foglalkozni a tanulás, illetve a különórák és egyéb kötelezettségek mellett, így csak ekkor tudják kiélni vágyaikat.

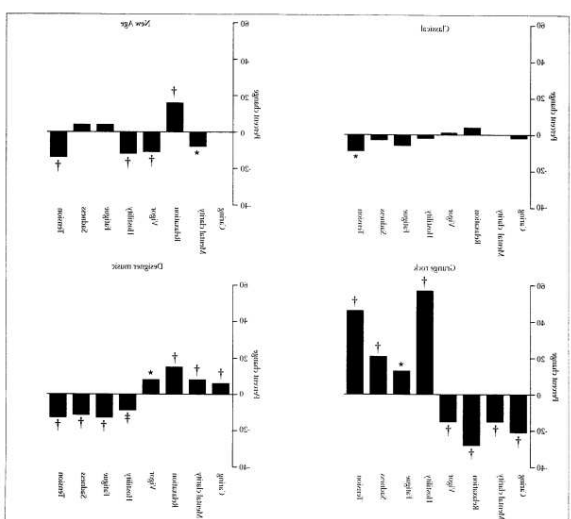

8. ábra: Zenei műfajok

Kíváncsi voltam arra is, hogy vajon van-e összefüggés a zenehallgatás és a lakóhely zajszintje között. Azt szerettem volna megtudni, hogy a település zajossága összefügg-e a zenehasználathoz. A kitöltők túlnyomó többsége a fővárosban lakik. Az eredmények alapján a zajszint átlaga 2,81 (1-csendes 5-nagyon zajos). A legtöbben úgy ítélték meg, hogy közepes zajszintben élnek mindennapjaikat.

Egy másik kutatás (McCarty, Barrios-Choplin, Atkinson, & Tomasino, 1998) a zenehallgatás hangulatbefolyásolását kutatta. A tanulmány 4 különböző zenetípus (grunge rock, klasszikus, New Age, designer) hatását vizsgálta. Kiemeli, hogy ezek a zenék hatással lehetnek a vegetatív idegrendszerre, ami olyan funkciókat irányít,

mint a légzés, szívritmus vagy az emésztés. A tanulmány azt is kimutatta, hogy a megfelelő zene a stresszt és szorongást csökkentheti, relaxációt idézhet elő, illetve a kognitív teljesítményt is fokozhatja. A lassú tempójú zenék nyugodtságot idézhetnek elő a szívverés és vérnyomás csökkentésével, ezzel szemben a gyors tempójú zenék izgalmat idéznek elő a szervezet stimulálásával. Ez a kutatás azzal a jelenséggel is foglalkozik, amikor a test fiziológiai folyamatai összekapcsolódnak a zene ritmusával. Ilyen például, amikor a szívverés összekapcsolódik a zene ütemével és jó közérzetet segít elő. A zene azon képességéről is szó esik, hogy konkrét érzelmi reakciót idézzon elő. Bizonyítékok vannak arra, hogy a zene képes javítani a hangulatot és általános érzelmi egészséget, valamint emlékeket kiváltani. Tehát a kutatás kiemeli a zene szerepét a stresszkezelés és érzelmi szabályozás befolyásolásában. (McCarty, Barrios-Choplin, Atkinson, & Tomasino, 1998)

9. ábra: Zene és ennek hatásai (McCarty, Barrios-Choplin, Atkinson, & Tomasino, 1998)

Fontosnak tartom bemutatni Dr. Szalai munkáját is, aki a ritmus szerepét vizsgálja orvosi szempontból. A rezgések, amik elektromos ritmusok, fontos szerepet töltenek be az érzelmek és a memória kezelésében is. A zene hanghullámokként érik el a fülünket,

ahol elektromos impulzusok lesznek belőlük. Ez az agyunkban érzelmi és memóriabeli motoros reakciókat vált ki. A ritmus a beszédfejlesztést, a mozgásképeség javulását és más neurológiai rendellenességeket (egyes esetekben az Alzheimer-kórt is) is segíthet javítani. Az orvostudományban egyes biológiai ciklusok megértésében is szerepe van. A különböző hullámok használata a gyógyításban, például a chohleáris implantátumok vagy a zenei tréningek révén, a hullámok segíthetik a hallás és beszédfejlesztést, más kezelések beszédértést és a memóriafunkciókat is segítik. A ritmus nemcsak a zenei képzésben, hanem az orvostudományban, betegkezelésben is fontossá vált. Különböző biológiai ritmusok (például sejtciklus) meghatározzák egészségünket, ezért az orvosi kezelések is ezen ritmusokra való tekintettel történnek. (Dr. Szalai, 2018)

Véleményem szerint kifejezetten nehéz témát választottam, hiszen sok szakcikk csak angol nyelven volt elérhető, emellett a téma kutatása is nehéz, mivel nem sok szakirodalom állt rendelkezésemre. Ezzel szemben így is sikerült sok kérésemre választ kapnom. Saját és más kutatásaival megtudtam, hogy a zene nem feltétlen segít a tanulásban, ez teljesen személyfüggő. A zene az agyunkban hasonlóan működik, mint a nyelvi funkciók, tehát, amikor zongorázom, akkor egy teljesen másik nyelven beszélek csak rezgésekkel. Kiderült, ha stresszes vagyok, vagy szorongok csak nyugodt, relaxációs zenét kell hallgatnom és az majd segít megnyugodnom. Emellett olyan dolgokat is megtudtam, minthogy a ritmussal való gyógyítással akár neurológiai betegségeket is kezelhetnek. Ezen tanulmányokból következtetve a zene egy univerzális gyógyszer, mint lélekben úgy testben is.

Idézett forrásmunkák

Curry, D. (2025.. 01. 06.). Forrás: Business of Apps:
<https://www.businessofapps.com/data/apple-music-statistics/>

Dr. Acsády, L. (2003). Forrás: Parlando Template:
<https://www.parlando.hu/Acsadi1.htm>

Dr. Szalai, G. (2018). Forrás: Real-eod: https://real-eod.mtak.hu/8429/1/79_Ritmus_2018_anket_BELIV_IMPRI_MATURA_FINAL_ONLINE.pdf

- Goltz, F., & Sadakata, M. (2021. október). Forrás: ScienceDirect:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0001691821001670#ac0005>
- Leu, P. (2024.. november 18.). *Statista*. Forrás:
<https://www.statista.com/statistics/367739/spotify-global-mau/>
- McCarty, R., Barrios-Choplin, B., Atkinson, M., & Tomasino, D. (1998). Forrás: Heartmath:
<https://www.heartmath.org/assets/uploads/2015/01/music-mood-effects.pdf>

III.helyezett

Kosztju Róbert

Pi titkai

10. évfolyam, Irinyi János Református Oktatási Központ,
felkészítő tanár: Demeterné Mária

Bevezetés

A matematika világában kevés dolog van, amely annyira lenyűgöző és titokzatos, mint a π (pi). Ez az irracionális szám mindenhol jelen van a mindennapi életünkben, még ha nem is mindig vesszük észre. Ha ránézel egy labdára, egy üveggolyóra, vagy bármilyen más kör alakú tárgyra, ott van π . De nemcsak a játékokban és szórakoztató eszközökben találkozhatsz vele, hanem a bútorokban, épületekben és számos egyéb hétköznapi tárgyban is.

Amikor először találkozunk π -vel az iskolában, gyakran alábecsüljük a jelentőségét. Csak egy egyszerű számnak tűnhet, amely azonosítja a kör területét. Ráadásul sokszor úgy tanuljuk meg, hogy egyszerűen kötelező a további számításokhoz, és nem ismerjük fel a valódi fontosságát a mindennapi életünkben. Azonban ahogy jobban megismerjük, rájövünk, hogy π sokkal több ennél. Amikor felismerjük a jelentőségét, nagy meglepetés vesz körül minket.

Az ókori civilizációk mérnökei és matematikusai vért izzadtak azért, hogy minél pontosabban meghatározzák π értékét. Ők voltak azok, akik lefektették annak az alapját, hogy pontos méréseket és számításokat végezzenek, lehetővé téve az építészeti csodák, monumentális épületek és bonyolult szerkezetek létrehozását. Ma, amikor a technológia és a tudomány révén könnyedén használhatjuk π -t, emlékezzünk meg azokról, akik az évezredek során törekedtek a pontosságra és megértésre. Mert π nem csak egy szám, hanem a természet tökéletes szimmetriájának és rendjének szimbóluma is.

A π szám története

A matematikai számításokban a matematikusok általában a $\pi=3,14$ értéket használják, de valójában a π egy végtelen számjegyű sorozat: $\pi=3,1415926535897932384264338327950288419716939937510582097494\dots$

Úgy tartják, hogy a π számot először a babiloni mágusok fedezték fel. A híres babiloni torony építésénél használták, amelynek története bekerült a Bibliába. Azonban a nem eléggé pontos számítások az

egész projekt kudarcához vezettek.Úgy tartják továbbá, hogy a π szám alapját képezte Salamon király híres templomának építéséhez is. A π szám története párhuzamosan haladt a matematika fejlődésével. Egyes szerzők az egész folyamatot három időszakra osztják az ősi időszakra, amely során a π -t geometriai szempontból vizsgálták, a klasszikus korszakra, amely a XVII. századi matematikai analízis fejlődését követte Európában és a digitális számítógépek korszakára.

- Már az ókorban, még a Kr. e. III. században a görög Arkhimédész elsőként kapta meg a π értékének közelítő értékét, úgy számítva, hogy a kör kerülete és átmérője között arányosságot feltételezett. Azonban ez az érték messze nem volt pontos, és körülbelül 3,14-et tett ki.
- A következő évszázadok során, több évezreden át, számos nagy elme matematikusok és mérnökök erőfeszítései irányultak a π pontosabb értékének megszerzésére. Különböző módszereket alkalmaztak, mint például analitikus számítások, geometriai szerkesztések és algoritmusok, hogy megközelítsék ezt az értéket.
- A nagy csillagász és matematikus Püthagorasz, aki a Kr. e. V. században élt, az elsők között volt, akik a π értékével dolgoztak. Felfedezte, hogy a kör kerülete és átmérője közötti arány egy állandó, és nem függ a kör méretétől.
- A XVII. században a német matematikus Ludolf van Ceulen hatalmas mennyiségű tizedesjegyet számított ki a π értékében kézzel. Megdöbbentő pontosságot ért el, amikor a π -t 35 tizedesjegyre meghatározta.
- A számítógépes technika fejlődésével és a matematikai algoritmusok kifejlesztésével a matematikusok milliárdokra, sőt billiókra pontosan tudták kiszámítani a π értékét. Ennek ellenére a π még mindig irracionális és végtelen.
- A π szám felfedezésének története a matematika történetének egyik legnagyobb témája, és továbbra is a modern matematikusok és tudósok tanulmányainak és kutatásainak tárgya.

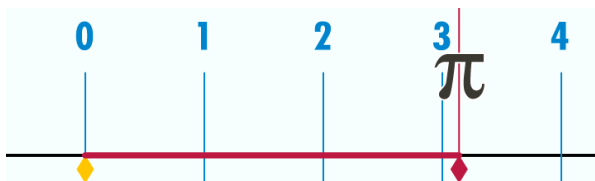
A „ π szám” fogalma

A π egy matematikai állandó, amely a kör kerülete és átmérője közötti arányt jelenti. Ha a kör átmérőjét egységnyinek vesszük, akkor a kör kerülete a π szám. A π -t a görög ábécé π betűjével jelöljük (ejtsd: „pí”).

A π szám jelölése a görög „perijerio” szóból származik, ami „körvonalat” jelent. Ezt a jelölést először 1706-ban az angol matematikus William Jones használta, de általánosan elfogadottá azután vált, hogy 1736-tól kezdve Leonhard Euler rendszeresen használta.

A π régi neve „ludolfi szám”.

Ha bármely kör négy átmérőjét síkra helyezzük, és kijelölünk egy kezdőpontot, majd attól a ponttól letekerjük a kör kerületének hosszát, a végpont megáll valamivel 3,5 alatt. Pontosabban 3,14... -

ez a π szám!

A π olyan szám, amelynek értéke nem fejezhető ki pontosan egy törtként, ahol m és n egész számok. Következésképpen tizedes ábrázolása soha nem ér véget, és nem periodikus. Az ilyen számokat irracionális számoknak nevezik, azaz a π egy irracionális szám.

Az iskolában általában a π értékét századokig használják, azaz $\pi \approx 3,14$. A mindennapi életben elég tudni három számjegyet (3,14). Azonban bizonyos számításoknál nagyobb pontosságra van szükség.

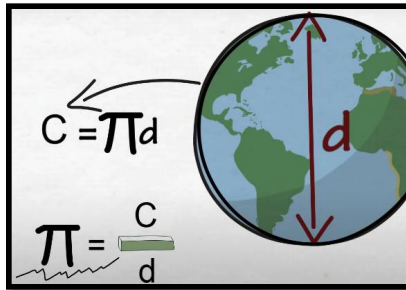
A π szám kiszámításának módszerei

Számos módszer létezik a π kiszámítására. Egyesek meglehetősen egyszerűek és nem igényelnek bonyolult számításokat, míg mások speciális matematikai képletek és apparátusok használatát igénylik. Fontos megérteni, hogy a π irracionális és végtelen, ezért pontosan kiszámítani lehetetlen. Azonban különféle módszerek segítségével a kívánt pontossággal közelítő értéket lehet kapni a π számra.

1. Geometriai módszer

Az egyik legegyszerűbb módszer a π szám kiszámítására a kör geometriai tulajdonságain alapul. Ehhez rajzolni kell egy kört, majd megmérni a kerületét és az átmérőjét. A π számot a kerület átmérőre

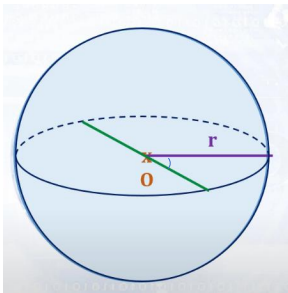
osztásával lehet megkapni. Azonban ez a módszer nem pontos, mivel a kör területének mérése közelítő értékek használatát igényli.

Geometriai módszer

2. Gömbi trigonometriai módszerek

A π szám kiszámítható a gömbi trigonometria segítségével. Ez a módszer a gömb sugara, területe és szöge közötti kapcsolaton alapul. Különbféle képletek és egyenletek segítségével közelítő értékeket lehet kapni a π számra.

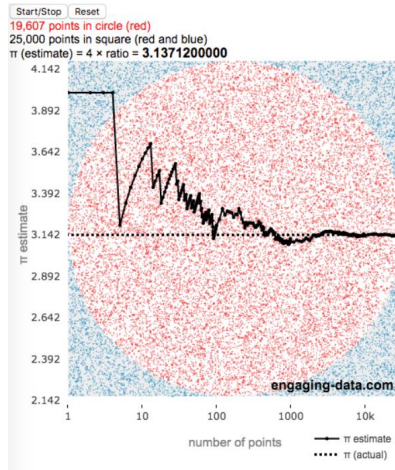

Gömbi trigonometriai módszer

3. Monte Carlo módszer

A Monte Carlo módszer a véletlenszámok használatán alapul. A π szám kiszámításához egy négyzetet választanak, amelynek oldala megegyezik a kör átmérőjével, majd véletlenszerűen generálnak pontokat a négyzeten belül. Az, hogy a pontok hány százaléka kerül

a körbe, és az összes pontok száma alapján, közelítőleg kiszámítható a π szám.

Monte Carlo módszer ábrája

4. Leibniz-sorozat

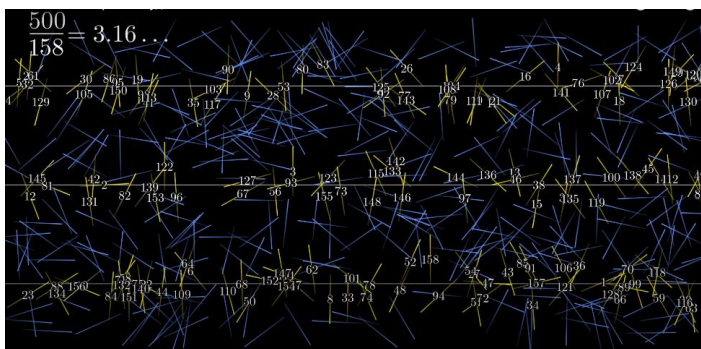
A Leibniz-sorozat egy végtelen váltakozó számok sorozata. Ennek a sorozatnak az összege közelít a π értékéhez. Minél több tagot veszünk figyelembe a sorozatban, annál pontosabb lesz az eredmény.

$$\pi = \frac{4}{1} - \frac{4}{3} + \frac{4}{5} - \frac{4}{7} + \frac{4}{9} - \frac{4}{11} + \frac{4}{13} - \dots$$

Leibniz-sorozat

5. Buffon-módsze

A Buffon-módszer valószínűség-alapú megközelítésen alapul. A π kiszámításához tűt dobunk egy speciális vonalhálóval ellátott síkra. Ezután megszámlálják azokat az eseteket, amikor a tű átmetszi a vonalat, és ezt az értéket elosztják a dobások számával. Ezzel az aránnyal közelítőleg meghatározható a π értéke.

Buffon-módszer ábrázolása

Érdekességek:

Egy kevésbé ismert érdekesség a π számmal kapcsolatban az, hogy a számjegyek között rejtett mintázatok találhatók, amelyek még a legjobban képzett matematikusokat is meglepik. Például, a π szám tizedesjegyeiben felfedezhetjük az összes lehetőséget minden lehetséges számkombinációra, amelyek egy idő után elkezdnek megjelenni.

Ez azt jelenti, hogy ha elég mélyen belemerülünk a π szám tizedesjegyeibe, ott felfedezhetjük például a születési dátumunkat, telefonszámunkat, vagy bármilyen más számkombinációt. Ez a tulajdonság lenyűgözi a matematikusokat és érdeklődőket, és remek lehetőségeket nyújt a végtelen számjegyek közötti minták felfedezésére.

Kitekintés

Képzeld el, hogy létezik egy gép, amely képes a π szám tetszőleges tizedesjegyét kiszámítani, és a 10-es számrendszerből átalakítja a 2-

es számrendszerbe, ahol a 0 az 0, az 1 az 1, a 2 pedig 01, és így tovább. Ezzel az átalakítással minden adatot a π számjegyeiben lehetne tárolni. Ez az ötlet számos izgalmas lehetőséget kínál az adattárolás területén, különösen a hagyományos lemezes tárolási rendszerek kihívásainak megoldásában.

Részletesebb magyarázat

A modern adattárolási módszerek, mint például a merevlemezek, SSD-k és optikai lemezek, fizikai korlátokkal és kopással rendelkeznek. Azonban, ha a π végtelen és irracionális tizedesjegyeit felhasználjuk adataink tárolására, ez a probléma megszűnne.

Az eljárás lépései

1. **Adatok bináris átalakítása:** Minden adatot először bináris formába (0 és 1) kell konvertálni.
2. **Bináris adatok konverziója:** A bináris adatokat a π tizedesjegyeire lehet konvertálni a következő módon: $0 \rightarrow 0$, $1 \rightarrow 1$, $2 \rightarrow 01$, és így tovább.
3. **Adatok tárolása:** Az így konvertált adatokat a π számjegyeibe beépítve tárolhatjuk.

Potenciális előnyök

- **Korlátlan tárolókapacitás:** Mivel a π irracionális és végtelen, elméletileg korlátlan mennyiségű adatot lehetne benne tárolni.
- **Biztonság:** Az adatok visszafejtése nagyon bonyolult lenne, mert a π szám tizedesjegyei randomnak tűnnek.
- **Tartósság:** A fizikai adattárolók elhasználódnak, míg a π tizedesjegyei időtállóak.

Kihívások

- **Pontosság és helyreállítás:** A tizedesjegyek pontos helyreállítása nagy pontosságot és fejlett algoritmusokat igényel.
- **Hozzáférés sebessége:** A tárolt adatok visszakeresése és olvasása lassabb lehet, mint a hagyományos rendszerekben.

Módszerek

Ahhoz, hogy ezt a rendszert hatékonyan működtessük, szükség van egy rendkívül erős gépre vagy egy matematikai képletre, amely

képes pillanatok alatt kiszámolni a π tetszőleges tizedes számjegyét. Ez biztosítaná, hogy az adatok gyorsan és pontosan elérhetőek legyenek.

Jövőképek

Ez a megközelítés forradalmasíthatja az adattárolást, mivel egy teljesen új dimenzióba helyezné az adatvédelmet és a tárolási kapacitást. A π számjegyeiben való adattárolás nem csak hogy elfeledtetheti a lemezes tárolás korlátait, de új kapukat is nyithat a kvantum számítástechnika és a kriptográfia területén.

Zárszó

Amikor valami újat felfedezünk a matematikában, először gyakran elméleti szinten értjük meg, majd megpróbáljuk megtalálni a helyét a gyakorlati világban. Azonban léteznek olyan esetek, mint például a rejtélyes szám, a π , ahol először a gyakorlati alkalmazások jelentek meg, és csak ezután alakult ki az elméleti megértés. A π -t például már az ókori építészetben használták, mielőtt a pontos matematikai definíciója kialakult volna. Az építészek és mérnökök olyan számot kerestek, amely segít megoldani a körrel kapcsolatos problémákat, és így bukkantak rá a π értékére.

Ez a kölcsönhatás a matematika és a gyakorlati világ között gyakran vezet úttörő felfedezésekhez és új elméletek kialakulásához. A differenciálszámítás például a mozgás és változás problémáinak leírására született, míg a valószínűségszámítás kezdetben a szerencsejátékok és biztosítási matematikák kérdéseinek megoldására irányult.

A π egy különleges és rejtélyes szám, amely már évezredek óta lenyűgözi az emberi elmét. De vajon hol találhatunk még további felhasználási területeket ennek a titokzatos számnak?

Ennek kutatása a közeljövőben számomra is fontos feladatnak ígérkezik.

Irodalomjegyzék:

Источник: <https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=584980>

© Библиофонд

Жуков А.В. Вездесущее число Либроком М: 2011

Кымпан Ф. История числа пи М.: Наука, 1971. -216 с

Математический энциклопедический словарь/гл. ред. Ю.В.Прохоров. М.: Советская энциклопедия, 1998.

Рывкин А.А. Справочник по математике/А.А.Рывкин, А.З.Рывкин, Л.С.Хренов. М.: Высшая школа, 1964. 520 с.

Симонов Р.А. Математическая мысль древней Руси/Р.А Симонов. М.: Наука, 1977. 120 с. (История науки и техники).

Цыпкин А.Г. Справочник по математике для средней школы/А.Г.Цыпкин; под ред. С.А.Степанова. М.: Наука, ФМ, 1980. 400 с.

Чистяков В.Д. Три знаменитые задачи древности: пособие для внеклассной работы/В.Д.Чистяков. М.: Учпедгиз, 1963. 95 с.

Чистяков В.Д. Три знаменитые задачи древности: пособие для внеклассной работы/В.Д.Чистяков. М.: Учпедгиз, 1963. 95 с.

SzaboMariannDM.pdf

A π meghatározása

<https://umniimir.ru/i/cislo-pi-i-ego-točnost-skolko-izvestnyx-znakov-posle-zapyatoi> (12.11.2024)

https://youtu.be/VT4pNTmX4DM?si=KpECmlFMYN_Q_wAa (19.02.2018)

<https://youtu.be/AfbrFoJyejc?si=PmqPGis-QJtDEm7h> (14.03.2023)

https://youtu.be/iIbShEV8IV0?si=a983_pMi_R4Yw1J1 (21.05.2020)

Estimating π (π) using Monte Carlo Simulation - Engaging Data

Calculate Pi (π) using Leibniz formula - programmerAbroad

A π az idők viharában

Megjegyzés: az idegen nyelvű források fordítása Copilot segítségével történt.

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÉS KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS SZEKCIÓ

I. helyezett

Ropoli Eszter

Vallás és turizmus. Egy új problémakör?

**12. évfolyam, Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium és
Kollégium, felkészítő tanár: Virág Martin**

1. Bevezetés

A vallás és az emberi társadalom évezredek összefüggése megfigyelhető. Már az ősember barlangrajzaiban észrevehető volt a spiritualitás. A honfoglaló magyaroktól, Szent István királyig. De ugorjunk most nagyot az időben, lépünk át a vallás, a vallási turizmus színterére! Már különféle módon kutatták, vizsgálták a vallást, az egyik ilyen vizsgálati aspektus például, hogy a vallás hogyan keresztezi magát a gazdasággal, a gazdaság azon ágával, amely a turizmus részegységeit foglalja magába (GLAHE ÉS VORHES, 1989; BARRO ÉS MCCLEARY, 2003; DURLAUF ET AL., 2012). A vallásnak nem csak turisztikai összefüggéseiről beszélhetünk, hanem egyéb tényezőkről is, mint például a globalizáció (THOMSON, 2007), migráció (SCHILLER, 2011.), dolgozatomban azonban a fókuszot csak a vallás és a turizmus kapcsolatára irányítom.

Mit is csinál egy turista? Túrázik? Országot, világot lát? De miért éppen oda utazik, ahova? Mindez hogyan függ össze a vallással? Számos szempont mellett a hit, a vallás is szerepet játszik a turizmusban. A vallás befolyásoló hatása erősen összefügg a kulturális hovatartozás (affinitás) fogalmával a turista döntéshozatali folyamatában (FOURIE, ET AL., 2015), tehát nem lehet elvonatkoztatni a különböző vallások turizmusra gyakorolt hatásától. Más módon befolyásolja a turizmust a kereszténység és más módon a buddhizmus. Jelen kutatásomban a világvallások közül katolikusként a kereszténységgel foglalkozom tüzetesebben.

2. Miért a vallás és a turizmus kapcsolódását választottam?

Aktualitás

Kiskoromtól kezdve keresztény neveltetést kaptam szüleimtől. Nagymamámmal, szüleimmal már korán elkezdtem a vasárnapi szentmisékre járni, ami a mai napig tart. Életemben meghatározó szerepet tölt be a spiritualitás, a kereszténység. Plébániánkon aktívan tevékenykedem, segítséget nyújtottam a ministránsok év végi utazásában. A tavalyi tanév során elvégeztem az Egri

Főegyházmegye által megszervezett Mustármag Ifjúsági Vezetőképzőt. Komolyabban akkor kezdtem el foglalkozni a témával. Idén második éve tevékenykedem az Egerszalóki Ifjúsági Találkozó és Lelkigyakorlaton mint kiscsoportvezető, szervező. Tapasztalom kortársaimon, hogy érdeklődnek a vallás, a keresztény életvitel iránt. Sok, olyan lehetőség adatik napjainkban nekünk, keresztényeknek kortól és nemtől függetlenül, ahol a turisztikai rekreációs időtöltést összeköthetjük vallási desztinációval.

Bár ez egy többezer éves jelenség (a vallás) a globalizációval és a modern gazdasággal fellendült a turizmus és a vallási turizmus is (HYDE ÉS HARMAN, 2011). A vallási turizmus fogalomrendszere nem tisztázott, viszont a témát kutatók egyhangúlag kimondják, hogy a vallási turizmus a kulturális turizmus része, és részegységeiben megegyezik a sötét turizmussal (turizmusnak az a válfaja, amikor az utazók célpontjai halállal és tragédiával kapcsolatosak) (DOMJÁNNÉ ÉS CSÁFOR, 2023). Egyes becslések alapján a világ 60%-a gyakorol valamilyen vallást és ehhez társul kb. 600 millió spirituális utazás. Magyarországon a vallási turizmus az elmúlt évtizedekben élénkült meg. Az utóbb említett számok az UNWTO alapján ezen utazások 40%-a Európában, több, mint fele Ázsiában valósul meg (UNWTO, 2011). Az elmúlt években a vallási turizmus fontossága és érdekeltsége emelkedő tendenciát mutatott (ROBINSON ÉS NOVELLI, 2005). A vallási spiritualitás az emberi természetből fakadóan alapvető szükségesség, mivel minden egyes ember számára a lelki béke megtalálása a cél, legyen az a fejlődő országokban mély szegénységben élő hívő ember, vagy a fejlett, globalizált társadalomban, jólétben élő egyén. A folyamatos növekvő tendencia betudható a turisztikai tevékenységek általános élénkülésének, hiszen 2018 és 2022 között az országba érkező turisták száma 2020-ig növekvő tendenciát mutatott, ugyanakkor a Covid-19 hatására a hazánkba látogatók száma csaknem 50%-kal esett vissza. Viszont 2022-re ez az érték újból majdnem elérte a 2018-as értéket (UNWTO, 2023). Hatástényezők között említhetjük még a kultúrák iránti, szakrális feltöltődés iránti vágyat. Továbbá még említhetjük a vallási felekezetek aktívabb szervező folyamatát, mind minőségben, mind mennyiségben, valamint a turisztikai folyamatokhoz tartozó infokommunikáció fejlődését (DOMJÁNNÉ ÉS CSÁFOR, 2023).

3. Területlehatárolás, kutatási módszer

Jelen kutatásomban a mintaterület kiválasztásakor szem előtt kellett tartanom, hogy a rendelkezésre álló idő elég szűkös, a téma pedig elég komplex. Mintaterület általános ismertető után az Egri Főegyházmegye szűkebb egri területére korlátozódott. A kutatási

módszer kiválasztásakor ugyancsak figyelembe kellett vennem az idő és erőforrásaim kereteit. Elmélyedtem a témában releváns szakirodalmi jegyzékben. A kutatómunkában segítségemre volt az MTMT, a Researchgate, az ORCID, a Mendeley, a Springer, a Taylor and Francis Science Directé az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem online folyóiratcikk gyűjteménye. A keresőmotort a Google Scholar biztosította többek közt. A témában releváns szakirodalmak áttekintése után elmélyedtem azon tudományos kutatók publikációiban, akik ezen témával foglalkoznak. A teljesség igénye nélkül PORIA, YANIV, BUTLER, RICHARD, OLSEN, COLLINS-KREINER, VUKONIC, FOURIE, STAUSBERG, VARGA, LŐRINCZ, MÁTYÁS, KELLER. Ezután a szakirodalmakra alapozva egy szakértői interjú-kérdéssort állítottam össze. Ezzel a kérdéssorral interjút készítettem az Egri Főegyházmegye témában jártas szakembereivel. A 3 interjúalany kérdésekre adott válaszait összesítettem és kiértékeltem. A kérdéseik a következők voltak:

-Milyen szerepet tölt be az Egri Főegyházmegye életében (foglalkozás, kötődés)?

-Hogyan látja Eger város turisztikai fejlődését az elmúlt években (Covid előtt, közben, után)?

-Lát-e összefüggést a városba érkező turisták és a város vallási hovatartozásában?

-Nőtt-e a turizmus jelentősége a város életében, ha igen, lát-e összefüggést a vallásos helyeket látogatók számainak növekedésében?

-Az elmúlt években nőtt-e a Bazilika és az Érseki Palota Látogatóközpont látogatóinak száma?

-Ön szerint belföldről vagy külföldről érkező turisták száma a meghatározóbb? Miben látja az eltérés lehetőségét?

-Nőtt-e a jelentősége a vallási zárándoklatoknak az Egri Főegyházmegye életében?

-Itt, Egerben érkeznek-e más vallás hívői a keresztény kegyhelyekre?

-Fejtse ki az attitűdjét a turizmus és a vallás kapcsolatáról (előny, hátrány; lehetséges összefüggés)!

A kiértékelt eredmények részletesebb bemutatását később taglalom.

4. Eredmények

4.1 A vallási turizmus globális megjelenése

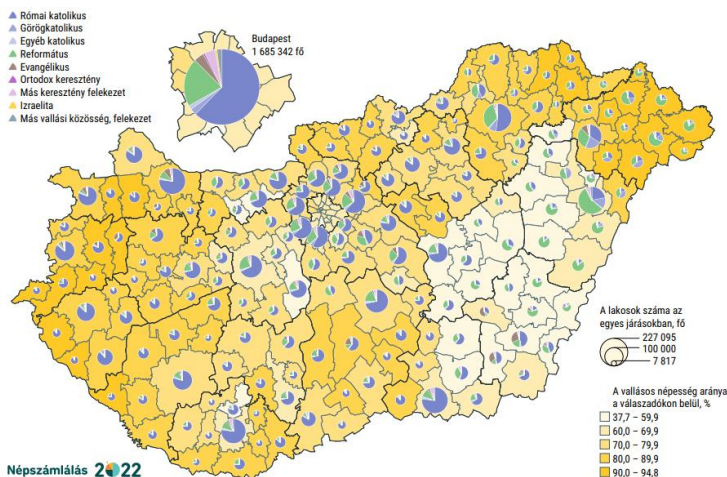
Napjainkra a vallási turizmus egy olyan komplex turisztikai forma, amelyben az utazó nem csak spirituális élményekre tesz szert, hanem

kulturális, tájészttéikai, történelmi információkat is szerez (GADÁCSI, 2022). A zárándokutak említése is elengedhetetlen, mivel tovább erősítik a lelki és érzelmi tarnszformatív élményt (MITEV, IRIMIÁS, MICHALKÓ, 2017). Minden évben a 12. muszlim holdhónap idejét megközelítőleg 3 millió hívő utazik Szaud-Arábiába, hogy meglátogassa Mekkt, Mohamed próféta születési helyét (FOURIE, ET AL., 2015). Értelemszerűen a gazdaságra gyakorolt hatás ilyen számok tükrében elvitathatatlan. Természetesen, ha a kereszténység központjára gondolunk, akkor meg kell említenünk a Szent Péter Bazilikát Vatikánvárosban, vagy Medjugorje városát, de Varranasi városa olyan szent hely Indiában, mint Jeruzsálem városa a zsidóknak és a keresztényeknek (egyaránt) (VUKONIC, 1992). A fő, ilyen vallási tömörüléseket a szakirodalom közös nyelven 'Mekka-eseménynek' hívja ('Mecca-events'). Sok szakirodalom, kutatás támogatja azt a nézetet, hogy a vallás vonzerőt jelent a turisták számára (TIMOTHI ÉS OLSEN, 2006; DELLA DORA, 2012; HYDE ÉS HARMAN, 2011.). Ugyanakkor ez fordítottan is igaz. Egyes munkák azt említik, hogy a vallás korlátozhatja a turisták érkezését (MATTILA ET AL., 2011). A negatív hatások lehetséges okait említik a vallásból kifolyó politikai eltéréseket, valamint a célország igen vallásos fundamentalista hívői elrettentésül szolgálhatnak (COHEN, 1998). A hit nem csak direkt, hanem indirekt módon is hozzájárul a turizmus fellendüléséhez, hiszen még ha az utazást nem is vallási szándék vezérli, a turisták gyakran ki vannak téve a vallásnak utazásaik során (STAUSBERG, 2011). Egyes kutatások szerint a vallási meggyőződés olyan kulturális vonás, mely formálja a turisták elképélését úti céljukról. Még ha a vallás nem is direkt tényező a turista desztináció kiválasztási folyamatában, az viszont tény, hogy az úti cél elsődleges vallásformája megegyezik az övével, így közvetve meghatározója lehet a turisztikai célpont kiválasztásának (FOURIE ET AL., 2015). Fourie és Santana Galleo (2013) tanulmánya kimutatta, hogy a kultúra fontos indikátora a nemzetközi turizmusnak világszerte, ugyanakkor elismerték, hogy azt nem tudják adatokkal alátámasztani, hogy mely kulturális affinitás irányítja a turisztikai áramlást. Egy lehetséges magyarázat a hit.

4.2A vallási turizmus Magyarországi megjelenése

Magyarország bő ezer éves keresztény múltjának lenyomata beleívódott kulturális fejlődésünk folyamatába. Mindennapjaink egészét áthatja a keresztény identitás és kötelességtudat. Globalizálódó világunkban a hitélettől való elzárkózás tendenciája mutatható ki. A fejlett országokban, így Magyarországon is kimutatható a folyamat. A KSH adatai alapján 2001-2022 között

folyamatosan csökkent a katolikus vallást gyakorlók aránya. A népszámlálási adatok alapján az utóbb említett időszakban 2,6 millió fővel (1. táblázat) csökkent a katolikus vallási felekezethez tartozók száma (TÓTH 2024, KSH). A csökkenő tendencia kimutatható a református, evangélikus, izraelita vallási felekezeteknél is. Ugyanakkor az ortodox keresztények száma kismértékben növekedett. Más keresztény felekezetek száma majdnem duplájára emelkedett. Kiemelendő, hogy a népszámláláson az erre a kérdésre adandó válasz önkéntes. A nem válaszolók száma az említett időszakban majd 30%-kal (2. táblázat) emelkedett. Korábbi kutatások megállapították, hogy a vallási hovatartozás összetétele csaknem változatlan maradt (DÖVÉNYI-NÉMETH 2014). Magyarország régióinak vallási hovatartozásában erősen megfigyelhető a római katolikus (1. ábra).

1. ábra: Magyarország vallásos népességének aránya és vallási hovatartozások megoszlása (2022). (Forrás: KSH.hu, <https://doi.org/10.15196/KSH202401>)

	Fő		
Vallási felekezet	2001	2011	2022
	10 198		
Népesség	315	9 937 628	9 603 634
Katolikus	5 558 961	3 871 922	2 886 619
Református	1 622 796	1 153 454	943 982
Evangélikus	304 705	215 093	176 503
Ortodox	14 520	13 710	15 578
Más keresztény felekezet tagja	83 193	131 378	141 197
Izraelita	12 871	10 965	7 635
Nem válaszolt	104 333	2 698 844	3 852 533

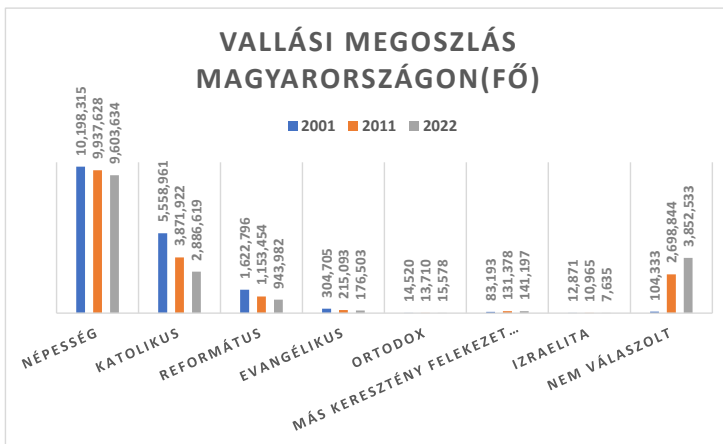
1. táblázat: Legutóbbi három népszámlálás vallási eredményei.
(Forrás: KSH.hu, saját szerkesztés)

	%		
Vallási felekezet	2001	2011	2022
Katolikus	54,5	39	30,1
Református	15,9	11,6	9,8
Evangélikus	3	2,2	1,8
Ortodox	0,1	0,1	0,2
Más keresztény felekezet tagja	0,8	1,3	1,5
Izraelita	0,1	0,1	0,1
Nem válaszolt	10,8	27,2	40,1

2. táblázat: Legutóbbi három népszámlálásra vonatkozó keresztény vallásirányzatok eredményei a népesség százalékában. (Forrás: KSH.hu, saját szerkesztés)

Magyarországon a vallási turizmus megjelenése egy időpontra tehető a kereszténység felvételével, azaz Szent István király uralkodásával. 1030 körül itinérium számolt be a magyar királyságon keresztülhaladó Szentföldre vezető zarándoklatról. Későbbiekben már magyar tulajdonban lévő zarándokházat írnak le Jeruzsálemből (DOMJÁNNÉ ÉS CSÁFOR, 2023). A kereszténység felvétele magával hozza a zarándokjáró hagyományok megjelenését is, búcsújáróhelyek kialakulását (BÁLINT-BARNA 1994). A történelem folyamán különböző ráhatások ellenére, például török hódítás, kommunista rezsim, folyamatosan nőtt a vallásturizmus desztinációinak száma Magyarországon. A globalista értékrendet leképezve és rendszerváltás utáni szabad vallásgyakorlatnak köszönhetően Magyarországon is növekedett a vallási attrakciók száma (DOMJÁNNÉ ÉS CSÁFOR, 2023). Magyarországon az épített

tárgyi vallásturisztikai attrakciók száma 2013-ban 3930, ebbe a természeti értékek nem tartoznak bele (DOMJÁNNÉ ÉS CSAFOR NYOMÁN RECUTIVATUR, 2023). Ugyanakkor az is megállapítható, hogy az elmúlt években a vallásoktól való elfordulás általános tendenciája figyelhető meg (2. ábra). Ezzel ellentétben a nyugatiasodás hatására az országban jelentősen növekszik a turizmus jelentősége (KSH.HU).

2. ábra: Magyarország vallási megoszlása az utóbbi három népszámlálás eredményeiből. (Forrás: KSH.hu, saját szerkesztés)

4.3 A vallási turizmus megjelenése az Egri Főegyházmegyében

Az Egri Főegyházmegye vallástörténeti fejlődése az elmúlt ezer évben jelentős fejlődésen ment keresztül (DOMJÁNNÉ ÉS CSAFOR, 2023). A kutatási keret szűkítése érdekében ebben az alfejezetben Eger város vallásturisztikai attrakcióit tekintjük át, összefüggéseit a városba érkező turisták és vallási hovatartozásuk tükrében. A módszer: szakmai interjúk készítése a témában releváns személyekkel. Az eredmények kiértékelésénél törekedtem az objektív megítélés folyamatára, mivel a módszer fél kvantitatív interjú alapon nyugszik. Az eredményeket az interjúkérdések alapján külön-külön fogalmazom meg. A három interjúalany válaszainak összegzésével kaptam értékelhető adatokat.

-Milyen szerepet tölt be az Egri Főegyházmegye életében (foglalkozás, kötődés)?

1. interjúalany: Egri Érseki Palota Kulturális, Turisztikai és Látogatóközpont igazgatója

2. interjúalany: Érseki Papnevelő Intézet rektora, ifjúsági referens.

3. interjúalany: egri születésű, egri állandó lakhellyel rendelkező hittan-történelem szakos középiskolai tanár.

-Hogyan látja Eger város turisztikai fejlődését az elmúlt években (Covid előtt, közben, után)?

Az interjúalanyok elmondása szerint a város turisztika alapjait az Egri Vár adja. Az ide érkező turisták előszeretettel látogatják meg a Dobó teret, igénybe veszik a város és környező települések wellness-szolgáltatásait. Többek között a turizmus és a vallási turizmus fellendülésével összeköthető, hogy a város érsekségi székhely. A pandémia ideje alatt a látogatók száma drasztikusan lecsökkent, a belföldi turizmus újraindulásával országon belül az egyik leglátogatottabb turisztikai cél volt Eger városa. A város vallási helyeinek restaurálásával (Bazilika, Érseki Palota) összefüggően növekedett ezen helyeket felkereső látogatók száma.

-Lát-e összefüggést a városba érkező turisták és a város vallási hovatartozásában?

Általánosságban elmondható, hogy a célzottan vallási helyeket felkereső turisták száma alacsony. Elsődleges desztináció a vár, a turisták járulékosan keresik fel az esztétikai élménnyel szolgáló vallásos helyeket. Ugyanakkor a város érseki központ mivolta miatt számos a nagy püspökök és érsekek hagyatékához köthető attrakció vonzza az ide érkező vallásos turistákat.

-Nőtt-e a turizmus jelentősége a város életében, ha igen, lát-e összefüggést a vallásos helyeket látogatók számainak növekedésével?

Mindhárom alany elmondása szerint nőtt a turizmus jelentősége a városban, és a vallásos helyeket látogatók száma is növekedett, ugyanakkor az összefüggés lehet általános érvényű, de a válaszolók információiból a

következtetés az, hogy ezen számok növekedése a vallásos helyek restaurációival következtek be. A Bazilika mellé a vallási turizmus fellendítése érdekében látogatóközpontot létesítettek, így lehetővé vált a Bazilika vezetett látogatása, a kupola és az altemplom megtekintése. A válaszadók a jövőben a vallásos helyeket látogatók számának növekedését várják.

-Az elmúlt években nőtt-e a Bazilika és az Érseki Palota Látogatóközpont látogatóinak száma?

Az egybehangzó válasz: igen.

-Őn szerint belföldről vagy külföldről érkező turisták száma a meghatározóbb? Miben látja az eltérés lehetőségét?

A belföldről érkező turisták száma a meghatározóbb. A Covid-19 miatt a külföldről érkezők száma csökkent, viszont ez napjainkban növekvő tendenciát mutat. Mivel a város vallástörténeti szempontból meghatározó értékekkel bír, így az Európából érkező turisták elsősorban a hasonló vallású országokból érkeznek (Lengyelország, Szlovákia, Németország, Olaszország).

-Nőtt-e a jelentősége a vallási zarándoklatoknak az Egri Főegyházmegye életében?

Mivel kutatómunkám során összefüggéseket fedeztem fel a vallási turizmus és a vallásos témájú zarándoklatok között, ezért a kérdést relevánsnak éreztem.

A válaszadók nem tudtak biztos választ adni a kérdésre, az általánosságban elmondható, hogy a katolikus kegyhelyekre szervezett utazások stagnáló számot mutatnak, kismértékben emelkedtek.

-Itt Egerben érkeznek-e más vallás hívői a keresztyén kegyhelyekre?

A bazilikában a szentmisék alatt kihelyezett perselyekben olyan országok valutái jelennek meg, amelyek nem katolikus vallású népességgel bírnak. A valuták között megjelennek közel-és távolkeleti, afrikai, dél-amerikai országokból származók. Mindazonáltal ezen turisták nem vallásos indíttatásból, hanem építészeti,

kultúrtörténeti, esztétikai élményszerzés céljából keresik fel ezeket a helyeket.

-Fejtse ki az attitűdjét a turizmus és a vallás kapcsolatáról (előny, hátrány; lehetséges összefüggés)?

Az interjúalanyok számára a vallási kegyhelyek spirituális, lelki életet megújító helyek. Bár esetenként ez visszásan hathat, nyilván a bevétel lehet megélhetés forrása is, hiszen ebből él az idegenvezető, a templomi dolgozók egy része. Éppen ezért a turizmus ne az átverésről, hanem a minőségi vezetésről, bemutatásról, bizonyos tekintetben finom evangelizációról szóljon. A látogatóknak (legyenek hívők vagy sem) ez a minőség, igényesség pontosan a hit elmélyülését foga szolgálni.

Összegezve a vallási helyek turizmusba kapcsolása fontos, hiszen a kultúra, a történelmi múlt, de egyben a vallási hit továbbadásának lehetőségei. Éppen ezért le kell választani a „gagyit”, a „bizsu”, az „igénytelen” és „felkészületlen”, bizonyos esetekben „megbotránkoztató” jelenségekről.

5 Összegzés, javaslatlétel

Összegzésként elmondható, hogy a vallás és turizmus kapcsolata első rápillantásra egy egyszerű viszony, habár a téma multidiszciplináris szerkezete egy szerteágazó komplex egészet ad. A fejlett országok modernizálása magával hozza a turizmus fejlődését, ezzel ellentétben az emberi lélek folyamatos vallástól való elfordulása figyelhető meg. Eger esetében a turisták nem kimondottan vallási hovatartozásuk végett keresik fel Eger katolikus-szakrális attrakcióit, inkább művészeti és esztétikai élményszerzés az elsődleges cél. A zarándoklatok jelentősége kismértékben növekvő tendenciát mutat. A város esetében turizmus tekintetében az Egri Vár a legkeresettebb, a vallásos helyekre (Bazilika, templomok, Főegyházmegyei Könyvtár) járulékos megtekintés a jellemző. Eger esetében növekszik azon turisták száma, akik a vallásos helyeket keresik fel, ez összefüggésbe hozható a vallásos helyek felújításával (esztétikai élményszerzés a cél). A Covid-19 visszaesést eredményezett a

látogatók számában, azonban azóta folyamatosan növekszik a vallási turisták száma Egerben.

A város turisztikai célú fejlesztésével növekedett a városba érkezők száma, ez értelemszerűen magával hozza a turizmus és a vallási turizmus árnyoldalait is. A rendelkezésre álló adatok alapján Eger esetében a vallási turisztikai terhelés elenyésző. Ezért negatív hatásai nem mérhetők össze olyan katolikus vallási zarándokhelyeken megjelenő negatív hatásokkal, mint például Jeruzsálem, Vatikánváros, Medjugorje, stb. A negatív antropogén tényezők bonyolult rendszere külön kutatás részét képezi, ezért ebben a dolgozatban nem is foglalkoztam vele. Az előbbieken taglaltak miatt Eger esetében javaslatétel nem szükséges. Továbbiakban a kutatást szeretném kiterjeszteni, és átfogóbban vizsgálni a vallás és a turizmus kapcsolatrendszerét.

Köszönetnyilvánítás:

Szeretnék köszönetet mondani interjúalanyaimnak, hogy vállalták a felkérést, valamint felkészítő tanáromnak az áldozatos munkájáért.

Irodalomjegyzék

- BARRO, ROBERT J. AND RACHEL M. MCCLEARY (2003). "Religion and Economic Growth across countries." *American Sociological Review*, 68: 760-781.
- BÁLINT, S., BARNÁ, G. (1994). *Búcsújáró magyarok. A magyarországi búcsújárás története és néprajza.* Szent István Társulat, Budapest.
- COHEN, E. (1998). TOURISM AND RELIGION: A COMPARATIVE PERSPECTIVE. *Pacific Tourism Review*, 2(1), Article 1.
- COLLINS-KREINER, N., & WALL, G. (2015). Tourism and Religion: Spiritual Journeys and Their Consequences. In S. D. Brunn (Szerk.), *The Changing World Religion Map: Sacred Places, Identities, Practices and Politics* (o. 689–707). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-017-9376-6_34
- COLLINS-KREINER, N. (2020). A review of research into religion and tourism Launching the Annals of Tourism Research Curated Collection on religion and tourism. *Annals of Tourism Research*, 82, 102892. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102892>
- DELLA DORA, VERONICA (2012). "Setting and Blurring Boundaries: Pilgrims, Tourists, and Landscape in Mount Athos and Meteora." *Annals of Tourism Research*, 39: 951- 974

- DOMJÁNNÉ, NY., R., CSÁFOR, H., (2023). Zarándokok nyomában-vallási turizmus jelentősége és történetisége az Egri Főegyházmegye területén. In Nagy elődök nyomában, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger. p.397-416.
- DÖVÉNYI, Z., NÉMETH, Á. (2014). A vallási diverzitás változása Magyarországon 2001-2011 között. *Területi Statisztika*, 54(6): 550-573.
- DURLAUF, STEVEN N., ANDROS KOURTELLOS AND CHIH MING TAN (2012). "Is God in the details? A reexamination of the role of religion in economic growth." *Journal of Applied Econometrics*, 27: 1059-1075.
- FOURIE, J., ROSSELLÓ, J., & SANTANA-GALLEGO, M. (2015). Religion, Religious Diversity and Tourism. *Kyklos*, 68(1), Article 1. <https://doi.org/10.1111/kykl.12066>
- GADÁCSI, P. (2022). Kulturális turizmus aktuális trendjei, fejlődési irányai, in vonzerőfejlesztés a kulturális és aktív turizmusban, szerk. Jászberényi, M., Boros, K., Miskolczi, M., Akadémia Kiadó, Budapest 2022.
- GLAHE, FRED AND FRANK VORHIES (1989). "Religion, Liberty and Economic Development: An Empirical Investigation." *Public Choice* 62: 201-215.
- HYDE, KENNETH F. AND SERHAT HARMAN (2011). "Motives for a secular pilgrimage to the Gallipoli battle fields." *Tourism Management*, 32:1343-1351.
- IURCHENKO, S., & IURCHENKO, O. (2017). Religious tourism in christianity in the modern world. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*, 6, Article 6.
- LAZARIDI, K. (2013). Religious Tourism in Christianity and Islam. In "Development of Tourism in Black and Caspian Seas Regions" May 24-26, 2013 Tbilisi-Batumi, GEORGIA, konferencia kötet. p. 75-80
- LORINCZ, K., MATYAS, SZABOLCS, & KELLER, K. (2023). *A biztonság, bizalom, felelősség kihívásai az urbánus térben* (o. 101–116).
- MATTILA, ANNA S., YORGHOS APOSTOLOPOULOS, SEVIL SONMEZ, LUCY YU AND VINOD SASIDHARAN (2001). "The impact of gender and religion on college students' spring break behavior." *Journal of Travel Research*, 40: 193-200
- MÁRIA, & VARGA, R. (2011). A vallási turizmus jelenléte ma Magyarországon. *Keresztény Szó*., XXII(12), Article 12.
- MITEV, A., IRIMIÁS, A., MICHALKÓ, G. (2017). Rítusba oltott átalakulás: transzformáció a vallási turizmusban, in Turizmus és

transzformáció, szerk. Régi, T., Rátz, T., Michalkó, G., Kodolányi János Főiskola MTA CSFK Földrajztudományi Intézet Magyar Földrajzi Társaság, Orosháza-Budapest 2017, p.37-53.

-NAGY T. A. (2018). *Vallási turizmus*. <http://hdl.handle.net/2437/251152> (Használat dátuma: 2024.10.24.)

-OLSEN, D. H. (2003). Heritage, Tourism, and the Commodification of Religion. *Tourism Recreation Research*. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02508281.2003.11081422> (Használat dátuma: 2024.11.03.)

-OLSEN, D. H., & TIMOTHY, D. J. (2006). Tourism and religious journeys. In *Tourism, Religion and Spiritual Journeys*. Routledge.

-PORIA, Y., BUTLER, R., & AIREY, D. (2003). Tourism, Religion and Religiosity: A Holy Mess. *Current Issues in Tourism*, 6(4), Article 4. <https://doi.org/10.1080/13683500308667960>

-ROBINSON, M., & JAMAL, T. (2009). *The SAGE Handbook of Tourism Studies*. 1–736.

-ROBINSON, M., NOVELLI, M. (2005). Niche tourism: an introduction, in niche tourism. Ed. Novelli, M. Elsevier, Oxford 2005, 1-11.

-SCHILLER, NINA G. (2011). “Localized neoliberalism, multiculturalism and global religion: exploring the agency of migrants and city boosters”. *Economy and Society*, 40: 211-238.

-STAUSBERG, MICHAEL (2011). “Religion and tourism: crossroads, destinations and encounters.” London and New York: Routledge.

-STAUSBERG, M. (2014). Religion and Spirituality in Tourism. In *The Wiley Blackwell Companion to Tourism* (o. 349–360). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781118474648.ch28>

-TAMÁS R., TAMARA R., & GÁBOR M. (SZERK.) (2017). *Turizmus és transzformáció*.

-THOMPSON, GRAHAME F. (2007). “Religious fundamentalisms, territories and globalization.” *Economy and Society* 36: 19-50.

-TIMOTHY, DALLAN AND DANIEL OLSEN (2006). “Tourism, Religion and Spiritual Journeys.” London and New York: Routledge.

-TÓTH, G. (2024). *A népszámlálások vallási adatainak eredményei térképeken*. Központi Statisztikai Hivatal. <https://doi.org/10.15196/KSH202401>

-TÖZSÉR, A., BÁNHIDAI, CS., (2017). A csiksomlyói búcsú turisztikai vizsgálata. Turisztikai és vidékfejlesztési tanulmányok. 2017. március, II. évfolyam I. szám, ISSN 2498-6984.

-UNWTO (2011). Religious Tourism in Asia and the Pacific. Madrid, Spain. https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/imported_images/28071/110325_religious_tourism_excerpt.pdf (Használat dátuma: 2024.11.11.)

- VUKONIĆ, B. (1992). Medjugorje's religion and tourism connection. *Annals of Tourism Research*, 19(1), Article 1. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(92\)90108-2](https://doi.org/10.1016/0160-7383(92)90108-2)
- VUKONIC, B. (2002). Religion, Tourism and Economics: A Convenient Symbiosis. *Tourism Recreation Research*, 27(2), Article 2. <https://doi.org/10.1080/02508281.2002.11081221>
- WIHARJOKUSUMO, P., & SARAGIH, N. R. (2023). Religious Tourism as a Tradition of the Christian Community: *Jurnal Ilmiah Akomodasi Agung*, 10(2), Article 2. <https://doi.org/10.51827/jiaa.v10i2.134>
- WORLD TOURISM ORGANIZATION (UNWTO) (SZERK.). (2021). *Conceptual Guidance on Tourism Statistics in the COVID-19 Context*. World Tourism Organization (UNWTO). <https://doi.org/10.18111/9789284422432>
- 8TH SILK ROAD INTERNATIONAL CONFERENCE (2013). "Development of Tourism in Black and Caspian Seas Regions" May 24-26, 2013 Tbilisi-Batumi, GEORGIA, konferencia kötét.

II. helyezett

Takács Gréta

A fiatalok szabadidő-eltöltési szokásai

11. évfolyam, Heves Vármegyei Szakképzési Centrum, Március

15. Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium, felkészítő

tanár: Kocsis Tiborné

Bevezetés

Napjainkban egyre fontosabb szerepet tölt be az életünkben a szabadidő hasznos eltöltése. A fiatalokra ez különösen igaz, hiszen az ő személyiségük, társadalmi kapcsolataik és jövőbeli kilátásaik is nagymértékben függenek attól, hogyan használják fel ezt az időt. A gyorsan változó technológiai és kulturális környezet jelentősen befolyásolja a fiatalok szabadidős szokásait, ami új, komoly kihívásokat de lehetőségeket is teremt számukra. A szabadidő fogalma több egyszerűen a "szabad időn"; olyan időszakot jelent, amikor az egyén szabadon választhatja meg tevékenységeit, mentesülve a munkahelyi, iskolai és egyéb kötelezettségektől. Ennek az időnek kell lehetőséget nyújtania a pihenésre, szórakozásra, önfélesztésre és társas kapcsolatok ápolására, és még sorolhatnánk. A szabadidős tevékenységeket általában két fő kategóriába sorolhatjuk: aktív és passzív időtöltés. Az aktív szabadidő-eltöltés olyan tevékenységeket foglal magában, amelyek nagyobb fizikai vagy szellemi erőfeszítést igényelnek, mint például a sport, a művészeti tevékenységek vagy a tanulás. Ezzel szemben a passzív időtöltés kevesebb erőfeszítést igényel, és főként a kikapcsolódásra összpontosít, például médiafogyasztás vagy pihenés formájában.⁷⁸

Hipotézisem az, hogy a fiatalok többsége inkább passzív módon tölti szabadidejét, előnyben részesítve olyan tevékenységeket, mint a közösségi média használata és az online videók nézése. Ezen nézetemet szakirodalmi és kérdőíves kutatással kívánom alátámasztani.

⁷⁸ Révész, L., Müller, A., Herpainé Lakó, J., Boda, E., & Bíró, M. (2015). *A rekreáció elmélete*. EKF Liceum Kiadó

Szakirodalmi áttekintés

A szabadidő kifejezés hallatán olyan időszakra gondolunk, amelyben szabadon választhatjuk meg tevékenységeinket. “Arisztotelészig visszanyúlva az alapokat a visszamaradott idő koncepciójánál találjuk. Szerinte ez az az idő, amit az egyén a kötelességei mellett és szükséges feladatainak elvégzése után más egyéb tevékenységekre fordíthat.” (Mohos, 2023) A szabadidő fogalma és jelentősége az évszázadok során jelentős változásokon ment keresztül. Magyarországon a rendszerváltás hozott fordulópontot e téren, amikor a nyugati hatások beáramlásával fokozatosan kialakult a szabadidős társadalom. Napjainkban egyre nehezebb egyértelműen megállapítani a munka és a szabadidős tevékenységek közötti határt, mivel ezek gyakran összemosódnak. A hangsúly ma már nem a szabadidő mennyiségén, hanem annak minőségén van. A modern szabadidős társadalomban az egyén került a középpontba, aki számára a legfőbb cél az önmegvalósítás és a személyes fejlődés. Ez a szemléletváltás tükrözi a társadalom értékrendjének és prioritásainak átalakulását, ahol az egyéni kiteljesedés és a szabadidő tartalmas eltöltése egyre nagyobb jelentőséggel bír. Ezt jóra is lehet használni, de én úgy vélem, hogy a fiatal korosztály erre nem figyel oda. A jövő nemzedéke miatt, véleményem szerint nagyon fontos foglalkozni a fiatalok által értelmezett szabadidő eltöltéssel. Hiszen azt, hogy hogyan is töltik szabadidejüket, hatással van személyiségük formálására, érzelmi kapcsolataikra, társadalmi fejlődésükre. Gyorsan változó világunkban a kultúra alakulása és a technikai újítások talán a legjobban az ifjúságot érintik. Sok fiatal az idejét gyakorlatilag semmittevéssel tölti akár hétköznap, akár hétvégén, ami negatívan hat a közéleti aktivitásukra is. Személyes tapasztalataim megerősítik, hogy a felnőttek által szabályozott terekben kevés időt töltenek, jobban kedvelik azokat a szabad idős tereket, ahol felügyelet nélkül tölthetik el idejüket.

Aktív és Passzív szabadidő

“A nemzetközi gyakorlatban alkalmazott legegyszerűbb csoportosítás szerint a teljes szabadidő két nagy területre, passzív és

aktív tartományra bontható. A passzív szabadidős tevékenységeknek nincs pozitív hatásuk a fizikai egészség vagy a kognitív funkciók fejlődése tekintetében, viszont a kikapcsolódás, ellazulás által a lelki egészséghoz hozzájárulhatnak. Ide tartoznak a tipikusan a minimális erőfeszítést igénylő, szórakoztató vagy pihentető tevékenységek (pl. tévénézés, zenehallgatás, napozás)” (Ábrahám, 2016) Passzív pihenés során a választott tevékenységnek a kikapcsolódáson kívül nincsen különösebb célja. Passzív pihenés során ahogy a neve is jelzi a testünk nem aktív, hanem passzív tétlen. Ennél a pihenésnél nincs szükség nagyobb testi és szellemi erőfeszítésre.

Aktív pihenésnek nevezzük a pihenés azon formáját, amikor tudatosan pihenünk olyan tevékenységet végezve, melynek célja van és nagyobb testi és vagy szellemi erőfeszítéssel jár. Dr. Ábrahám Júlia doktori értekezésében kifejti, hogy az aktív szabadidős tevékenységeket három fő kategóriába soroljuk, melyek mindegyike sajátos jellemzőkkel és célokkal bír. Az első kategóriát a szociális vagy társas tevékenységek alkotják. Ezeknek a középpontjában az emberi kapcsolatok ápolása és erősítése áll, legyen szó családtagokról vagy barátokról. Itt a hangsúly nem feltétlenül magán a végzett cselekvésen van, hanem az együttlét élményén és a közös időtöltésen, lehet ez egy egyszerű beszélgetés, közös étkezés, vagy akár egy társasjáték, de a lényeg mindig az interakció és a kapcsolatépítés. A második csoportba a kognitív vagy mentális tevékenységek tartoznak. Ezek olyan elfoglaltságokat ölelnek fel, amelyek elsődlegesen az elme fejlesztését célozzák. A kreatív hobbikat üzőktől kezdve, a kulturális programokon részt vevőkön át, egészen a meditációt gyakorlókig terjed. Ide sorolhatjuk például az olvasást, a rejtvényfejtést, a művészeti tevékenységeket, de akár a színházlátogatást vagy a múzeumok felfedezését is. E tevékenységek közös vonása, hogy valamilyen szellemi kihívást vagy feladatot állítanak a középpontba, ezáltal fejlesztve a kognitív képességeket és bővítve az ismereteket. A harmadik kategóriát a fizikai tevékenységek alkotják. Ezekben a testmozgás játssza a főszerepet, legyen szó akár sporttevékenységről, akár más jellegű fizikai munkáról. Ide tartozhat a rendszeres edzés, a különböző sportágak űzése, de olyan hétköznapi tevékenységek is, mint a kertészkedés vagy a házimunka. E tevékenységek elsődleges célja a test

egészségének és fittségének megőrzése, valamint a fizikai képességek fejlesztése.

Fontos megjegyezni, hogy bár ezek a kategóriák elkülöníthetők egymástól, a valóságban gyakran átfedésben vannak. Például egy csapatsport egyszerre lehet fizikai és szociális tevékenység, míg egy művészeti foglalkozás ötvözheti a kognitív és a fizikai aspektusokat. Az aktív szabadidős tevékenységek e sokrétűsége lehetővé teszi, hogy mindenki megtalálja a számára legmegfelelőbb és legélvezetesebb időtöltési formákat, hozzájárulva ezzel a testi-lelki egészség és a személyes fejlődés előmozdításához.⁷⁹

A szabadidő felhasználás akkor mondható helyesnek, céljának megfelelőnek, ha a személy úgy választja meg tevékenységének tartalmát, formáját hogy figyelembe veszi: életcélját, műveltségét, ízlését, személyiségétípust

Kérdőíves kutatás

Úgy gondoltam, hogy a legjobb formája annak hogy bemutassam a szabadidő eltöltési szokásokat, ha készíték egy kutatást 14 és 24 éves korú fiatalok között. A célunk az volt, hogy feltárjuk, hogyan és mivel töltik a fiatalok a szabadidejüket, milyen tevékenységeket részesítenek előnyben, és hogy ezek a szokások milyen hatással vannak a mindennapi életre. A kutatás hozzájárulhat ahhoz, hogy jobban megértsük a szabadidős tevékenységek szerepét a személyes fejlődésben és a társadalmi kapcsolatokban. A kérdőívet 51-en töltötték ki. Sajnos ez kevesebb mint amire számítottam, de úgy gondolom, hogy ez a szám éppen elég ahhoz, hogy hogy alá támasszam hipotézisemet.

A kutatási eredmények alapján a következő demográfiai jellemzők rajzolódnak ki a megkérdezett fiatalok körében: A válaszadók életkori megoszlása azt mutatja, hogy a résztvevők többsége,

⁷⁹ Ábrahám, J. (2016). Rekreációs kultúra a fogyasztói társadalomban. *Doktori értekezés.*

Forrás: <https://real-phd.mtak.hu/465/19/%C3%A1brah%C3%A1m%20J%C3%BAlia.d.pdf>

Letöltve: 2024. december 28.

pontosan 70%-a a 14-17 éves korosztályba tartozik. A fennmaradó 30% megoszlik a 18-20 évesek (13%) és a 21-24 évesek (17%) között. A nemek szerinti megoszlás erősen a nők felé tolódik el, 87%-al. Ez a jelentős eltérés befolyásolhatja az eredmények általánosíthatóságát, különösen a nemek közötti különbségek vizsgálatakor. A lakóhely típusa szerint a válaszadók többsége vidéki környezetből származik: 43% faluban vagy vidéki területen él, 37% pedig kisvárosban. A nagyvárosokban élők aránya 13%, míg a fővárosban lakók mindössze 7%-ot tesznek ki. Így ez a megoszlás jól reprezentálja a vidéki fiatalok véleményét, de kevésbé ad képet a nagyvárosi életmódról. A családi háttér tekintetében a válaszadók 60%-a mindkét szülővel él, ami stabil családi környezetre utal. 27% az egyik szülővel él, míg 10% nevelőszülőkkel vagy más családtagokkal. Az egyedül élők aránya mindössze 3%. A háztartások anyagi helyzetét illetően a többség (70%) átlagos anyagi körülményekről számolt be. 10% nagyon jó anyagi helyzetű családból származik, míg 7% inkább alacsony anyagi helyzetűnek vallotta magát.

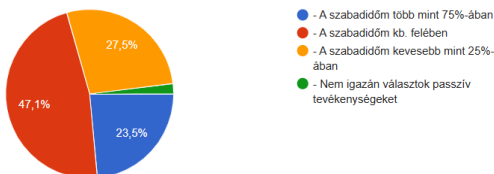
A technológiai eszközökhöz való hozzáférés tekintetében a válaszadók többsége (57%) saját telefonnal és laptoppal is rendelkezik. 33%-nak van saját telefonja, de laptopot csak alkalmanként használ. 7% kizárólag mobiltelefonnal rendelkezik, míg 3%-nak csak közös családi eszköz áll rendelkezésére. Az internethasználat lehetőségeit vizsgálva, a fiatalok 80%-a folyamatos internetkapcsolattal rendelkezik mind otthon, mind a telefonján. 13%-nak csak otthon van internet-hozzáférése, míg 7% rendszertelen vagy időszakos internet-elérésről számolt be.

Az online tevékenységek gyakoriságát vizsgálva a válaszadók többsége, 70%-a napi rendszerességgel, "mindennap, több órán keresztül" használja az internetet szabadidejében. Aztán további 23,3% napi 1-2 órát tölt online, míg csak 6,7% jelölte meg a "hetente néhány alkalommal" választ. Ez azt mutatja, hogy a fiatalok szabadidejének döntő részét az online tér tölti ki, ahogyan azt gondoltam. A passzív tevékenységek arányát vizsgálva a válaszadók 40%-a jelölte meg, hogy szabadidejének több mint 75%-át tölti ilyen módon. 33,3% a szabadidő kb. felét, 20% pedig kevesebb mint 25%-át fordítja passzív tevékenységekre. Ez arra utal, hogy a fiatalok

szabadidejének jelentős részét lefedik a passzív, főként képernyő előtt végzett elfoglaltságok.

Milyen arányban tölti szabadidejét passzív tevékenységekkel (pl. közösségi média, sorozatnézés)?

51 válasz

A napi videónézéssel töltött időt tekintve a válaszadók 36,7%-a 2-3 órát, 30%-a több mint 3 órát, 26,7%-a 1-2 órát, míg csupán 6,7%-a kevesebb mint 1 órát fordít erre naponta. Tehát a fiatalok többsége napi 2 óránál is többet tölt videótartalmak nézésével. Az online, passzív tevékenységek választásának fő okai között a szórakozás (73,3%), az unaloműzés (60%) és a stresszoldás (33,3%) szerepelnek leggyakrabban. Emellett az új információk szerzése (33,3%) és a kortársak hasonló szokásai (20%) is megjelennek motivációként. Az aktív szabadidős tevékenységek gyakoriságát illetően a válaszadók 46,7%-a hetente többször, 23,3%-a hetente egyszer, 16,7%-a havonta néhány alkalommal, míg 13,3%-a ritkán vagy soha nem végez ilyen jellegű tevékenységeket. Ez azt mutatja, hogy bár jelen vannak az aktív elfoglaltságok a fiatalok életében, gyakoriságuk elmarad az online és passzív tevékenységektől.

Megkérdeztem mennyire gyakran használják a közösségimédia platformokat. Ötös skálából választhattak, melyben az egyes egyáltalán nem az ötös pedig a nagyon gyakori használatot jelenti.

A vizsgált platformok közül az Instagram, a TikTok, a Facebook és az X (korábbi Twitter) használati gyakoriságában erőteljes különbségek figyelhetők meg. Az Instagram esetében a válaszadók 61%-a jelezte, hogy használja a platformot. A napi szintű használat tekintetében a megkérdezett fiatalok körülbelül 50%-a látogatja az Instagramot naponta, és 12%-uk mondta azt, hogy szinte állandóan jelen van a platformon. A TikTok népszerűsége továbbra is

kiemelkedő a fiatalok körében. A válaszadók 63%-a használja a platformot. A napi használat tekintetében vezető helyen áll: a fiatalok 58%-a használja naponta a TikTokot, és 16-17%-uk mondta azt, hogy szinte állandóan jelen van az alkalmazásban. Ez az arány különösen magas a lányok (22%) körében. A Facebook használata jelentősen visszaesett az elmúlt évtizedben. Míg 2014-ben az amerikai tinédzserek 71%-a használta a platformot, addig 2024-re ez az arány 32-33%-ra csökkent.⁸⁰ A napi szintű használat még alacsonyabb: mindössze a fiatalok 19-20%-a látogatja naponta a Facebookot, és csak 3%-uk mondta azt, hogy szinte állandóan jelen van a platformon. A kutatásom válaszadói közül a 32-33%-a jelezte, hogy használja a platformot. Ez az arány jóval alacsonyabb, mint a népszerűbb közösségi média alkalmazásoké, mint például a TikTok vagy az Instagram. A napi szintű használat tekintetében a Facebook még alacsonyabb arányt mutat: mindössze a fiatalok 19-20%-a látogatja naponta a platformot. Különösen figyelemreméltó, hogy csak 3%-uk mondta azt, hogy szinte állandóan jelen van a Facebookon. Ez az adat jól tükrözi a Facebook népszerűségének csökkenését a fiatalabb korosztályok körében. Az X (korábbi Twitter) használata még a Facebookénál is alacsonyabb arányokat mutat. A kutatás szerint a megkérdezett fiatalok mindössze 17-20%-a használja ezt a platformot.

A következő kérdéskör az volt, hogy milyen gyakran végeznek aktív vagy szabadidős tevékenységeket.

A kutatás eredményei alapján a fiatalok szabadidős tevékenységeivel és szokásaival kapcsolatban érdekes mintázatokat lehet megfigyelni. Az aktív szabadidős tevékenységek gyakoriságát tekintve a válaszadók 46,7%-a hetente többször, 23,3%-a hetente egyszer végez ilyen jellegű elfoglaltságokat. A megkérdezettek 16,7%-a havonta néhány alkalommal, míg 13,3%-a ritkán vagy soha nem vesz részt aktív szabadidős tevékenységekben. Ez azt mutatja, hogy bár a fiatalok többsége rendszeresen végez aktív tevékenységeket, jelentős részük ritkábban vagy egyáltalán nem él ezekkel a lehetőségekkel. A

⁸⁰ Egyre népszerűtlenebb a Facebook az amerikai fiatalok körében.

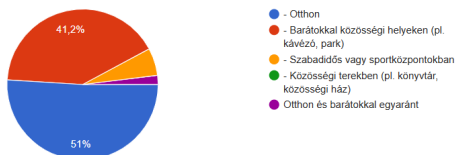
Forrás: <https://neokohn.hu/2024/12/15/egyre-nepszerutlenebb-a-facebook-az-amerikai-fiatalok-koreben/>

Letöltve: 2024. december 28.

válaszadók 36,7%-a állítja, hogy a passzív és aktív szabadidős tevékenységeket egyensúlyban tartja. 26,7% inkább a passzív tevékenységeket részesíti előnyben, míg 23,3% jobban szereti az aktív szabadidős tevékenységeket. 13,3% úgy nyilatkozott, hogy nem igazán tölti tudatosan a szabadidejét. Ez az eloszlás arra utal, hogy bár sokan törekednek az egyensúlyra, még mindig jelentős azok aránya, akik a passzívabb időtöltést preferálják. A szabadidő eltöltésének helyszíneit vizsgálva a válaszadók 53,3%-a legszívesebben otthon tölti az idejét. 36,7% barátokkal közösségi helyeken, például kávézókban vagy parkokban szeret időt tölteni. Csak 6,7% választja a szabadidős vagy sportközpontokat, és 3,3% nem adott egyértelmű választ. Ez azt jelenti, hogy a fiatalok többsége még mindig az otthoni környezetet részesíti előnyben, bár egyrészük nyitott a társas tevékenységekre is.

Milyen helyszíneken tölti legszívesebben a szabadidejét?

51 válasz

A közösségi eseményeken vagy programokon való részvétel gyakoriságát tekintve a válaszadók 36,7%-a havonta néhány alkalommal, 26,7%-a évente néhány alkalommal vesz részt ilyen eseményeken. 20% hetente többször, 13,3% hetente egyszer, míg 3,3% soha nem vesz részt közösségi programokon. Úgy gondolom, hogy bár a fiatalok többsége részt vesz valamilyen formában közösségi eseményeken, ezek gyakorisága általában alacsony.

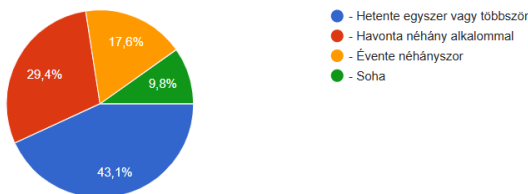
A szabadidő hasznos eltöltésének megítélésében a válaszadók 46,7%-a úgy érzi, hogy általában hasznosan tölti az idejét. 36,7% véli úgy, hogy néha hasznosan, néha nem, míg 13,3% nagyon hasznosan tölti a szabadidejét. Csak 3,3% érzi úgy, hogy inkább nem tölti hasznosan az idejét. A szabadidő hasznos eltöltésének motivációit vizsgálva a válaszadók 43,3%-át az motiválja leginkább, hogy minél jobban kikapcsolódjon és feltöltődjön. 26,7% számára a legfontosabb, hogy fejlessze magát és új dolgokat tanuljon. 20% azt

jelölte meg, hogy elüsse az időt, amíg nincs más dolga, míg 10% egyéb motivációkat említett.

A következő kérdéscsoportot azért tartottam fontosnak lekérdezni, mert véleményem szerint a videóknézése nagyban befolyásolja az online jelenlétet. A leggyakrabban nézett videótartalmak tekintetében a "vicces videók és mémek" vezetnek 23,3%-kal, szorosan követve a "vlogok és influenszerek tartalmi" 20%-kal. A zenei videók 16,7%-kal a harmadik helyen állnak, míg az oktató és ismeretterjesztő videók 13,3%-kal a negyedik helyet foglalják el. Ez az eloszlás jól tükrözi a fiatalok érdeklődési körét, ahol a szórakoztató és könnyen fogyasztható tartalmak dominálnak. A film- és sorozatmaratonok tartása népszerű a fiatalok körében. 40%-uk hetente egyszer vagy többször, 30%-uk havonta néhány alkalommal vesz részt ilyenben. Ez azt mutatja, hogy a hosszabb formátumú tartalmak fogyasztása is jelentős szerepet játszik a szabadidő eltöltésében.

Milyen gyakran szokott film- vagy sorozatmaratonokat tartani?

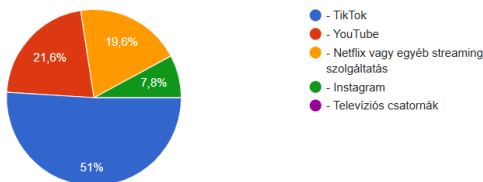
51 válasz

A videónézésre használt eszközök tekintetében a telefon vezet 50%-kal, míg a számítógép vagy laptop és a tévé egyaránt 20-20%-ot ért el. Ez jól tükrözi a mobil eszközök, különösen az okostelefonok jelentőségét a fiatalok médiafogyasztásában. A leggyakrabban használt videónéző platformok közül a TikTok áll az élen 33,3%-kal, amit a Netflix és egyéb streaming szolgáltatások követnek 20%-kal, majd a YouTube 16,7%-kal. Ez az eloszlás is úgy gondolom bizonyítja a feltevésemet.

Melyik platformot használja a leggyakrabban videónézéshez?

51 válasz

A telefonon leggyakrabban nézett tartalmak között a rövid videók (TikTok, YouTube Shorts) dominálnak 53,3%-kal, míg a teljes hosszúságú sorozatok vagy filmek 23,3%-ot értek el. A TikTok és rövid videók preferenciájának fő okai között a gyors fogyaszthatóság (26,7%) és a szórakoztató, pörgős jelleg (23,3%) áll az élen. A televíziót, mint lehetőséget senki nem választotta.

A kutatás eredményei alapján a fiatalok szabadidős tevékenységei és személyiségjellemzői változatos képet mutatnak. Kíváncsi voltam, hogy ha az aktív tevékenységekről van szó, akkor miket részesítenek előnyben a válaszadók. A legnépszerűbb sportág a foci, amit a válaszadók 16,7%-a jelölt meg kedvencként. Ezt követi a kosárlabda és a lovaglás, egyaránt 10-10%-kal. A tánc és a röplabda szintén népszerű, mindkettőt 8,3% választotta. A válaszadók 10%-a azt jelezte, hogy nem szeret sportolni. Egyéb említett sportágak között szerepel az úszás, a box és a konditermi edzés is. A hobbikat illetően az olvasás bizonyult a legnépszerűbbnek, a válaszadók 13,3%-a ezt jelölte meg kedvenc szabadidős tevékenységként, ami meglepő számomra. Az edzés és a kreatív tevékenységek (pl. rajzolás, kézművesség) szintén gyakran említettek, mindkettő 10-10%-os aránnyal. A foci itt is megjelenik hobbi szinten 6,7%-kal. Vicce válaszként az alvás és a telefonozás is felmerült hobbiként néhány válaszadónál. A művészeti tevékenységek közül a rajzolás áll a legközelebb a fiatalokhoz, 23,3% jelölte meg ezt. Szorosan követi a tánc és az éneklés, mindkettő 20-20%-kal. A kézművesség is népszerű, 13,3% választotta ezt. Kisebb arányban, de megjelenik a zenélés és a színjátszás is. A kapcsolódási módok tekintetében a válaszok igen változatosak, hiszen itt szabad válaszadási lehetőség

volt. A legtöbben (16,7%) a zenehallgatást említették mint fő kikapcsolódási formát. A sorozat- vagy filmnézés szintén népszerű, 13,3% választotta ezt. A barátokkal való időtöltés és a sportolás (pl. edzés, foci) egyaránt 10-10%-ot ért el.

Összefoglalás

A fiatalok szabadidő-eltöltési szokásainak vizsgálata során mind szakirodalmi kutatást, mind kérdőíves felmérést végeztem. Azt gondolom, hogy a kérdőíves kutatás értékes betekintést nyújtott a 14-24 éves korosztály szabadidős tevékenységeibe. Az eredmények azt mutatják, hogy a fiatalok szabadidő-eltöltésében az online és passzív tevékenységek dominálnak. Megállapítható, hogy a hipotézis, miszerint a fiatalok többsége inkább passzív módon tölti szabadidejét, nagyrészt igazolódott. A vizsgálat kimutatta, hogy a megkérdezett fiatalok jelentős része valóban előnyben részesíti az online és passzív tevékenységeket, különösen a közösségi média használatát és az online videók nézését. Az eredmények azt mutatják, hogy a fiatalok többsége napi rendszerességgel, több órán keresztül használja az internetet szabadidejében. A passzív tevékenységek, mint például a közösségi média használata és a videónézés, kiemelkedő helyet foglalnak el a szabadidős tevékenységek között. Sokan a szabadidejük jelentős részét ilyen módon töltik. Ugyanakkor fontosnak tartom megjegyezni, hogy bár az online és passzív tevékenységek dominálnak, jelen van az igény az aktív és offline időtöltésre is.

Szerintem a következő lépéseket lehetne tenni annak érdekében, hogy valamennyivel javuljon a helyzet, hiszen nem mindegy, hogy hogyan tölti szabadidejét a fiatal nemzedék.

Véleményem szerint fontos lenne az iskolákban és közösségi terekben több lehetőség biztosítása az aktív szabadidős tevékenységekre. Ezek a foglalkozások eltűnőfélben vannak az én tapasztaltaim szerint. Szélesebb társadalmi körben fontos lenne, a mentális egészség és stresszkezelés fontosságának hangsúlyozása, alternatív módszerek bemutatása a passzív médiafogyasztás helyett.

Összességében, bár a hipotézis beigazolódott, a kutatás rávilágított arra is, hogy van lehetőség és igény a változásra. A cél egy olyan egyensúly megteremtése lenne, ahol a fiatalok élvezhetik a digitális világ előnyeit, miközben aktívan részt vesznek offline tevékenységekben is, ezáltal fejlesztve fizikai és mentális egészségüket, valamint társas kapcsolataikat.

Irodalom jegyzék

- Ábrahám, J. (2016). Rekreációs kultúra a fogyasztói társadalomban. *Doktori értekezés.*
- Mohos, E. (2023. január). „Így változik a szabadidő” – avagy a médiatér hódítása. *Közösségi Kapcsolódások*, old.: 69-79.
- Révész, L., Müller, A., Herpainé Lakó, J., Boda, E., & Bíró, M. (2015). *A rekreáció elmélete*. EKF Liceum Kiadó.

III. helyezett

Billig Panna Viktória

Az iskolán kívüli tanulás terei – a színház

**12. évfolyam, Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium és
Kollégium, felkészítő tanár: Szabó Viktória**

I. Bevezető gondolatok a témaválasztásról

Az iskolán kívüli tanulásnak sokféle formája létezik, melyek a segítségünkre lehetnek. Számos olyan tevékenység van, amellyel tanulhat az ember, még akaratán kívül is. Azért ezt a témát választottam, mert nagyon aktuálisnak tartom, korosztályomat érintő kérdéskör.

A színház engem igazán megfogott, kiváló „tanulási módszernek” találok, így erre esett a választásom. Személy szerint nekem nagyon sokat segített, leginkább az (kötelező) olvasmányok megértésében. De igazán sokat fejlődött a kreativitásom, a gondolkodásmódom, és csapatban is jobban tudok együttműködni. Fontosnak tartom a színház szerepét az emberek életében, hiszen jó közösségformáló erővel is bír. A diákok mellett a kisgyerekek és a felnőttek egyaránt tudnak az előadások által tanulni.

1.A Mondjad, Atikám! előadás után

II. Az iskolán kívüli tanulás terepeiről

Mint már említettem, az iskolán kívüli tanulásnak számos terepe létezik. Ilyen például a mozi, a múzeum, a könyvtár, a táncház és a színház is. Minden attól függ, hogy az embernek mihez van

kedve, és hogy van rá lehetősége. Sok esetben kisvárosokban, illetve falvakban egyáltalán nincs ilyen kulturális eseményekre lehetőség, ezért az embereknek muszáj bemenni a nagyobb városokba. Ebben például sokat segít a Déryné Program, hiszen célkitűzésük a minőségi színházi élmény eljuttatása ezekre a területekre is.

A mozi lehetősége talán a legjobban kivitelezhető. Általában kisvárosokban is van már manapság mozi, de otthon is lehet az okostelevízió ilyen programot létrehozni. Ez egyébként egy jó szórakozási lehetőség a családok, illetve barátok számára is. A HUNline ezt írja: „*A filmeknek nevelő, szórakoztató, ismeretközvetítő és tudatformáló szerepe van a társadalom és az egyének életében.*”⁸¹ Egyetértek. A filmek lehetnek jó közvetítők és ismeretterjesztők is. Az emberekből rengeteg érzést tudnak kiváltani a filmek, személyiségformálók.

Manapság az emberek nagyon keveset járnak könyvtárba, egyrészt azért, mert online is mindent el lehet olvasni, másrészt azért, mert már a könyvek nem keltik fel a figyelmet. Szerintem a könyvek nagyon érdekesek és izgalmasak. Én rendkívül szeretek olvasni, főleg regényeket (orosz regényeket, pl.: Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkijtől a Bűn és bűnhődést vagy Lev Nyikolajevics Tolsztojtól a Kreutzer szonátát). Én sem járok könyvtárba, mert én szeretem a magaménak tudni a könyveimet, tehát inkább megveszem magamnak. Persze ha van olyan könyv, amely a tanuláshoz kell, azt a könyvtárból ki tudom kölcsönözni. A könyvtár nagyon jó lehetőség annak, aki nem engedheti meg magának, hogy könyvet vegyen. A könyvtárakban különböző előadásokon vagy foglalkozásokon vehetünk részt, amelyek szintén hozzájárulnak az ismeretbővítéshez.

A színházzal kapcsolatban az a tapasztalatom, hogy az idősebb korosztály kedveli leginkább. A fiatalok nem igazán szeretnek ilyen helyekre járni, inkább elmennek bulizni. Pedig a színház egy jó hely. Számomra egy olyan hely, ahol önmagam lehetek, ahol kibontakozhatok, és ahol szabadjára engedhetem az érzelmeim. Egyszerűen a színház olyan csodával bír, amelyet szavakkal nem lehet elmondani, és ezt a csodát kellene minden embernek átélnie. Meg kellene tapasztalni azt az érzést, amikor az előadás magával ragadja az embert, mikor beleélhetjük magunkat.

⁸¹http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/hunline_pedpszi/16_pedagogus_mesterseg/516_a_tanrn_kvli_nevels_iskoln_kvli_sznterei.html

3. A Szarvaskirály c. előadás

*„A színházművészet célja: hogy formálja a nézők szemléletét, megfogalmazzon gondolatokat és olyan közönséget alakítson ki, amely képes a színházművészet eredményeit befogadni, megérteni.”*⁸² – fogalmaz a HUNline. A közönség nézete és gondolatai sokat számítanak, a rendezőknek részben ezeknek is eleget kell tenniük. Fontos az is, hogy a közönség a színpadi alkotást befogadja, megértse és kialakítson egy nézetet, hiszen a rendezők, a színészek és mindenki, aki valamilyen formában ott dolgozik, megismerheti a nézőközönség véleményét, megtudhatja, hogy mi kell a 21. századi embereknek, a fiataloknak, hogy az ő érdeklődésüket is felkelthessék.

III. Színház az iskola falain belül

Vannak különös esetek, ahol a színház jelentősen összekapcsolódik az iskolával. Az iskolák többsége rendszeresen szervez kirándulást színházba. Általában kötelező olvasmányokat láthatunk, mint például A Mester és Margarita, Rómeó és Júlia vagy a Bánk bán. Iskolám, a Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium rendszeresen szervez efféle utazásokat, én pedig igyekszem mindegyiken ott lenni, hiszen az én érdekem is, az én fejlődésem is szorgalmazja. Mindehhez hozzájárul, hogy az iskolások számára tudnak kedvezményes jegyeket biztosítani, így még többször tudnak a diákok színházat látogatni. Már több előadást láttam színházban, leginkább a Nemzeti Színházban és a Miskolci Nemzeti Színházban. Ilyen előadások voltak például a Bánk bán, a Rómeó és Júlia, Esthajnal, Feketeszáru cseresznye, Babaház (Ibsen: Nóra) és láttam a Mondjad, Atikám! (József Attila életéről

⁸² Uo.

szól) című előadást is. Ezek mind-mind tanulságos előadások voltak, segítettek jobban megérteni a mű mondanivalóját, átadták az érzést, fantasztikus hatást értek el. Véleményem szerint, ha több fiatal látná ezeket az alkotásokat, könnyebben megértenék a kötelező olvasmányokat, illetve nem kellene olyan „szigorúan” venni az elolvasásukat.

2023-ban iskolánkban járt a Nemzeti Színház. Sokan jöttek el az ott dolgozók közül, így például betekintheztünk a parókák és a jelmezek világába, felvehettük a színészek öltözékeit és meséltek magukról a dolgozók, a munkájukról, a fontosságukról a színpad mögött. E program keretében megtekinthettük az aulában A helység kalapácsa című előadást, melyet Vidnyánszky Attila rendezett.

Mindemellett iskolánkban járt még a KultUp program. A KultUp leginkább diákokat foglalkoztat, izgalmas programokat szervez nekik, a figyelem és érdeklődés felkeltése érdekében. *„A KULTUP program célja színházi és művészetoktatási programok eljuttatása középfokú oktatási intézményekbe, élménypedagógiai fejlesztés, kultúraterjesztés, pályaválasztási szemléletformálás és tehetséggondozás céljával. Kiemelt figyelmet fordítunk azokra az intézményekre, ahol korlátozott a kultúrához való hozzáférés lehetősége.”*⁸³ – állítja a kultup.hu. Ezek mellett színházi élményeket is nyújtanak: *„Színházi élményekkel és művészeti foglalkoztatásokkal új utakat nyitunk a jövő tehetségeinek a kultúra felé.”*⁸⁴ Fontos nekik a kultúrafejlesztés, tehát rendhagyó előadásokat tartanak, olyanokat, amelyek felkeltik az érdeklődést a fiatalok körében. Az itt dolgozók a közösségteremtésre is törekednek: *„Művészeti foglalkozásaink más tudományterületeken is alkalmazhatók, ezáltal az iskolai közösségformálás és kompetenciafejlesztés területén is modellértéke lehet.”*⁸⁵ Úgy vélik, hogy a gimnáziumi évek alatt szerzett impulzusok, élmények (főleg a színházzal kapcsolatosak), meghatározhatják nézeteinket, gondolkodásunkat, későbbi életünket.

⁸³ www.kultup.hu

⁸⁴ *Uo.*

⁸⁵ *Uo.*

A képek forrásai: <https://kultup.hu/galeria>

A Magyar Színháznak van egy programja, amely diákokat, illetve gyerekeket (már egészen kicsi kortól) foglalkoztat, olyan előadásokat nyújt nekik, melyek segítenek a gondolkodást és a képzelőerőt fejleszteni, a kreativitást élni, és megszerettetni a gyerekekkel a színházat. Ezek az előadások Budapesten találhatók, viszont vannak olyan előadások is, amelyek utaztathatók, tehát nem kell Budapestre elutazni, ők mennek különböző városokba. Egy ilyen színpadi alkotás maximum 1 órá, az előadások helyszíneit előre meg kell beszélni.

Idesorolnám még a bábszínházakat is, melyek főleg gyerekeket foglalkoztatnak. Ezek szinte minden nagyobb városban megtalálhatók, tehát egy jó családi programnak is megfelelhet. Ezek az előadások szintén lehetnek személyiségfejlesztők, illetve segíthetik a gondolkodást és a kreativitást.

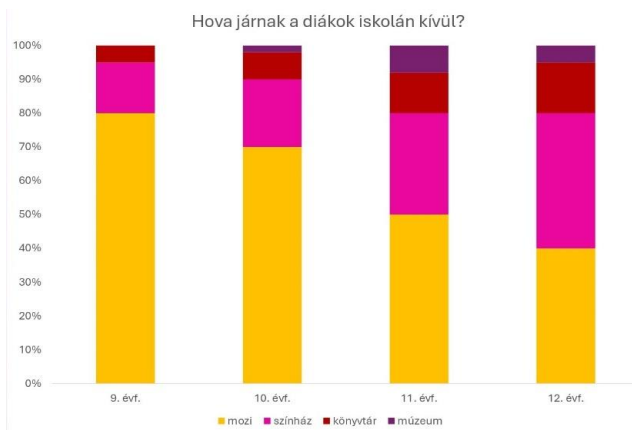
Forrás: <https://budapestbabszinhaz.hu/eloadasok/20-nyul-peter>

Céljaik közé tartoznak például a világra való nyitottság fejlesztése, az érdeklődés felkeltése a színház iránt (úgy, hogy megmaradjon felnőttkorra is) és a gyermekirodalom terjesztése. Számos klasszikust mutatnak be például a Budapesti

Bábszínházban. Ilyenek a Holle anyó, a Nyúl Péter és a Hamupipőke.

IV. A kutatásom eredményeiről

A témához kapcsolódóan végeztem egy kis kutatást. Feltettem magamnak egy kérdést: A színházlátogatások vajon hozzájárulnak az iskolai tananyag megértéséhez, elmélyítéséhez? A válaszom „igen” volt. Viszont kíváncsi voltam az ÁVG-s diákokra, hogy ők mit felelnek erre a kérdésre. Ezért készítettem egy kérdőívet (lásd: Melléklet), melyben olyan kérdéseket tettem fel, mint például Járt-e már az illető színházban? És ha igen, mit nézett? vagy például Látott-e már kötelező olvasmányt színpadon? Nagy meglepetést okoztak a válaszok.

A 9. évfolyamon nem kaptam kielégítő válaszokat. Azt vettem észre, hogy a diákok egyáltalán nem szeretnének részt venni színházi programokon, illetve mikor iskolánkban járt a Nemzeti Színház, ők ekkor még nem voltak velünk. Így egy kicsit csalódott voltam, és tovább kutattam.

A 10. évfolyamon már jobb a helyzet, bár még nem kielégítő. Közülük sokan látták a Rómeó és Júliát vagy a Bánk bánt. Pozitívabb visszajelzéseket kaptam, viszont itt is azt tapasztaltam, hogy nem igazán érdeklődnek a színház világa iránt. A fiatalabb korosztály inkább moziba jár, színházba/múzeumba csak az iskola által jutnak el. Pedig

szerintem fontos lenne az olvasmányok elmélyítése és a nézeteik fejlesztése.

A 11. évfolyamon már kielégítő válaszokat kaptam. Szinte mindenki látta a Bánk bánt, a Rómeó és Júliát vagy a Légy jó mindhalálig című műveket. Azt írták, hogy segített a jobb megértésben, hiszen vizuálisan jobban be tudták fogadni.

A 12. évfolyamon pedig mindenki pozitívan jelzett vissza. Mindenkinek segített a jobb megértésben, valaki többször is volt már színházban, több előadást is látott már, de mindenki látott már legalább egy előadást az iskolánkban eltöltött idő alatt. Itt már olyan művek is feltűntek, mint a Feketeszáru cseresznye vagy a Luxemburg grófja.

Forrás:

<https://nemzetiszinhas.hu/eloadas/a-helyseg-kalapacsa-1#lg=1&slide=0>

Forrás: <https://jozsefattilaszinhas.hu/eloadas/luxemburg-grofja/>

V. Összegző gondolatok

Szerintem a 21. században az embereknek, fiataloknak és időseknek egyaránt kellene színházba járnia, hiszen az ember élete végéig tanul, idősebb korban is tanulhat az ember, sőt, minden nap tanul valamit mindenki. A fiataloknak, diákoknak, gyerekeknek már egész kicsi kortól kellene a színházat látogatni, hiszen jó hatással lenne rájuk. Mindezt tapasztalatból írom, hiszen magamon is érzem és látom a változást. A színház jó. Közösségfejlesztő hatása is van, összekovácsolja az embereket, főleg egy olyan előadás, amely „sokkolhatja” a közönséget, amikor megáll az idő.

Összegezve, a színházat én minden korosztálynak ajánlom, mert ez egy jó program akár családnak, akár barátoknak; ez egy olyan tér, amely egységesítheti a társadalmat ebben a zűrés világban; egy olyan hely, ahol a képzelet szárnyalhat, ahol lehetünk kreatívak, érzelmesek, szellemesek, érzékenyek. Számos meglepetést tartogat mindenki számára a színház világa, ilyen például a Nemzeti Színház színháztörténeti vetélkedője, amelyen én is részt vettem és hatalmas élmény volt. Nagyon jó volt együtt dolgozni/gondolkodni, feladatokat oldani, és élvezni az egészet.

12. A verseny után

Melléklet

Kérdőív Az iskolán kívüli tanulás terei – A színház

I. Melyik évfolyamon tanulsz?

- ☐ 9.
- ☐ 10.
- ☐ 11.
- ☐ 12.

II. Hova jársz iskolán kívül? (többet is választhatsz)

- ☐ mozi
- ☐ színház
- ☐ múzeum
- ☐ könyvtár
- ☐ táncház
- ☐ egyéb: _____

III. Vettél már részt iskolán belül színházzal kapcsolatos foglalkozáson/programon? Ha igen, írd le, hogy mi volt az!

- ☐ igen

- ☐ nem

IV. Jártál már színházban? Ha igen, mit láttál legutóbb?

- ☐ igen

- ☐ nem

V. Láttad valamelyik kötelező olvasmányt színpadon? Ha igen, melyiket? (pl.: *Bánk bán*, *Rómeó és Júlia*)

- ☐ igen

- ☐ nem

VI. A látott előadás hozzájárult az olvasmány jobb megértéséhez? Ha igen, hogyan?

- ☐ nem
- ☐ igen _____

Felhasznált irodalom

http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/hunline_pedpszi/16_pedagogus_mesterseg/516_a_tanrn_kvli_nevels_iskoln_kvli_sznterei.html
(Megtekintés: 2024. 12. 30.)

<https://budapestbabszinhaz.hu/bemutakozas> (Megtekintés: 2024. 12. 30.)

<https://budapestbabszinhaz.hu/eloadasok/20-nyul-peter>
(Megtekintés: 2024. 12. 30.)

<https://kultup.hu/> (Megtekintés: 2024. 12. 30.)

<https://magyarszinhaz.hu/labor-eloadasok/> (Megtekintés: 2024. 12. 30.)

<https://nemzetiszhaz.hu/eloadas/a-mester-es-margarita-1>
(Megtekintés: 2024. 12. 30.)

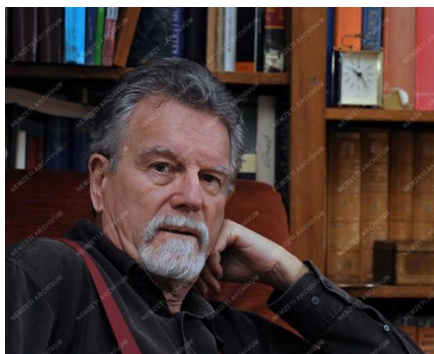
Különdíj

Bíró Kolos Tiván

Jankovics Marcell

**12. évfolyam, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gyakorló
Általános Iskola, Gimnázium, Alapfokú Művészeti Iskola és
Technikum, felkészítő tanár: Dr. Tóthné Szelezsán Gabriella**

A mesék mindig is részei voltak az életemnek, egészen kiskoromtól. Ezeket a legkülönbözőbb csatornákon keresztül fogyasztottam (könyv, felolvasás, előadás, film, rajzfilm, bábfilm). Hozzám személy szerint a rajzfilmek és az animáció áll a legközelebb, próbálkoztam már készítésükkel és további pályámat is ezen a téren képzelem el. Az utóbbi években belemélyedtem a magyar animáció történetének tanulmányozásába, így szántam el magam végül arra, hogy egy tanulmányt írjak Jankovics Marcell munkásságáról, kiemelve az abban megjelenő népmesei motívumokat. Azért esett rá a választásom, mert megkerülhetetlen figura, ha a magyar animációról beszélünk. Filmjeivel új szögből közelítette meg nemcsak különböző régióink hagyományait és kulturális örökségeinket, hanem népünk történelmét is.

Jankovics Marcell portréja

<https://nemzetiarchivum.hu/images/medium/FOTO-ZVFmZ3VNZ0RFcFlkNlpvdERNa1B4ZIVUWTRXVW53aS9IL2pSaFRyQytwUnRUL29tQmg0YmZ4bGFpWnV0UXhQVg.jpg>

Jankovics Marcell

Jankovics Marcell a magyar rajzfilmgyártás kiemelkedő alkotója. Nevéhez köthető az első magyar egész estés animációs film (János vitéz), az egyik legtöbb részt magáénak tudható rajzfilmsorozat (Magyar népmesék), valamint a leghosszabb ideig készült magyar animációs film (Az ember tragédiája). A rendszerváltás előtt a Pannónia Filmstúdióban végzett animációs munkáján kívül kulturális kluboknak volt tagja, több nemzetközi fesztiválon is zsűrizett, képviselte hazánkat. A rendszerváltás után a Pannóniafilm fennmaradásáért vívott ádáz küzdelmet, mint ügyvezető igazgató dr. Matolcsy György mellett, ott volt a határon túli magyarok összekötéséért létrehozott Duna Televízió elindításakor, valamint kétszer volt elnöke a Nemzeti Kulturális Alap Bizottságának. (wikipedia)

Jankovics Marcell életében meghatározó volt a családi háttér, valamint pályatársainak munkái (Macskássy Gyula, Nepp József, Kovásznai György stb.). Kezdetben, mint fázisrajzoló dolgozott a Pannónia Filmstúdióban, majd 1964-ben Neppel és Dargay Attilával megalkotta a Gusztáv c. rajzfilmsorozatot. Jankovics segédkezett az 1968-as Üzenet a Jövőből – a Mézga család különös kalandjai c. televíziós rajzfilm készítésében (melyet Nepp József rendezett), azonban ennél a rajzfilmnél még nem találta meg igazán a stílusát.

Jankovics egy visszafogottan lázadó jellem, aki egyszerre tisztelte a hagyományokat, de a fejlődés felé is nyitott volt. Témákban egyrészt népünk eredete, kultúránk sokszínűsége, másrészt az emberi társadalom kisszerűsége vonzotta, rajzstílusban az átváltozás, a szecesszió, és a népművészet elemeit használta fel. A hetvenes évektől számos munkájában jelennek meg a népi motívumok, több egész estés film, sorozat és rövidfilm formájában, melyeket több fejezetre bontva szeretnék részletesebben ismertetni. (mmakademia)

János vitéz (1973)

Rövidfilmjei után Jankovics Marcell a kisember, a társadalom görbe tükre témák után egyre inkább a hőskultusz, a népi motívumok és a szimbólumok felé kezdett el érdeklődni. Ezeket a törekvéseit az 1973-ban bemutatott első egész estés magyar animációs filmben, a Petőfi Sándor elbeszélő költeményét feldolgozó János vitézben valósíthatta meg először.

A film Petőfi születésének 150. évfordulója tiszteletére készült. művet hazafias témaválasztása ellenére számos nemzetközi díjjal is jutalmazták. Az amerikai Hanna-Barbera stúdió megvette a film

forgalmazási jogait, ennek ellenére sosem mutatták be az Egyesült Államokban, viszont Kínában a népi motívumokkal teli látványnak, és a pentatonos kísérezésének köszönhetően igen népszerű volt. (Mirtse, 2013)

A János vitéz látványvilágát tekintve hűen követi az eredeti mű által képviselt értékeket. Jankovics igyekezett a főhőst a filmben békaperspektívából mutatni, ezt a beállítást is eszközként felhasználni a mondanivaló alátámasztásához. A kisméretű fejbábrázolás miatt azonban a filmben nehéz volt átadni a hősök arcán megjelenő érzelmeket, Jankovics ezt színekkel, a környezet torzításával, és az átváltoztatás-átváltozás technikájával oldotta meg.

Jelenet a János vitéz c. filmből

https://nfi.hu/files/slide/image/11987/janos_vitez_4k_broadcast_graded_srgb_0011603.png

A film elején, Jancsi és Iluska szerelmi jeleneténél, ahol a szereplők Jancsi szűrjének segítségével rózsává, majd galambbá változnak, már erőteljesen megmutatkoznak a népi motívumok. A mostohával való perlekedéskor Jancsit és Iluskát a Naphoz és a tiszta lélekhez, a mostohát a Holdhoz és a fekete éjszakához hasonlónak látjuk. Jancsi szűrje, amikor csatlakozik a huszárokhoz és János vitézként lép elő, huszárméntévé változik, majd a különböző helyzetekben a viselőjével együtt mozog, torzul. A film további részeiben megjelennek a jó és a rossz szembeállításai, feltűnik egy jin és jang motívum is. A díszítésekben a matyó minták mellett más tájegységek motívumai szerepelnek, ezzel szecessziós jelleget adva a jeleneteknek, de láthatók még apróbb humoros elemek is.

A filmre az eredeti elbeszélő költeményen és a népi motívumokon kívül nagy hatással volt Kacsóh Pongrác daljátéka is, ill. a látványvilágra befolyással volt a Beatles zenekar dala alapján készült

Sárga Tengeralattjáró című brit rajzfilm is, aminek eszközeit Jankovics tökéletesen ötvözte a népies ábrázolásmóddal. (nfi.hu)

Magyar népmesék (1977-2012)

A János vitéz sikerén felbuzdulva a magyar animációs világban kezdtek népszerűvé válni a népi történetekről szóló témák. A Pannónia Filmstúdió kecskeméti műtermében dolgozó Mikulás Ferenc producer egy népmeséket feldolgozó sorozatötlettel kereste meg Jankovics Marcellt, aki rögtön ki is dolgozott egy koncepciót: minden meséhez meg kell találni az adott grafikai stíluson belül azt a motívumkincset, amely arra a tájegységre jellemző, ahonnan a mese adott változata előkerült. Így született meg a Magyar népmesék sorozat. Jankovics fontosnak tartotta, hogy eredeti népmesékből dolgozzanak, ezért megnyerte a MTA néprajzkutató csoportjának támogatását, akik az ország minden részéről, eredeti gyűjtésekből írták össze a népmeséket.

Jankovics kijelentette, hogy a sorozathoz szükség van figyelemfelkeltő főcímmre is. A főcím látványára hatott a János vitézből Jancsi és Iluska szerelmi jelenete, szerkesztésben és zenében Arany János „Rege a Csodaszarvasról” c. költeményének kezdősorai adtak ihletet. (mmakademia)

Jelenet a Magyar népmesék c. sorozat egy epizódjából.
https://nfi.hu/files/slide/image/2858/fe_896_504_arany040_0068.JPG

Mivel az alkotásban számos művész vállalt rendezői munkát, ezért a sorozat epizódonként más-más rajzstílust mutat, de emellett igyekezett megőrizni az adott tájegység motívumrendszerét. Ezek a népi ábrázolások főleg a festett háttereken jelentek meg, de bőven megtalálhatók a szereplők ruházatán, arcán is. A sorozatban megjelenik többek között a matyó, palóc, székely, kalotaszegi, dunántúli népművészet jellegzetes elemei, vagy akár a Mátyás

királyról szóló mesékben a Corvinák lapjainak szerkesztési módja. Ezeken kívül jellegzetességei a sorozat korai epizódjaiban a körformát idéző kedves, bumfordi figurák, Horváth Mária társrendező alkotásaként.

A sorozat készítése során az alkotók az epizódok narrációján is törekedtek arra, hogy a mesék még jobban tükrözzék a magyar népi kultúrát. A mesék elbeszélésére az első epizódokban hivatásos mesemondókat kértek fel (Hrotkó Károly, Kóka Rozália). Azonban a nézői visszajelzésekre reagálva a további részekre már színészeket hívtak meg (Bánffy György, Avar István, Bánhidi László, Molnár Piroska, Tolnay Klári, Patkós Irma). A sorozat legismertebb narrátora Szabó Gyula, akinek a neve egybe forrt a Magyar népmesékkel, pedig csak az 1984-es harmadik sorozattól mesélt. Az ő jellegzetes, népies orgánuma magával ragadta a nézőket, és a sorozat befejezéséig ő maradt az epizódok kizárólagos mesemondója.

Jankovics Marcell kikötötte, hogy a sorozatnak a zenében is tükröznie kell a népiességet, így kérték fel a zenék hangszerelésére a magyar népzenei hagyományokra építő Kaláka együttest, akik a dallamos, népi hangszereken megszólaltatott aláfestő zenén kívül a különféle hanghatásokat, zajokat, zörejeket is hangszerekkel állították elő. (nfi.hu)

A Magyar népmesék nagyszerűségét az is mutatja, hogy a magyar televíziós sorozatok tekintetében nemzetközi szinten is ez bizonyult a legnépszerűbbnek, a televíziós csatornák a mai napig adják a különböző meséket, melyeken generációk cseperedtek fel. A sorozat számos rajzfilmkészítőt ösztönzött, hogy a pályán elinduljon. A Magyar népmesék külföldön is, főleg a távol-keleti országokban, rendelkezik rajongótáborral, még angol szinkront is kapott. Ha valahol csak megemlítik Jankovics Marcell nevét, a legtöbben ezzel a sorozattal azonosítják. Több magyar ismeretterjesztő dokumentumfilm, műsor is próbálkozott azzal, hogy népszerűsítse hazánkat, de talán ez a rajzfilmsorozat tudta a legkönnyebben és a legegyszerűbben átadni a nézőknek az ország kultúrájának sokszínűségét.

Fehérlófia (1981)

Jankovics Marcell a János vitéz után még egy, a magyar népmesei és mondavilág köré épülő egész estés filmen kezdett dolgozni. A három népmese téma közül (Az Égig érő Fa, Tündérszép Ilona, Fehérlófia) kormányzati viták nyomán a Fehérlófiára esett a választás.

A film alapja egy komoly kutatómunka volt. Jankovics Marcell eredetileg egy több népmeséből és eredetmondából álló filmet akart megvalósítani, végül Fehérlófia és Fanyűvő történetét vette alapul, Arany László és Illyés Gyula műveiből dolgozott. Többezer oldalas tanulmányt írt, hat-hét forgatókönyvet készített el. Eközben kezdett el dolgozni a Magyar népmesék sorozaton is, amiben már a később a Fehérlófiában használt képi megvalósításokkal kísérletezett. A rajzfilmstúdióban jelentkező nehézségek ellenére a Fehérlófia végül bemutatásra kerülhetett 1981-ben. (mmakademia)

A filmben jól elkülöníthetők a mondai és a népmesei elemek. A mondai jelleg leginkább a film elején jelenik meg, itt Fehérlófia születési jelenete rengeteg stilizált motívumot tartalmaz, mint pl. a kinyíló virág, ami ősi díszítő elem. Jankovics ugyanis több hun, avar és magyar eredetmondát vett alapul a film készítésénél. E népek művészeti szimbólumait fel is használta, ez látható pl. a szereplők mimikáján, amelyek hasonlóak totemsobrokhoz, tetoválásokhoz. Az elnagyolt ábrázolások részletes érzelmeket nem mutatnak, Fehérlófia, Vasgyúró és Kőmorzsoló arca például a napkorong helyzetének különböző állomásait szemlélteti.

Jelenet a Fehérlófia c. filmből.

https://nfi.hu/files/slide/image/9608/feherlofia2_foto_c_mnf_filmmarchivum.jpg

Ugyan ez a helyzet áll fenn a három királylánynál és a három sárkánynál is. A három sárkány a filmben különböző történelmi korszakokat testesít meg. A háromfejű sárkány ősi totemsoborként, a hétfejű egy második világháborús tankként, a tizenkétfejű sárkány pedig egy digitális pixelekből álló video-játék karakterként jelenik meg. Eredetileg a harmadik sárkánnyal Jankovics a tömbházakból álló nagyvárost akarta ábrázolni, de a stúdió vezetősége hatására inkább egy pixelkarakterre változtatta. A film végén mégis megjelenik a nagyváros, ami mögött a naparcú Fehérlófia sétál

(később így festették Fehérlófiát egy budapesti tűzfalra, Jankovics Marcellre emlékezve).

Jankovics Marcell emlékfal Fehérlófia figurájával (Budapest, Gyulai Pál utca)
[welovebudapest.com https://welovebudapest.com/i/32/feherlofia-szinesvarosdji-0230.exact1980w.jpg](https://welovebudapest.com/i/32/feherlofia-szinesvarosdji-0230.exact1980w.jpg)

A motívumrendszer és egyéb grafikai elemeken kívül a film másik fontos jegye a színhasználat. A rajzfilmekben megszokott fekete kontúr vonalas, a háttértől elkülönülő figurákkal ellentétben a Fehérlófiában a szereplők körvonal nélküliek, így a háttér színváltozásaival együtt alakulhatnak át. A Fehérlófia a János vitézhez képest egy jóval modernebb felfogású és mélyebb tartalmú film, ezért ajánlotta Jankovics ezt a filmjét inkább a huszoneveseknek.

A korabeli hazai kritikai visszhang negatív volt, viszont a külföldi kritika dicsérő szavakkal illette a filmet, ami elnyerte a „Minden idők legjobb rajzfilmje” díjat 1981-ben. Jankovicsnak ez a film hozta meg a szélesebb nemzetközi ismertséget, a film bemutatója után több külföldi animációs stúdió (köztük a Disney is) meghívta különböző produkciókban való segédkezésre. Az évekkel később a film Magyarországon is megkapta a kellő elismerést, kultuszfilm státuszba emelkedett. (nfi)

Mondák a magyar történelemből (1986-1988)

1986-ban Jankovics egy újabb rajzfilmsorozat készítésébe kezd, mely felépítésében hasonlatos a Magyar népmesékhez, témában viszont már inkább a magyar történelem eseményei és történelmi mondáink kerülnek előtérbe, mintsem a különböző tájegységek népi történetei. Az 1986 és 1988 között készült sorozat 13 részen keresztül

mutatja be a középkori magyar nép történelmét a népvándorlástól Hunyadi Mátyás megkoronázásáig.

Jankovics itt is igyekezett a történelmi hűségre törekedni. A sorozat képi világa a Képes Krónika illusztrációiból ered, ezért a karakterek minimálisan és síkszerűen mozognak a festett hátterek előtt. Megjelenik a korabeli térképészet és kalligráfia, de zenében is igyekezett a sorozat korhű lenni. Jankovics a Magyar népmesékhez hasonlóan itt is a Kaláka együttest kérte fel az aláfestő zenék megírására. Az epizódokban felbukkan a gregorián és a diákének műfaja népi hangszerek kíséretében. A miniatúraszerű síkfigurák mellett megjelennek a népi motívumok is, mint a sorozat elején a turulmadár, illetve uralkodóink és más neves történelmi személyek jellemvonásai is életre kelnek. (lauramesei.hu)

Ének a Csodaszarvasról (2002)

Jankovics 2000-ben Szörényi Levente zenész megkeresésére és ötlete nyomán kezdte el a következő filmjét, amely népünk kialakulásáról, vándorlásáról a honfoglalásról és a keresztény állam felépítéséről szólt, mindez a csodaszarvas történetével egybefűzve. A film zeneszerzője természetesen Szörényi lett, így ennek a filmnek a zeneisége erősebb és hangsúlyosabb volt a többi Jankovics-filmhez képest. (mmakademia)

A film nyitóképe egy forgó medalionos korsót ábrázol, mely a film mind a négy énekében megjelenik.

Jelenet az Ének a csodaszarvasról c. filmből.

<https://media.port.hu/images/000/093/183.jpg>

Az animáció stílusa az adott korszaknak megfelelően változik, folyamatosan váltakozik az olajfestményszerű és az ősi nomád

motívumrendszer között. Jankovics gyakran merít tapasztalatot a korábbi filmjeiből, megjelenik a János vitézben megvalósított metamorf animáció, a Fehérlófiában megjelenő életfa-motívum, a ciklikusság, a totemista és sámánista jelképek rendszere, valamint a Mondák a magyar történelemből miniatúrafigurái és térképészeti elemei. A legtöbb Jankovics-filmmel ellentétben ez az alkotás sokkal inkább a cselekményre fókuszál. Az egész filmet átszövi a föld és a csillagos ég kapcsolata (az életfa által), láthatjuk a sámánok csillagjóslásait és azt is, ahogy nomád eleink a Csodaszarvast ábrázoló csillagképet követve jutnak el a Kárpát-medencébe. Ahogy haladunk előre a történetben a kora középkorig, a rajzstílus is ennek megfelelően változik, az álomképszerű ősi motívumokat felváltják a kódexek miniatúrái.

Jankovics Marcell a forgatókönyv megírásához rengeteg forrásból merített információt, éppen ezért sokan tartják ezt a filmet Jankovics legalaposabb, legjobban kimunkált alkotásának. A film cselekménysorozata sok emberben a zsúfoltság érzését keltette, egyesek szerint a másfél órás időtartamú film túl sokat akart elmesélni. Mindezek ellenére kijelenthető, hogy Jankovics Marcell minden tudását és tapasztalatát felhasználva igyekezett egy méltó alkotást elkészíteni az ezeréves magyar államiség tiszteletére. (mmalexikon.hu)

Összegzés

Jankovics Marcell munkásságának sokszínűsége megkérdőjelezhetetlen. Rajzfilmjei mellett több tucat történelmi és mitológiai témájú könyvet írt, többek között a csodaszarvasmonda változatairól, értelmezéséről a különböző finnugor népeknél, a napmotívum jelentéséről különböző mondavilágokban és népművészetekben, vagy éppen az életfa-ábrázolásokról. Mindegyik könyvbéli témája visszaköszön a rajzfilmjein, ismeretterjesztő televíziós műsorain, illusztrációin, a vele készült interjúkban. Aktív szerepet vállalt a magyar kultúra színesítésében, rengeteg előadást tartott a népművészeti motívumrendszerekről, a szimbólumok értelmezéséről. Igazi polihisztor, a magyar animáció történetében az egyik legméltóbb helyen áll, mint olyan rajzfilmrendező, aki egyszerre volt tanító, kutató, és történész.

Felhasznált irodalom

lauramesei.hu. (dátum nélk.).

<https://lauramesei.hu/blog/elfeledett-klasszikusok-mondak-a-magyar-tortenelembol/> .

mmakademia. (dátum nélk.). *<https://mmakademia.hu/alkoto-/record/MMA5833>* .

mmalexikon.hu. (dátum nélk.).

<https://www.mmalexikon.hu/kategoria/film/enek-a-csodaszarvasrol> .

nfi.hu. (dátum nélk.). *<https://nfi.hu/alapfilmek-1/alapfilmek-filmek/animacio/janos-vitez-2.html>* .

nfi.hu. (dátum nélk.). *<https://nfi.hu/alapfilmek-2/alapfilmek-filmek/animacio/feherlofia-1.html>*.

wikipedia. (dátum nélk.).

https://hu.wikipedia.org/wiki/Jankovics_Marcell.

Különdíj

Erdei Márk

Tokaj gasztro-kulturális öröksége

**11. évfolyam, Georgikon Görögkatolikus Mezőgazdasági és
Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium,
felkészítő tanár: Várhomokiné Madák Kornélia**

1. A szőlőművelés története

Tokaj – Hegyalján évszázados hagyománya van a szőlőtermesztésnek. A borvidékről hajón, Tokaj városából indultak a szállítmányok az értékes nedűvel. Már a XVI. században az alkímisták azt gyanították, hogy az innen származó borok különleges íze a hegységben bányászott arannyal függ össze. Akkor még nem tudták, hogy a *Botrytis cinerea* ugyanaz a gomba, ami nedves időben elrohaszthatja a növényeket, az száraz időben az érett szőlőfürt aszúszemeiben koncentrálja a cukrot és savtartalmat. Ez a nemesrothadás Franciaországban és Németországban is ismert, de csak nálunk jelentkezik a domborzat miatt ilyen jelentős mértékben. Az éjszaka párás a borvidéket határoló folyók miatt, a nappalok viszont melegek a vulkanikus talaj okán. A XVII. században még nem tudták megmagyarázni, miért használhatók a télre összegyűjtött aszúszemek betegek gyógyítására, és ebben volt Szepesi Laczkó Máté megoldása egyedi és nagyon különleges. Borban őrizte meg az aszúszemeket és Lorántffy Zsuzsanna 1631 Húsvétján először kóstolhatta meg a sátoraljaújhelyi Oremus dűlőben szüretelt aszúborot a Rákóczi várban.

A nagyszüleimnek, a dédszüleimnek mindig is volt szőlőjük, hiszen Tokaj- Hegyalján lakunk. Minden családnak volt saját bora, esetleg aszútörkölypálinkája is. Nagyapám szőlőjében mindig volt kék szőlő is, pedig az 1896-ban elfogadott „A filoxera által elpusztított szőlők

felújítására vonatkozó V. törvénycsik”, illetve ennek végrehajtási rendelete elrendelte, hogy Tokajban a furmint, hárslevelű és a sárgamuskotály telepíthető (Darányi 1896).

Ez azt jelentette, hogy a filoxéra járvány után, a döntően banki kölcsönökkel finanszírozott munkálatok során a korábbi kék szőlő fajták a purcsin, az oportó és a malbec eltűntek.

A szőlőterületek újratelepítésekor, egy akkor még szokatlan megoldást szorgalmaztak az Andrássy grófok. Erdély Sándor akkori igazságügy miniszter, Hlavathy József sátoraljaújhelyi királyi ügyész a fogházból a „szőlőrigolizásra” 1897-ben elítélteket rendeltek ki a parlag területekre. A rabok külső munkavégzése nem volt szokványos abban az időben. Először nagyon óvatosan a feltételezett szökési kísérletek és a közhangulat miatt, majd a következő évtől már dr. Darányi Ignác földművelésügyi és magyar királyi miniszter támogatásával meginduló rekonstrukció 10 év alatt meghozta gyümölcsét. Pontosan meghatározták a munkafeltételeket, a juttatásokat. Egyetlen egy szökés sem történt a munkavégzés alatt. Sőt, a kassai királyi főügyész Paksy József a 2 évnél rövidebb időre elítélt rabokat a kassai, lőcsei, beregszászi, eperjesi, miskolci és rimaszombati fogházakból Sátoraljaújhelybe rendelte.

Az állami támogatásnak köszönhetően 10 év alatt nem csak a szőlőültetvények születtek újjá, de a tulajdonosok jövőbe vetett bizalma is. Újra szüreteltek és bort, esetenként aszútörköly pálinkát is készítettek. Az aszúkészítés különösen időigényes vállalkozás, hiszen egy 3 puttonyos aszút 5 évig érlelnek, a 6 puttonyost 8 évig, az aszúszencziát 9-10 évig.

A családi érlelő pincék megteltek borokkal. A borvidék riolittufába vájt pincéinek falát vastagon borító nemes pincepenész, a *Cladosporium cellare*, a világon csak itt, és a Rajna-menti borpincékben fordul elő. Ez a gomba a tokaji borok minőségének biztosításában fontos szerepet játszik, szabályozza a pincék páratartalmát és egészséges pincelevegőt biztosít.

A borvidékről Sátoraljaújhelyben a Zsóryomkai és az Ungvári pincesorokat, valamint a hercegkúti Kőporosi pincsort emelném ki. Ezek ma is kedvelt rendezvények: fesztiválok, színháztalálkozók helyszínei.

2. A Bortemplom

Az előzőekben röviden bemutatott sikeres szőlőtelepítések eredménye indokolta is a központi hordó és palacktároló létesítését, gyakorlatilag egy állami kereskedelmi pince felépítését.

2025-ben nyitja meg kapuit a felújított, egykori magyar királyi közpince, már új feladatokkal és szereppel a nagyközönség számára. Egy állandó kiállítással tisztelegnek Váczy-Hübschl Kálmán építész előtt, aki 1913-ban megtervezte az épületet. Mivel egy kalotaszegi református templomot idéző formát álmódott meg a pincemesteri lakásoknak és a borárverezéseknek is helyet adó épülethez, ezért az újhelyiek Bortemplomnak kezdték nevezni az eredetileg 37 ágból álló, 1 millió liter bor tárolására alkalmas pincét.

Forrás: <https://bortemplom.hu>

Éveken keresztül megoldatlan kérdés volt az épület állagmegóvása és újra hasznosítása. 2021-ben elkezdett felújítások alkalmával sajnos nem tudtak az eredeti tervekre támaszkodni a kivitelezők, mert azok megsemmisültek. Az építész több királyi közpincét tervezett a XX. század elején, ezeknek a terveiből indultak ki, amikor az eredeti funkcióit igyekeztek meghatározni az egyes helyiségeknek.

Forrás:

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=536047012645525&set=a.140044822245748>

Thoroczkay-Wigand Ede által tervezett 10 hegyaljai település Zsolnay porcelánból készült címere díszíti az épület homlokzatát. Tolcsva, Olaszliszka, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Tokaj, Tarczal, Zombor, Erdőbénye, Bodrogkeresztúr valóban egy-egy önálló település, de a 10. címer egy különleges városrészt jelent Sátoraljaújhelyben.

A Bortemplom különleges tárlatvezetése jelenleg csak újhelyi lakosoknak elérhető. Ott tudtam meg, a bor- és szőlőkultúra területén elért eredményeiért kapott a városon belül a pálos kolostor és a hozzá tartozó szőlőbirtok kiváltságokat és önállóságot. Mint Rómában a Vatikán, úgy működött a Barátszer Újhelyben. Ez az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend, akik nem fizetnek adót, vásártartási joggal rendelkeztek 1786-ig, amikor II. József feloszlatta a rendet és a piaristáknak adta a ma barokk stílusú kolostort.

3. Gasztromarketing Magyarországon

A Magyar Cukrász Ipartestület több mint 100 éve támogatja és koordinálja a hazai cukrászokat és olyan rangos eseményeket szervez, mint az év tortája, bejglije, fagyaltja és ezek cukormentes változatának versenye.

A cukrászok törekvéseit a gasztronómia területén jól egészíti ki a Hungaricumok, a nemzeti értékek gyűjteménye. A „**Hungaricum:** gyűjtőfogalom, amely egységes osztályozási, besorolási és nyilvántartási rendszerben olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó értéket jelöl, amely a magyarságra jellemző tulajdonságával, egyediségével, különlegességével és minőségével a magyarság csúcsteljesítménye.” 2012 óta eddig 92 étékünk került fel erre a különleges listára.

Agrár- és élelmiszergazdaság, a kulturális örökség, a turizmus és vendéglátás a három szakkategória, ami jól kombinálható a gasztronómiai értékek megőrzése érdekében.

2001 óta a 27 Tokaj- hegyaljai település polgármesterének „összeadott” szőlőjéből egy különleges bor készül, a „Polgármesterek Bora”. Ez egy reprezentatív célokat szolgáló, kereskedelmi forgalomban nem kapható ajándék, ami az összetartozást jelképezi.

A 2002 óta UNESCO világörökség része is a Tokaji-hegyaljai kultúrtáj- borvidék, ahol a több, mint 10 éves Tokaji Fesztiválatlanban egyedi hangulatú koncertek, rendezvények és előadások kínálnak szórakozást a szabadtéri rendezvények kedvelőinek.

4. Egyedi gasztronómiai megoldások

A Tokaji borvidék 1737-től királyi rendelet alapján a világ első zárt borvidéke, 87 km hosszú, 3-4 km széles ez a különleges klímájú, 5,4 hektárnyi terület.

A különleges éghajlat és a szorgalmas munka nem csak magas színvonalú fehér borokat nyújt a kulturált borfogyasztóknak, de 2005-től egyedi Hegyközségi engedéllyel Pino noir (Zwack Izabella előtt tisztelegve Izabella utca márkaneven), 2013-tól pedig pezsgő is forgalomba hozható.

Kreatív megoldások születnek Tokaji aszúval cukrászok és szakácsok keze alatt, megnézve az éttermek és cukrászdák kínálatát:

- narancsos szőlőlekvár
- aszútörköly pálinka ágyon érlelt zöld dió likőr
- zöld dió befőtt tokaji aszúval
- 2023. évi ország torta: Spicces füge respektus

Mindig meghatározó az ízélmény szempontjából a fogyasztás helye, a hangulat, a színek – amikor a környezetben a piros szín dominál, akkor édesebbnek érezzük az ízeket, ha a zöld a jellemzőbb, akkor savanyúbbnak.

A bortípusok meghatározása aroma-, íz-, és érzékszervi jellemzők szerint történik. Ha a bor *tüzes*, akkor magas alkohol tartalmú, harmonikus az ital, egy *karakteres* bor illata és aromavilága jellegzetes. A *könnyű* bor alacsonyabb, a *nehéz* bor magasabb alkoholtartalmú.

Fontosnak tartom még a borok fogyasztási hőmérsékletét is leírni, mivel sokan nem tudják, milyen a megfelelő hőmérséklet:

- pezsgő: 6-8 C°
- tokaji aszú: 10-12 C°
- száraz fehérbor: 8-10 C°
- félédes fehérbor: 10-12 C°

A gasztronómiával ismerkedő borkedvelők gyakran úgy vélekednek, a borválasztásnál csak a vízszintes egyeztetés az egyetlen megoldás: amikor libamájhoz választanak tokaji aszút (hasonló ízek harmonikus szabálya). Ugyanakkor a függőleges egyeztetéshez már egy konkrét ételsor fogásaihoz választandó borok. A régi tokaj-hegyaljai, erdélyi és felvidéki főúri konyha ételeinél is követték a hagyományos egyeztetési szabályokat:

- fehér bor megelőzi a vörös bort
- száraz bor a félédes és édes bort
- a könnyű bor a testesebb bort
- a fiatalabb bor az idősebb évjáratút
- az egyszerűbb ízhatású az összetettebb ízhatású bort

Ebben az esetben már az ellentétes ízek harmonikus kiegészítésének szabálya is követendő: édes-sós, édes-savanyú, édes-keserű.

Sütő- és cukrászipari technikusként egy egyedi ízvilágú bonbont töltöttem meg az iskolánk Gitta fantázia nevű édes borából készített krémmel. A névválasztáskor egy olyan névben gondolkodtam, ami Árpádházi Szent Erzsébet unokahúgára, Árpádházi Szent Margitra utal. Az iskolánk fenntartója a görög katolikus egyház, ezért a Margit név, görög, egyébként „gyöngy” jelentéssel bíró változatát választottam: Margitta, aminek a Gitta becézett alakja adja vissza a frissen palackozott bor gyümölcsösséget.

A gasztronómiából vétek lenne kihagyni a bodrogkeresztúri Borecet Műveket, ahol a látogatóközponton kívül látható az ecetkészítés, illetve kóstolás és vásárlás is lehetséges. Többek között olyan boreceteket, mint aszú, muskotályos, továbbá gyümölcs eceteket is készítenek az almától elkezdve a Grate Taste díjas málna, csipkebogyó, áfonya-ibolyától a csipkebogyón át a gránátalmáig. Széles receptkínálatot is nyújtanak hozzá az üdítő nyári levendulától a desszertekhez való gyümölcsecetekig, a húsok pácolására is. Szintén több Grate Taste díjjal büszkélkedhet a harangod-völgyi Tokaj Vinicita márkanevű mangalica termékek, amelynél a takarmánytól a késztermékig saját maguk állítják elő a prémium kategóriájú Tokaji aszús érlelt sonka, vagy a tokaji aszús mangalica kolbászt.

Sokan próbálkoztak a Tokaji hamisításával, cukorral, mézzel, színes gyümölcsökkel (pl. bodzaléval) kevert vízzel töltötték fel a megfűrták eredeti hordókat évszázadokon át, de XIV. Lajos francia király híressé vált mondása csak az eredeti nedűre igaz:

„Ez a borok királya, királyok bora!”

Ennek érdekében komoly élelmiszerbiztonsági vizsgálatokat végeznek rendszeresen a borászatok. A tokaji aszú csak évszázados technológiával és gondossággal készíthető!

Felhasznált irodalom:

- <https://www.hellovidek.hu/gasztro/2019/05/16/tokajt-is-elerte-a-pezsgoforradalom-de-mi-koze-uj-zelandnak-az-egeszhez>
- A magyar nemzeti értékekről és a hungaricumokról szóló 2012. évi XXX. törvény (2024.12.03)
- <https://vinoport.hu/tema/miert-nincs-vorosbor-tokajban-erdekesssegek-a-hazai-vorosbor-keszitesrol/4466>
- <https://bortemplom.hu/>
- <https://fesztivalkatlan.hu/>
- <https://palosrend.hu/>
- Darányi I. 1896. A földmivelésügyi m. kir. minister. 1896. évi 60.900. szám. Utasítás az állami szőlészeti és borászati szakközegek számára, az 1896: V. t.-cz. végrehajtása körül teljesítendő szolgálatukra nézve. Magyarországi Rendeletek Tára 1867-1945. 314-335.
https://library.hungaricana.hu/en/view/OGYK_RT_1896/?pg=2031&layout=s&query=60.900
- Czagány F.1906.A sátoraljaújhelyi szőlők felújításának tíz éves története (eredeti kiadás az Országos Széchenyi Könyvtárban található, hasonmás kiadás: 2005, Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön)
- Cey-Bert Róbert Gyula: Tokaji borgasztronómia (2001), Paginarum Kiadó
- <https://borecet.hu/>
- www.harangodhuswebshop.hu

TÖRTÉNELEM SEKCIÓ

I. helyezett

Salamon Vencel

Háború és mindennapok (Élet az olasz fronton az 1. világháborúban)

12. évfolyam, EKKE Gyakorló Gimnázium, Eger, felkészítő tanár: dr. Tóthné Szelecsán Gabriella

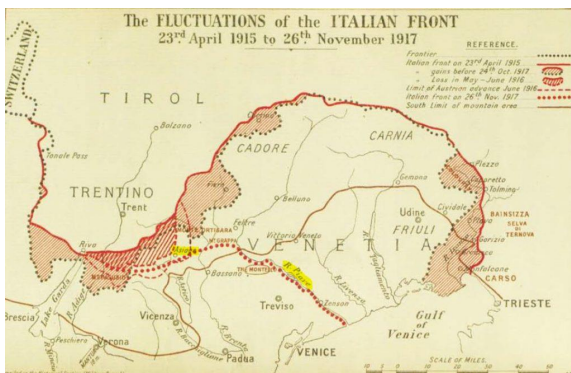
Az olasz front az első világháború egyik kevésbé ismert hadszíntere, és úgy gondolom, hogy fontos bemutatni, hogyan hatott a háború a mindennapi életre, hiszen itt emberek küzdöttek és éltek. A pályamunkámban arra törekszem, hogy megértessem, milyen volt egy egyszerű katona élete, és hogyan próbáltak emberként helytállni az embertelen körülmények között.

Az olasz front az 1.világháborúban

1915-től 1918-ig több mint húsz csata zajlott az Isonzó folyónál és a környező hegyvidéken. Ezek a csaták súlyos emberveszteségeket okoztak mindkét fél számára és hozzájárultak a háború kimeneteléhez.

1914-ben, a háború kezdetekor Olaszország a Hármasszövetség tagja volt, ám nem lépett be azonnal a központi hatalmak oldalán. 1915-ben, politikai és területi ígérek hatására, május 23-án hadat üzent az Osztrák-Magyar Monarchiának, Luigi Cadorna tábornok vezetésével. Olaszország belépése új frontot nyitott Európában.

A Monarchia három fronton harcolt, így célja az volt, hogy az olaszokat az Isonzó folyónál megállítsa és állóháborúra kényszerítse őket. Az Alpok és az Isonzó folyó mentén kialakították védelmi vonalaikat és igyekeztek minimalizálni saját veszteségeiket. Az olasz fronton a közös hadseregben nagyon nagy arányban harcoltak a magyarok.

Az olasz front

<https://www.longlongtrail.co.uk/battles/the-campaign-in-italy-2/>

Az első isonzói csaták 1915-ben zajlottak, ahol az olaszok nagy létszámú, ám gyengén felszerelt serege próbálta áttörni a Monarchia védelmét. Az osztrák-magyar csapatok sikeresen visszaverték őket, ami állóháború kialakulásához vezetett.

1916-ban az osztrák-magyar hadsereg „büntetőtámadást” indított Asiago városánál. Céljuk az olasz vonalak áttörése volt és 15 hadosztályt mozgósítottak. Bár sikerült előre nyomulniuk, az olaszok gyors átcsoportosításokkal megállították az előrehaladást. Az isonzói csaták tovább folytatódtak, ahol az olaszok ismételten próbálkoztak az áttöréssel, ám nem jártak sikerrel. A hatodik isonzói csata, más néven a doberdói ütközet, az egyik legvéresebb csata volt a fronton, hatalmas áldozatokat követelve mindkét oldalon.

1917 első felében kisebb olasz sikerek születtek az Isonzónál. Októberben azonban a Monarchia nagy erejű támadást indított Caporettnél, repülőgépek és mérgegáz bevetésével. Az áttörés sikeres volt és az olasz csapatokat visszaszorították a Piave folyóig, a tömeges megadásoknak köszönhetően majdnem elvesztette a háborút Olaszország.

1918-ban a keleti front megszűnt és a Monarchia minden erejét az olasz frontra összpontosította. Az olasz csapatok a Piave folyónál próbáltak meg ellenállni. A II. piavei csatában az olasz csapatok sikeresen visszaverték a Monarchia támadásait. A hátszágban zajló sztrájkok és tüntetések miatt azonban az utánpótlás akadozott és a német szövetségesek is visszatértek a nyugati frontra, így az osztrák-magyar csapatok gyengültek. A Vittorio Veneto-i csatában az olaszok jelentős támadást indítottak, amely során több elvesztett területet is visszafoglaltak. Az osztrák-magyar hadsereg a fronton

teljesen felbomlott. Október 29-én békét kértek az olaszoktól, de azok tovább folytatták az előre nyomulást. 1918.november 3-án Padova közelében aláírták a fegyverszüneti egyezményt, amely véget vetett a harcoknak, de még kb.2 napig nem lépett életbe, és az olaszok nagyszámú hadifoglyot ejtettek. (RubiconOnline)

Az olasz hadszíntér

Az olasz front az I. világháború egyik legkegyetlenebb és legmegterhelőbb hadszíntere volt, ahol elkeseredett küzdelmek zajlottak borzasztó természeti körülmények között, különösen a Doberdó-fennsíkon és az Isonzó-folyónál. Az osztrák–magyar és olasz haderők olyan hegyvidéki terepen küzdöttek, ahol a sziklás talaj rendkívül megnehezítette a lövészárkok ásását és a védelem kialakítását. A katonák gyakran csak lapos árkokba vagy kőfalak mögé húzódhattak, amelyek nem nyújtottak megfelelő védelmet az ellenséges tüzérségi támadások ellen.

A világtörténelemben nem nagyon van másik példát arra, hogy éveken keresztül háromezer méteres magasságban húzódott volna a frontvonal. Ma síkőzpontok vannak azokon a helyeken, ahol a világháború katonái harcoltak, és több méter mélyen még ma is megtalálhatóak azok a katonai jégbarlangok, amiket elfed a hóréteg. Dél-Tirol keleti részén a hegyi háborúkban csak lavinaomlás és betegségek miatt ötvenezer osztrák és magyar katona vesztette életét.

Három katona a Monarchia alakulataiból

<https://www.origo.hu/tudomany/2014/01/elso-vilaghaboru-olasz-front-kiolvadnak-a-monarchia-katonai-az-alpokban>

Az utóbbi évtizedekben a felmelegedés hatására visszahúzódó jég különös és megindító emlékeket hozott felszínre, az olasz Alpokban elesett, jég által konzerválódott első világháborús katonák maradványait. A brit Telegraph beszámolója szerint az elmúlt

évtizedek során több mint 80 katona holtteste került elő. Sok esetben ezek a testek mumifikálódtak, így megdöbbentő részletességgel őrizték meg a múlt emlékét. (Origo.hu, 2014)

A váltokozó természeti viszonyok további nehézségeket jelentettek: a téli hónapokban kemény hideg, nyáron elviselhetetlen hőség sújtotta a katonákat, gyakori volt a hegyekben az erős szél és az esőzés, amelyek áradásokat és sártengert idéztek elő. A frontvonal ellátása akadozott, az élelmiszer- és vízhiány mellett hiányoztak a meleg ruházati cikkek, a megfelelő orvosi ellátás, ami tovább rontotta a katonák morálját és egészségügyi állapotát. A sebesült katonák szállítása és kezelése is rendkívül nehéz volt a rosszul megközelíthető terep miatt, ezért a rászorulókat sok esetben órákig vagy napokig vártak segítségre. (RubiconOnline)

Fegyverek, felszerelések

Az osztrák-magyar hadsereg különféle kézfegyvereket használt, például a Gasser-Kropatschek revolvert és a Schwarzlose MG géppuskát. Ezek a fegyverek jelentős szerepet játszottak a front harcaiban, ahol a terep miatt a géppuskák kiemelten fontosak voltak a védekezés során. (wikipedia.org)

A fegyverek és lőszer szállítása azonban hatalmas kihívást jelentett. A hegyvidéki terep miatt a nehéz géppuskákat és más felszereléseket gyakran gyalogosan kellett a frontvonalra juttatni, ami rendkívüli fizikai megterhelést jelentett a katonák számára. Az állatok, mint a lovak és szamarak, sokszor segítettek a szállításban, de mivel az ellátási vonalak gyakran megszakadtak, a katonák kénytelenek voltak improvizálni. A nehézségek komoly problémát jelentettek, hiszen a folyamatos támadások és a környezet viszonyosságai miatt az utánpótlás gyakran késlekedett, vagy egyáltalán nem érkezett meg.

A Vilmos huszárezred emlékkönyve jól mutatja az erőviszonyokat, amíg a magyar katonák csak kisszámú gépfegyverrel, akna-és gránátvetővel ill. néhány gyalogos ágyúval rendelkeztek, addig az ellenség, köszönhetően az antant támogatásnak, modern és nagyszámú harci eszközzel volt felszerelve: aknavetők, lángszórók, kisebb és nagyobb ható erejű ágyúk, gránátvetők. A fegyverzet utánpótlása is akadálytalan volt az olasz csapatok számára a tenger felől, míg a magyar hadseregnek ez is nehézséget jelentett. A repülőgépek terén is az olasz hadsereg sokkal nagyobb előnyt élvezett, a magyar gépek száma kevés, elavult, lassú volt, ráadásul a repülőket támadni képes magyar gépfegyverek hagyományos löszere sem tette lehetővé a hatékony

ellenállást. Gyakran előfordult, hogy az egyéb műszaki eszközök, drót, drótvágó olló, homokzsákok, világító röppentyűk is hiányoztak, vagy nagy késésekkel érkeztek meg. (Theka.hu)

A Monarchia katonái az olasz fronton

<https://www.origo.hu/tudomany/2014/01/elso-vilaghaboru-olasz-front-kiolvadnak-a-monarchia-katonai-az-alpokban>

A katonák ruházata gyakran nem volt megfelelő a szélsőséges időjárási körülményekhez. A hideg elleni védelem, különösen a téli hónapokban, komoly problémát jelentett. A sokszor vizes, sáros talajon és a hegyek között való mozgás tovább növelte a komfortvesztést, a katonák pedig gyakran nem rendelkeztek elegendő meleg ruházattal. A hideg és az állandó nedvesség miatt a fagyási sérülések és egyéb betegségek is gyakoriak voltak. A katonák sokszor kénytelenek voltak a durva időjárási körülmények ellenére is harcolni, miközben a megfelelő felszerelés hiánya súlyosbította a túlélési esélyeiket. Ez helyzet folyamatosan növelte a katonák szenvedését, és nehezítette mindennapi életüket a fronton, miközben a háború folytatódott, és a körülmények egyre inkább elviselhetetlenné váltak. (RubiconOnline)

Mindennapok a fronton

Az 1. világháború olasz frontja nemcsak a harcok borzalmairól volt híres, hanem a katonák mindennapjairól is, melyek tele voltak megpróbáltatásokkal. A rohamok és a folyamatos támadások állandó feszültséget okoztak, miközben a katonáknak nemcsak egymással, hanem a környezet viszonytársaival is meg kellett küzdeniük. A védelmi vonalakon az erőltetett előrehaladás és az állandó, kiszámíthatatlan harcok embert próbálók voltak.

A szélsőséges időjárás is nagy hatással volt a katonák életére. A havas, fagyos téli hónapokban a kemény föld és a hófoltok miatt nemcsak a harcok, hanem a túlélés is kérdésessé vált. A nyári hónapokban a hőség és az esőzések különböző betegségeket, mocsarat és sáros terepet eredményeztek, ami tovább súlyosbította a már amúgy is kimerült katonák helyzetét. Farkas János honvéd tizedes naplójából: „1915. július 25. Igazán jól aludni a Monte San Michelénél egyféléképpen lehet, ha az ember örökre lecsukja a szempilláit. Alig egy órát pihentünk, amikor arra ébredünk, hogy fekvőhelyünket elöntötte a víz. Villámlik, mennydörög, valóságos felhőszakadás van. Bivőhelyünket úgy elönti a víz, mint az ürgelyukat. Mindenünk elázik, de ki se mozdulhatunk, mert nemcsak az eső zuhog, hanem eszeveszett puskatűz is van. Bivőhelyünk oly alacsony, hogy csak mélyen meghajolva tudunk megállni benne. Nappal sem igen világos, de most éjjel oly sötét van, hogy semmit sem látunk. Gyertyánk nincs, csak a gyufa lobbanó világánál szedjük össze áztatott cókókjainkat és evőcsajkákkal meregetjük ki a betódult vizet, de oly nagy sár marad utána, hogy abba mégsem fekhethetünk bele, csak guggolunk, kuporgunk a végtelen hosszúnak tetsző sötét éjszakában és úgy lessük, várjuk a hajnalt.” (Történelemportal, 2015)

Az élelemhiány is komoly problémát jelentett. A napi étkezések gyakran egy-egy konzervre, száraz kenyérré vagy egyszerű levesre szorítkoztak. A túléléshez szükséges alapanyagok beszerzése nemcsak a katonák számára jelentett nehézséget, hanem a logisztikai utánpótlás is gyakran akadozott. Az ellátás biztonságának hiánya miatt a katonák egyes esetekben éheztek, vagy elégedetlenek voltak a tápanyagban szegény étkezésekkel.

Az élősködők is súlyos problémát jelentettek a fronton. A tetvek, bolhák és más paraziták folyamatos kellemetlenséget okoztak és a megfelelő higiéniai viszonyok hiánya miatt a fertőzések gyorsan terjedtek.

A háború borzalmait még inkább felerősítette a halottak látványa, akik mindenhol jelen voltak. A csatatereken hegyekben álltak a holttestek, amelyeknek eltakarítása gyakran elmaradt, így a katonák mindennapjait a halál közelsége jellemezte. A halottak látványa és a harcéri veszteségek következményei komoly pszichológiai nyomást gyakoroltak a katonákra.

Sírásó katonák vállukon viszik társuk holttestét
<https://rubicon.hu/cikkek/isonzo-doberdo-caporetto-piave>

A tábori lelkészek szerepe nagyon fontos volt a fronton, hiszen lelki vigaszt nyújtottak a katonáknak, akik sokszor kétségbeesetten kerestek nyugalmat és reményt a háború borzalmaitól. A harcok idején a hadosztálylelkészek a kötőhelyeken teljesítettek szolgálatot, ahol különös figyelmet fordítottak a súlyosan sebesült katonákra. Azok számára, akik sérüléseik miatt valószínűleg nem éltek volna túl a tovább szállítást, feladták az utolsó kenetet, és mindent megtettek, hogy megkönnyítsék számukra életük utolsó óráit. A lelki gondozás fontos részét képezte a személyes beszélgetések mellett a vallási olvasmányok biztosítása, amelyek nemcsak imákat tartalmaztak, hanem vallásos útmutatásokat is, amelyek a harcok során felmerülő nehézségek kezelésében segíthettek.

A betegellátás is hatalmas kihívásokat jelentett. A sebesültek gyors és hatékony ellátása sok esetben nem volt biztosítva, és a kórházak, valamint a hátszág sem tudtak elegendő segítséget nyújtani a sérültek számára. A körülmények sokszor annyira durvák voltak, hogy a sebek elfertőződtek, és a halál a frontvonal mögötti kórházakban mindennaposá vált. A katonák mindennapjai tehát tele voltak szenvedéssel, hiányokkal és veszteségekkel. A háború nemcsak a harcok terepe volt, hanem folyamatos túlélési küzdelem, amelyben minden egyes nap egy újabb küzdelem volt az életben maradásért.

Olasz és magyar sebesültek az Isonzónál

<https://rubicon.hu/cikkek/isonzo-doberdo-caporetto-piave>

A frontkatonák érzéseit ismerhetjük meg Tersánszky Józsi Jenő „Egy ceruza története” című regényéből. Az önkéntesként az egész háborút végig harcoló író a karánsebesi 43. közös gyalogezred tisztjeként részt vett a piavei ütközetben, így a művében leírtak a saját élményeiből is táplálkoznak. Regényében hitelesen adja vissza a katonák hangulatát: *„lelkiállapotom sötét, nyugtalan, lesújtott, amióta csak visszajöttünk a Montellóról. Lerázhatatlan búval fekszem és kelek. Olyan nyomasztó búval, hogy az öngyilkosság gondolata kedves előttem[...]Ami rám hat most ez a saját kis egyéni érzéseimnél hatalmasabb érzés [...]most már biztos, hogy vége a háborúnak, mégpedig ránk nézve az ellenségnek kénye kedve szerint való békével, mert ez az offenzíva volt az utolsó erőfeszítésünk.”* (RubiconOnline)

A magyar hadifoglyok helyzete

A Monarchia hadifogolylétszáma kb.470 000 fő volt, ebből magyar kb.150 000. A legtöbb hadifogolytáborban vegyesen helyeztek el tiszti és legénységi hadifoglyokat, de a két csoportot mindig elkülönítették egymástól, és eltérő bánásmódban részesítették. A tisztek kaszárnyai bútorokkal berendezett szobákban laktak, ahol lehetőségük volt a saját legénységükből személyzetet választani maguk mellé. Étkezéseiket külön menzán oldották meg, ahol az ételért fizetniük kellett, és a felszolgálat is legénységi foglyok látták el pincérként. A tisztek rangjuknak megfelelő illetményt kaptak, például a tábornokok 15.000, míg a hadapródjelöltek 1200 lírát. Olasz tisztek kíséretében elhagyhatták a tábor, és a városban vásárolhattak maguknak ruhát, írószereket vagy egyéb szükséges

holmikat, például füzeteket, amelyekbe naplót vezethettek. (ujkor.hu)

Többször felmerült a katonákban a szökés, de ezeknek csak kis hányada volt sikeres. A szökések során kiemelt szerepet játszottak a különféle motivációs tényezők, például az elégtelen szálláskörülmények, a fűtés hiánya, a rossz bánásmód vagy a vásárlásokkal kapcsolatos visszaélések. Emellett jelentős szökési indok volt a személyes szabadság iránti vágy, valamint az otthon és a család sorsa miatti aggodalom. A sajtóban megtiltották a szökésekkel kapcsolatos hírek közlését, ami akadályozta a nyilvános figyelem irányítását a helyzetre. (nagyhaboru.blog, 2023)

Magyar hadifoglyok az olasz fronton

<https://ujkor.hu/content/magyar-hadifoglyok-olaszorszagban-nagy-haboru-idejen>

Az olasz front emlékezete napjainkban

Az 1. világháború olasz frontja a harcok és tragédiák színtere volt, melyek sokáig háttérben maradtak a háború más frontjaihoz képest. Emlékezete azonban az évek során egyre inkább előtérbe került, különösen az emlékhelyek segítségével. A Monte San Michele stratégiai jelentőségű magaslat volt az Isonzó-csaták során. Napjainkban múzeum és emlékhely működik itt, ahol a látogatók megtekinthetik az egykori lövészárkok maradványait és kiállításokat a harcokról.

A Doberdó-fennsík az osztrák–magyar és az olasz haderők közötti elhúzódnó csaták egyik legvéresebb színtere volt. Itt található a Doberdói Magyar Kápolna, a magyar katonák áldozatát idézik. A

Redipuglia Katonai Emlékhely az egyik legnagyobb katonai temető az olasz fronton, több mint 100 000 katona nyugszik itt, köztük ismeretlenek is. Caporetto, ami az 1917-es áttörés helyszíne, ma egy modern háborús múzeumnak ad otthont, amely az Isonzó-csaták történetét és a helyi lakosság szenvedéseit mutatja be.

A doberdói fa egy különleges szimbolikus emlék, amely a Doberdó-fennsíkon folytatott véres harcokat idézi, a 11 isonzói csatát végig harcoló szegedi 46-os gyalogezrednek emléket állítva. Egy magyar katona, Gál József visszaemlékezései alapján vált híressé. A harcok során Gál egy golyótól kilyuggatott, ágyú által elpusztított szederfát talált a fronton, amelyet 1916-ban szekéren emlékként magával hozott Szegedre. A fa sokáig a Hősök Kapuja közelében volt kiállítva, később pedig a Móra Ferenc Múzeum gyűjteményébe került. Olaszországba 3 hónapos ünnepsorozatára visszavitték a közelmúltban, majd visszatért Szegedre. Ma is itt őrzik, mint a háború szenvedéseinek és a katonák kitartásának emléket. San Martinóban a fa alatt több ezer katona nyugodott és a helyszín ma is számos látogatót vonz, akik tiszteletüket róják le a hősi halottaknak. Az itt kialakított kápolna és a több ezer katonasír emlékeztet arra, hogy milyen hatalmas veszteségeket szenvedtek el az olasz és az osztrák–magyar csapatok. (delmagyar.hu, 2020)

Az emlékhelyek mellett a kutatás is nagy szerepet játszik a háború emlékeztetének fenntartásában. A Nagy Háború Blog egy magyar nyelvű online platform, amely az első világháborúval kapcsolatos kutatásokat, történeteket és elemzéseket oszt meg az érdeklődőkkel. Az oldal célja, hogy bemutassa a "nagy háború" emberi és társadalmi nézőpontjait, különös tekintettel a frontkatonák mindennapjaira, a háborús háterszág történeteire, személyes visszaemlékezésekkel, naplórészletekkel, levéltári forrásokkal, valamint történészi elemzésekkel. Az érdeklődők számára túrákat is szerveznek az egykori frontvonalakra pl. az Isonzó Expresszel, ahol a résztvevők megismerhetik az emlékhelyeket, a lövészárkokokat, valamint a csaták helyszíneit, mint a Doberdó-fennsík, az Isonzó-völgye vagy a Monte San Michele. (Benda)

Végszó

Az 1. világháborús olasz front tanulmányozása rávilágít arra, hogy a háború nem csupán katonai stratégiák és csaták színtere volt, hanem az emberi szenvedés, kitartás és hősiesség története is. A fronton harcolók mindennapjai, a hadifogolytáborok körülményei és a túlélésért folytatott küzdelem egyaránt tükrözik a korszak embert próbáló valóságát.

Az emlékezet megőrzésében kulcsfontosságúak az egykori helyszínek, emlékhelyek és visszaemlékezések, amelyek lehetőséget adnak az utókor számára, hogy megértsék és tiszteletben tartsák a múlt áldozatait. A történelmi tanulmányok és kutatások nemcsak a háború eseményeit segítenek feltárni, hanem emberközelivé teszik azokat a tragédiákat és hőstetteket, amelyek generációkat formáltak.

Ez a tanulmány nemcsak a harcok és következményeik bemutatására törekedett, hanem arra is, hogy emléket állítson azoknak, akik életüket és sorsukat adták ezen a fronton. Az olasz front öröksége a béke iránti vágy fontosságára is emlékeztet bennünket, amely minden háborús tapasztalat végső tanulsága kell, hogy legyen.

Felhasznált irodalom

Benda, I. (dátum nélk.).

<http://www.bendaivan.hu/?l=kepgaleria/orszagok-kulturak-tortenelem/az-olasz-front-magyar-emlekei>.

delmagyar.hu. (2020).

<https://www.delmagyar.hu/anno/2020/05/a-doberdoi-fa-kulonos-tortenete>.

nagyhaboru.blog. (2023).

https://nagyhaboru.blog.hu/2023/04/20/juhasz_balazs_had_ifoglyok_dezertorok_magyar_katonak_az_olasz_hatorszagban_1915_1920_budapest_zrinyi.

Origo.hu. (2014). *<https://www.origo.hu/tudomany/2014/01/elso-vilaghaboru-olasz-front-kiolvadnak-a-monarchia-katonai-az-alpokban>.*

RubiconOnline. (dátum nélk.). *<https://rubicon.hu/cikkek/isonzo-doberdo-caporetto-piave>.*

Theka.hu. (dátum nélk.).

http://www.kobold.theska.hu/konyvtar/vilmos_huszar-ezred-emlekkonyve/olasz-front.html.

Történelemportál. (2015).

<https://tortenelemportal.hu/2015/07/bakanaplo-egy-nap-az-olasz-fronton/>.

ujkor.hu. (dátum nélk.). <https://ujkor.hu/content/magyar-hadifoglyok-olaszorszagban-nagy-haboru-idejen>.

wikipedia.org. (dátum nélk.).

https://hu.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Els%C5%91_vil%C3%A1gh%C3%A1bor%C3%BAs_g%C3%A9ppusk%C3%A1k.

II. helyezett

Fodor Antónia

Velünk élő történelem (Egy idős hölgy visszaemlékezése a XX. század második felére)

12. évfolyam, Kossuth Lajos Gimnázium, Miskolc, felkészítő tanár: Hajdu Judit

Bevezetés

12. évfolyamos végzős diák vagyok, akit mindig is foglalkoztatott a történelem. Szeretem tanulni, és szívesen olvasok történelmi témájú könyveket. A pályázatra tanárom hívta fel a figyelmemet, és minél inkább beleástam magam a témába, annál nagyobb kedvvel készítettem pályámunkámat.

Miért ezt a témát választottam?

A történelem megismerése, több úton is történhet. Olvashatunk könyveket, elmehetünk múzeumba, megnézhetünk történelmi filmeket, vagy tanulhatunk történelem tankönyvekből. Ezek általában személytelen tanulási utak. Szerencsésnek mondhatjuk magunkat, ha találunk egy olyan személyt, aki felkelti bennünk az érdeklődést, a múlt megismerése iránt. Akkor az érdeklődés, tovább motiválhat minket.

12. osztályos diákként, egyre közelebb kerülünk a tanórákon napjaink eseményeihez. Ekkor vetődött fel bennem a gondolat, hogy biztosan élnek még a környezetemben olyan idős emberek, akik megélték ezeket a számomra tananyagként megtanulandó eseményeket.

Napjainkban a felgyorsult világ miatt, kevesebb időt fordítunk idős családtagjainkra, így elveszítjük annak a lehetőségét, hogy elmondhassák tapasztalataikat és élményeiket az életükből. Ezzel viszont saját és családunk múltját is hagyjuk feledésbe merülni.

A pályázatnak köszönhetően kezdtem el tudatosan keresni a lehetőséget, hogy találkozhassek s beszélgethessek a környezetemben élő idős emberekkel.

Első próbálkozásom egy idősek otthonába vezetett. Sajnos rá kellett jönnöm, hogy nehezebb lesz a feladat az előre eltervezettnél. Nem számoltam azzal, hogy az idős emberek, akikkel találkozni fogok, már nem pontosan emlékeznek, vagy nem arról beszélnek, amit vártam. Történelem tanárnőmön keresztül jutottam el Zsuzsa nénihez, aki 86 évesen aktivitásával már első alkalommal is számos pozitív élményt nyújtott számomra. A találkozó is nehezen jött össze,

hiszen túrázni, aquafitness-re jár, rendszeresen találkozik barátaival és naponta többször felmegy a harmadik emeleti lakásába. Több alkalommal találkoztam vele. A beszélgetéseket telefonomon rögzítettem, hogy később is vissza tudjam hallgatni. Kezdetben azt gondoltam, egy korszak emlékeit beszélem meg vele, de annyi érdekességet „mesélt” és mutatott meg a képeken keresztül, hogy nem tudtam leszűkíteni a témát, így az ő életén keresztül igyekszem megismerni a magyar történelem nagyobb fordulóját a XX. század második felében.

Kutatásom célja, hogy felhívjam a figyelmet arra, hogy mennyire fontos az idős emberekkel beszélgetni, míg van rá lehetőségünk. Nagyon sok mindent tanulhatunk, és különböző nézőpontból hallhatunk tőlük, amitől lehet nekünk is változik egy-egy témában a véleményünk, vagy más szemszögből ismerjük meg a könyvekből más tanult eseményeket.

A pályaműben a következőkre fogok kitérni:

- I. Életrajzi adatok
- II. Háború hatása a család életére
- III. Háború utáni évek - Rákosi időszak
- IV. 1956 első éves egyetemistaként

I. Életrajzi adatok

Láday Zsuzsanna 1938. március 10-én született Tiszaszentimrén. Édesapja Láday János, adóügyi jegyző volt. Édesanyja Ráduly Erzsébet, postamesterként dolgozott, és a korszakban megszokotthoz képes későn születtek lányai, hiszen 42 és 46 éves volt a lányai születésekor. Láday Mária, Zsuzsa néni nővére 1934. október 7-én született.

Tiszaszentimre egy kis település volt akkor, egy nagy református közösséggel. Édesapja katolikus, míg édesanyja református felekezetű volt, így gyermekeiket katolikus szellemben nevelték fel, míg elsődözők is voltak. A szülők míg tehették egyházi iskolába járaták gyermekeiket.

Láday Mária és Láday Zsuzsanna Tiszaszentimre 1939

Gyermekeként egy tüdőbetegség miatt, az orvos magaslati levegőt ajánlott a szülőknek a gyermekek gyógyulása érdekében. Ez időben egybeesett a második bécsi döntéssel, amely 1940. augusztus 30-án született meg. Magyarország 43492 négyzetkilométernyi területet kapott vissza, benne Székelyfölddel. Ekkor az édesapa, Láday János egy határmenti faluba, Havasmezőre jelentkezett jegyzőnek annak érdekében, hogy gyermekeinek jót tesz a hegyi levegő. Ez egy határmenti település. Édesanyjuk viszont nem akarta feladni jól fizető postamesteri állását Tiszaszentimrén, mert Havasmezőn nem talált munkát, ezért a család ketté szakadt.

II. Háború hatása a család életére

A gyermekek, Mária és Zsuzsanna iskolaidőben Tizsaszentimrén voltak, a szünetekben pedig Havasmezőn. Nyáron édesanyjuk is több hetet együtt töltött a családdal. Havasmező egy soknemzetiségű település volt, ahol a nemzetiségek békésen éltek egymás mellett, így

Havasmező 1942

Láday család népi szórakoztatásban; Havasmező 1941

a beilleszkedés könnyen ment. A családot befogadta a közösség.

Együtt éltek itt zsidók, magyarok, románok, ruszinok. Az édesapa házába nagyon sokan megfordultak: katonatisztek, segédjegyző gyakori vendégek voltak.

„Az első 6 évem egy csoda volt, míg a világháború el nem kezdődött.”

Sajnos a kétféle élet a szülők házasságát is kikezdte. Az édesapa szerelembe esett a falu egyik fiatalasszonyával, „Jankica nénivel”, aki a háborúba való belépés után, a front közeledtével Láday János jegyzővel együtt indult el Bánrévére, ahová az édesapát átirányították jegyzőnek.

„Ki kellett üríteni Havasmezőt, nem egyet, azt hiszem hét egymás melletti községet, mert hadszíntéré változott.”

Közben Láday Jánosné, Zsuzsa néni édesanyja is elindult Bánrévére a két kislányával, hogy a család a háborús borzalmakat együtt vészelhesse át az édesapával. De a front utolérte őket Mezőkövesdnél, így Zsuzsa néni édesanyjával és nővérével Mezőkövesden maradt. A református pap rokonságban állt az édesanyjával, így ő fogadta be a családot. 1944 végét a Matyó -ház pincében vészelték át többedmagukkal. Vagy élelem, vagy ivóvíz fogyott el. Ezért édesanyja ment el olykor. Előfordult, hogy nem tudott visszamenni a lányokhoz, csak napokkal később. Úgy emlékszik vissza, hogy amikor elcsendesedett minden nagy megnyugvást érzett.

„Hol a német, hol az orosz volt ott a közelünkben, lőttek és egyszer csak elcsendesedett. Dübörgő léptekkel jöttek az orosz katonák, de úgy emlékszem, hogy az már akkor egy megnyugvás volt, mert befejeződött az ágyúzás.”

Viszont a háború végén édesanyja értesült róla, hogy édesapjuk Jankica nénivel együtt Bánrévére érkezett. Ezért úgy döntött, hogy a lányokkal együtt visszamegy Tiszaszentimrére, ahol boldog éveket töltöttek. Emlékszik, hogy a ház, amit otthagytak, egészen más hangulatot árasztott visszaérkezésükkor.

„Hát, hogy mi fogadott? Ugye, édesanyám azt mondta, hogy ő nem zárja be a lakást, mert úgy is betörik. Ez így is volt, sok mindent elvittek, de azért hagytak is.”

Zsuzsa néni az első iskolás éveit Tiszaszentimrén töltötte, ahová 3. osztályos koráig járt. Ez egy osztatlan katolikus iskola volt. Emlékszik, hogy elől ültek az esősök. Az osztatlan osztálynak az volt az előnye, hogy hamarabb megtanulhattak olyan dolgokat, amit a felsőbb éveseknek tanítottak, hiszen hallották. Igaz, írni, olvasni nővére tanította a háború miatt.

„Engem a nővérem tanított meg tulajdonképpen 44-45-ös évben, írni, olvasni, számolni, mert körülbelül három-négy hónapnál többet nem jártunk iskolába, többet voltunk távol, mint iskolában.”

III. Háború utáni évek - Rákosi időszak

Édesanyja, hogy együtt legyen a család, 3. osztály második félévében Zádorfalvára íratta át az általános iskolába, mert Ládai János ide helyezték át jegyzőnek. Megpróbálta rendezni férjével a viszonyukat. Ekkor Mária, Zsuzsa néni nővére már Egerben az angolkisasszonyokhoz járt iskolába, amit 1948-ban államosítottak. Az édesapa azonban Jankicát választotta, ezért a szülők elváltak. 1948-ban megszüntették Ládai J.

ános jegyzői állását. Közben viszont kitanulta a bérelszámolást, így Ragályban helyezkedett el az édesapa az állami gazdaságban.

A szülők jó kapcsolatot ápoltak, a válás után se volt egy rossz szavuk egymásra. A válás után a gyereket az édesanyjukhoz kerültek, de az édesapjával ugyan úgy tartotta a kapcsolatot.

Az édesanyja egy táskával Miskolcra költözött 1948-ban, de nem tudta magával vinni a két gyermeket, ezért Zsuzsa néni az édesapjával és annak párjával maradt.

„A Rákosi-korszak, az egy iszonyatos korszak volt. Ugye, gyerek fejjel még azért annyi mindent nem tudunk, mert nem jött át minden. Utólag azért ezek szóba jöttek. Hat, hét, nyolcéves gyerekek ezeket nem annyira mondták el. Az, hogy megszűnt a jegyzőség, azt tapasztaltam, hogy ki kellett a szolgálati lakásból költözni. Az vele járt és akkor kellett valami kis lakást bérelni, tehát ilyen szempontból kimondottan érintett.”

A felső tagozatot Kisújszálláson kezdte meg az általános iskolában.

Zsuzsa néni édesanyja azon dolgozott, hogy lányait minél hamarabb magához vehesse, ezért két állást is vállalt. Mária 1949-ben, Zsuzsa 1950-ben került édesanyjukhoz édesapjuk beleegyezésével. A szülők soha nem mondtak rosszat egymásra lányaiknak. 1952-ben Miskolcon, a város az egyik legerősebb általános iskolájában folytatta tanulmányait, a Soltész Nagy Kálmán utcájában. Itt fejezte be végül az általános iskolát.

8.osztályos tablókép; Miskolc 1952

A középiskolai éveit 1952-ben a miskolci Zrínyi Gimnáziumba kezdte meg, mert matematika tanár szeretett volna lenni. Ebben édesanyja is támogatta Zsuzsa nénit. Nagyon szeretett a gimnáziumba járni. Közben nővére matematika-kémia szakos tanárnak tanult Egerben.

Az édesapja a Zrínyi Gimnáziumból két hét után kiíratott - a lánya tudta nélkül – és a Közgazdasági Technikumba került át. Édesapja, azzal indokolta döntését, hogy a szülei idősek és muszáj szakmát tanulnia, mert hamar talpra kell állnia.

1955-ben rendeztek egy országos DISZ tábort Csopakon, amire minden iskolából kettő diáknak részt kellett vennie és Zsuzsa néni volt az egyik, akit kiválasztottak.

A táborról így emlékezett vissza:

„Két hétig ott voltunk, és kimondottan katonai képzést kaptunk. Érdekesége, hogy Rákosi Mátyás meglátogatott, beválogattak az öttagú bizottságba, aki fogadta. Mindenkiel kezet fogott, és azt le is fotózták. Amikor megkaptam a képet utána szétvágtam, hát micsoda hülyeség volt, tehát én Rákosit utáltam!”

IV. 1956 első éves egyetemistaként

1956. szeptember 9-én kezdődött az egyetemi év. Ipar szakos közgazdász szakon tanult, de még akkor is matematika szakos tanár szeretett volna lenni. Huszonegy szaktársa volt, kilenc lány és tizenkettő fiú.

Az egyetem alatt kötelező volt az orosz nyelvet tanulni, Zsuzsa néni visszaemlékezése alapján, október 26-án dolgozatot írtak volna, de '56 eseményei miatt már nem került rá sor.

DISZ tábor; Csopak 1955

Találkozásunkkor Zsuzsa néni nagyon sok mindent mesélt az '56-os eseményekről. Ilyen például az, hogy október 16-a körül már Szegeden elkezdtek szervezkedni és az ő egyetemükre is eljutottak.

október 23.:

„Mindenki a saját egyetemén gyűlt össze, és ott sorakoztunk, beálltunk szépen hatosával, elől mentek a nagyok, mi hátul, és elindultunk a pesti oldalon, a műszakisok pedig a budai oldalon. Ők elmentek a Bem szoborig, onnan jöttek át a Parlamenthez, mi egyenesen a Parlamenthez mentünk. Ami nagyon megmaradt bennem, hogy az út szélén idős bácsik álltak, és kezet fogtak velünk. Akkor már találkoztunk olyan zászlóval, amin össze volt először kötve a címer és utána aztán ki is lett vágva. Sikerült a

*csoportunknak pont szembe állni a Parlamenttel, ahol később
megjelent Nagy Imre.”*

Zsuzsa néni elmondta, hogy hallották a tömegben az beszélők, hogy aznap még a műszaki egyetemisták a 16 pontot a rádióba be akarták olvastatni, de megakadályozták őket benne. De ekkor már első évesként vissza kellett mennie a kollégiumba.

október 24.:

Még bement a városba Zsuzsa néni az egyetem miatt, de már akkor a tömegközlekedés nem járt. Kijárási tilalom volt, viszont pár ember még volt az utcán.

október 25.:

A kollégium igazgatónője lezárta az épületet. Nem lehetett kimenni egészen novemberig.

November 3.:

Az első vonattal Zsuzsa néni hazament a családjához, akik ekkor már Kazincbarcikán a nővérénél voltak. 1957 februárjában kezdődött meg újra a tanítás.

Utólag értesült a vidéki helyzetről és hallott történeteket. A nemzetközi helyzetről úgy emlékezett vissza, hogy csak biztatták őket, de tényleges segítséget nem kaptak.

Most vissza gondolva, így beszélt az eseményekről:

„Én azt mondom, hogy jó volt, hogy megléptük nagyon-nagyon jó lett volna, ha több segítséget kapunk. Úgy gondolom, hogy nem baj, hogy megléptük, ebből mi még talán tudtunk egy kicsit építkezni is.

Mert hála Istennek voltak bátor emberek, nem én, hanem más emberek, akik nevet és hírt szereztek nekünk. Igaz, hogy elment 200 ezer magyar, de az se vitte rossz hírünket, mert akik kikerültek azok dolgoztak, szép eredményeket értek el.”

A következő években, Zsuzsa néni is érezhette a forradalom utáni időszak hatását: meg volt bélyegezve, nem kapott útlevelet.

Az egyetemi évek után nyugdíjazásáig a Miskolci Közgazdasági Szakközépiskolában tanított.

Összegzés:

Használjuk ki a lehetőséget, hogy meghallgathatjuk az idős emberek beszámolóit, emlékeiket hagyjuk, hogy megosszák velünk. Személyes tapasztalataikkal közelebb hozzák hozzánk, fiatalokhoz a múltat. Ugyanakkor azt is figyelembe kell vennünk, hogy ezek a visszaemlékezések nem mentesek a szubjektivitástól. Nem biztos,

hogy általánosíthatóak. De ez nem is probléma, mert ez az emlékezés természetes velejárója.

Láday Zsuzsannával interjú

De ne feledjük, egyénekből áll a közösség, tehát a történelmet egyének is csinálják. Egy háborút vagy forradalmat megélt ember tapasztalatai betekintést nyújthatnak abba, hogyan élték meg az eseményeket a hétköznapi emberek, akik nem döntéshozóként, hanem elszenvedőként vettek részt a történelem alakításában. A történelem nem csupán tények, hanem élmények és értelmezések összessége is. Sokat tanulhatunk ezekből a beszámolókból. A személyes élményeket első kézből kaphatjuk és ettől nagyobb élményt nem adhat a történelem egy diák számára.

Útravalóul ezt kaptam:

*„Az emberek nem élhetnek másként, csak egymás oltalmában.”
/Ír közmondás/ Láday Zsuzsanna*

III. helyezett

Vajda Levente

Az erdélyi magyarság megpróbáltatásai az 1. világháborútól Trianonig

**11. évfolyam, EKKE Gyakorló Gimnázium, Eger, felkészítő
tanár: dr. Tóthné Szelecsán Gabriella**

Szomorú mennyi honfitársunk hívja határon túli testvéreinket szlováknak vagy romának. Fiatal középiskolásként azt tapasztalom, hogy a történelmünk, mely meghatározta nem csak családunk múltját, hanem részben a mi jövőnket is, könnyen feledésbe merül. Hajlamosak vagyunk megfeledkezni az erdélyi magyarokról is, akiknek hazaszeretete megkérdőjelezhetetlen. A 20. századi történelem rajongójaként a munkám célja szemléltetni azt, hogy a máig Romániában élő magyar családok milyen megpróbáltatásokon mentek keresztül azért, hogy megmutassák, hogy egy szerződés nem szakíthatja szét a magyarságot és felhívni a figyelmet arra, hogy egy kormány milyen álnok módszerekkel tudja ellehetleníteni ellenségeit.

1916-tól a bukaresti békéig

Erdély egy 102811 négyzetkilométernyi terület mely a Kárpát-medence keleti részén fekszik. Gazdag történelmét főleg a székelység, a magyarság, a szászság, és a világháborúk óta egyre gyarapodó román „kisebbség” formálta. E régió jelentette a 3 részre szakadt országban a Magyar Királyság erejét a török ellen, biztosította polgárosodás céljait a reformkorban, az Osztrák-Magyar Monarchia kulturális fejlődését Közép-Európában egészen 1918-ig. Ez a szerep gyakorlatilag 1919-ben a román csapatok megszállása, majd az ezt követő trianoni békediktátum miatt az erdélyi magyarság helyzetével együtt egyik pillanatról a másikra egy tollvonással megváltozott.

A világháborúba való belépést egyedül Tisza István miniszterelnök ellenezte, ebben szerepe volt annak, hogy féltette az Erdélybe való betörést az eleve ellenségnek tartott Román Királyságtól. Németország azonban garantálta Románia semlegességét és ígéretet tett Erdély védelmét megerősítésére. Így végül is hazánk bekapcsolódott a háborúba. Ezt követően megszorítások léptek életbe, pl. a légi közlekedés megtiltása, gyülekezési jog korlátozása, sajtócenzúra, rekvirálások,

hadkötelesek bevonultatása. A hadimegrendelések Erdély iparvidékeinek konjunktúrárt hoztak.

Az első világháborúban a központi hatalmak oldalán harcoló Osztrák-Magyar Monarchia teljesítménye 1916-tól romlott. Kezdetben a városiak támogatták a háborút és sok ünnepélyes felvonuláson vettek részt. A parasztság ezzel szemben tartott attól, hogy a háború hatással lehet a közelgő aratásra. A katonai vezetés rövid háborúval számolt, de tévedtek. Az elhúzódó állóháború, a gyász és a romló életkörülmények ellenszenvet váltottak ki a népből. A Monarchia ipara jelentősen el volt maradva német szövetségésétől, ami később termelésihiányt, majd a birodalom kimerülését eredményezte.

A Monarchia gazdasági és katonai válságát szerette volna kihasználni a szomszédos Román Királyság. A román nacionalizmus és a dákóromán elmélet szerint Erdély jogosan őket illeti. Erdély népességének ekkor közel 51%-a vallotta magát románnak, viszont a nagyvárosokban jelentős magyar többség volt megfigyelhető. A román politikusok nem mellesleg egészen a Tiszáig tervezték a nacionalisták által emlegetett „Nagyrománia” határait, ahol pedig abszolút magyar többség volt jelen. Tervüknek az alapja a gazdasági fejlődést biztosító új határ volt.

Az 1916. augusztus 27-i román hadjáratnak a bukaresti titkos szerződés adott zöld utat, melyet II. Károly román király kötött az antanttal. Az antant Erdély, Partium, Bánság, Bukovina egy része mellett a Tiszántúlt is Romániának ígérte. A magyar vezetés tisztában volt a nemzetiségek elégedetlenségével. Tisza István miniszterelnök tudta, hogy a kimerült Osztrák Magyar Monarchia vesztét a nemzetiségi megosztottság okozhatja. A román népet a kormány új iskolák építésével és katonai kitüntetésekkel próbálta elkötelezni a Magyar Királyság mellett. Eközben a román hadsereg 440 ezer fős hadsereget sorakoztatott fel az országhatárnál. A magyar hadsereg nagy része az orosz fronton harcolt és csak közel 70 ezrenyi katona állomásozott Erdélyben. Közel hatszoros túlerővel néztek szembe az alulképzett és gyengén felszerelt magyar védők.

Idő hiánya miatt az utánpótlás nem volt lehetséges, ezért a Maroson túli országrészt, azon belül Székelyföldet és a Szász vidéket kiürítették. E döntés miatt 1916-ban még nem szenvedett a lakosság olyan nagy atrocitásokat, mint 2 évvel később. Az ott élő családok elhagyhatták otthonukat és nyugatra menekülhettek. Többségben magyar és szász családok kerestek menedéket, de jelentős számú román lakos is került a támadó erőket. Ferenc József császár saját vagyonából 100 ezer koronát szánt a menekültek megsegítésére. A

menekülteket sok esetben a honfitársaik fogadták be. Akik nem hagyták el otthonukat, azok ki lettek téve a román hadaknak, melyek megérkezésükkor el kezdték kirabolni a fejlettebb magyarországi területeket. Csíkszereda templomait, városközpontját felégették, Gyimesbükkön rablóhadjáratokat vittek véghez, a gazdaságokat kifosztották, a haszonállatokat elhajtották. Néhol kivégzésre is sor került. (https://index.hu/tudomany/tortenelem/anagyhaboru/2016/08/27/erdely_elleni_roman_tamadas_100_eves_evfordulo/)

Viszont a román katonai terv nem sikerült. Céljuk az volt, hogy 1 hónap alatt bevegység Kolozsáért, onnan Debrecenig nyomuljanak és meg se álljanak egészen a fővárosig. Egyértelmű, hogy teljes vereséget vártak és alábecsülték a magyar védőket, azonban 1 hónap alatt csak a Zsil-völgyéig jutottak. (Erdély története/4.Az első világháborúban mek.oszk.hu/02100/02109/html/571.html)

A román hadba lépést megalapozó titkos szerződésben a franciák és az angolok is jelentős gazdasági és katonai segítséget ígértek meg, ebből azonban kevés valósult meg. A központi hatalmak seregei viszonylag gyorsan nyomultak előre. Miután vészhelyzetbe került a hátsóország, a román vezérkar szeptember 15-én hivatalosan is leállította az erdélyi offenzívát.

A védőknek köszönhetően időben megérkezett az erősítés, mely között német csapatok is voltak, és egészen Bukarestig verték vissza a román támadókat. A központi hatalmak december 6-án bevették a fővárost. A román kormány a hadsereg maradékával együtt már korábban Moldvába települt át, a 120 tonnányi aranytartalékot pedig Moszkvába menekítették, ahonnan azóta sem került vissza. A németeket csak az bosszanthatta, hogy John Norton-Griffiths angol mérnöke vezetésével néhány emberével az orruk előtt tette tönkre a ploiești olajmező gépeit és robbantott fel 800 ezer tonna benzint. 1917-ben a románok békét kértek a központi hatalmaktól. A bukaresti békét 1918. májusában írták alá, így írt erről a Pesti Hírlap: *”ma örülünk annak, hogy a Székelyföldön és a szász városokban megnyugodva hajtotta álomra fejét a magyar határ népe”* (<https://elsovh.hu/a-bukaresti-beke-atmeneti-abrand-a-szekelyek-nyugodt-almarol/>)

A világháború az egyes társadalmi rétegeket különböző módon érintette. A parasztság nagy része behívó levelet kapott az olasz és az orosz frontra, így a munkaerő hiánya miatt csökkent a megművelhető terület, az állatállomány és a terméshozam. Emellett a parasztságot még a beszolgáltatás és az alacsony bérezés is sújtotta. 1917-ben egy földműves családnak csak havi 10-12 kg gabonából lehetett gazdálkodnia. Az ipar haditermelést folytatott. A közellátási zavarok

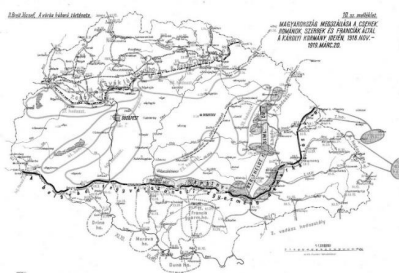
miatt az alapvető élelmiszerek ára az egekbe szökött, egy kiló hús ára az ötszörösébe került. A Német Birodalommal ellentétben azonban nem került sor tömeges éhezésre és a nagyvárosokban ingyenes ebédekkel segítették a rászorulókat. A bérek csökkenése majdnem minden polgárt sújtott. A gyári munkások bére közel felére csökkent, ami a Zsil-völgyi bányákban sztrájkhoz vezetett, Brassóban és Kolozsváron pedig tüntetéshez, melyek letartóztatással zárultak. (Erdély története/4.Az első világháborúban mek.oszk.hu/02100/02109/html/571.html)

A munkásréteg körében népszerűségnek örvendett a munkáspárt és a szocializmus eszméje. A napi betevőért küzdő családokat könnyen meggyőzte a bolsevista propaganda. Ezzel szemben az arisztokrata réteg életét annyiban befolyásolták a háború szörnyűségei, hogy csak a központi hatalmak piacáról vásárolhattak árucikkeket. A hölgyek viszont gyakran önkéntes kórházi munkára jelentkeztek. A középrétegbe tartozó családok takarékoskodásra szorultak, mivel a családfőt és az idősebb férfiakat kiküldték a frontra. A háború kitörése óta a három fogásos ebéd, cselédtartás, a gyakori gyümölcs és húsfogyasztás ismeretlen fogalommal vált. A gazdag- és középparasztság a földjének köszönhetően élelmiszerben nem szenvedett hiányt, sőt fölöslegükből kis haszonra tehettek szert. Sok városi polgár próbált vidéken szerencsét próbálni, mert nem tudtak alkalmazkodni a városi árakhoz.

A béke rendelkezései azonban túl sokáig nem voltak hatályban. Románia semleges lett, és már nem képezte az antant szövetség részét. A béke ellenére Románia azonban továbbra is fenntartotta területi igényeit, mivel veszteségükért az antant hatalmakat hibáztatta, amiért nem támogatták a kezdetben így is túlerőben lévő román egységeket. Vagyis a román kormány csak a megfelelő pillanatot várta, hogy hátba támadja szomszédját. (https://index.hu/tudomany/tortenelem/anagyahaboru/2016/08/27/erdely_elleni_roman_tamadas_100_eves_evfordulo/)

Az elégedetlenség a nép között egyre nőtt. A székely, szász és román lakosoknak, akiknek elveszett mindenük, elégük lett az értelmetlen hadakozásból. Kisgazdaságok és családok ezrei mentek tönkre. A Ferenc József halála után trónra került IV. Károly a béke mellett állt és kereste az antanttal a kapcsolatot, melyet II. Vilmos német császár nem nézett jó szemmel. Az új király mindent megpróbált, hogy csillapítsa a kedélyeket és megszerettesse magát a különböző nemzetiségekkel, de sajnos elkésett. 1918-ban kitört az őszirozsás forradalom. Országszerte a nemzetiségek kikiáltották függetlenségüket és békét követeltek. Megszületett az önálló

Ausztria, a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Lengyelország, Bosznia és Csehszlovákia. Erdélyben is megalakultak a Nemzeti Tanácsok, utcai forradalmárok jelentek meg, akik pl. Kolozsváron összetörték a Bánffy-palota bútorait, kiengedték a börtönből a foglyokat, a helyőrségek és laktanyák katonái távoztak. A kisantant csapatok azonban kihasználva a Károlyi-kormány hibás hadseregleszerelését, azonnal megszállták a történelmi Magyarország jelentős területeit, beleértve Erdélyt is. (Romsics, 2019)

<https://szekelyhon.ro/vilag/erdely-masodik-megszallasa>

Erdély újabb megszállása a Károlyi- kormány alatt

1918 december elsején a román értelmiség által hirtelen létrehozott csupán kb.1400 fős gyulafehérvári Nemzeti Tanács kimondta Erdély csatlakozását Romániához és az anyaország a német kapituláció előtt egy nappal belépve a háborúba, újra megindította az erdélyi offenzívát, hadüzenet nélkül. A Károlyi-kormány, mivel korábban feloszlatta a hadsereget, nem tudott egyszerre a szerbek, csehek, szlovákok, románok és a francia csapatok ellen helytállni. A kormány toborzási kísérlete is kudarccal zárult. Az emberek számára egyértelmű volt a vereség. Erdélyben egyes hadosztályok inkább kifosztották a kocsákat, hogy a románoknak ne jusson. A parasztság zöme otthonukban maradt viszont a tanárok, ügyvédek és egyéb értelmiségiek elhagyták a régiót. Hetente tízezrek menekültek Budapestre. „*Erdélyben vagy siralomházban lenni most egyet jelent*” mondta Márki Sándor a kolozsvári egyetem igazgatója. (Hatos, 2021)

A táblák a vasútállomásokon, boltokon román nyelvűre lettek cserélve. Míg a parasztok helyben maradtak, értelmiségi, hivatalnoki tömegek menekültek kezdetben Aradra, Nagyváradra, Kolozsvárra, majd hamarosan már Budapestre is. Novemberre százezres számban tértek haza a román katonák, akikkel szemben a Károlyi-kormány

tehetetlen volt. Pár száz fős ellenállásokon kívül nem volt hadsereg, ami megakadályozná az előre nyomulást. Kolozsváron is, ahol békés megoldást kerestek, de sikertelenül, ellenállás nélkül került román kézre a város. Így szólt a Kolozsvári Hírlap nyílt levele a bevonuló román csapatok parancsnokához: „Parancsnok Úr! Románok! [...] A román hadsereg az antant megbízásából megszállva Kolozsvárt olyan helyre lép, mely nevezetes történelmi múltjának porladó talaját a kultúrhaladás, a szellemi és anyagi munkában előrejárás, polgárai békés erő kifejtése és alkotótevékenysége jelenének élő zöldjével borítja be. A történelmi múlt elevenedik meg az ércalakban, mely messze híres díszé városunk főterének. Önök Mátyás király szülővárosának földjére lépnek. [...] Mi a fegyvert letettük. Egyetlen fegyverünk az, melynek jelzőjével népünk annak a szobornak ércalakját felruházta: az igazság. Ezzel fogunk majd Európa ítélőszéke előtt megjelenni. „ (Hatos, 2021) A bevonuló román csapatok minden erdélyi városban felállították a derest és botütésre ítélték, akik bármilyen módon ellenálltak. A megszállókkal szembeni erő a Kratochvil Károly vezette Székely Hadosztály nevéhez fűződik, míg más katonai egységek vezetői bíztak a Franchet d’Esperey-féle konvenciók vonalakban, amiket a románok azonban folyamatosan átléptek, antant jóváhagyással.

Az antant 1919.március 20-án a Vix-jegyzéket küldte a magyar kormánynak, melyben egy 100 km-es semleges sávot jelölt ki a magyar és a román hadsereg között, benne jelentős magyar városokkal. A kormány nem merte a felelősséget vállalni a jegyzék elfogadásáról. Az emberek szemében a Károlyi által meghirdetett köztársasági eszme elveszett. Az irányítás jogát megkapó Szociáldemokrata Párt titokban megegyezett a fogságban levő Kun Bélával és társaival a hatalom átvételéről. A kommunista párttal összeolvadva megszületett a Magyar Szocialista Párt ,amely igyekezett megszólítani a sok nyomorúságot szenvedő parasztot és munkás réteget. Károlyit puccsal lemondatták, majd 1919. március 21-én Budapesten kikiáltották a tanácsköztársaságot. Az ország bolsevik diktatúrára rendezkedett be. Az újonnan megalakult Vörös Hadsereg májustól jelentős területeket szerzett vissza a Felvidéken és a Bánságban is. A győztes hatalmak a Clemenceau-jegyzékben felszólították a tanácsköztársaságot, hogy vonja ki Felvidékről csapatait, cserébe leállítják a román offenzívát, és meghívják a magyar kormányt a békétárgyalásra. Ezt a vezetést elfogadta ,a Vörös Hadsereg feloszlott. A románok azonban nem tartották be az antant ígéretét és augusztus 4-én bevonultak Budapestre, megszállták az ország felét. (Hatos, 2021)

Trianon

1919.januárjától a béke delegáció gróf Apponyi Albert vezetésével Versailles-ban próbált kedvező békét teremteni, azonban mire érdemben tárgyalni tudott volna, a fontos döntések a franciák és a kisantant nyomására megszülettek, és az új határvonalat megállapították. A kisantant politikusai, legfőképp a cseh Edvard Benes, a közvéleményt a kisantant javára fordították. Apponyiék végső lehetősége az etnikai határok követelése volt. Gróf Teleki Pál elkészítette a vörös térképet, ami részletesen ábrázolta a nagy városok magyar többségét és a népsűrűséget, melyet direkt figyelmen kívül hagytak a cseh és román követek.

Az amerikai delegáción kívül azonban más nagyhatalom nem vett tudomást vagy nem akart tudomást venni az etnikai és gazdasági problémákról. 1920. június 4-én a magyar kormánynak nem volt más lehetősége, mint hogy elfogadja a trianoni békediktátumot. Csak minimális területváltoztatásokat tudnak majd elérni, mint például Sopron visszacsatolását népszavazással Ausztriától 1921-ben, köszönhetően a Héjjas István vezette Rongyos Gárdának, akire a román hadvezetés vérdíjat tűzött ki. Az ország 2/3 része, benne Erdély területe elveszett.

Kisebbségi lét Erdélyben Trianon után

A Román Királyság a háború egyik legnagyobb győztese lett. Területe 295 ezer négyzetkilométerre nőtt a 139 ezerről. Az eddigi 7,6 millió fős ország 17 millióra nőtt. Ha az egész országot nézzük, a 73 százalékos román többség mutatkozott, de ha csakis Erdély területét vizsgáljuk, akkor a román népszámlálás szerint csak 52 százalékos többségben voltak.

A magyarok Erdélyben 31 százalékot tettek ki, de számuk folyamatosan csökkent. Pontos adatokat nem kapunk, mivel a zsidó magyarokat csakis zsidóként jegyezték fel. Ez a trükk közel 193 ezer magyart rejtett el a statisztikákban. Magyar lakta falvakban a cigányságot külön tüntették fel, míg román falvakban románként. A magyar többség a nagyvárosokban a migráció miatt jelentősen csökkent. A kormány új megyefelosztása még inkább elrejtette az etnikai problémákat. 76 megyére osztották fel az országot, a magyar többségű városokat román többségű megyékhez csatoltak. Az abszolút magyar Székelyföldhöz is román területeket csatoltak. A

német és magyar értelmiségiek egy része a trianoni Magyarországra költözött.

Jelentős átrendeződés történt a vallásban is, korábban a katolikus vallás volt a vezető szerepű, a román népesség viszont zömében ortodox volt, így most az görögkeleti egyháznak lett elsőbbsége. 1923-ban a parlament új alkotmányt adott ki, ami a kisebbségi jogokat, ahogy az egész békeszerződési rendszer, nem tartalmazta. Viszont azt hangsúlyozta, hogy az ország egységes és oszthatatlan, vagyis mindenféle autonómiát kizár.

Ugyan ebben az évben a román parlament elfogadta az erdélyi földreformot. Ennek célja a román önkéntes katonák jutalmazása volt, viszont Erdélyben ez jelentősen magyarellenessé lépett át bizonyult. Egyes szenátorok szerint ez a törvény alkalmas volt a társadalmi egyenlőtlenségek „orvoslására”. Ez gyakorlatban azt jelentette, hogy a magyar közép és nagybirtokosok földjeit elvették. Az 500 holdon felüli birtokok 90 százalékát, a 100 és 500 hold közötti birtokok 80 százalékát sajátították ki. A magyar egyházi birtokok ugyancsak 80 százalékát elkobozták. Így járt az összes magyar szervezet és egyesület is. Ez a törvény nem csak a birtokosokat sújtotta, hanem az egész magyar értelmiséget is. (Romsics, 2019)

A közigazgatásban is változások léptek életbe. Mivel addig a fontos pozíciók zömét magyarok töltötte be, szükség volt az „elavult” rendszer „korszerűsítésére”. A tisztviselői pozíciókat román emberekkel töltötték fel, sok magyar a román nyelv ismeretének hiánya miatt elvesztette állását, viszont máshol ugyanezen ok miatt nem nyert felvételt.

A román politikai elit egyik legfontosabb terve az elrománosítás volt. A román nemzeti szimbólumok állami jelképpé váltak, ezzel ellentétben a magyar pedig államellenessé. A magyar történelem vezéreit ábrázoló szobrok egy részét lerombolták. A szoborrombolás még 1919.május13-án kezdődött a marosvásárhelyi Petőfi szobor ledöntésével, majd hősök és vértanúk emlékműveivel folytatódott. A kolozsvári Mátyás szobor azért maradt ép, mert kinevezték a román történelem hőségévé.

A Himnusz éneklése, valamint a magyar zászló használata is tiltva volt. Ez a helyzet odáig is fajult, hogy egyes embereket azért büntettek meg, mert piros, fehér, zöld kombinációt alkalmaztak egy festménynél vagy virágboltban. Ahogy haladt az idő, egyre kevesebb helyen lehetett magyar nyelvet használni. Hivatalok bejárata elé ki volt írva, hogy csak románul beszélhetnek. Az üzletek táblái magyar nyelven drágábbak voltak.

<https://fidelio.hu/szinhaz/cenzura-zaklatasok-vallatasok-janovics-jeno-es-a-kolozsvari-nemzeti-szinhaz-156979.html>

A színházakat is államosították, ezért a kikapcsolódás is körülményesebb lett. Az akkori Magyarország második legnagyobb nemzeti színháza volt a kolozsvári Országos Nemzeti Színház. Miután 1919-ben román közigazgatás alá került a város, Jankovics Jenő igazgatónak és alkalmazottjainak szembe kellett nézniük az ellehetlenítéssel és a színház katonai bevételeivel, majd államosításával.

Előfordult, hogy egyes román közösségek kiálltak a magyarok mellett, mert ilyen fajta elnyomás nem érte őket a magyar vezetés alatt sem. Magyar pártok jöttek létre, hogy képviseljék a kisebbséget, de a kormány szabotálása miatt korlátozott volt a mozgásterük. Általános gyakorlat volt, hogy a közigazgatási neveket, mint Búza vagy Dohány utca, lefordították, a magyar személyiségek neveit viselő utcákat pedig hozzájuk hasonló szerepű vagy tevékenységű román személyiségekről nevezték el, ill. igyekeztek román hősokeket keresni..

A világháború után fokozatosan háttérbe szorították a magyar nyelvű oktatást. 1920-ra több mint ezer oktatási intézményt vettek át és működtették románként, gyorstalpaló tanítói képzéseket indítottak a minden nemzetiségi iskolában érvényes román nyelvű oktatásra. Román tanítókat küldtek azokba az iskolákba, ahol többségében magyar gyerekek tanultak, így idő kérdése volt, hogy a magyar nyelvet védő törvények híján e nyelv meddig tud fennmaradni. Egyetemek, színházak feletti irányítást is átvette az állam. (<https://mult-kor.hu/erdelyi-eletstrategiak-trianon-utan-20200520>).

Az oktatás területén egyedüli megoldást a felekezeti iskolák számának bővítése jelentette, de nehézséget okozott, hogy a román állam nem ismerte el maradéktalanul az itt szerzett képzések eredményét. (Szabó, 2020)

Az erdélyi értelmiség helyzetét nehezítette, hogy sokan költöztek közülük Magyarországra, és az utánpótlásuk az oktatási rendszer átszervezése miatt is erőteljesen csökkent. Ennek ellenére élénk irodalmi élet bontakozott ki pl. Tamási Áron, Wass Albert, Kós Károly által. A magyar birtokosok, mint báró Bánffy Miklós és a gazdagabb parasztság, polgárság támogatni tudta az irodalmi életet, így jelenhetett meg pl. az Erdélyi Helikon folyóirat és kiadója az Erdélyi Szépművészek Céhe. A magyarság megtartását segítették az egyházak vagyonuk és alapítványaik segítségével.

A két világháború közötti Magyarország jelentős revíziós sikereket könyvelhetett el. 1938-ban az Erdélyben maradt magyarok figyelmét felkeltette az I. Bécsi döntés, majd Kárpátalja bekebelezése. Reménykedtek, hogy egy nap értük is eljönnek a felszabadító honvédek és ez a nap 1940 tavaszán valósággá vált, Észak-Erdély visszatérésével az erdélyi magyarság új helyzet elé került. De ez már egy másik történet, egy másik esszé.

Irodalomjegyzék

A románok a magyarok ellen feltették a fél országot

https://index.hu/tudomany/tortenelem/anagyhaboru/2016/08/27/erdely_elleni_roman_tamadas_100_eves_evfordulo/.
(dátum nélkül.).

Erdély története/4. Az első világháborúban

<https://mek.oszk.hu/02100/02109/html/571.html>. (dátum nélkül.).

Erdély története/4. Az első világháborúban

mek.oszk.hu/02100/02109/html/571.html. (dátum nélkül.).

Hatos, P. (2021). *Erdélyi Krónika Mi a fegyvert letették*

<https://erdelyikronika.net/2021/11/21/erdely-1918-1919-ben/>.

<https://elsovh.hu/a-bukaresti-beke-atmeneti-abrand-a-szekelyek-nyugodt-almarol/>. (dátum nélkül.).

<https://mult-kor.hu/erdelyi-eletstrategiak-trianon-utan-20200520>.
(dátum nélk.).

Romsics, I. (2019). *Erdély elvesztése 1918-1947*. Helikon Kiadó.

Szabó, T. (2020). *<https://atlatszo.ro/velunk-elo-tortenelem/trianon-erdelyben-at-es-tulelni-a-nemzeti-tragediat/>*.

IRODALOM ÉS NYELVÉSZET SZEKCIÓ I.

I. helyezett

Montvai Petra

A dalok nyelve és rejtett üzenetei

**11. évfolyam, Neumann János Gimnázium, Technikum és
Kollégium, felkészítő tanár: Hadnagyé Kovács Judit**

Kutatómunkámat szeretném a magyar zenei előadók és az általuk képviselt művészeti világ köré építeni, célul kitűzve, hogy megosszam személyes tapasztalataimat, illetve bemutassam mit észlelek magam körül, kiemelkedő figyelmet szentelve annak, mi vonzza a tini közönséget. Emellett igyekszem több különböző szempontból elemezni a jelenséget, és feltárni, hogy miként kapcsolódhatnak ezek a zenei megnyilvánulások az irodalomhoz és nyelvtanhoz, valamint, hogy milyen rejtett művészeti eszközöket hordozhat magában egy dal. Különös hangsúlyt szeretnék fektetni a jelenleg talán legismertebb magyar tehetségre, Baukó Attilára, művésznevén Azahriahra, akinek pályafutása és művészete igen nagy érdeklődésre tarthat számot a mai zenei színtéren minden korosztály körében.

Véleményem szerint a magyar zenei színtér folyamatosan gazdagodik és fejlődik, újabb és újabb tehetségek tűnnek fel, akik különféle műfajokban kamatoztatják tehetségüket és kísérleteznek különböző stílusokkal. Fiatal előadóinknak számos trend megjelenését köszönhetjük hazánkban, ezekkel nem csak új színt és formát, de dinamizmust is visznek a hazai zenei életbe. Egy ilyen jelenség például az, amikor az előadók idegennyelvű szavakat, jellemzően angolt, de gyakran spanyolt, olaszt vagy egyéb nyelveket adaptálnak dalaikba. Ezt a témát később alaposabban is kifejtem. Első lépésben tekintsük át a különböző stílusokat és a műfaji sokféleséget.

1. A zenei stílusok és műfaji paletta sokszínűsége

A popzene talán az a zenei irányzat, amely a legszorosabban kapcsolódik az emberek többségének ízléséhez. Könnyed, befogadható jellege miatt gyakran válik a közönség kedvenc műfajává, emellett a kifejezés a szórakoztatóipar modern stílusirányzataira is vonatkozik. Hazánkban például a mainstream⁸⁶ popzene egyik kiemelkedő képviselője (aki véleményem szerint egyaránt ismert, csupán a neve hallatán, mind az idősebb, mind a fiatalabb korosztály számára) Rúzsa Magdolna, aki a *Sztárban Sztár* harmadik szériájának győzteseként vált országszerte ismertté. Az énekesnő zenéje a fent említett szórakoztatóipar elvárásainak megfelelően könnyed, mégis jól megkomponált slágereket kínál, amelynek szövegei egyszerűen érthetők és könnyen befogadhatók, így sokak számára élvezetesebbek. Ha a popzene műfaját általánosan vizsgáljuk, érdemes megemlíteni, hogy irodalmi és nyelvtani szempontból számos érdekes vonás figyelhető meg benne. A popdalok jellemzője, hogy könnyen érthetőek és befogadhatóak, mivel gyakran alkalmaznak kijelentő módot és jelen időt, amely azonnali azonulást tesz lehetővé a hallgató számára. A dalokban gyakran előfordulnak szleng kifejezések és kortárs nyelvi elemek, amelyek a műfaj naprakész, fiatalos és dinamikus jellegét tükrözik. Ahogy azt már korábban is említettem, az angol kifejezések széles körű jelenléte különösen vonzó a fiatalabb közönség számára, mivel ezek könnyen azonosíthatóak és afféle trendi hatást keltenek. Összességében tehát bátran kijelenthetjük, hogy a popzene folyamatosan alkalmazkodik a változó nyelvi és társadalmi trendekhez, beépítve az aktuális divat kifejezéseit.

A popzene mellett fontosnak tartom a rap műfajnak az alaposabb megvizsgálását is. Véleményem szerint a rap az egyik legkarakteresebb és legmarkánsabb zenei irányzat. Szövegei jellemzően pörgősek, tele vannak rímekkel, valamint szóképekkel, amelyek lehetővé teszik az előadó számára, hogy célravezetően közvetítse mondanivalóját a közönség felé. Ezen szövegek gyakran

⁸⁶mainstream = angol kifejezés, amely a főáramlatot jelképezi, ebben az esetben olyan művészeti irányzatot takar, amelyet a célcsoport széles tömegei elfogadnak és támogatnak

társadalmi, de akár személyes problémákat is boncolgatnak, mindemellett provokatívak és szókimondóak. A dalszövegek gazdagok szóképekben és metaforákban, amelyek sokszor többértelmű kifejezéseket is tartalmaznak. Ezért fontos tehát, hogy az előadók tudatosan és ügyesen alkalmazzák ezeket az elemeket, hogy hatékonyan át tudják adni a kívánt üzenetet. Ebben a kategóriában elhelyezhetjük például Majkát, aki bár napjainkban inkább televíziós műsorok zsűritagjaként látható, mégis rendkívül sikeres zenei pályafutással büszkélkedhet. Majka „*Belehalok*” című száma 2017-ben látott napvilágot, és azóta a magyar rap szcéna egyik legismertebb és legkedveltebb alkotásává vált. A dalban Majka személyes küzdelmeit és problémáit dolgozza fel, miközben a rap műfajának sajátosságaihoz híven gyakran alkalmaz szlenges kifejezéseket. Mindemellett a szám gazdag metaforikus képekben is, például a címben szereplő „belehalok” is egy erős, érzelmekben gazdag szimbólum. A dal tehát maradéktalanul tartalmazza a rap műfajának kulcs elemeit, mint a szabad rímelés, a rugalmas szórend és természetesen a dinamikus, erőteljes ritmus. Ezek az elemek mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a hallgató könnyedén azonosulni tudjon a dallal, a mai fiatalok körében használt kifejezéssel élve, „relatelni”⁸⁷ tudjon hozzá. Ennek eredményeként a szám személyes élménnyé válik, és sokkal nagyobb hatást gyakorol a hallgatók körére.

Amikor műfajok és hazánk kiemelkedő alakjainak kérdése kerül szóba, elengedhetetlen megemlíteni a rockzenét, amelynek egyik legismertebb képviselője kétségtől a Tankcsapda. A zenekar az évek során a magyar rockzene kultikus alakjává vált. Ha a rockzenét általánosan vizsgáljuk, fontos hangsúlyozni, hogy bár sokak számára elsősre a jellegzetes, energiával teli hangzás világát idézi, a műfaj ennél sokkal mélyebb rétegeket is feltár. A rockdalok szövegeiben ugyanis nem csupán a hangzás, hanem ennél sokkal inkább a tartalom kap kiemelkedő szerepet, ami elválasztja őket más zenei műfajoktól. A rockzene szövegeiben gyakran megjelennek szlengkifejezések és provokatív nyelvi elemek, melyek a társadalmi

⁸⁷ to, relate = egy angol kifejezés, amely arra utal, hogy valaki képes azonosulni egy adott jelenséggel vagy helyzettel

normák ellenállására, a forrongásra buzdítanak. Az éles, durva, olykor ironikus kifejezések a műfaj jellemzői, amelyek célja az érzelmek intenzív kifejezése, különösen a düh, a frusztráció és az ellenállás felszabadítása. A rockdalokban nem csak a zene, hanem az irodalmi szempontok is meghatározóak. Gyakran előfordul, hogy a dalok narratív jellegűek, vagyis egy történetet mesélnek el. A szövegek rendszerint belső konfliktusokat és vívódásokat ábrázolnak, amelyek a hallgatót az érzelmek és lelki folyamatok mélyebb megértésére ösztönzik. A rockzene egyik kulcsfontosságú tematikai eleme a szabadság, amely mind a személyes, mind a kollektív szintű vágyakat és küzdelmeket szimbolizálja. Az ilyen dalok jellemzően arra emlékeztetnek minket, hogy ne álljunk meg, hanem harcoljunk tovább, akár a legnehezebb, legkilátástalanabb helyzetekben is. Ez a szabadság iránti vágy és a végsőig való küzdelem gyakran jelenik meg a dalok központi motívumaként, amely a műfaj alapvető üzenetét hordozza.

2. Világszintű diadal és globális hatásvihar

Magyar előadók egyre inkább a nemzetközi zenei színtéren is megvetik lábukat, és sikeresen képviselik hazánkat világszerte. Ezen a téren kiemelkedő példaként említhetjük Azahriah, aki nemcsak hazai, hanem nemzetközi turnéval is jelentős elismerést szerzett (természetesen róla hamarosan részletesebben is szót ejtek). Véleményem szerint a közösségi média (legyen szó akár a *YouTube* népszerű videómegosztó platformjáról, akár a közösségi média új éllóvasáról, a *TikTokról*) kulcsszerepet játszik abban, hogy a magyar előadók egyre szélesebb körben juthassanak el a nemzetközi közönséghez, mint egyfajta hidat képezve, a közösségi platformok lehetővé teszik, hogy a zenészek határokon átnyúló kapcsolatokat építsenek ki, és globális ismertségre tegyenek szert. Sokan ezen csatornák segítségével indítják el karrierjüket, amelyek nemcsak alapvető támaszuk, hanem az alkotói pályájuk elindításának legfontosabb eszközei is a mai modern világban. Egy másik remek példa a Halott Pénz, a nemzetközileg is elismert magyar zenekar, amely egyedi stílusával és különleges hangzásával több országban is nagy sikert aratott. Az együttes zenei világában a hip-hop, pop és

elektronikus műfajok⁸⁸ ötvözése révén képes volt olyan zenei ízvilágot kialakítani, amely széles körben elérte a nemzetközi közönséget. Dalaik és élő fellépéseik nemcsak Magyarországon, hanem több külföldi piacon is népszerűek, és rendszeresen szerepelnek nemzetközi fesztiválokon és rendezvényeken.

3. A közönség és a média összjátékában: Hatások, kihívások és lehetőségek

Ahogy azt már korábban is említettem, a 21. században a média kulcsfontosságú szerepet játszik mind az előadók, mind pedig a közönség körében. A média lehetőséget biztosít arra, hogy közvetlen kapcsolat alakuljon ki a zeneszerzők és hallgatók között, így az előadók könnyebben reagálhatnak a közönség igényeire, és azonnali visszajelzéseket kapnak munkáikról. Ez a folyamatos párbeszéd lehetőséget kínál arra, hogy a művészek fejlődjenek, építkezzenek a kritikákból, és így előrehaladjanak a zeneipari ranglétrán. Napjainkban a zene leginkább az online platformokon érhető el, mint például a YouTube vagy a Spotify. Érdekes azonban hozzátenni, hogy mindkét platform kínál prémium verziót, amely gyorsabb és reklámmentes hozzáférést biztosít a felhasználóknak a zenéhez, ám ezt a kényelmet a felhasználóknak fizetniük kell. Ugyanakkor a közösségi média előnyei gyakran hátrányos következményekkel is járhatnak. A könnyű és azonnali elérés ugyanis türelmetlenséget válthat ki a rajongókban, akik az új zenét egyre gyorsabb ütemben, szinte már azonnal elvárják. Ez a folyamatos nyomás gyakran terhet jelenthet a dalszerzők számára, és előfordulhat, hogy szünethez, sőt, bizonyos esetekben akár végleges visszavonuláshoz is vezethet.

4. Hangok idővonalán: A jelen zeneisége és a jövő ritmusai

A zene napjainkban rendkívül sokszínűvé vált, és számos előadó igyekszik visszanyúlni a hagyományokhoz, és törekednek a magyar kulturális örökség megőrzésére, népi dallamok, képek és motívumok segítségével. Ugyanakkor kétségtelen, hogy az előadók többsége a

⁸⁸elektronikus műfajok = olyan zenei műalkotásokat és zeneipari termékeket jelöl, melyek elektronikus eszközökkel (pl. szintetizátor) készülnek

változás útjára lépett, és különböző irányokban kísérleteznek, miközben a helyi kultúra megőrzésének kérdése egyre fontosabbá válik ebben a globalizált világban. Ez a dilemma a magyar zenei élet egészét érinti. Sajnos egyre több olyan előadóval találkozunk, akik trágár kifejezéseket használnak, és zenei megnyilvánulásaik nem igazán járulnak hozzá a zenei ipar építéséhez. Ezen művészek alkotásai jellemzően a fiatalok körében népszerűek, azonban véleményem szerint ez nem szolgál példamutató értéként, és nem szabadna engedni, hogy ezek az alpári stílusban megírt dalok dominálják a magyar zenei kultúrát. Csak, hogy egy példát erre is hozzak, a fiatal lányok körében rendkívül népszerű KKevin művészete az, amellyel személy szerint nem tudok teljes mértékben azonosulni. Bár kétségtelenül tehetséges előadó, és számos dala van, amely minőségben megállja a helyét, sokszor olyan megnyilvánulásokat tesz, illetve olyan kifejezéseket használ, amelyek távol állnak az én személyes értékrendemtől. Ebből kifolyólag, bár elismerem a fiatal előadó művészi képességeit, inkább távol maradok az ő dalainak hallgatásától.

Most pedig elérkezett a pillanat, amire mindenki izgatottan, popcornnal a kezében várakozott: Azahriah színpadra lépése. De vajon mi a sikerének titka? Nagyító alá vetjük egy közönségkedvenc dalát, hogy felfedjük, mi teszi olyan egyedivé és vonzóvá a művészetét.

Azahriah: A siker kulisszái mögött

A YouTube videósként indult Baukó Attila a zenei világ egyik legkiemelkedőbb és legelismertebb alakjává nőtte ki magát az évek során. Kihívó, egyedi stílusú, mindemellett mély mondanivalójú dalai nemcsak a fiatalokat vonzzák, hanem az idősebb korosztályt is képes megszólítani koncertjein. A mindössze 22 éves fiatal művész karrierje töretlenül ível felfelé, a teltházas fellépések, a különleges ruhadarabok, a rocksztár életmód, és a többmilliós megtekintések mind azt tükrözik, hogy Azahriah nem csupán egy egyszerű előadó, hanem egy igazi jelenség. De mi rejlik még a zenéjében, amit a dalok

sorai mögött elrejtve találhatunk? Mi az, ami ennyire magával ragadja a közönséget?

<https://images.app.goo.gl/avcgBNgxEFVofzpw7>

1. A kezdetek

Szeretném hangsúlyozni, hogy a következő sorok alapját az rtl.hu oldalán megjelent cikk képezte, melynek tartalmát felhasználtam a továbbiakban. <https://rtl.hu/bulvar/2022/05/25/azahriah-a-toitovecek-mogott-szexelo-botranyhos-kicsoda>

Attila elvált szülők gyermekeként nőtt fel. Édesapja Németországban autószerelőként dolgozik, gyermekkorának nagyobb részét édesanyjával töltötte. Tőle kapta azt a jellegzetes fejkendőt, amely mára már elválaszthatatlanul hozzátartozik az imidzséhez. Pályafutása 14-15 éves korában vette kezdetét, amikor létrehozta első YouTube csatornáját, amelyen később *Paul Street* néven kezdett el videókat gyártani. 'YouTuber' karrierje egyik mérföldkövének titulálhatjuk a *Rejtélyek nyomában* című sorozatát, amelyben háborzongató és paranormális történeteket osztott meg közönségével. Mondhatni ez a sorozat alapozta meg a sikerét, és gyorsan elnyerte a nézők tetszését, lehetővé téve számára, hogy többszázazres rajongótábort építsen ki. Az egyik első, és a Szolnoki Palacsintafesztiválra (ezen botrány részletezésétől eltekintenek, mivel véleményem szerint nem tekinthető lényeges információnak, és nem gondolom, hogy érdemben hozzájárulna a munkámhoz) legnagyobb visszhangot kiváltott videóját 2020-ban publikálta, amelyben arról nyilatkozott, milyen körülmények között rúgták ki

akkori iskolájából. A 45 perces felvételen részletesen beszámolt azokról a módszerekről, amelyeket egykori tanára alkalmazott, hogy elüldözze őt az iskolából. A videó azóta közel másfél millió megtekintést generált a YouTube-on.

2. Paul Street: A feltörekvő hang

Videós karrierjében bár számos kiemelkedő sikert ért el, idővel új kihívások után kezdett kutatni. Tudni illik, Attila gyermekkorától zenél, ám a hangkeverés és dalszövegírás csak később szippantotta magába. YouTube csatornáján több alkalommal is feltűnt a fiatal srác gitárral a kezében. Egy 2018-as videójában például XXXTENTACION, a híres amerikai rapper tragikus halálát idézte meg, illetve feldolgozta a Bagossy Brothers „Olyan Ő” című dalát, amely később több mint egymillió megtekintést ért el. Ezen kívül is több alkalommal megmutatta remek hangját, ám akkoriban még nem vállalta nyilvánosan a komolyabb zenei karriert. Rajongóinak így hosszú ideig be kellett érniük az egyszerűbb, kezdetleges felvételekkel és dalokkal.

3. Azahriah: A Puskás Stadion trónján

2019-ben végre napvilágot látott az első szerzeménye, amelyet már az Azahriah művésznév alatt mutatott be a közönségnek. A Hundred Sins-szel készült dal hatalmas szenzációt keltett, több mint másfél millió megtekintéssel robbant be a legnagyobb videómegosztón. Ezt követően zenei karrierje hatalmas lendületet kapott, és sorra jelentek meg angol nyelvű dalai és albuma, amelyek egyre szélesebb közönséget vonzottak. A valódi áttörést azonban 2020-ban a *Rét* című sláger hozta el számára, amelyet Desh-el közösen készítettek. Azóta Azahriah számos jelentős magyar slágert tudhat magáénak, melyek közül kiemelkednek például a *Mind1*, az *introvertált dal* (amelynek bemutatására és elemzésére hamarosan sor kerül), és az egyik legújabb szerzeménye a *PANNÓNIA*, amely egy kollaboráció Young Fly-jal és a már korábban említett Desh-el. Azahriah zenei pályafutása alatt nem kevesebb, mint három alkalommal töltötte meg a *Puskás Arénát*, ami nem csak kiemelkedő szakmai eredmény,

hanem egy igazi mérföldkő is a magyar zenei történelemben. E sikerével biztos helyet vívott ki magának a jövő zenetörténetének lapjain.

Az introvertált dal mélyére pillantva

Szeretném kiemelni, hogy a dal elemzése közben két rendkívül hasznos cikke (a munkám befejezésekor természetesen mellékelni fogom őket) támaszkodtam, melyek nagyban elősegítették a téma alaposabb megértését.

Az *introvertált dal* Azahria második szólóalbumának, a 2023 májusában megjelenő *memento* című lemeznek az első, váratlanul érkező kislemeze. A szám egy rendkívül aktuális és lényeges kérdést vet fel: hogyan harmonizálható egy popsztár élete a folyamatosan rá irányuló reflektorfénnyel. A dal 2023. február 20.-án debütált a streaming platformokon.

A két cikkben két kiemelkedő pedagógust kérdeztek meg véleményükről a dal kapcsán. Szerintem bátran állíthatom, hogy mindkét szakember felfedezett olyan értéket a műben, amely különleges vonzalmat keltett bennük. A tatabányai irodalomtanár és az egeri magyartanár is egyaránt arról nyilatkoztak, hogy örömmel alkalmazzák az ilyen jellegű dalokat a magyarórákon, mivel ez közelebb áll a diákok érdeklődési köréhez. Ezen dalok beépítésével nemcsak, hogy növelhetik a tanulók érdeklődését a verselemzés iránt, hanem arra is rávilágítanak, hogy egy ilyen műben is számos irodalmi és nyelvtani réteg fedezhető fel, amelyek gazdagítják a diákok nyelvi és kulturális látókörét. Felfedezik benne azt, amit gyakran egy klasszikus versben nem vesznek észre: a gazdag szóképeket, a rímeket. Meglepődnek azon, hogy egy hozzájuk közelálló dalszöveg is ugyanolyan mélyreható irodalmi elemzést igényelhet, mint egy hagyományos költemény.

- „Ez szerintem mindenképpen pozitívum, ha egy dalszöveghez próbálunk úgy közelíteni, hogy lecsupaszítva a

zenétől csak magára a szövegre koncentrálnunk” – fejtette ki Kántor Péter a tatabányai irodalomtanár.

Ezen kívül úgy vélekedett, hogy a dal akár egy szókimondó, kortárs versként is értelmezhető. Számos olyan elem található benne, amely különösen a kortárs közönség számára lehet vonzó. A mű kérdéseket vet fel, miközben olyan szóképekkel dolgozik, amelyek rendkívül erős és szuggesztív hatást gyakorolhatnak a hallgatóra. A dal például a fény és az alagút motívumával, valamint más klasszikus toposzokkal játszik, melyek könnyen azonosíthatók a közönség számára. Ugyanakkor olyan szokatlan és meglepő kortárs elemeket is tartalmaz, amelyek friss, mai hangvételt adnak a műnek. Nem csupán a közhelyekre épít, hanem igyekszik a szleng, valamint a köznyelvi kifejezések eszközeivel is élni, így bevonva a jelenkori nyelvhasználatot.

A dal szövegében számos, a szépirodalomból ismert stilisztikai elem köszön vissza, amelyek mélyebb jelentéstartalmakkal gazdagítják a művet. Megjelennek például a napszaktoposzok, mint a reggel és az éjjel, amelyek a nap különböző fázisait, illetve az idő múlásának szimbolikáját idézik. A szövegben továbbá szimbolikus motívumok is találhatók, mint például az alagút, mely az átmenetet, a kiutat vagy akár a reménytelenséget is kifejezheti. A gyerekkorra tett utalás, miszerint „Gyerekkorom belepi a beton”, egyfajta nosztalgikus, mégis elszigetelt világot sugall, míg az úton haladás toposza: „bandukol az utakon”, a személyes fejlődés és a mindennapi küzdelmek metaforájává válik. A szövegben emellett gyakran találkozunk frazémákkal⁸⁹ is, mint például „Amíg nem ütött az utolsó óránk” vagy „Nem vagyok ma toponn”, amelyek a hétköznapi beszédben gyakran előforduló kifejezések, de a mű kontextusában sajátos, filozofikus mélységet kapnak. Végül, az alakzatok, különösen az ismétlés és az ellentét alkalmazása:

⁸⁹ frazéma = olyan állandósult szókapcsolat, aminek szavait az emberek automatikusan egymáshoz kötve használják

„Minden éjjel meg reggelente megváltoznék / De minden éjjel meg reggelente bezárkóznék / Minden éjjel meg reggelente megváltoznék / Minden éjjel meg reggelente bezár”,

kiemelik a belső konfliktust és a folyamatos változást, miközben ugyanazok a cselekvések újra és újra visszatérnek, szorosabbá fűzve a dal ritmusát és érzelmi hatását. Kántor Péter megjegyezte továbbá, hogy a mű elsősorban a hangulatlíra keretein belül értelmezhető, hiszen már a cím „introvertált dal” is erre utal, befelé forduló, önvizsgálatra, érzelmekre koncentráló jellegű. Ez a fajta lírai kifejezés a hangulatlíra egyik alapvető sajátossága, amely a személyes érzelmi világ bensőséges ábrázolására helyezi a hangsúlyt. Ugyanakkor, bár a párhuzam erősnek tűnhet, a műben felfedezhető néhány olyan gondolat, amelyek a „*carpe diem*”⁹⁰ filozófiáját idézik elő, különösen a következő részben: „csak annyit mondj / hogy jól vagy, nem kell félni / próbáljunk meg élni”. Ez a szemlélet valóban a horatiusi életfelfogásra emlékeztet, amely az élet élvezetére, a mának való élésre ösztönöz, ugyanakkor a szövegben egy lényegesen erősebb és kritikusabb tónus is megjelenik.

Bontsuk le tehát a dalt a legapróbb részletekig, elemezzük alaposan minden egyes szempontját, és vizsgáljuk meg, mi rejlik a világhírű énekes szavai mögött.

Az „introvertált dal” cím egy olyan belső térbe való belépést sugall, amely a lírai én gondolatainak és érzéseinek legmélyebb szintjeit tárja fel. Az „introvertált” fogalom önmagában is a visszafogottságot, a külvilágtól való elhatárolódást és az önállóan átélt élményekre való fókuszálást idézi, miközben egyfajta melankolikus és flegmatikus hangulatot is sugall. E cím tehát arra utal, hogy a dal inkább a belső világ felfedezésére összpontosít, semmint a külvilággal való interakcióra; a személyes élmények, az egyéni érzések és a belső küzdelmek kerülnek előtérbe. A cím ténamegjelölő szerepet tölt be, mivel egy olyan művet sejtet, amely az önreflexió mélyebb dimenzióit kutatja és a belső világ felfedezésére invitál.

⁹⁰ *carpe diem* = latin szállóige, jelentése: Élj a mának!

Az érzelmek kifejezésére a lírai én azonnal egy közvetlen, szinte baráti hangnemben szólítja meg a hallgatót, amikor a „ba-ba-barátom” kifejezést használja. A „ba-ba” szótagok hangzása nemcsak játékos, hanem mintha egy cseppnyi szomorúságot is magában hordozna, így a könnyedség és a bánat egyfajta keveréke jelenik meg benne, mintha a megbánás is beleszüremkedne a beszélgetésbe. A szóhasználat nemcsak a bánatot, hanem a köztük lévő kapcsolat intimitását is tükrözi, hiszen a lírai én, aki vállalja saját felelősségét, egyfajta sajnálkozást és megbánást fejez ki.

A következő részben: „Azt mondom, éjjel a macskaköves utakon / Megláttam egy mulatozó csapatot”, a „macskaköves utakon” kifejezés a múltbeli hangulatot idézi meg, hiszen a macskaköves út szinte már egy nosztalgikus szimbólum, ami valami régi, elfeledett érzést hoz felszínre. Ezzel szemben a „mulatozó csapat” egy pörgős, energikus jelen képe, ami jól érzékelteti a múlt és a jelen közötti ellentétet. A mulatozás, a társaság szabadsága és könnyed hangulata mindazt a boldogságot és felszabadultságot jelképezi, amit a lírai én már elveszített. Miközben a múltban él, a jelen fájdalmasan más, és ezt a szakadékat erősíti a „mulatozó csapat” képe, miközben a lírai én egyre inkább elmerül a saját fájdalmában.

A következő sorokban egy hasonlattel találkozunk: „És eltűnődtem azon, milyen régen is volt / Hogy úgy éreztem magam, mint egy gyerek”. Itt a lírai én kicsit elmereng, és visszatekint a gyerekkorára, amikor még nem volt más dolga, csak boldognak lenni, és mindent játékosan, gondtalanul venni. Az egész gyerekkori világ olyan, mint egy nagy, színes lufi: tele álmokkal, és úgy érezte magát, mint aki bármire képes. A gyerekek mindent úgy látnak, mint egy hatalmas kalandot, a felnőttek viszont inkább egy soha véget nem érő teendőlistát. Az „eltűnődtem” szó egy kis csalódottságot is hordoz magában: a lírai én arról beszél, hogy a régi, boldog, felhőtlen idők már csak homályos emlékek, és bármennyire is szeretné, nem tud visszarepülni az időben.

A „Gyerekkorom belepi a beton / Hisz egy palotai nem vár már csodát” sorokban a beton szó szimbolikája a felnőtt élet rideg világát idézi, ahol minden egyes álom, remény és gyermeki varázslat elnyelődik a szürke, kemény valóságban. A „belepi a beton” kifejezés egy erőteljes alliterációval hangsúlyozza, hogy a beton nem csupán egy egyszerű építőanyag, hanem a terhek, a szorongás és a mindennapi küzdelmek súlyos, ránehezedő metaforája, amely a gyermeki ártatlanságot és naivitást elnyeli, mintha egy fagyos, rideg takaróba burkolná be azokat. A „nem vár már csodát” kifejezés mély kiábrándultságot és reménytelenséget hordoz, azt a felismerést, hogy az idő múlásával az álmok, vágyak és ígéretek mind szertefoszlottak, és a felnőttek világában már nem maradt hely a varázslatnak: csupán a mindennapi kötelességek, a monoton teendők és az elkerülhetetlen felelősségek árnyéka vetül mindenre.

A következő sorokban: „Csak egyedül bandukol az utakon / Amíg nem ütött az utolsó óránk”, a lírai én magányos, céltalan bolyongása jelenik meg. A „bandukolás” hangulatfestő szó, ami mintha egy egész életnyi fáradt lépést és keresgélést hordozna magában. Emellett az utazás toposzaként is szolgál, ami nemcsak a fizikai mozgást, hanem a belső felfedezés útját is jelzi, egyfajta lelki vándorlást, amiben nincs konkrét cél. A „nem ütött az utolsó óránk” egy jól ismert, állandósult szókapcsolat, ami az élet végső pillanataira, a halálra utal. Itt az „utolsó óra” a végső határidőt, a halált szimbolizálja, amely mindent áthat: az élet minden döntését, cselekedetét egy végső, elkerülhetetlen időpont határozza meg.

A „Sohase várhatna eleget / Hát ő újra eltemet” sorok a fájdalom és a kiábrándultság újabb megnyilvánulásai. A „temetés” itt nemcsak a halált jelképezi, hanem mindazokat a személyes kapcsolatokat, érzéseket és reményeket is, amelyeket a lírai én kénytelen ismételtelen eltemetni. Ezzel mintegy lezárja azokat a boldog, de fájdalmas múltbeli pillanatokat, amelyek már soha nem térhetnek vissza.

A következő sorban: „Százegy rossz emléket kiskorából / Arcára ragad az a kép, ahogy szeretné, hogy lásd”, a múlt terhe újra előtör. Az emlékek egyre inkább torzulnak, és bár a lírai én szeretné, ha

mások is látnák, milyen volt ő valaha, a múlt nem egy hősies, tiszta ideálként, hanem egy eltorzult, megfáradt, csalódott jelenképben él tovább. Az „arcára ragad” kifejezés mintha egy álarcot sugallna, amit a lírai én kénytelen viselni, hogy mások a tökéleteset lássák, miközben a valóság egy másik arcot rejt.

A „De valójában soha-soha nem jön vissza már” sor az elveszettség és véglegesség érzését kelti. A lírai én idealizált, múltbeli világát már nem érheti el, és bár vágyik rá, hogy visszahozza, a valóság csupán egy illúziót kínál. A szóismétlés, „soha-soha”, még inkább hangsúlyozza, hogy a múlt végleg eltűnt, és a vágyakozás csak a lelkében él tovább, egy fájó, elérhetetlen álomként.

Az „Minden éjjel meg reggelente megváltoznék / Megfogadom a kezembe veszem a kontrollt, amire várt már rég” sorok az önkontroll és a változás iránti vágyat fejezik ki. A napszaktoposzok, a reggel és az este, az idő körforgását, a mindennapi változásokat jelzik, míg az azonnali cselekvés szándéka, hogy „kezembe veszem a kontrollt”, egyfajta határozott elhatározást sugall, amely viszont elmarad, és csak a várakozás marad. A „várt már rég” kifejezés belső rímeket idéz fel, ezzel is kiemelve a lírai én küzdelmét a saját életének irányításáért.

A „Ne haragudj, tudtam, kicsikét faramuci vagyok, de mit árthatnék? / Nektek, ha nem is írok / Nem is veszem fel, ha hívtok” sorok a távolságtartás és az elhidegülés jelei. A lírai én elzárkózik a külvilágtól, miközben büntudatot érez, de nem hajlandó teljesen vállalni a felelősséget a tetteiért. A „kicsikét faramuci” kifejezés egy enyhe, de mégis érezhető büntudatot mutat, miközben próbálja elhárítani a komolyabb szembenézést a saját viselkedésével. A „ne haragudj” pedig egy bizalmas, tegező módon próbálja enyhíteni a helyzetet.

A „Nem értem, mit sírtok? / Nekem is ki van a f@szom attól, hogy be vagyok zárva” sorok a mély frusztrációt és dühöt tükrözik. A durva szavak és a felkiáltó mondat azt az erős feszültséget adják vissza, amit a bezártság érzése, valamint a külvilágtól való

elzárkózás okoz. A káromkodás és az agresszív tónus egyértelműen kifejezi azt a teljes kifáradást, amit a helyzet okoz, és azt is, hogy a lírai én nem képes már tovább elviselni a bezártságot.

Zárásként szeretném egy rövid összefoglalóval zárni a gondolataimat. Összességében elmondhatjuk, hogy a zene az emberi élet szerves, elválaszthatatlan része, legyen szó bármilyen műfajról vagy előadóról, hatása valamilyen módon mindenkit elér, és minden kultúrában fontos szerepet játszik. Sokán talán nem is gondolnák, milyen vékony és elmosódott a határvonal, ami az irodalom, a nyelv és a zene között húzódik, miközben e három ág között rendkívül szoros kapcsolat áll fenn. Napjaink könnyűzenéje, különösen a fiatalok körében, elengedhetetlen része a mindennapi életüknek, ezért érdemes elemző szemlélettel is közelíteni hozzájuk. Azariah dalai kiváló példát kínálnak arra, miként lehet hiteles módon kifejezni az érzelmeket, gondolatokat és társadalmi jelenségeket a zene segítségével. Tehetsége figyelemre méltó, és úgy vélem, hogy előtte még hosszú, izgalmas és eredményekkel teli pálya áll, amely gazdag élményekkel és sikerekkel lesz tele.

Felhasznált irodalom

<https://zenefajtai.iwk.hu/pop/>

<https://koncertbooking.com/blog/a-rap-rovid-tortenete-4-dolog-amit-kerulj-el-kezdo-rapperkent>

https://rozsdagyar.blog.hu/2018/01/14/top10_a_jelenleg_legsikeres_ebb_magyar_rock_metal_zenekarok

<https://www.irodalmiradio.hu/femis/zene/rock/jellemzo.htm>

<https://felvidek.ma/2016/11/18/az-első-randi-a-halott-penz-es-pozsony-kozott/>

<https://muvesz.ma/hogyan-hatnak-a-kozossegi-media-platformok-mint-peldaul-tiktok-vagy-instagram-az-uj-zenek-es-eloadok-nepszerusitesere/>

<https://rtl.hu/bulvar/2022/05/25/azahriah-a-toittoi-vecek-mogott-szexelo-botranyhos-kicsoda>

<https://www.kemma.hu/helyi-kozelet/2023/04/azahriah-nem-csak-kozhelyekkel-dolgozik-magyartanar-elemezte-az-introvertalt-dalt>

<https://www.heol.hu/helyi-bulvar-celeb/2023/04/a-fiatal-tehetseg-azahriah-sorai-moge-neztunk-az-egri-tanarral>

II. helyezett

Rácz Anita

Klasszikusok vagy kortársak? Milyen a jó (kötelező) olvasmány?

**11. évfolyam, Irinyi János Református Oktatási Központ,
felkészítő tanár: Vitányi Tímea**

Bevezetés

Azért választottam ezt a témát, mert szeretném azt alátámasztani, hogy egy kötelező olvasmánynak nem kell réginek, nehezen emészthetőnek lennie ahhoz, hogy megállja a helyét a magyar irodalom és a mai fiatal korosztály ízlésében.

Ezért gondolom, hogy szóba jöhetnek kortárs írók könyvei is. Ugyanis ez nem mond ellent annak, ami a választékos nyelvezethez szükséges, ugyan is kell olyat is olvasni, ami nehezebb és tágabb szókincset igényel a fejlődés érdekében. Így nem állok a klasszikus kötelező olvasmányokkal szembe, mert van olyan, amit én is szívesen olvastam. Mint például „Nyikolaj Vasziljevics Gogol: A köpönyeg”, ami valójában egy szomorú történetet ír le egy szegény hivatalnokról, aki csak köpönyeget akart varratni magának. Az én tetszésemet a tartalma mégis nagyon jól elnyerte. Akár csak a „Kertész Imre: Sorstalanság” ,ami egy önéletrajzi regény egy 15 éves magyar zsidó fiúról, aki két koncentrációs tábornak is megjárta. Vagy „Szabó Magda Abigél”, ami a személyes kedvenc kötelező olvasmányom és tökéletesen megállja a helyét az elvárt könyvek között. Egy kamaszlány életét vezeti fel, akit szigorú református internátusba íratnak, nem tudva arról valójában a saját biztonsága érdekében.

Gondolatok a klasszikusokról

A régi művészetben feltűnhetnek olyan eszmei értékek, amik a saját idejükben korszakalkotónak számítottak. Példaképpen felhoznám a „Légy jó mindhalálig” című művet, ami taglal olyan témákat, amik döntő szerepeket játszott a népiesszeme formálódásában. Magukba foglalják a költői tökéletességet.

Szabad kezet adnak a fantáziának, mégis meghatározzák, mit gondoljuk egy adott költemény olvasása közben. Itt arra gondolok, hogy hagyja magáénak érezni a művet, átad olyan részleteket is, amik leírásra nem kerültek mégis rávezet mire gondolt az író.

Valamint az ilyen neves műveket előszeretettel filmesítették meg. A filmes változatokban gyakran kimaradhatnak olyan elemek, amik a tartalomból hiányozhatnak. Így alkothatunk egy olyan képet a történetből, ami nem teljes mértékben a könyv menetét tükrözheti. Ezzel ellentétben készültek olyan klasszikus filmek, amik kihagyhatatlanok. Mint például az „Az aranyember” vagy az „Egri csillagok”. Ezek szintén korszakalkotónak számítanak, mint nyomtatott, mint mozgóképes formában is.

Felmerülhet a kérdés, hogy elavult-e a kötelező olvasmányok listája. A régi magyar könyvekben a hazafiasság, a diadal, példamutatás, a család fontossága vágy a hősiesség volt a fő eszmei érték.

A klasszikus előadóművészet a már régóta meglévő művek formájára hagyatkozik. Éppen ezért vélhetőek fel benne régies szólások vagy akár olyan szavak, amik mára már más jelentéssel bírnak.

A klasszikusok idővel nyerték el értéküket. Ebből arra lehet következtetni, hogy a mai kortárs művek évek elteltével ugyanúgy korszakalkotóak lehetnek, mint például Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk. Ami általános iskolások számára az egyik legkiemelkedőbb mű, olyan könyv, ami 20-30 évvel később is jó emlék gyanánt érvényesül. Nem véletlenül van meghatározva melyik művek, mikor és miért kell olvasnia egy adott osztályos tanulónak. Elsősorban szükséges az, hogy az olvasó értelmi fejlettségé elérje azt a szintet, ami kell a megértéséhez. A tanterv pontosan úgy lett kialakítva, hogy erre figyelmet fordítson. Valamint meghatározza azt a minimumot, amit abban a tanévben el kell olvasnia a diáknak. Ezt a pedagógus szabályozhatja a könyv mennyiség növelésével. Ezzel párhuzamban azt is meghatározhatja, melyik művet kell olvasni, ha csak egy szerző neve van megadva és nem egy konkrét cím.

Az ilyen könyvek száz év elteltével is ugyan úgy klasszikusok maradnak, mert kihagyhatatlanok a repertoárból. Valamint fejlesztik a szövegértési-szövegalkotási képességeket, kultúrákat ölelnek körbe. Tanulságos a története és betekintést nyerünk a régebbi korokba velük. Az irodalom órák keretén belül alapvető, hogy szépirodalmat kell olvasni. Ami segíthet elkülöníteni a populáris kultúrát a magas kultúrától és a közöttük lévő különbséget meghatározni. A tudatos olvasáshoz társul a segítség, amit a pedagógus nyújt. Neki kell vezetnie az úton, ami azt eredményezi, hogy az olvasó teljes mértékben megértse, amit olvas. Olyan részletekbe vezessen bele, ami kiegészíti a művet, a helyes térbeli és időbeli behatárolást támogat. Rásegít a korábbi ismeretek felidézésére és a további készségek mielőbbi előrehaladásához.

Gondolatok a kortársokról

A klasszikussal ellentétben a kortárs művészet a fiatalok számára sok szempontból értelmezhetőbb. Mint tartalom megértése, mint az érdeklődés tekintetében. Nem szükséges hozzá felnőtt vagy tanítói hozzáértés. Ugyanis a klasszikus művek nehéz nyelvezetűek és nem reagálnak a mai gyerekek és kamaszok problémáira, kérdéseire, vágyaira.

A kötelező olvasmányok nem olyan rosszak, ha a megfelelő korosztályt találják el vele, de sajnos nem a mai fiatalság a céltáblája. Sokan azért nem olvasnak kötelező olvasmányt, mert tömörnek és hosszúnak tartják. Például nem ismerik a bennük található régies szavakat, kifejezéseket, ami nagyban befolyásolja az olvasó könyvbe való belemerülését. Ezért találhatók az interneten leegyszerűsített változatok, de tömörségüknek köszönhetően nem bizonyulhatnak könnyebben emészthetőnek. A diákok a legtöbb esetben a kötelező olvasmány szó hallatán több száz oldal hosszadalmas tájleírást tartalmazó keményfedeles könyv villan fel a szemük elé, amire az álltalános válasz a „jó nekem a 2-es is ha csak a rövidítést elolvasom, úgysem érdekel”. Ez valóban egy eléggé rossz felfogás mégis érthetőnek tűnik a szemszögükből. Sok jó dolgot érhetünk el azzal, ha nem megutáltatjuk az olvasás

örömét a gyermekekkel és kamaszokkal. Jóval inkább arra kell törekednünk, hogy rávilágítsunk az értékekre, amit egy egyszerű könyv nyújthat, legyen az akár kortárs vagy klasszikus. Teret kell biztosítanunk ennek és segítő kezet nyújtanunk az olvasás vágya érdekében.

Fontosnak tartom, hogy ne egyből kezdjük el olvasni, hanem vegyük szemügyre a könyv hátulján lévő összefoglalót. Így már tudható miről is fog szólni és megállapítható tetszik-e a könyv vagy sem. Ha igen, de még mindig nem vagy biztos abban kiolvasnád-e kezdj el fejezetenként haladni. Sose az első tíz mondat után add fel. Hagyj magadnak időt rá, inkább olvass többször kevesebbet teljes odafigyeléssel, mint sokat hirtelen érthetetlenül. Ezek a tanácsok nem csak az élményolvasásra vonatkoznak.

Felhasználhatod egy iskolában feladott kötelező olvasmány alkalmával is. Ekkor szóba jöhet egy nehezebben emészthető sokszereplős történet során a jegyzetelés. Ugyanis bonyolultabb történetek esetén célszerű a jegyzetírás olvasás közben. Helyszínek a résztvevők nevei, a szereplők közötti kapcsolatok leírása. Nagy segítségére lehet, ha megosztod másokkal, amit olvastál akár osztálytársaiddal vagy olyan személlyel, aki már korábban olvasta. Ők támogathatnak a könnyebb megértésben vagy akár csak megbeszélhetitek mi tetszett nektek benne a legjobban. A pedagógus az irodalom órán akár beszélgető kört is hozhat létre. Amivel a véleményüket szabadon kinyilváníthatják a diákok.

Kapcsolódás a pedagógiával

A szakomból adódóan, ami a pedagógia, figyelembe kell vennem mi a fontos az új generáció számára. Az olvasás tanulását egészen a kisiskolás korban elkezdi a gyermekek, de valójában már óvodáskorban is tapasztalják felolvasás által az óvónő vagy dadus hozzájárulásával. Már bölcsődében is rövid történeteket bábokkal szemléltetve adnak elő a kicsiknek. Ekkor kerülnek előtérbe a mesék, amik akár régiek és modernek is lehetnek. Egy közös jellemzőnek kell lennie bennük, ami az, hogy fantáziálásra okot

adjon. Valamint képeket és illusztrációkat is mutathatunk hozzátartólegesen, a könnyebb térbeli és időbeli behatároláshoz. Az óvodások számára fontos a meseolvasás. Szeretik, ha az óvónő felolvas nekik vagy fejből elmond egy mesét és kérdezhetnek tőle a történetről vagy olyan szavakról, kifejezésekről, amit nem minden esteben ismerhetnek. Az alapszókincs és a képzelet fejlődéséhez hasznosan hozzájárul. Kisiskoláskorban a betűk megismerésére és az olvasás tanulás a pedagógus segítségével történik. A nevelőnek úgy kell előadnia a történetet, hogy az időrendi sorrendbe is megfelelő legyen, ne keveredjen a jelen és a múlt jelöletlenül vagy szóban. Elemzés után, amint a diákok vissza tudjanak idézni vagy a későbbiekben fel tudják idézni azt. A kulcsszavakra és az új kifejezésekre is nagy hangsúlyt kell fektetni, hogy megértsék azt, amit tanulnak és olvasnak. A pedagógusok a diákok szellemi „vezetését” is magukra vállalják. Hivatásukhoz hűen teljesskörű figyelmet fordítanak rájuk.

Ajánlásaim a témát illetően

Ha lenne lehetőségem arra, hogy én is tudjak könyveket kötelezővé ajánlani a saját ismereteimre hagyatkozva tenném. Szubjektív koncepcióm szerint egy modern, fiatalokkal teli világban fontos a megértés és a korhoz fűződő problémák felmérését figyelembevéve választani.

Elsősorban, amit a középpontjába ajánlanék az Bessenyei Gábor „Tested és lelkem” című könyve, aminek főszereplője Bálint a focicsapat sztárja, aki beleszeret haverja barátnőjébe. Luca viszonozza ezt az érzést, de nem szakít a barátjával, Áronnal. Vajon miért? Eközben olyan képek kerülnek az internetre Lucáról, amit csak egy embernek szánt. Párhuzamban

Laurie Halse Anderson „Had mondjam el” című könyve vetélkedik, amiben a főszereplő Melinda testi és lelki helyzetét határozza meg. Mint egy frissen középiskolába került szexuális erőszakkal bajlódó 14 éves lány. Úgy dönt nem fog beszélni senkivel erről és másról sem, hallgatással próbál figyelmet hívni magára kisebb nagyobb sikerrel és magát ostromozza a történetek miatt.

Mind a két könyv egy-egy olyan témát ölel fel, ami a 21. század óriási nagy problémáit írja le. Attól függetlenül, hogy nem hallunk minden nap ezekhez hasonlót még elég gyakori. Szerintem okító mintának tökéletes ez a két könyv és segíthet kellemetlenség mihamarabbi felismerésében. Viszont egy olvasmánynak nem mindig kell nehéz hangvételűnek lennie, szívesen szóba hoznám Bessenyei Gábor további műveit. Gondolok itt „Az első csók és egyéb démonok”-ra vagy a „Kopj le, jófiú”-ra. Vagy akár az „Álmodban majd szakíthatunk?”-ra (amit személy szerint még nem olvastam, de a közeljövőben biztosan sort keríték rá abban a tudatban, hogy nem olvastam még rossz Bessenyei Gábor könyvet).

Mit jelent számomra

Én is azok közé a diákok közé tartozom, akik utáltak olvasni, de bekerült az életembe a hobbiolvasás, amiben sokkal több örömet lelem, mint amire számítottam amikor megkaptam az első saját választású könyvemet karácsonyra. Ez volt a Maros Edit „Bonyolult egy csaj”. Aminek a főszereplője Adél, akinek nem könnyű a szüleiével, sem az iskolával, a fiúkkal meg pláne, hogy nem. A kötet szó szerint magával ragadott. Nem tagadom, azóta tisztességgel falam a jobbnál jobb köteteket.

Szerintem ezt nem igen fogom tudni abbahagyni. Nekem a hobbiolvasás szabadságot ad. A saját tempómban tudok haladni vele, bármikor abbahagyhatom és elővehetem akár hetekkel később is. Annyt olvasok belőle, amennyit én szeretnék, valamint ami a kedvencem benne, nincsen határidőhöz kötve mikor végzem vele. Az ágyamon ülve is átélhetek akármilyen kalandot és a fotelemben teljesen átadhatom magam az olvasás örömének. Beleélhetem magam a szereplők érzéseibe, legyen az félelem vagy bátorság.

Jótékony hatásai

Az olvasás egy produktív időtöltés akar kötelező vagy hobbiolvasásról van szó. Mind a két típus okozhat örömet, bánatot.

Ösztönözhet kutatómunkára, egy érdekes monológ honnan létéről, számodra idegen hely felkeresésére az interneten vagy más további könyvekben. Ami még inkább azt bizonyítja, hogy érdemes olvasni mindenféleképpen a saját ismereteid gazdagítására. Valójában úgy tudod ismereteid fejleszteni, hogy sok esetben nem is érzékeled a jótékony hatását, ami az agyra és a lélekre is egyaránt hat. A problémamegoldó képességet is fejleszti, ha olyan témában érdeklődünk.

Összegzés:

1. Összefoglalva az esszémnek a lényegét nem mondok ellent a klasszikus kötelező olvasmányoknak. Azt tartom fontosnak, hogy kortárs írók könyveit is ismerje a fiatalság és az idősebb generáció. Figyelembe vettem a klasszikus költészet értékeit, mérlegeltem azt, amit adni tud a megfelelő korosztálynak. A szókincsfejlesztés, fogalmazás és a tudatos olvasás. Felhozok és bemutatok olyan műveket, amiket én is szerettem, és amire szívesen gondolhatnak vissza akár mások is, legyen az fiatal vagy idős. A régi könyvek hozzávetőleges tartalmáról. A klasszikus előadóművészetéről. A pedagógusok belátását a tanmenetbe és azt, hogy milyen mértékű beleszólást kaphatnak abba, amit feladhatnak a tanítványaiknak. Valamint a populáris és magas kultúra apró részleteit. A korábban feltüntetett könyvek száz év elteltével is ugyan úgy klasszikusok maradnak és egyaránt fejlesztenek hasonló készségeket. Ezt természetesen a tanító segítségével és hozzáértésével. A tudatos olvasás fontosságát.

2. A klasszikussal ellentétben a kortárs művészet a fiatalok számára sokkal elérhetőbb, amit részletes taglalással mutatok be. Kitérek arra, hogy sokkal korszerűbbek, mint a klasszikus művek. Minél inkább a fiatal korosztály igényeire kell odafigyelni. Elsődleges könnyítési lehetőséget ajánlok, és minél inkább az olvasás megszerettetésére fordítom a figyelmet. A tanítónak milyen közeget kell ahhoz biztosítania, hogy ez gördülékenyen mehessen végbe. Még életszerűbb lehetőséget próbálok szembe helyezni a hobbiolvasás és kötelező olvasmány megértéséhez. Ehhez opciókat próbálok feltüntetni. Mint például a jegyzetelés vagy a lassabb mégis nagyobb odafigyeléssel való olvasás.

Segítséget érdemes kérni olyantól, aki tud benne támogatni. Valamint a szabad vélemény kinyilvánítás is fontos.

3. A saját szakomat is beleépítem az esszém tartalmába. Ugyanis figyelembe kell vennem azt, hogy a pedagógia is nagyban hozzásegít az olvasás tudásához. Párhuzamosan egészen bölcsődés korig visszanyúlva fontos foglalkoztatni a gyerekeket, diákokat. A mesével való megismerkedés előnyeit és az ehhez köthető fantáziálás erejét. A nevelő itt is sokat segít és vezeti a növendéket az úton.

4. Saját ajánlást is helyeztem el annak érdekében hátha tudok olyan könyvet példaként felhozni, ami akár a kötelező olvasmányok sorában is megjelenhet. Vagy akár csak az ajánlott könyvként is szóba jöhet. Ezt miért is gondolom így? Tartalomvilág szempontjából két olyan könyvet emelek ki, ami a 21. század töredék problémáit öleli körbe. A két történetet 16 év körülieknek ajánlom legfőképpen. Mindez mellett három olyan könyvet is, amik érdekesnek és szórakoztatónak találtam, amelyeket 14 éves kortól ajánlok.

5. Néhány mondat erejéig az saját magam olvasáshoz való viszonyulásomat írom le. Az első olyan könyvet, amivel beleszerettem a keményfedelesekbe. Megpróbálom átadni azt az érzést, amit tud nekem okozni. A szabadság erejét amit az egyéni határain meghúzása okoz. Ha elragad és beránt a mélységes bugyraiba, akkor onnan eléggé nehéz úgy kimászni, ne könyvmolyként tudj gondolkozni.

6. Az olvasás egy fantasztikus időtöltés. Az érdeklődést a sajátos módján felébreszti és ösztönöz a további kutatásra. Tudat alatt rengeteget segít.

Felhasznált irodalom:

-Angyalné Volant Vivien: Irodalom szöveggyűjtemény 11., OH Kiadó, 2020.

-Fehér Sándor: A magyar irodalom nagyjai, Black&White Kiadó, 2000.

-Kiss Gabriella: Színes irodalom 11. évfolyam, OH Kiadó, 2022.

Internetes források jegyzéke:

https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/7312/1/71_80_Her%C3%A9di.pdf (utolsó megtekintés dátuma: 2025.01.02)

<https://uspace.hu/iskola/legyen-elmeny-a-koetelezo-olvasmany-1> (utolsó megtekintés dátuma: 2024.11.24)

<https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=390> (utolsó megtekintés dátuma: 2024.12.13)

<https://1000konyv.blog.hu/2020/09/21/valoban-osszak-a-kotelezo-olvasmanyok> (utolsó megtekintés dátuma: 2024.10.28)

III. helyezett

Bohár Anna

Klasszikus vagy kortárs? Milyen a jó olvasmány? –Az Üvöltő szelek és a Fourth Wing irodalmi értékei: klasszikus és kortárs könyvek hasonlítása

**10. évfolyam, Piarista Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda,
felkészítő tanár: Pozsgai Eszter**

Az irodalom egyik legizgalmasabb része az, hogy az olvasók különböző korok műveiben találhatják meg a szórakozást és az érzelmi gazdagodást. Az irodalom egyik legfontosabb feladata, hogy időtálló értékeket közvetítsen az olvasók számára, miközben teret ad az érzelmek megélésének és a társadalmi kérdések feldolgozásának. A klasszikus művek, mint Emily Brontë Üvöltő szelek című regénye, univerzális érzelmeket és komplex emberi kapcsolatokat ábrázolnak, amelyek minden korosztály számára relevánsak maradtak. Ezzel szemben a kortárs alkotások, például Rebecca Yarros: Fourth Wing című fantasy regénye, új műfaji keretek között, a modern olvasók igényeire szabva ragadják meg az érzelmek és a konfliktusok világát. Mind a klasszikus, mind a kortárs irodalom kulcsszerepet játszik az érzelmi nevelésben és az önreflexió elősegítésében. Az Üvöltő szelek és a Fourth Wing példája jól mutatja, hogy a különböző korok irodalmi alkotásai eltérő módon, de egyaránt értékes tanulságokat kínálnak. Ezek a művek nemcsak szórakoztatnak, hanem hozzájárulnak az olvasók érzelmi és intellektuális fejlődéséhez is, ezért aktuálisak és meghatározóak egyaránt. Sajnos manapság az emberek nem olvasnak sok klasszikust nehézkes nyelvezetük miatt, ellenben sokkal nagyobb az érdeklődés a kortárs művek iránt.

Az irodalom különböző korszakainak művei nemcsak saját korunk értékeit tükrözik, hanem időtálló gondolatokat és érzelmeket is hordoznak. Az Üvöltő szelek és a Fourth Wing összehasonlítása azért különösen izgalmas, mert két teljesen eltérő történelmi és kulturális kontextusból származó művet vizsgálhatunk. Mindkét regény eltérő műfaji keretek között bontakozik ki, mégis közös céljuk, hogy az olvasók érzelmi gazdagodását szolgálják. Emily Brontë klasszikusa a 19. századi romantika és gótika elemeire építi,

míg Rebecca Yarros regénye a 21. század fantasy irodalmának modern irányzatait képviseli. Az eltérő korszakok ellenére mindkét nő erős érzelmi hatást gyakorol, miközben mély emberi problémákat és konfliktusokat tár fel.

Az Üvöltő szelek történet nagyon időtálló, mert olyan univerzális érzelmeket és komplex emberi kapcsolatokat ábrázol, amelyek minden korban mély hatást gyakorolnak az olvasóra. Az 1847-ben keletkezett alkotás műfaja gótikus regény, romantikus tragédia, amely az emberi érzelmek mélységeit és a társadalmi normák feszültségeit helyezi előtérbe. A történet középpontjában Heathcliff és Catherine Earnshaw kapcsolata áll, amely túlmutat a hagyományos romantikus narratíván. A regény fő témái – a szenvedély, a bosszú és a sors – univerzálisak, így minden korban aktuálisak maradnak. A mű időtállósága annak köszönhető, hogy Brontë nem idealizálja a szereplőket. Heathcliff és Catherine viszonya nem a boldogság, hanem a szenvedély és a pusztító érzelmek példája. A regény azt mutatja be, hogy a szeretet és a gyűlölet hogyan formálja az emberek életét és tetteit, gyakran tragikus következményekkel. A történet univerzalitása annak köszönhető, hogy az érzelmek, mint a szerelem, a féltékenység, a bosszú és a megbocsátás, minden korban és kultúrában az emberi lét alapvető részét képezik. Ez a megközelítést teszi az Üvöltő szeleket kiemelkedővé a romantikus regények sorában.

Az emberi érzelmek ellentmondásosságának ábrázolása a modern olvasók számára is relevánsnak bizonyul. A táj ábrázolása a környezet szimbolikája a mű egy másik fontos eleme. A yorkshire-i lápvidék nemcsak a cselekmény háttéréül szolgál, hanem szimbolikus jelentőséggel is bír. Ebben a párhuzamban, az Üvöltő szelek házának és a Thrushcross Grange-nek a kontrasztja is szimbolikus. Míg az előbbi a szabadságot és a káoszt képviseli, az utóbbi a társadalmi szabályokat és a civilizációt jelképezi. A viharos időjárás, a kietlen táj és a zord környezet a szereplők belső érzelmi viharait is tükrözi. Ez a párhuzam mélyíti a történetet, és hozzáad a regény komplexitásához.

A karakterek nagyon összetettek, akik egyszerre váltanak ki szimpátiát és ellenszenvet az olvasóból. Heathcliff nem csupán egy romantikus hős, hanem a bosszú és az emberi szenvedély

szimbóluma is. Az ő tetteit lehet megérteni és elítélni egyaránt. Egyrészt áldozata a társadalmi igazságtalanságnak és a kirekesztésnek, másrészt ő maga is kegyetlen és bosszúszomjas. A gyermekként elszenvedett sérelmek és Catherine iránti mindent felemészítő szerelme formálják tetteit, amelyek gyakran mások szenvedéséhez vezetnek.

Catherine döntései is ellentmondásosak, és érzései az emberi gyengeséget tükrözik, amely az olvasó számára ismerős lehet. Szenvedélye Heathcliff és vágyakozása a társadalmi előmenetel iránt ellentétbe kerül egymással, ami végül tragédiához vezet. A döntései – például az, hogy nem Heathcliffet választja férjül, hanem Edgar Lintont – egyszerre érthetők és szívszorítóak, mivel ezek nemcsak saját boldogságát, hanem mások életét is tönkreteszik. Ez a pszichológiai árnyaltság teszi a regényt érdekessé.

A regény mellékszereplői, például Edgar Linton, Isabella Linton és Nelly Dean is szintén érdekes karakterek, akik a történet előrehaladtával további mélységeket adnak a cselekménynek. Az ő szemszögük és reakcióik még összetettebbé teszik a történet morális és érzelmi kérdéseit.

A szerelem és a gyűlölet ellentmondása nagyon érdekesen fonódik a történet köré, mert Heathcliff nemcsak szereti Catherine-t, hanem birtokolni is akarja őt, ami végül nem sikerül. A regény bemutatja, hogy a szenvedély hogyan képes mindent felemészteni, és hogy a szeretet határai gyakran elmosódnak. Ez az érzelmi intenzitás és ellentmondásossága az, ami az Üvöltő szelek olvasóit a mai napig lenyűgözi. A történet arra kényszeríti a befogadót, hogy megkérdőjelezze a szerelem és gyűlölet természetét, és mélyebb betekintést nyerjen az emberi lélek bonyolultságába.

A történet elbeszélése több szinten történik, ami rétegeket ad a cselekménynek. A külső elbeszélő Mr. Lockwood, és a belső narrátor, Nelly Dean nézőpontjai különböző perspektívákat nyújtanak a történet eseményeiről. Ez a több nézőpontú elbeszélés lehetőséget ad az olvasónak arra, hogy különböző szögből értelmezze a karakterek tetteit és motivációit.

A Fourth Wing című alkotásban Rebecca Yarros egy új fantasy világot teremt. Műfaja fantasy regény, romantikus fantasy, más

néven romantasy. Ez a regény 2023-ban jelent meg, és máris hatalmas sikert aratott, különösen a fantasy rajongók körében. A regény különlegessége a világépítésben rejlik: a sárkányok, a katonai akadémia és a mágia rendszere jól kidolgozott és magával ragadó. A műnek az egyik legnagyobb erőssége az innovatív világéges-építés, amely részletesen kidolgozott, mégis könnyen befogadható.

A történet Basgiath katonai akadémián játszódik, ahol az ifjú főszereplőknek életük kockáztatásával kell bebizonyítaniuk rátermettségüket, hogy sárkánylovasokká váljanak. A világ felépítése részletekben gazdag, mégsem terheli meg az olvasót felesleges információkkal. Az akadémia szigorú hierarchiája, a sárkányok közti szövetségek és a mágikus képességek mind szerves részei a történetnek, és segítenek egyedi hangulatot teremteni. Az író nő nem csupán látványos elemeket épít be, hanem olyan témákat is mint az igazságtalanság, a politikai korrupció és a túlélésért vívott küzdelem, amelyek mélységet adnak a történetnek. Az író nő egy olyan világot teremtett, amely egyszerre újszerű és ismerős a fantasy műfaj rajongói számára.

Erős női főszereplő a műben Violet Sorrengail, ő nem tipikus fantasy hős. Fizikailag gyenge és törekeny, mégis kitartásával, intelligenciájával és bátorságával vívja ki helyét a sárkánylovasok között. Az ő útját mutatja be az önbizalomhiánytól az erőteljes vezetővé válásig, a különösen a női olvasók számára inspiráló történet. Rebecca Yarros hitelesen ábrázolja Violet személyiségfejlődését, amely során nemcsak fizikailag, hanem mentálisan is erősödik.

A karakternek köszönhetően a regény egyszerre érzelmes és felemelő, miközben bemutatja, hogy a gyengeségek leküzdése ugyanolyan fontos, mint a külső ellenségekkel való harc. Ez az aspektus különösen fontos a kortárs olvasók számára, mert a főszereplő nem a fizikai erőre, hanem az érzelmi kitartásra és az értelemre támaszkodik.

A romantikus és az érzelmi szálak a kortárs könyvek egyik legfontosabb elemei, és ez alól a Fourth Wing sem kivétel. Violet és Xaden kapcsolata feszültséggel és érzelmi mélységgel teli, amely vonzza a fiatalabb olvasókat. A szerelmi szál azonban nem uralja a történetet, hanem harmonikusan illeszkedik a fő cselekményhez.

Yarros nagy figyelmet fordít arra, hogy a romantika ne váljon klisévé. A kapcsolatban megjelenő bizalom, árulás és közös küzdelmek mind hitelesebbé teszik a kettejük közti dinamikát, a romantikus szál ráadásul nem vonja el a figyelmet a fő cselekményről, hanem erősíti azt, és újabb rétegekkel gazdagítja a történetet.

Az egész műnek közvetlen és lendületes stílusa van. A történet az első oldaltól az utolsóig magával ragadja az olvasót. A cselekmény feszült, tele van váratlan fordulatokkal, amelyek folyamatosan fenntartják az érdeklődést. Az író nő nem fél kockáztatni, és gyakran olyan eseményeket mutat be, amelyek megváltoztatják a történet dinamikáját. A regény nemcsak a főszereplők személyes küzdelmeit ábrázolja, hanem egy nagyobb, politikai játszmák által vezérelt konfliktust is bemutat, amely a regény tétjét még magasabbra emeli. A párbajok, harcok és sárkány közti kapcsolat dinamikája különösen izgalmas. A sárkányok nem csupán eszközök a történetben, hanem önálló személyiséggel bíró karakterek, akik szintén hozzájárulnak a cselekmény előrehaladásához.

A regény nemcsak szórakoztat, hanem fontos társadalmi és érzelmi üzeneteket is közvetít. A történet központi témája a bátorság és a kitartás, különösen akkor, amikor az élet igazságtalan vagy veszélyes. Violet küzdelmei arra emlékeztetik az olvasót, hogy az igazi erő nem mindig a fizikai képességekben rejlik, hanem abban, hogy valaki képes felállni a kudarckok után, és folytatni a harcot. Ezenkívül a regény rávilágít a hatalom és az igazságosság kérdéseire, valamint arra, hogyan lehet megtalálni a helyünket egy olyan világban, amely gyakran ellenséges vagy kiszámíthatatlan. Ezek az üzenetek univerzálisak és időtlenek.

A mű nyelve modern, gyors tempójú, ami könnyeddé teszi az olvasást. A párbeszéderek életszerűek, a cselekmény fordulatos, és a történet sodrása magával ragadja az olvasót. Ez a stílus különösen vonzó azok számára, akik könnyedebb, szórakoztató olvasmányt keresnek.

A két regénynek nagyon sok közös témája és motívuma van. Az Üvöltő szelek az emberi természet sötétebb oldalait mutatja, a bosszút, a szenvedélyt és a tragédiát, míg a Fourth Wing a bátorságra,

a fejlődésre és a túlélésre összpontosít. Az egyik tragikus és sötét tónusú, a másik reménykeltő és inspiráló.

A közönség és a célkitűzés más a két alkotásnál. Az Üvöltő szelek egyetemes érvényű tanulságai miatt széles körben értékelt mű, amely minden korosztálynak szól. Ezzel szemben a Fourth Wing a fantasy műfaja miatt leginkább a fiatalabb olvasókat érdekelheti.

A klasszikus művek nagyobb irodalmi mélységet kínálnak, de a kortárs regények könnyebben befogadhatóak a modern közösség számára. Ez azért lehetséges, mert a kortárs műveknek a nyelvezete sokkal érthetőbb és egyszerűbb, mint a klasszikusoké. Brontë műve gyönyörűen megkomponált, de régies nyelvezete kihívást jelenthet a mai olvasók számára. Yarros modern, lendületes stílusa könnyedebb olvasmányélményt kínál, de kevesebb irodalmi mélységet hordoz.

A karakterábrázolás az Üvöltő szelekben gyakran ellentmondásos és nehezen érthető, míg a Fourth Wing szereplői egyértelműbbek, ezért a befogadónak könnyebb velük azonosulni. Heathcliff szenvedélyes, de kegyetlen, Violet viszont a küzdelmeivel együtt is példakép.

Az Üvöltő szelekben Emily Brontë a romantika szenvedélyes, természeti és érzelmi elemeit ötvözi a gótikus irodalom sötét, komor hangulatával, miközben egyedi módon mutatja be az emberi lélek belső konfliktusait és a társadalmi normák elleni lázadást. A Fourth Wingben azt láthatjuk, hogy a főhősnő milyen személyi változásokon megy keresztül, az önbizalma mennyire megnövekszik, miközben megtalálja önmagát. Az Üvöltő szelek mélyebb, érzelmileg megterhelőbb élményt nyújt az olvasó számára, míg az utóbbi könnyedebb, akciódúsabb és szórakoztatóbb.

Mindkét mű különleges értékekkel bír, és saját műfajában maradandó hatást gyakorol az olvasóra. Szerintem olyan a jó könyv, hogy az első lapjától az utolsóig fenntartja az érdeklődést és a figyelem nem lankad közben. A története fordulatos, akciódús és tanulságos is egyben. A klasszikus irodalomnál és a kortárs irodalomnál is nagyon széles a választék, ezért minden ember maga ízlése szerint tudja kiválasztani az olvasmányát. Minden ember szerint más a jó könyv, valaki a történelmi könyveket szereti, valaki a romantikusokat.

Minden könyvnek az az elsődleges feladata, hogy a szókincsüket bővítse, tanítson, fejlessze a fantáziánkat és a kritikai gondolkodásunkat. Ez a kritikus gondolkodás akkor válik számunkra hasznossá, ha komplex vagy ellentmondásos témakörről olvasunk vagy hallunk. Sok ember azért olvas, hogy minél több varázslatos világba vagy történelmi korba utazhasson, de a mentális egészségünknek is jót teszünk azzal, ha könyvet veszünk a kezünkbe. Az olvasás csökkenti a stresszt azáltal, hogy az ember beleképzelni magát az adott történetbe, és ezzel, ha csak egy órára is, de el tud menekülni a problémái elől. Emellett fejleszti még a koncentrációs képességünket is, mert ha nem tudunk eléggé koncentrálni az adott műre, akkor nem is tudjuk igazán élvezni, nem tudunk benne eléggé elmélyülni, és figyelni az adott történetre. Az olvasás elősegíti a memória javítását is, mert amikor elmeséljük valakinek a történetet, emlékeznünk kell a szereplőknek a nevére, az események menetére is.

A fiatalok mostanában egyre kevesebb könyvet olvasnak. Ennek sajnos meg is van az eredménye, mert nem igazán tudják megfelelően kifejezni magukat. Sajnos ezáltal az empátiájuk és az érzelmi intelligenciájuk is sokkal alacsonyabb lesz, mint azon társaiké, akik olvasnak. Nem fogják ugyanis megérteni a másik nézőpontját. Közben olvasunk, tudunk azonosulni egy vagy több szereplővel is, ami mély érzelmi tapasztalatokat nyújt, és segíthet saját és társaink érzéseinek megértésében. Nagyon sok olyan könyv van, ami konkrétan az önismereti témát boncolgatja, de nem feltétlenül kell mindenkinek ezzel kapcsolatos könyvet olvasnia. Azáltal is megismerhetjük önmagunkat, ha tudjuk, hogy melyik az a műfaj, ami nekünk tetszik, ami számunkra izgalmas és érdekfeszítő. A nehéz nyelvezettől függetlenül az emberek olvashatnak klasszikust is, mert sokmindent lehet tanulni a történeteiből, némelyik igen elgondolkodtató. Mindegyik időben voltak jó és rosszabb művek is, de ez nem azt jelenti, hogy az összes kortárs rossz vagy az összes klasszikus jó.

Felhasznált irodalmak:

Emily Brontë: Üvöltő szelek (1847), Thomas Cautley Newby Kiadó
Rebecca Yarros: Fourth Wing - Negyedik szárny (2023), Rainy Days Kiadó

Galamb Zoltán: Emily Brontë - Üvöltő Szelek, ekultura.hu(<https://ekultura.hu/2024/02/14/emily-bronte-uvolto-szelek>)

Szabó Anna Eszter: Amikor a Harry Potter, a Trónok harca és az Éhezők viadala bekerül a turmixgépbe – Íme, a Fourth Wing (<https://wmn.hu/kult/61619-amikor-a-harry-potter-a-tronok-harca-es-az-ehezok-viadala-bekerul-a-turmixgepbe--ime-a-fourth-wing>)

IRODALOM ÉS NYELVÉSZET SZEKCIÓ II.

I. helyezett

Harcos Dániel

Milyen a jó kötelező olvasmány?– Egymásnak feszülő mitológiák

**9. évfolyam, Veres Pálné Gimnázium, felkészítő tanár:
Schidlikné Siklósi Nóra**

Írásom azt az álláspontot képviseli, hogy Neil Gaiman *Sandman. Az álmok fejedelme* címet viselő képregénysorozata kiváló kötelező olvasmánnyá válhatna a 8–9. osztályos tanulók számára. Az álláspontomat több oldalról fogom indokolni és alátámasztani, de előtte hadd tegyek egy rövid képregénytörténeti kitérőt.

1. A *Sandman* képregény jelentősége

Az alábbiakban kizárólag az amerikai képregény múltjáról fogok beszélni, mivel az alapozta meg Neil Gaiman munkásságát. A mai értelemben vett képregényről a 19. század végétől beszélhetünk, ebben minden képregénytörténész egyetért. Az „irodalom és a képzőművészet összefonódása” talán a legpontosabb kifejezés erre a művészeti ágra. A képregény a 20. század elején a tengerentúlon gyors fejlődésnek indult, majd elnyerte mai formai elemeit (szókbuborék, oldalelrendezés stb.). Ezt a folyamatot jelentősen befolyásolta az első és a második világháború. Ez utóbbit kicsivel megelőzte a szuperhősképregények megjelenése. Az Egyesült Államokban a képregények lapjain természetfeletti erővel rendelkező, bátor, szilárd erkölcsű karakterek jelentek meg. Számos híres képviselőjük: Batman, Superman, Captain Marvel (magyarul: Csodakapitány), majd évtizedekkel később Spiderman (Pókember) és Wolverine (Rozsomák). Egyikőjük sem olyan fontos azonban a mi szempontunkból, mint az 1939-ben feltűnt Sandman.

Gardner Fox és Bert Christman teremtették meg Wesley Doddsot alias Sandmant. Ennek, az arcát gázmaszk mögé rejtő férfinak, aki altatógázokkal küzd a gonosz ellen, 1945-ben megszűnt a sorozata. A képregény aranykorának leáldozott. Az ezüstkorban tömegével tűntek fel a hősök, töretlen optimizmussal és fantasztikus képességekkel (1956-tól a '70-es évek elejéig). Ez az időszak aztán a bronzkorba torkollott, amelyben ez a színes és képtelen világ

elveszítette az ártatlanságát (a '70-es évek elejétől a '80-as évek közepéig). Sötétebb hangulatú, kilátástalanabb és árnyaltabb alkotások jelentek meg tele kétségekkel küszködő hősökkel. Szerencsére azonban a világ nem maradt „Homokember” nélkül. 1974-ben újabb Sandman tűnt fel, ezúttal ismertebb alkotók, Joe Simon és Jack Kirby keze nyomán. Ez a karakter merőben különbözött az altatóorvos-elődjétől: vörös-sárga öltözékben küzdött gyermekek álmait kísértő szörnyetegek ellen. Sajnos az új Sandman-sorozat sem volt kifejezetten kelendő, hat szám után megszűnt. 1988-ra a szuperhősképregény – hiába ment át számos változáson – alapvetően lenézés tárgyát képezte az ostoba, gyerekes történetei miatt, amelyek szórakoztatóak voltak ugyan, de mély jelentésűeknek semmiképpen sem voltak mondhatók. A felszínes karakterábrázolás, a női szereplők felesleges szexualizálása szintén jogos vádak voltak ezekkel a kiadványokkal szemben.

Neil Gaiman ebbe a világba lépett be, és alkotta meg a saját Sandmanjét (a hős másik neve: Álom), aki nemcsak a szuperhősökről, hanem általában véve a képregényről való általános vélekedést is megváltoztatta – „hozzájárult a képregény irodalmi rangra emeléséhez is.”^[1] „Ez az évtized fordulópontot jelent a képregénytörténetben: Alan Moore, Frank Miller és Art Spiegelman mellett Gaiman nevéhez fűződik ez a fordulat – megkezdődik a képregénytörténet modern korszaka. Az új művek egyre komolyabbak, történetközpontúbbak lesznek, s egyre mélyebben és tudatosabban aknázzák ki a műfaj nyújtotta lehetőségeket. Visszatérnek a »felnőtt témák« is.”^[2] Amellett, hogy a mai napig ez az egyetlen képregény, amely elnyerte a World Fantasy-díjat (1991-ben), rengeteg művészt inspirált világszerte a zene, az irodalom és természetesen a képregényirodalom területén. A sorozat 1989 és 1996 között futott, körülbelül 2500 oldalas terjedelmet érve el ezzel. A lapszámok havi rendszerességgel jelentek meg, összesen 75 szám látott napvilágot. A sorozat a DC (Detective Comics) leányvállalatánál, a Vertigónál jelent meg. Ez a csoport adta ki a gyűjteményes köteteket is (összesen tízet). Ha kénytelenek vagyunk megkülönböztetni a popkultúrát és az elitkultúrát, kijelenthetjük, hogy Neil Gaiman és alkotótársai (Mike Dringenberg és Sam Kieth [az első szám rajzolói], Dave McKean, Malcolm Jones III, Charles Vess [személyes kedvencem, a World Fantasy-díjas lapszám társalkotója] és még sok más művész) nagy hatást gyakoroltak mindkettőre. Épp ezért azt gondolom, egy, a művészetre ilyen mértékű hatást gyakorló alkotás kihagyhatatlan a tantervből.

2. A *Sandman* mint adaptáció

Az irodalomórákon gyakran találkozunk adaptációkkal, még 8. osztályban is (ilyen például az *Odüsszeia* Nógrádi Gergely-féle átdolgozása, de az *Oidipusz király* is a görög mitológiát adaptálja). A képregény gyakran dolgoz fel irodalmi műveket, erre kiváló példa a *Batman* (amelyen szintén dolgozott Neil Gaiman).^[3] A *Sandman*ben azonban egészen speciális módon keveredik mintegy kilenc-tíz különböző, klasszikus mitológia (a jelentősebbek: egyiptomi, skandináv/viking, görög, keresztény) két „mesterséggel” (Gaiman saját mitológiája és a Detective Comics karakterei átértelmezésével megalkotott mitológia). Mindez így egy sajátos és izgalmas világot hoz létre, új jelentéssel ruházva fel például a „szuperhóst” mint olyat. Kiemelném viszont, hogy Neil Gaiman *Sandman*je *nem* szuperhős. Ő, vagyis Álom a hét Végtelen egyike (a többiek: Halál, Kétségbeesés, Delírium, Végzet, Vágy, Pusztítás). *Sandman* többezer éves, és látott már mindent. Személyes ismerőse Básztet (az egyiptomi macskaistennő), Odin (a viking főisten), a Nyájasok (ógörög bosszúállás-istennők) és Lucifer (a keresztény Pokol ura). Ezek a karakterek mai környezetben jelennek meg, hétköznapi döntésekre kényszerülnek. Attribútumaikat is modern környezetbe ültette át Gaiman (Loki, a viking tűzisten például fáklya helyett gyufát gyűjt meg). Mikor én a művet olvastam, közelebb kerültem ezekhez a mitológiai személyekhez, a nevüket az olvasás során memorizálni tudtam, és nem csak bemagolandónak tündek egy tankönyv oldalain. Úgy gondolom, a korombeliek legnagyobb része hasonlóan érezne, és pillanatok alatt meg tudná tanulni az istenpanteonokat és a mítoszokat.

Ha adaptációkról beszélünk, meg kell említenünk, hogy maguk a népmesék is egyes ősi, vad történetek szelídített verziói. Neil Gaiman azonban sokszor visszanyúl az eredeti, sok esetben brutális, de többféleképpen értelmezhető, feldolgozható változatokhoz. A mű fontos része a beavatás (a felnőttléte, a titkokba), és az olvasóját is valamiféle ahhoz hasonló állapotba avatja be, mint amikor az emberek még komolyan hittek benne, hogy bármelyik sarokban istenek bujkálhatnak. Mára elvesztettük a misztikus rálátásunkat a világra, de a *Sandman* ezt visszaadja nekünk, még ha csak ideiglenesen is. Műfajából, történetéből és karaktereiből adódóan *Az álmok fejedelme* tökéletesen megállná a helyét a mitológiák tanulásakor kötelező olvasmányként. A könnyen olvashatóságából adódóan még csak sok időt sem venne igénybe a befogadása és a feldolgozása. Később még szót ejtek a *Sandman* kapcsolódásáról a Shakespeare-kultuszhoz, de a témához kapcsolódóan kiemelném: a

képregény az eredeti Shakespeare-művek közül kettőt (*Szentivánéji álom*, *A vihar*) is adaptál. A történet szerint a *Szentivánéji álom* ősbemutatóját Tündérország lakói (a darab szereplői életvalóságban) nézik végig. Oberontól Puckig mindenki megjelenik a színpadon és „valódi alakjában” is. Eredeti szövegrészletek hangzanak el a színdarabból, és maga a lapszám is egyfajta „előadás”. A letisztult rajzokkal illusztrált szám egészen varázslatos és mélyen rétegzett (mindezért részesült a World Fantasy-díjban). Minden Shakespeare-t tanító irodalomtanárnak tudom ajánlani. *A vihar* a *Sandman*-sorozat utolsó részében jelenik meg, ahol maga a költő és az Álmodó Fejedelme közti párbeszéd bontja ki a mű mélységeit, miközben sajátos módon értelmezi magát a darabot.

3. A *Sandman* világképe

Előzőleg már írtam arról, hányféle mitológiát fon össze Neil Gaiman egy egészé. A képregény világa a Földön játszódik, szereplői az istenek és a szuperhősök kisebbsége mellett a hétköznapi emberek. Ezek a civilek akkor válnak az óriási dráma résztvevőivé, amikor találkoznak valakivel/valamivel, aki/ami nem fér bele a modern világképükbe (deus ex machina). A *Sandman* mindenkit döntésre kényszerít. Elfogadod, hogy a világ sokkal, de sokkal bonyolultabb, mint amit eddig láttál belőle, vagy tagadásban élsz tovább? Ez az a kérdés, amit mindenkinek feltesz az alkotás. Ha az ember kilép a komfortzónájából, és elkezd befogadni a tudományos világképet alapjaiban megrengető „valóságot”, akkor újabb döntések sorozatával találja szemben magát. Ott van a sorssal/törvénnyel/rendszerrel való szembenállás vagy a belenyugvás kérdése is. Az alkotói szabadság, sőt, az általában vett szabadság kinek mennyit ér? Az ellenállás lezajlik mikro- és makroszinten is: kezdve egy árva kisfiú halhatatlan zaklatóival szembeni küzdelmével egészen Pusztítás a Végtelennel való szembenállásáig (lásd a *Sandman* 41–49. számait). Ám a végzet elfogadása és az emberre ráruházott feladat teljesítése is megjelenik a műben. – A másik fontos kettősség az emberi és az isteni oldal összevetése. Egy ilyen hatalmas és veszélyes világban embernek lenni nem túl biztonságos. Az alvás közbeni kiszolgáltatottság és tehetetlenség érzete fogja el az emberi szereplőket, mikor találkoznak egy istennel.

Mégis, a *Sandman* terei a gyermekkori mesevilág motívumaira épülnek. A „mese” önmagában is kulcsszó a képregényben. Ahogy a 19. számban olvashatjuk: „A dolgoknak nem kell megtörténniük ahhoz, hogy igazak legyenek. A mesék és az álmok árnyék-

igazságok, amelyek fennmaradnak.”^[4] Gaiman ezzel azt hangsúlyozza: ahhoz, hogy átláthassuk a valóságot, nem szabad tényekhez, igazsághoz ragaszkodnunk, a gyermekkori látásmódunkhoz kell visszatérnünk. Sok szám kitér rá: micsoda felelősség mesélőnek lenni! A mesélő szempontot, értelmezést ad, hiszen a mesék – akármennyi szelídítésen, fazonírozáson mentek is keresztül – nagyon mélyen vannak belénk kódolva. A mű a meséket az álommal hozza párhuzamba: ezek adják a létezés szövetét, ebből származnak ők is, a halhatatlanok, a szuperhősök: a hozzájuk képest „gyenge” emberek se füle, se farka gondolataiból. Emiatt lesz mindig is hatalmunk fölöttük, és tőlünk kapták a „hatalmat” fölöttünk.

Gaiman művében megjelenik a mára már óriási jelentéssel bíró mondat is, a „Mit tehetnék én?”. Ennek egészen apró, de egyben kozmikus következményeit is láthatjuk. Ez az emberi felelősségvállalás szerepe a világmindenség működésében. Tekinthető ez a környezetszennyezés, a szervezett bűnözés vagy valami egészen más szimbólumának is, de mindenképpen áthatja a művet. Ez egy fontos, átgondolandó kérdés, amely túl is tud mutatni egy irodalomórán. – A család is hangsúlyos téma a *Sandman*ben. Ha csak a mitológiákra gondolunk, sokféle családmódel jelenik meg bennük, többnyire azonban erőszak hatja át őket. Ettől a Végtelenek viselkedése se különbözik. Nehéz eldönteni, mi készt fel jobban egy ilyen bonyolult és veszélyes világra: a szülői szigor, a keménység vagy a szeretet? Ez a dilemma az, ami leginkább az emberek világához köti az alkotás összes szereplőjét, magával Álommal együtt.

A másik oldal az isteni lét. A kultusz és a féktelen imádat hatásai és a barátság szerepe ennek fényében ehhez az életmódhoz kapcsolódik. Lehet-e valódi emberi kapcsolatokat kialakítani végtelen hatalommal? Erre Neil Gaiman a maga módján ugyan ad egy választ, mégis az olvasóra van bízva, hogy elfogadja-e azt. A mű szerint Álom és mindnyájunk között például bensőséges kapcsolat van, hiszen ő kalauzol minket végig az álmainkon. De ez az ő szempontjából mindössze munka, és alapvetően lenézi az embereket. Ez a hozzáállás ugyan lágyul számról számra, de őszinte barátságot így is csak egyet tud kötni (Hob Gadlinggel, egy férfivel, aki elhatározza, hogy nem fog meghalni^[5]). Aztán az emberi felelősségvállalás párdarabjaként megjelenik az isteni felelősségvállalás is. „A nagy erő nagy felelősséggel jár!” – mondja Ben bácsi Peter Parkernek (Pókember emberi alteregójának). Ez a mondat a képregény ezüstkorának, sőt, általában véve a szuperhősképregényeknek a mottójává vált. A *Sandman* ebből a szempontból is formabontó volt. A karakterek nem mindig döntenek

helyesen, gyakran kegyetlenek és gonoszak a gyengébbekkel szemben. A *Sandman* ezzel máris sokkal jobban ábrázolja az erő és a hatalom fogalmát, mint más konkurens képregények, és alkalmasabbá teszi a művet az irodalomórai prezentálásra is. A szenvedést és a szenvedés okozását is olyan részvétellel ábrázolja Neil Gaiman, hogy az olvasó nem egy akciójelenetet olvas, hanem szinte megelevenedő szereplők döntéseinek a sorozatát. Megjelenik ugyan a mesebeli rossz (például egy „Korinthoszi” nevű rémálom képében^[6]), mégis egy teljesebb világ tárul a szemünk elé. Mindezt a felelősség vállalásának vagy nem vállalásának a problémáján keresztül mutatja be nekünk a szerző. Az élet értéke, a Jó és a Rossz kérdése mind-mind felmerülnek a műben, ami szintén az istenek életéhez kötődik. A fent taglalt dilemmák sora, az alapfelállás rengeteg leágazása, és az, hogy egy különös, a komplexen túllépő világkép eseményei zajlanak le előttünk: mindez egy nagy egésszé forr össze. „Gaiman kiválóan épít egész világokat, saját belső logikával, ráadásul hangvételében nagyon közel áll a fiatalokhoz.”^[7] A varázslatos út, amelyet végigjárunk, ha elolvassuk a *Sandman – Az álmok fejedelme* című alkotást, kihagyhatatlan élmény 14–15 évesen.

4. Sandmanek a mitológiában

Ahogy fentebb is írtam, Neil Gaiman számos mitológiával dolgozik, amelyek mind kapcsolatban állnak a főszereplővel. Álom karaktere a tanulságos karakterfejlődésén, az érzelmességén és érzelemnélküliségén kívül is nagyon izgalmas. A történet szerint ő egy személyben az összes mitológia egyesített álomistene. Ő egyszerre Somnus (római mitológia), Tánit (kelta mitológia), Fenghuang (kínai mitológia). Gyakran hívják „Formáló”-nak, ami a görög mitológia „Morpheus”-ából származtatható (morf: ’forma’). Az Oneirosz névvel is illetik őt („az ábránd megismerésítője”^[8]). Kai’ckul: egy ősi, afrikai nép adta neki ezt a nevet (ez a szó Gaiman saját találmánya). Az európai kultúrkörből talán az álommanók feleltethetők meg leginkább Álom alakjának. E. T. A. Hoffmann *A homokember* című novellájában is feltűnik rémisztő és titokzatos figuraként. Aztán természetesen ott van a DC kétféle Sandmanje és a Marvel kiadó Homokembere (ennek a szereplőnek nincs semmilyen köze az álmokhoz: csak névazonosság áll fenn a két alak között). A Chordettes zenekar *Mr. Sandman*je, a Metallica *Enter Sandman*je és Ed Sheeren egy kevésbé ismert dala, a *Sandman* mind-mind ugyanarról, mégis másról szólnak. Egy alak ennyi változata már önmagában is példaértékű. Nagyon jól be lehet mutatni rajta a folklór fejlődését és a kultúrhősök koronkénti változását. Hiszen a

szelíd Oneirosz, a gázárlarcos altatóorvos és a jó kedélyű Mr. Sandman különböznek egymástól, mégis egylényegűek. Ebből a szempontból is indokolt Gaiman képregényének az irodalomórakon való tárgyalása.

5. A *Sandman* és Shakespeare

A képregénynek a már fent is említett 19. számában feltűnik egy tehetségtelen, de hübrisszel és akaraterővel teli költő, amint magához az Álomok Fejedelméhez könyörög. A kérése az, hogy adjon neki tehetséget az alkotáshoz. (Egyébként az alkotói válságról nem csak ez a szám szól. A 17. lapszámban egy író egy müzsást tart fogva a pincéjében, hogy ihletet adjon neki az alkotáshoz.^[9] A *Sandman Special Edition #1*-ben pedig egy színpadi szerző kerül nehéz döntés elé.) A tehetségtelen költő megkapja, amire vágyik, azért cserébe, hogy ír két színdarabot az álomról. A férfi később William Shakespeare néven lesz világhírű. Önmagában ez a megközelítés: a világirodalom egyik legkiemelkedőbb művészet dilettánsként ábrázolni, különös leágazása a Shakespeare-kultusznak. Mégis, logikailag tökéletesen illeszkedik a *Sandman* világába. Annak is a szimbóluma mindez, hogy mikor álmodik, mindenki egyenlő.

Gaiman azonban nem csak ezen a szinten formabontó. Néhány történelmi szereplője közül Shakespeare karakterét bontja ki a leginkább. Bemutatja a fiával, Hamnettel való kapcsolatát. A fiú a legnagyobb elszenvedője apja hirtelen jött tehetségének. A dilettáns költő foglalkozott vele, de a zseniális már hanyagolja, mert eggyé válik az alkotással, a színházzal. Mikor a kisfiú elveszve Tündérország jelmezes és valódi lakói között sétálgat, az ember önkéntelenül is felteszi a kérdést: megérte-e? Helyesen döntött Álom, vagy tönkretett egy családot? Titánia (Oberon felesége, a *Szentivánéji álom* egyik főszereplője) fel is ajánlja Hamnetnek, hogy magával viszi Tündérországba, de ő visszautasítja azt. Ő az egyetlen, aki halandó létére valóban, feltételek nélkül látja a teljes képet, hiszen beleszületett ebbe a világba. A kisfiú átlátja a valóság és a színpadi valóság hálóját. Vajon ő az egyetlen, igazi zseni az egész történetben? Ezt nem tudjuk meg. A szám végén pár sor összefoglalja a sorsát: a korabeli feljegyzések szerint Shakespeare fia 11 éves korában halt meg. Neil Gaimannál ritka az ilyen történelmi kitekintés (hasonlóan fontosat kizárólag *A viharban* olvashatunk). Mindez megrendítő, de egyben felemelő is. Hiába nem foglalkozott vele a múltban senki, Hamnet a lényeg, a bizonyíték, az egyébként boldog epizód ellensúlyja. Ahogy a szomorúságba csempész bele valami

vidámságot fanyar humorával a szerző – csak itt épp fordítva teszi. A költő fia ezúttal egy tragikomédiának hőse.

A képregény 19. száma nem csak ebből a szempontból tekinthető izgalmasnak. Ahogy fentebb is írtam, a Gaiman-műben az emberek és az istenek között kölcsönös teremtetési kapcsolat létezik. Ezt a típusú kapcsolatot a 19. számban is megerősíti a szerző. A megírt karakterek előlépnek, anélkül, hogy a szerző ismerné volna őket: ez a szerző és a karakter, továbbá az isten és az ember között von párhuzamot. Az meg, hogy a színdarab szünetében Puck az őt játszó színész helyére lép, és olvasás nélkül, a szöveget tökéletesen szavalva saját magát játssza, a shakespeare-i tematikát követi: csak a bolond önazonos. Sajnos a Shakespeare-karakter aztán már csak a 75. számban tűnik fel, amely *A vihar* címet kapta. Ennek középpontjában az élete végéhez közeledő művész áll. A szám rétegzettségét legjobban talán Fazekas Sándor fejezi ki: „Szépen egymásra rétegződnek a különböző fikciós szintek: az első maga Shakespeare életének utolsó szakasza és a *Vihar* megírásának a körülményei. Megjelennek a Bárd életének fontos alakjai: Anne, a felesége, Judith, a lánya, Ben Jonson, a barátja, színész- és író-társa is. Magyarázatot kapunk a nagy drámaíró egyik legkülönösebb darabja, a *Vihar* születésére, ihlető forrásaira. A második szint a képregény történetének lezárása: Álom egyfajta búcsúja a történetektől és az olvasóktól, ahogyan Shakespeare búcsúja is volt a darab a színpadtól, és ahogyan a történetben a varázsló Prospero eltöri a pálcáját. A metafikciós szinten pedig Gaiman búcsúzik az olvasótól, ahogyan Shakespeare is búcsúzott e darabjával a színpadtól.”^[10] Sőt, kiemelendő, hogy Shakespeare is egyfajta álomistenné, a Történetek Hercegévé válik. Beléphet az Álom Birodalmába, és betekinthez a függönyök, a színpalak mögé. Az alkotás és az álmódás kapcsolatát is vizsgálja a mű, hiszen mindkettőnek van egy öntudatlan szakasza. A zárás: a költőtől Álom visszaveszi az isteni tehetséget, de amikor a költő visszatér a Földre, észreveszi, hogy nem fejezte be az utolsó művét. Prospero monológja hiányzik. Végül egyszerű halandóként fogalmazza meg a búcsúját, a pálcátörését, amely nem csak az öreg varázslóé, hanem az övé, Sandmané és Neil Gaimané is egyben. Ez a komplexitás és rétegzettség kevés kortárs képregényszerző művéről mondható el.

Felmerül a kérdés: Miért pont Shakespeare-t választotta ki a szerző, hogy epizód szereplője legyen a *Sandman*. Az *álmok fejedelmének*? A válasz szintén a mitológiában rejlik. „Shakespeare maga is sajátos mitológiát teremt: művének mesebeli lényei a kelta néphit tündérhagyományára, Puck alakja pedig Goodfellow Robin karakterére vezethető vissza; utóbbi egy kis ördögfióka, akit azonban

Shakespeare saját története számára tündériesít, csintalanná szelídítve az eredetileg kifejezetten rosszindulatú manót.”^[11] De a mű még „tovább megy”. Magát Shakespeare-t mint alakot is a mítosz részévé teszi, mitikus alakként dolgozza fel, úgy, hogy közben a mű világába be-betörnek a valósághű, történelmi utalások is. A 19. és a 75. szám a többi számtól külön is kötelezőként tanítható, hiszen egy egészet képeznek. Úgy gondolom, ez a képregény legsűrűbb, legkifejezőbb és leginformatívabb közlendőjét tekintve része. Hatvannégy oldal, amely a művészet, az emberi lét, a teremtés és a valóság témaköreit feszegeti. Kiváló kivonata Gaiman képregényirodalmának. Nem csak Shakespeare, de általában véve a mítoszok és a kultuszok témakörénél is a tantervbe iktatható volna.

6. A kilencedik művészet hiánya tantervben

Hiába Neil Gaiman, Frank Miller, Alan Moore és társaik, a képregény a mai napig alábecsült műfaj. Véleményem szerint ezt erősíti a tény, hogy míg az irodalommal találkozhatunk irodalomórán, a festéssel, szobrászattal, építészettel rajzórán, a zenével ének-zene órán, a képregénnyel a magyar diákok egyetlen ponton sem találkozhatnak a tanulmányaik folyamán. Pedig a legfrissebb kutatások szerint ez igencsak hasznos lenne már csak annak fényében is, hogy Magyarországon meglepően nagy múltja van a képregényalkotásnak, sőt ma már magyar képregénytudományról is beszélünk.^[12]

„A képregényben lehetőség nyílik az írásbeliség és a képiség, a verbalitás és a vizualitás szintetizálására.”^[13] Számos országban már a tanítási gyakorlatban is alkalmazzák a képregények és a karikatúrák oktatását (lásd: Egyesült Királyság, Franciaország, Egyesült Államok, Csehország [óvodákban]^[14]). Elsősorban irodalomórákon lenne indokolt beiktatni a *Sandman. Az álmok fejedelmét*, de a rajzórákon is megállná a helyét. A különböző világokból származó karakterek különböző rajzstílussal, hozzájuk illő környezetben vannak megjelenítve. Sőt, tipográfiai szempontból is egyénítettek: a szóbeli megnyilvánulásaik betűtípusa különbözik. (Álom szavai például karakteres szóbuborékot is kapnak.)

Mindedig szinte csak a szövegről beszéltem, noha a *Sandman*ben egyenértékűek az illusztrációk a szöveggel, és tágítják a történet értelmezési lehetőségeit. A *Sandman* kifejezetten látványos képi világgal rendelkezik, ez összetéveszthetlenné és emlékezetessé teszi az alkotást.

2021-ben ugyan már volt egy kísérlet Magyarországon is képregényes tankönyvcsomagok összeállítására, de ez nem járt

sikerrel.^[15] Szerintem ez két okból adódhatott. Egyrészt a célcsoport a fiatalabb korosztály volt, a cél maga pedig az olvasás, a szövegértés segítése. Másrészt a képregényt valamiféle egzotikumként, „külön véleményként” tárták a diákok elé. Ez a szemlélet még indokolt lehetett volna a 20. század elején, amikor még friss, kiforratlan műfajként tekintettek a képregényre. A „kilencedik művészet” (a képregény beceneve) mára már mélyen beépült a kultúra mindegyik szintjére. A kamaszok lelkivilágához különösen közel áll mint művészi ág. A kamaszok rajongását meg lehetne lovagolni, ki lehetne használni olyan epizódok tanórai megbeszélésével, amelyek a fent említett témákból adódóan válhatnak tökéletes kötelező olvasmánnyá.

7. Összegzés

Úgy vélem, Neil Gaiman *Sandman*-je kiváló „kötelező irodalom” lehetne a 8–9. osztályokban. A szerző egy művészeti forradalom jeles képviselője, a mű kiemelkedő alkotói teljesítmény az író és a rajzolók részéről: mély jelentésű, tele szerethető karakterekkel, szürreális, de közben a valóságról sokat mondó jelenetekkel, popkulturális, ugyanakkor az elitkultúrához kapcsolódó utalások sorával és a különböző mitológiák mai napig frissen ható feldolgozásával. Különlegességei közé tartozik a saját mitológia megteremtése, amelynek formálódása végigkövethető, a kamaszokat (köztük engem is) pedig varázslatos világával pillanatok alatt magához vonzza. Tisztában vagyok vele, hogy terjedelmi okokból (kétezeröttszáz oldal) az egész művet képtelenség feladni a diákoknak, de azzal is, hogy aki csak egy számot is olvasott belőle, még többet akar látni belőle. Tanári szempontból akár néhány oldal elemeztetésével is felejthetetlen élményt tud adni diákok sokaságának. Mikor én a 75. számot befejeztem, olyan érzés fogott el, amitől nem szeretném megfosztani tanulók ezreit, akiket már hosszú ideje nem bűvölt el az irodalom. Neil Gaiman szövege irodalom a javából.

^[1] LIPTÁK Renáta, „Modern mítosz és metafikciós elemek Neil Gaiman Sandman-sorozatában”, *Apertúra. Film, vizualitás, elmélet*, 2013. nyár, <https://www.apertura.hu/2013/nyar/liptak-modern-mitosz-es-metafikcios-elemek-neil-gaiman-sandman-sorozataban/>.

(A hozzáférés dátuma: 2024. december 17.)

^[2] Uo.

[3] Lásd: WIRÁGH András, „Adaptációs vonások a Batman-képregényekben”, *Helikon: irodalom- és kultúratudományi szemle*, 1 (2024): 144–158, <https://doi.org/10.57226/Hel.2024.1.8>.

[4] GAIMAN Neil, *Sandman: Az álmok fejedelme-gyűjtemény 1.*, ford. TOTTH Benedek (Budapest: Fumax, 2019). (#19 – *Szentivánéji álom*)

[5] Uo. (#13 – *A kostól*)

[6] Az első feltűnése: GAIMAN, Neil és DRINGENBERG, Mike. *The Sandman #10: The Doll's House, Part 1*. DC Comics/Vertigo, 1989.

[7] FAZEKAS Sándor, „Enter Sandman: Neil Gaiman Homokember-sorozatának tanulságai.”, *Anyanyelvi kultúraközvetítés | Mediation of Hungarian Language Culture* 5, 2 (2022): 28–36, <https://doi.org/doi.org/10.33569/akk.3374>. (A hozzáférés időpontja: 2024. december 21.)

[8] SZABÓ György, *Mediterrán mítoszok és mondák. Mitológiai kislexikon* (Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1973), 264.

[9] GAIMAN, Neil. *The Sandman #17: Calliope*. DC Comics/Vertigo, 1990.

[10] FAZEKAS, „Enter Sandman: Neil Gaiman Homokember-sorozatának tanulságai.”

[11] Uo.

[12] Lásd a Maksa Gyula és Vincze Ferenc sorozatszerkesztésében megjelenő *Képregényszerkesztés* köteteit: *Képregényen innen és túl*, szerk. VINCZE Ferenc (Budapest: Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, 2017) vagy a *Képregénykultúrák, műfajok, gyakorlatok*, szerk. MAKSA Gyula, VINCZE Ferenc (Budapest: Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, 2020).

[13] SZALAY Kristóf, „Nyelvtanulás karikatúrákkal és képregényekkel”, *Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat* 2, 1 (2016): 73–85, <https://doi.org/doi.org/10.18458/KB.2016.1.73>. (A hozzáférés időpontja: 2024. december 30.)

[14] SCHLICHTER-TAKÁCS Anett és CSIMÁNÉ POZSEGOVICS Beáta, „A képregény használata az alapfokú oktatásban”, *Anyanyelvi kultúraközvetítés | Mediation of Hungarian Language Culture* 5, 2 (2022): 69–81, <https://doi.org/doi.org/10.33569/akk.3305>. (A hozzáférés időpontja: 2024. december 30.)

[15] Uo., 74.

Felhasznált irodalom

- GAIMAN, N. (2019): *Sandman: Az álmok fejedelme-gyűjtemény 1.* Fordította TOTTH Benedek. Fumax, Budapest.
- GAIMAN, N., DRINGENBERG, M. (1989): *The Sandman #10: The Doll's House, Part 1.* DC Comics/Vertigo.
- GAIMAN, N. (1990): *The Sandman #17: Calliope.* DC Comics/Vertigo.

Felhasznált szakirodalom

- FAZEKAS S. (2022): Enter Sandman: Neil Gaiman Homokember-sorozatának tanulságai. *Anyanyelvi kultúraközvetítés | Mediation of Hungarian Language Culture* 5. évf. 2.szám 28–36. <https://doi.org/doi.org/10.33569/akk.3374>. 2024.12.21.
- LIPTÁK R. (2013): Modern mítosz és metafikciós elemek Neil Gaiman Sandman-sorozatában. *Apertúra. Film, vizualitás, elmélet*, <https://www.apertura.hu/2013/nyar/liptak-modern-mitosz-es-metafikcios-elemek-neil-gaiman-sandman-sorozataban/>. 2024.12.17.
- MAKSA Gy., VINCZE F. (2020): *Képregénykultúrák, műfajok, gyakorlatok.* Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, Budapest.
- SCHLICHTER-TAKÁCS, A., CSIMÁNÉ POZSEGOVICS, B. (2022): A képregény használata az alapfokú oktatásban. *Anyanyelvi kultúraközvetítés | Mediation of Hungarian Language Culture* 5. évf. 2.szám 69–81. <https://doi.org/doi.org/10.33569/akk.3305>. 2024.12.30.
- SZABÓ Gy. (1973): *Mediterrán mítoszok és mondák.* Mitológiai kislexikon. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
- SZALAY K. (2016): Nyelvtanulás karikatúrákkal és képregényekkel. *Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat*, 2.évfolyam, 1.szám 73–85. <https://doi.org/doi.org/10.18458/KB.2016.1.73>. 2024.12.30.
- VINCZE F. (2017): *Képregényen innen és túl.* Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, Budapest.

WIRÁGH A. (2024): Adaptációs vonások a Batman-képregényekben.
Helikon: irodalom- és kultúratudományi szemle, 1.szám 144–158.
<https://doi.org/10.57226/Hel.2024.1.8>.

II. helyezett

Kiss Panna

Irodalom a nőkben

12. évfolyam, Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakgimnázium, felkészítő tanár: Üveges Tamás

Az irodalom a nőkben van, vagy nők vannak az irodalomban, esetleg mindkettő? Hol van a határ az akarat és az örület között?

Mindig is voltak könyvek, amelyekben a női főszereplők undorítóan, számunkra felháborítóan viselkednek, mi pedig minden egyes alkalommal megdöbbenünk, mintha ilyen nem is létezhetne. Azonban már a kezdetek óta voltak ilyen karakterek a klasszikus és a modern irodalomban egyaránt. A történelem során mindig megtalálható egy-egy jellegzetes alak, aki nem illik a többiek közé, mégis a szívünkhöz nőttek, például Lady Machbet és Medúza. Hamar rájövünk arra, hogy ezek a szereplők nem örülteként születtek, nagyon is valós indokaik vannak arra, hogy hogyan váltak azzá. Az irodalom a nőkben ott kavarg, a rengeteg meg nem értettséggel együtt, amit néha csak úgy tudnak közölni, hogy az egész világot felbontják a szemünk láttára és a társadalomtól eltávolodva önmagukat mutatják, a meztelen lelküket. De lehet élvezettel olvasni az ilyen műveket? Felkelti-e bárki érdeklődését valakinek a hullámozó érzelmvilága? Erre a kérdésre, hogy választ tudjak adni, három művet olvastam el és egyértelműen kijelenthetem, hogy élvezettel forgattam a kezeim között a könyveket.

Az általam feldolgozott könyvek összességére nálunk Magyarországon még nem elterjedt, külföldön egyre inkább jellegzetesebb műfajt szeretnék bemutatni. Mint műfaj, a szó nem hivatalos, azonban internetes felületeken gyakran használják könyvek vagy filmek kategorizálására.

Az "unhinged" szó angolul tébolyt jelent. Azonban, ha ezt a szót kifejezőképpen egy emberre használják jelzőként, akkor azt jelenti, hogy az a személy örült, vagy meghökkentő a viselkedése és a felfogása. Az unhinged book, azaz szó szerint fordítva tébolyult könyvek, eltérnek a megszokott normáktól, mind szerkesztésileg,

mind témailag. Kaotikus történeteket mesélnek el az írók, amelyekben a karakterek már a cselekmény kezdetekor is instabilak, vagy éppenséggel a megőrülés folyamatát kísérik végig az olvasás során. A cselekmények gyakran kiszámíthatatlanok, a szereplők irracionálisan viselkednek és valóság határai elmosódnak, szürreális elemeket tartalmaznak. Ezzel megnehezítve az olvasó számára az értelmezést, de mégis szabad teret hagy a szimbólumok és történetek saját felfogásához.

Ezek a könyvek gyakran foglalkoznak társadalmi témákkal, mentális problémákkal és erőszakkal. A felsorolt témákon keresztül láthatjuk a karaktert vagy a karaktereket, ahogyan elvesztik a kontrollt maguk és az életük felett. A kontroll elvesztése legtöbbször mentális probléma felmerülése miatt van, vagy más külső inger miatt következik be. A női karakterek, akik azokban a könyvekben szerepelnek, amelyeket kiválasztottam szintén önmaguk és a társadalom hálójába ragadtak és ennek cselekményét követjük nyomon.

MINDIG VAN EGY KÖZÖS PONT

Összesen három könyvet választottam ki és mindegyikben női főszereplő áll a középpontban. Nők írták és a női karakter szemszögéből ismerjük meg a történeteket, kivéve a *Növényevő* című könyvben, melyben három karakter szemszögén keresztül bontakozik ki a cselekmény.

„Az álom az oka annak is, hogy egy fotoszintetizáló, mutáns állat lett belőled? (Han Kang: Növényevő)

Han Kang *Növényevő* című könyve egy nőről szól, akinek a neve Yeong-hye. Egy nap, álmai miatt eldönti, hogy többet nem fog hús enni és ezzel az egyszerű, manapság már egyre divatosabb új életstílussal egész életét felforgatja. Azonban nem csak húst nem fog enni, hanem mindent megtesz azért, hogy nővénné váljon.

„- Egy álom miatt van az egész.

- Egy álom miatt?

- Álmodtam valamit...ezért nem eszem húst.”

A könyv három részre van tagolva, minden egyes fejezet elolvasásával egyre mélyebben ismerjük meg a főszereplőt. Az első

részt Yeong-hye férje szemszögéből láthatjuk, a másodikat a sógora szemszögéből, a legutolsót pedig a testvérén keresztül ismerjük meg.

Azt, hogy pontosan Yeong-hye mit gondol és érez szinte csak a mű legvégén tudjuk meg, ugyanis mi Yeong-hye-t mindvégig, mint egy külső karaktert látjuk. Így még inkább érződik, hogy egy félreértett és tárgyiasított személyről van szó. Az, hogy így van megjelenítve a főszereplő és az író nyers, tömör íróstílusa együtt már egyfajta elidegenedést sugall az olvasó felé.

A vegetarianizmus csak egy metafora a lázadás ellen, az indít el és tesz tönkre mindent a nő életében. Miután meghozza a döntést, hogy többet nem eszik húst, először a férje fordul el tőle, mert szégyenként éli meg a helyzetet és fél a társadalomban betöltött szerepének elvesztésétől. Később a családja próbálja megváltoztatni a döntését, ráerőltetve a normális étrendet, azonban mikor realizálják, hogy nem engedelmeskedik nekik, elfordulnak ők is Yeong-hye-től. Egyedül Inje, a testvére tart ki mellette. Yeong-hye elkezdett lefogyni, majd megbizonyosodott arról, hogy nővénné fog válni emiatt. *„Már nem vagyok állat, nővérem!...Nincs szükségem ételre. Étél nélkül is megélek. Csak napfényre van szükségem.”* Inje tudta, hogy a testvére nem örült, egyszerűen csak így próbál meg megszabadulni a kibírhatatlan valóságtól. Az, hogy azt hitte, nővénné fog válni megnyugtatta, hiszen tudta, hogy többé már nem kell a társadalom tagjának lennie.

A befejezés az olvasók számára nyitott marad. Yeong-hye megőrül, vagy ő tette helyesen és felülemelkedett az egész emberiségen a döntése miatt? Az író nem fejt ki a kérdésekre a választ és mindenkinek a saját értelmezésére hagyja az örültnek tűnő, mégis logikus főhős világát.

„Senki nem tudja elképzelni, milyen ez, egészen addig amíg át nem élte...Elszánt és kiábrándító dolog. Langyos, mint a lassan hűlő vér. Mégis mitől? Minden olyan ismeretlen. Mintha minden a visszájára fordult volna. Mintha egy kilincs nélküli ajtó mögé lennék bezárva. Vajon végül megértem-e majd ezt az egészet, ami kezdettől fogva a szemem előtt van? Sötétség. A koromsötétben minden kialszik.”

Az egész könyv olyan, mint egy narancs, amiről szép lassan le kell szedni a héját. Megkérdőjelezi az emberi erőszakot, szó van a családi viszonyokról, az ideális testről, mentális betegségekről,

elnyomásról és lázadásról. Ez a rengeteg nehéz téma egyetlen rövid könyvbe helyezve nyomasztónak tűnhet, azonban Han Kang tehetsége és a benne érlelődő kérdései tökéletes kombinációja ez a mű. Nincs eltúlozva, túlmagyarázva, nem összeszedetlen és semmiképp nem érthetetlen.

Han Kang a férfi karaktereket, a férjet és a sógort önközpontúnak ábrázolta, egyik férfi sem törődött azzal, hogy mit is szeretne igazából Yeong-hye és nem értették meg a nőt. Ez a társadalmi kritika, amelyen keresztül betekintést nyerhetünk a női elnyomásba még inkább egyértelműbbé válik, mikor az utolsó fejezetben Yeong-hye lánytestvére gondolatait látjuk. Mint nő a nőt, sokkal inkább megérti, próbál segítséget nyújtani a főszereplőnek annak ellenére, hogy saját élete is darabokra hullik.

A Növényevő egy megrázó, de ennek ellenére lenyűgöző történet, ami egyszerre borzaszt el és ragadja meg a figyelmet. *„Az álomban minden csak álom...de amikor felébredsz, rájössz, hogy van egy másik világ. Egy napon fel kell ébrednünk.”*

„Nincs rá jobb kifejezés: nem voltam önmagam akkoriban.

Másvalaki voltam. Eileen voltam.” (Otesa Moshfegh: Eileen voltam)

Otesa Moshfegh Eileen voltam című könyve érdekesen perverz, szinte már kellemetlenül őszinte betekintést ad egy olyan nő világába, aki úgy viselkedik, mint mi, zárt ajtók mögött. Egy rettenetesen őszinte és valóságos karakter unalmas mindennapjait láthatjuk. Eileen, a főszereplő 24 éves fiatal nő, aki az alkoholista paranoiás apjával él együtt. Senki nem ismeri, és senkit nem érdekel mi történik vele. *„Láthatatlan voltam. Egy bútor darab.”* Egy fiatalkorú börtönben dolgozik titkárnőként. Sehol nem leli meg a boldogságot, mániákusan ki akar törni abból az életstílusból, amibe beleragadt, álmodozik arról, hogy megszökik, hogy megöli az apját, arról, hogy Randy-val, az egyik börtönőrrel szexuális kapcsolatot alakít ki.

A munkahelyén megjelenő új munkatársa, Rebecca az, aki változást hoz az életébe, Eileen a nő megszállottává válik (olyannyira, hogy még Randy-t is elfelejti) és mindent megtesz azért, hogy lenyűgözzé őt. *„Kétségkívül fülig belehabarodtam. És*

valahogy úgy éreztem, már azzal elkezdtem kilábalni a boldogtalanságból, hogy megismertem. Végre tartottam valamerre.”

A könyv egyre nyugtalanítóbb lesz és fokozatosan kezd a cselekmény teljesen kiszámíthatatlanná válni. Eileen karaktere megdöbbeníti az olvasókat őszinteségével és furcsaságával. Egy nagyon összetett és sötét karakter, elnyomott érzelmek kavarognak benne. A szülei és a testvére nem adták meg neki a megfelelő szeretetet, ezért vágyik annyira az elismerésre Rebeccától is. *„Nem tudom, hol hibáztuk el a családomban. Nem voltunk mi szörnyetegek, nem voltunk se jobbak, se rosszabbak, mint bárki más.”* A szeretethiánya mellett étkezési zavarral, depresszióval, magánnyal, rengeteg erőszakos és szexuális gondolattal küzd nap, mint nap.

Már a mű elején is örültnek tűnik, de a cselekmény végére biztosak lehetünk benne, hogy nem egy egyszerű karakterről van szó. Rebecca a főszereplőt észrevétlenül manipulálja és sikerül bevonnia egy gyilkossági ügybe. Eileen ezután úgy dönt, hogy megvalósítja álmát és elhagyja a várost. A befejezés itt is nyitott, mint a Növényevőben. A könyv címe is arra utal, hogy ezzel az új kezdettel, ott hagyja önmagát a városban és újjászületik.

A történet Eileen narrációjában olvasható, azonban már eltelt a történések óta ötven év. A nő visszatekint a fiatalkorára és újra éli azt az egy hetet, amelyet a cselekmény időtartama felölel. Mivel rengeteg idő telt el, így a narrátor nem biztos, hogy a pontos történésekről számol be és az is előfordulhat, hogy átírta a valódi történéseket, így mi olvasók manipulálva vagyunk általa.

Az általam kiválasztott három könyv közül véleményem szerint ez a legvalóságosabb és a legroteskebb könyv, tükör önmagunk és a bennünk elnyomott érzések között. *„Számomra egyszerűen egy jel, amely arra emlékeztet, hogy valaha más voltam, hogy Eileen voltam – a lány, aki elmenekül.”*

„Úgy hívjuk őket, hogy Nyuszikák, mert egymást is így hívják.”

(Mona Awad: Nyuszika)

Mona Awad Nyuszika című regénye tele van szürreális, mesebeli elemekkel, egy varázslatos utazás, amelybe még az olvasó is beleragad. Egy érzelmi hullámvasúton ülünk, miközben a cselekmény kibontakozik, a valóság és a képzelet határai elmosódnak majd és a mű legvégére képtelenek vagyunk

megállapítani mi valós és mi nem. A főszereplő Samantha egy elit egyetemre jár, a csoporttársait, akik szoros kapcsolatban vannak egymással és Nyuszikáknak hívják magukat, megveti, mégis vágyik arra, hogy ő is közéjük tartozzon. Mikor a Nyuszikák meghívják magukhoz a titkos összejövetelükre, ahol rituálék által nyuszikból férfiakat alkotnak, akkor Samantha átadja magát a csábításnak és csatlakozik a baráti társaságba. Minél mélyebbre ássa magát az alkotás folyamatába, annál inkább kezdi elveszteni a valósággal a kapcsolatot. Samantha a mű végén ráébred arra, hogy Ava, a legjobb barátjánője egy nem létező személy, hanem a személyiségének része, a többi szereplőről azonban szó szerint nem derül ki, hogy valóságosak voltak-e. Nehezen lehet eldönteni, hogy az események melyik része játszódott le a valódi világban és melyek a főszereplő kreatív elméjének az eredményei.

A könyv társadalomkritika, középpontjában az alkotási folyamat nehézsége áll, tele van elidegenedéssel, magánnyal, furcsa elemekkel, álomszerű képekkel. Az író gyönyörű mondatokba építette bele ezeket a témákat és így született meg ez az alkotás.

Vannak részek, mikor olvasás közben meg lehet állapítani, hogy mi valóságos és mi nem, azonban a mű végére minden összerosódik és az egész cselekmény újraértelmeződik az olvasó fejében. Samantha egy összetett karakter, aki küzd nemcsak az életben, hanem az egyetem kreatív író kurzusán is az ötlet hiány miatt, így nem tudja azt csinálni, amit a leginkább szeretne: alkotni. Rengeteg ki nem mondott szó és szimbólum van a könyvben, az egyik ilyen a Test: *„Amit mi csinálunk, az a Testről szól. A Test eljátszásáról. Arról, hogy a Test eljátssza magát az ő cizellált, zsigeri mivoltában.”* Több utalás is megtalálható Alice csodaországban című könyvre, ahol Alice egy új világba kerül, miután a nyulat követte, ez is értelmezhető szimbolikusan is: *„...amit Ava töltöget a műanyag poharamba az „Igyál meg!” feliratú flaskájából.”* Samantha is a mű végén egy nyulat követett, a könyv elején pedig éppen fordítva történt: *„És látok még nyuszikat is. Sok-sok nyuszi. Nem hiszek a szemeknek. De ott vannak. Lehet, hogy mindig is ott voltak.”*

Nemcsak Samantha összetett karakter, a Nyuszikák is mély érzelmi világgal vannak ellátva és szinte már úgy érezzük, hogy

nekünk is a barátaink. A férfi karakterek ezzel ellentétben nincsenek kidolgozva, egydimenziósak, hiszen akiket a Nyuszikák nyulakból készítenek általában nem úgy sikerülnek, ahogyan ők szeretnék és legtöbbször nem igazi hús-vér emberekként valósulnak meg. Mona Awad azon kívül, hogy a karaktereket élethűen ábrázolta, a cselekményben megjelenő helyszíneknek is életet adott, olyan leírásokat kaphatunk, melyek által teljesen a könyv részesévé tudunk válni. Az író groteszk, ironikus stílusa megteremtí a kellő hangulatot és mi magunk is Samathával együttérezve kezdetben utáljuk a Nyuszikákat, majd különleges bájuknak nem tudunk ellenállni és mi is beleveszünk az alkotásba.

A Nyuszika az előző kettő könyvtől teljesen eltér a szürrealista elemeivel és másabb jellegű témákat is dolgoz fel, mégis nagyon jó példa erre a zavaros, tébolyult műfajra. *„De nem hagyom magam manipulálni vagy összezavarni, vagy manipulálni.”*

ÖSSZEGZÉS

Elborzasztanak minket ezek a történetek, mert szokatlanok, mégis együtt tudunk érezni a karakterekkel, próbáljuk kitalálni mi miatt váltak ilyené és azt fejtegetjük, mire utalhatnak a szimbólumok, mit akar közölni velünk rejtett módon az író.

Az általam kiválasztott könyvek középpontjában a lélek rejtelemi állnak, nyugtalanító gondolatokkal találkozhatunk. A főszereplők megpróbálnak szakítani a társadalmi normákkal, a saját külön világukban élik az életüket, eltávolodnak a társadalmi szabályoktól. mindegyik nőnek nehéz, feszültségekkel teli kapcsolatai vannak a családjukkal vagy a barátaikkal, nehezen értik meg őket, rengeteg konfliktusuk van az emberekkel. A test vagy szexuális értelemben, vagy mentális betegségként a könyvek középpontjában áll. Egyértelmű válaszokat nem kapunk, a művek lezárásának értelmezése az olvasóra van bízva. Különböző stílusban, más témákkal, szerkesztéssel, de hasonló tematikában íródtak ezek a művek. Ez a három alkotás, amit feldolgoztam, szerintem tökéletesen összefoglalja és bemutatja azt, hogy mit is jelent ez a nem túl ismert, de annál érdekesebb írásmód.

Az irodalom mindig is a nőkben volt, bennük történik meg, szavak formájában pedig megosszák a világgal az érzéseiket, üzenetet közölnek velünk, amit vagy sikerül megértenünk, vagy figyelmen kívül hagyjuk őket. Az már rajtunk áll, hogy leszakítjuk a virágot és vázába tesszük, vagy letapossuk azt és elfelejtkezünk róla.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. https://thebookerprizes.com/the-booker-library/features/reading-guide-the-vegetarian-by-han-kang-translated-by-deborah-smith?fbclid=IwY2xjawGPHuZleHRuA2FibQIxMAABHTDnQLryH5eFJyryw_K7yAbPwtzBIW8hS-rVRb7wxkhWoiXz4rm6y1D-CQ_aem_jl4iQsZ-sR7h6AMsb1tRyw utolsó letöltés: 2024. 11. 20.
2. <https://olvassbele.com/2017/11/20/hova-vezet-mindez-han-kang-novenyevo/> utolsó letöltés: 2024. 11. 30.
3. <https://www.thewhitereview.org/feature/interview-ottessa-moshfegh/> utolsó letöltés: 2024. 12. 10.
4. Mona Awad (2019): Nyuszika. Athenaeum, Budapest
5. Han Kang (2024): Növényevő, Jelenkor Kiadó, Budapest
6. Ottessa Moshfegh (2021): Eileen voltam, Geopen Könyvkiadó Kft., Budapest

III. helyezett

Albók Luca

**Olvasóvá nevelés az ifjúsági irodalom segítségével – kortárs
szerzők hatása**

**10. évfolyam, Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium és
Kollégium; felkészítő tanár: Sajgó Ágota**

Egy olyan világban élünk, ahol az internet és az okos eszközök a mindennapjaink szerves részét képezik, ez alól a gyerekek sem kivételek, szinte már születésüktől a digitális eszközökkel körülvéve nőnek fel. Ezért fontosnak tartom, hogy a szülők időt fordítsanak arra, hogy gyermekeikkel megszerettessék a könyvek világát. Később az iskolában a tanárok feladata, hogy a megfelelő olvasmányokon keresztül kibontakoztassák a diákok érdeklődését az irodalom iránt, így olvasni szerető felnőttekké váljanak és ezt a szeretetet tovább adják. A könyvek olyan világot nyitnak ki az olvasó előtt, ahol mindenki megtalálhatja önmagát, akár válaszokat kaphat élete kérdéseire. Az olvasás által az emberek olyan értékeket, élményeket kaphatnak, amelyek formálják személyiségüket, örökre szóló tapasztalatokat adnak, jobb emberré válhatnak. Úgy gondolom, a fiatalok fejlődésében elhanyagolhatatlan szerepet játszik az irodalom világának megismerése. Én már kisgyermek koromban megismerkedtem a könyvekkel a szüleim által. Az olvasás azóta is meghatározó része az életemnek, és a könyvek szeretete különleges élményeket adott nekem. Ezért választottam témámnak az ifjúság olvasóvá nevelését az irodalom segítségével.

A könyvek megismertetését nem lehet elég korán elkezdni a gyerekeknél. Az a legjobb, ha az édesanya már gyermeke születése után elkezdje bevezetni gyermekét a mesekönyvek világába. Így a közös esti mese idővel a mindennapjaik részévé válik, megszeretteti a kicsivel az olvasás élményét, és örökre szóló közös emlékeket szereznek. Fontos, hogy a közös olvasáshoz nyugodt, szeretetteljes légkört alakítsanak ki, ahol a gyermek biztonságban érzi magát, és önfeledten beleélheti magát a történetbe. Ez nagyon fontos, mert később, amikor a gyerekek már maguktól kezdik forgatni a könyvek lapjait, az olvasás mindig megnyugtató, meghitt tevékenység lesz a számukra. Azokból a gyerekekből, akiknek sokat meséltek, nagyobb arányban lett sokat olvasó fiatal, mint azokból, akiknek nem meséltek.

Annak érdekében, hogy a kisgyerek megkedvelje a könyveket, több mindent is tehetünk. Vannak, akik már magzati korban olvasnak a babának. Mások már a kisgyermek köré is leporellót vagy kontrasztos könyveket raknak. És amint már írtam, hogy a mindennapi rutin része legyen a meseolvasás, a könyvek nézegetése.⁹¹

Járjunk együtt könyvtárba! Ez olyan vidám közös program lehet, ahol a gyerekek megismerkedhetnek a könyvek sokszínűségével. Kiválaszthatják együtt a következő esti mesét, kereshetnek olvasmányokat a gyerekekben felmerülő kérdések megválaszolásához. A könyvtárból mindig új történeteket vihetnek magukkal, és a könyvtárba járás egy izgalmas kalanddá válhat a kicsik számára.

A gyerekek az évek során rengeteg játékot halmoznak fel. Jó ötlet lehet, ha a sokadik plüssállat helyett könyvet adunk ajándékba. Így később akár a gyerek maga is könyvet fog kérni a karácsonyfa alá.

Ha már elkezdte megkedvelni a könyveket a gyermek, akkor legyen egy kis kuckó, egy olvasósarok, ahol elmélyülten, kényelmesen olvashat. Biztosan inspiráló lehet az is, ha magukat a szülőket, vagy a testvért látja olvasni, ha ők mesélnek az olvasmányélményeikről vagy ajánlanak egy-egy történetet. Tehát

⁹¹<https://szokimondoka.hu/az-olvasova-neveles-tiz-lepese/> (Letöltés: 2024.01.06)

fontos, hogy a szülők jó példát mutassanak. Ha a gyerekek azt látják, hogy a szüleik pihenésként olvasnak, ők is szívesebben nyitnak ki egy jó olvasnivalót szabad idejükben.⁹²

„Greg Brooks olvasásszakértő szerint tízéves kor fölött szinte lehetetlen elkezdni az olvasóvá nevelést.”⁹³ Ezért fontos, hogy a szülők minél előbb elkezdjék ezt a folyamatot és otthon megfelelő időt fordítsanak rá.

Ahogy a gyerekek iskolába mennek, a tanárok feladatává válik, hogy a megfelelő olvasmányokkal fenntartsák az érdeklődésüket. De sajnos a tanterv nem igazán az olvasás szeretetére és az olvasmányokban való elmélyülésre, hanem inkább a tananyagok gyors megismerésére épít. „A mese után alsó tagozaton sajnos rögtön ifjúsági regényt adunk a gyermekek kezébe, és kimarad a meseregény, holott az kiváló átmeneti műfaj a mesétől a regényig. A gyermeket jobban átvezeti a komolyabb irodalom felé a meseregény, mint mondjuk a Tüskevár vagy a Kincskereső kisködmön.”⁹⁴

A felső tagozatosokkal már nyugodtan olvastathatunk ifjúsági regényeket, de itt is fontos, hogy a koruknak megfelelő olvasmányokat adjunk nekik. Ne várjuk el tőlük felnőtt regények elolvasását. „Az a könyv, amit a gyermek túl korán kap a kezébe, nem szerez élményt neki, sőt, nemcsak a könyvtől és a szerzőtől, hanem még az olvasástól is elveheti a kedvét.”⁹⁵

Az iskolákban ezt sajnos nem igazán veszik figyelembe. Azok a könyvek, amelyeket a tanárok kötelező olvasmányként olvastatnak, sokszor értelmezhetetlenek a gyerekek számára. A rengeteg ismeretlen szó, a hosszú mondatok, a lassú, néha unalmas cselekményvezetés és azok a témák, amelyekkel a diákok nem tudnak azonosulni, megakadályozzák a befogadást. Hogyan élvezhetnének a gyerekek egy olyan könyvet, amelyet nem értenek?

⁹²<https://szokimondoka.hu/az-olvasova-neveles-tiz-lepese/> (Letöltés: 2024.01.06)

⁹³ <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/olvasova-neveles> (Letöltés: 2024.01.06)

⁹⁴ <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/olvasova-neveles> (Letöltés: 2024.01.06)

⁹⁵ <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/olvasova-neveles> (Letöltés: 2024.01.06)

Az oktatásban nem fordítanak időt az olvasóvá nevelésre, a kötelező olvasmányok nagy része nem alkalmas arra, hogy megszerettesse az olvasást az iskolásokkal.

A legtöbb magyartanár azért olvastat el bizonyos könyveket, mert valamilyen okból lényegesnek tartja azokat. Mert bele tartozik az alapműveltségbe, mert meghatározó történelmi ismereteket tartalmaz, vagy mert az idő előrehaladtával bebizonyosodott, hogy időtlen értékeket közvetít. Ezen indokok jelentősége kétségbevonhatatlan, de ezek mellett nem elhanyagolható az a kérdés: megfelelőek-e ezek a regények az olvasóvá nevelésre.

Az irodalomórákon feldolgozott olvasmányoknak három csoportja van. Vannak a kötelező olvasmányok, olyan könyvek, melyek tanítását a tanmenet pontosan előírja a tanárok számára. Ezeket otthoni elolvasásuk után a diákok az órákon közösen dolgozzák fel a pedagógussal. Ha tanárok szabadon választhatnak, hogy az előírt szerző mely művét szeretnék megismertetni a gyerekekkel, ezek a kötelezően választható művek. De vannak olyan olvasmányok is, amelyeket a pedagógus saját döntéséből olvastat el a diákokkal, ezeket szabadon kijelölt kötelező olvasmánynak nevezzük. Ebben az esetben dönthetnének a kortárs szerzők művei mellett is, de sokan nem fordítanak energiát arra, hogy napra készen tartsák ismereteiket az aktuális ifjúsági olvasmányok terén. Pedig ilyenkor ajánlhatnának a diákoknak olyan könyveket, amelyeket akár szabadidejükben is szívesen olvasnának, de még nem hallottak róluk.

96

A kötelező olvasmányok általában régi korok szerzőinek alkotásai, nyelvezetük bonyolult és olyan témát dolgoznak fel, amivel életkoruk miatt a diákok nem tudnak azonosulni. Ezek nagyon hamar elveszik a fiatalok kedvét az olvasástól, nehéz értelmezniük a szöveget, sokszor nem is értik miről szól. A kötelező olvasmányok nem tartják fenn a könyvek iránti érdeklődést. Így kedvtelésből sem fognak majd otthon olvasni. A folyamat, amit a szülők a gyermekek születése után elkezdtek, hogy az olvasás szeretetére neveljék csemetéjüket, az iskolában megtörik. A

⁹⁶ <https://mek.oszk.hu/20600/20695/20695.pdf> (Letöltés: 2024.01.06)

gyerekek inkább töltik szabadidejüket az interneten a közösségi média használatával, mint hogy olvassanak.

A volt iskolában végeztem egy egyszerű kutatást, amelynek során különböző évfolyamos diákokat kérdeztem az olvasási szokásaikról. A 3. és 4. évfolyamosok 74 százaléka szeret olvasni, és a megkérdezett gyerekek 26 százaléka mondta azt, hogy nem szeret olvasni. Ez az arány drasztikusan megváltozott, mikor a 6. osztályosokat kérdeztem. Ott a tanulók 73 százaléka válaszolta azt, hogy nem szeret vagy nem szokott olvasni, és mindössze a 27 százaléka az, aki szeret olvasni. A nyolcadikosoknál még elkeserítőbb a helyzet, összesen 14 tanulót kérdeztem meg és mindössze 1 volt köztük, aki szeret olvasni.

A harmadik osztályosok még szívesen olvasnak meseregényeket, meséket és ismeretterjesztő könyveket is, gyakran járnak könyvtárba, akár a szünetekben is meglátogatják az iskolai könyvtárat. A gyerekek elmondták, hogy otthon szívesen olvasnak az olvasókönyvben szereplő mesékhez hasonló történeteket, mint például A róka meg a farkas, magyar szerzők gyermekregényeit. Berg Judit könyvei nagy sikert aratnak, a Rumini könyveket és a Lengemeséket gyakran olvassák a gyerekek. Sokszor olyan ismeretterjesztő könyveket választanak, amelyek témája az aktuális érdeklődési körükbe vág: a fiúk általában a fociról olvasnak, míg a lányok az állatos könyveket szeretik. De van, aki a régebbi könyveket választja mint Vladimir Hulpach-tól a Négy évszak meséi vagy Bodó Béla Brumi sorozata.

A hatodikosok inkább regényeket olvasnak, az Egy ropi naplója sorozat több diák polcán megtalálható. De van, aki inkább magyar szerzőket olvas, például Gurmai Beáta-Nagyi, mesélj! vagy Fiala Borcsa A bodrogi rém c. könyveit. És vannak, akik inkább könyvsorozatokat olvasnak, ilyen a Lósuttogó akadémia vagy a Beavatott. A nyolcadikosok szintén regényeket olvasnak, de már hosszabb terjedelműeket, mint Leiner Laura A Szent Johanna gimi sorozata vagy a Harry Potter.

Osztálytársaimat és baráti körömet is megkérdeztem kedvenc olvasmányaikról. A középiskolások leginkább amerikai sikerkönyveket olvasnak, mint Ana Huang Twisted sorozata, Monica Murphy könyvei, Coolleen Hoover vagy Ali Hazelwood írásai, Elle

Kennedy alkotásai. Alice Oseman képregény sorozata a Heartstopper nagyon kedvelt a fiatalok körében. Sokan olvassák még J. K. Rowling Harry Potter-ét és Tolkientől a Gyűrűk Urát vagy a Hobbitot. Vannak olyan diákok, akik már inkább angolul olvassák ezeket a könyveket. Van, aki inkább magyar szerzőktől választ, mint Vörös Viktória, Riley Baker, Orgován Ramóna, de még ebben a korban is kedveltek Leiner Laura könyvei. Van, aki a krimiket kedveli és Agatha Christie-t olvas. De akadnak olyanok is, akik a komoly olvasmányokat kedvelik és Boris Vian vagy Csáth Géza könyveit olvassák.

A kortárs irodalom sokkal inkább megfelel a gyerekek igényeinek, de a klasszikus művek kétségtelenül örök értékűek, kiállták az idő próbáját, ezért részei évtizedek óta az iskolai olvasmányoknak. Néha elengedhetetlen, hogy megkérdőjelezzük egyes művek létjogosultságát. A Pál utcai fiúk olyan mű, amelynek mondanivalója ugyan olyan jelentőséggel bír napjainkban, mint sok évvel ezelőtt. De a Légy jó mindhalálig nem a korosztálynak megfelelő, a tanulók nem tudják megfogni az üzenetét, a legtöbbjüknek nem ad pozitív olvasási élményt. Egy magyartanárnak kell ismernie annyira a diákjait, hogy tisztában legyen azzal, mi az, ami számukra megfelelő. A kerettanterv az alsó tagozatosok számára nem ír elő kötelező olvasmányt, a felsősöknek van néhány kötelezően előírt mű, de van olyan, ahol a megadott lehetőségek közül a tanárok választhatják ki, mely írásokat dolgozzák föl az órákon. És vannak még olyan regények és más epikus alkotások, illetve drámai művek, amelyekből csak műrészletek kell megismerni. Vannak olyan írások, amelyek jók lennének, de a tanmenet nem ad elég időt a feldolgozásukra, például Szabó Magda Az ajtó című regényére 2 órát ad, ami nagyon kevés. Minden olvasmánynál fontos lenne, hogy elmélyedjünk a szövegben. A pedagógusoknak határozottabbnak kell lenniük, és igazodniuk kell a tanulói igényeihez.

„Sem alsó tagozaton, sem felsőben nem jut elég idő a tudatos olvasóvá nevelésre. Nem fordítunk energiát arra, hogy tanulóink megtanuljanak belemerülni egy könyvbe, így kevesen válnak olyan

olvasóvá, akik egy-egy regény kedvéért éjszakáznak, korábban kelnek, csak hogy megtudják végre, mi is lett a főhős sorsa.”⁹⁷

Ideje új nézőpontból megközelíteni a dolgokat. Rá kell ébredni arra, hogy olvasóvá nevelés szükséges, ráadásul olyan könyveken keresztül, melyeket szívesen olvasnak a fiatalok. Ők rátalálnak az érdeklődésüknek megfelelő művekre minden műfajban. A tanárok feladata az lenne, hogy ezek közül kiválasszák azokat, amelyek értékesek és megfelelnek diákjaik életkori sajátosságainak, érdeklődésének.

A szórakoztató irodalom legfontosabb eszköze a fantázia, amelyen keresztül alakul a cselekmény, amelynek izgalmasnak, figyelemfelkeltőnek és változatosnak kell lennie, de ezek a könyvek is a klasszikus irodalom eszköztárát használják. A kortárs irodalom felé való nyitás azt jelenti, hogy a tanár érdeklődéssel közelít a diákok számára lényeges olvasmányokhoz és kulturális témákhoz. De ehhez a tanároknak új módszerek kellene, hogy friss tudásuk legyen a témában. Már léteznek olyan továbbképzések, ahol könyveket ajánlanak életkornak és nemnek megfelelően.

Fontos lenne, hogy a 21. századi gyerekeknek és fiataloknak olyan könyveket adjunk, amelyek témájukban az ő életüket és jövőjüket érintő kérdésekkel foglalkoznak. Olyan modern 21. századi nyelvezetű olvasmányokat, amelyek megfogalmazzák a fiatalokat foglalkoztató félelmeket, szorongásokat, vagy vágyakat. Köztudott, hogy ez a generáció érzelmileg sokkal érzékenyebb, és jó könyvekkel nemcsak a szellemi fejlődésüket, hanem a lelki egyensúlyukat is támogathatjuk. Olyan témákkal is foglalkozni kéne, amik a mostani kötelezőkben nem merülnek fel, mint a környezetvédelemről szóló kérdések, a klímaszorongás, a háborútól való félelem, az iskolai túlterheltség, az abúzus, a bullying vagy a nemi identitás kérdése. Egy letűnt világot állítunk példaképül vagy elrettentésül a gyerekek elé, ahelyett, hogy a jelen problémáival is foglalkoznánk. Lassan ideje lenne elengedni a klasszikusok egy részét és helyettük kortárs szerzőket beemelni a kötelezők közé, vagy egyszerűen a tanárok döntésére bízni azt milyen műveket dolgoznak

⁹⁷ <https://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=984>
2024.01.06)

(Letöltés:

fel, ahelyett hogy előírának valamit. De a feldolgozandó művek számát is csökkenteni kéne, így több idő jutna arra, hogy a gyerekek elmélyedjenek egy-egy mű szövegében. Ezeken a változtatásokon keresztül bevezethetnénk az olvasóvá nevelés új szempontjait az oktatásba is, és az iskola elvégzése után olyan olvasni szerető fiatal felnőtteket engednénk a világba, akik műveltek, gondolkodnak az élet kérdésein és saját véleményalkotásra képesek.

„Az olvasóvá nevelés folyamata bizony hosszú. Kitartást, időt, energia befektetést igénylő feladat. Ha nem feladatként, hanem közös kalandként tekintünk erre a folyamatra, és felismerjük, hogy életre szóló kötődést jelenthetnek a közös olvasmány élmények, akkor bizony élvezhetjük is az olvasóvá nevelés folyamatát.”⁹⁸

Úgy gondolom, hogy az esszéírás során sok olyan kérdésbe gondoltam bele, ami eddig nem fogalmazódott bennem. Mivel én is szeretek olvasni, így fontosnak gondolom, hogy a saját korosztályom és az engem követő gyerekek is megkedveljék majd a könyvek világát. Szerintem fontos lenne a szülők figyelmét felhívni az olvasásra, illetve arra, hogy lehet elősegíteni azt, hogy a fiatalok olvasóvá váljanak.

98 <https://vizvarimesegyar.com/2023/04/30/az-olvasova-neveles-folyamata/>
2024.01.06)

(Letöltés:

Felhasznált irodalom:

<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/olvasova-neveles>

(Letöltés: 2025.01.06.)

<https://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=984> (Letöltés: 2025.01.06.)

https://mersz.hu/dokumentum/m1241aiak__48/#m1241aiak_46

(Letöltés: 2025.01.06.)

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/pannon-pannon-enciklopedia-1/a-magyarsag-kezikonyve-2/nyelv-es-irodalom-1919/ponyvak-a-boltban-1B22/ezt-jol-kitalaltak-1B2B/> (Letöltés: 2025.01.06.)

<https://nemzetipedkar.hu/wp-content/uploads/2021/03/baranyai-norbert-a-popularis-irodalom.pdf> (Letöltés: 2025.01.06.)

<https://vizvarimesegyar.com/2023/04/30/az-olvasova-neveles-folyamata/>

(Letöltés: 2025.01.06.)

<https://szokimondoka.hu/az-olvasova-neveles-tiz-lepese/> (Letöltés: 2025.01.06.)

<https://mek.oszk.hu/20600/20695/20695.pdf> (Letöltés: 2024.01.09)

KÉPZŐMŰVÉSZET SZEKCIÓ

I. helyezett

Kovács Gertrúd

UwU

10. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium, felkészítő
tanár: Keléné Szabó Ágnes

ÖTLETGYŰJTÉS

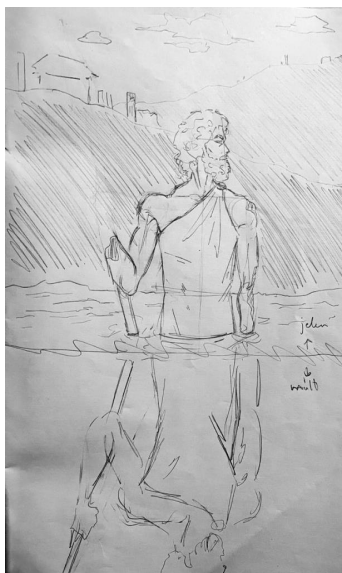
A téma a *tükör* volt, amiről azonnal a víz tükröződése jutott eszembe. Először az interneten kerestél tavak, vízképződmények és tócsák után kutatva, amikből ötletet meríthetek egy olyan alkotás elkészítéséhez, amit nem lát akármikor az ember.

Kutatásom eredménytelenül zárult, de néhány nap múlva megláttam egy könyv borítóján egy ókori épületet. Megakadt rajta a tekintetem, hiszen mindig is értékeltam az ókori építészet szépségét. Akkor döntöttem el, hogy ezzel kapcsolatos lesz az, amit rajzolni fogok. Tökéletes választásnak éreztem, mivel egyébként is szeretek a múlton töprengeni, felidézni olyan dolgokat, amik már csak az emlékeimben léteznek.

Ez a mű is ezt szeretné ábrázolni. A tó az elmúlt időt tükrözi, az építmény ép és tiszta állapotát, azt, hogy milyen volt fénykorában. A valóság, a jelen, azaz a magányos, elhagyatott kőrom már csak sejtetni engedi, hogy valaha milyen szép és tökéletes lehetett.

TERVEK

A rajz készítésekor az ókori épületet akartam a középpontba emelni. Nehéz döntés volt, hogy milyen is legyen maga a struktúra, így több skicc is készült, amelyből kialakult a végleges verzió:

A KÉSZÍTÉS MENETE

Papírom méretének A2-est választottam. Ez volt a legelső ilyen méretű munkám, és bár eleinte féltem a kivitelezés komplikáltságától, az apró részletek kidolgozása mindig is közel állt a szívemhez.

Először töltőceruzával rajzoltam meg. Szerettem volna egy igen részletes alkotást, így zselés tollat és tűfilcet is használtam, hogy a ceruzát átrajzoljam. Tűfilcből sokféle vastagságút kellett

használnom, mivel például a téglák pici repedéseit, karcolásait, vagy a fűszálakat csak ezzel az aprólékos munkával lehetett igazán hatásosan érzékeltetni.

Ezután az árnyékolás jött. Ehhez kizárólag a 0,05 milliméteres tűfilcemet használtam. A háttérhez pedig zselés tollat, amivel számtalan keresztirányú vonallal töltöttem ki az üres teret. A felhők közül csak a bal oldali csináltam sötétre. Ezt azért tettem, hogy a jobb oldali felhők legyenek a hangsúlyosabbak, és onnan vigyék le az ember tekintetét a tóig.

A vége felé viszont felmerült egy probléma, ami felett azelőtt elsiklottam: a víz felszíne a tükröződések mindíg eltorzíttja valamilyen mértékben, de ez az enyémről hiányzott. Fehér és fekete ecsetfilcekkel kisebb hullámokat rajzoltam a víz felszínére a hibám kijavítása érdekében.

KONKLÚZIÓ

A készítés során rájöttem, hogy minden apró részlet kulcsfontosságú az alkotásnál. A probléma például, amivel szembesültem a rajz készítése során, megtanított arra, hogy célszerűbb, ha a víz fodrozódását a tükröződés megrajzolása közben viszem véghez, mintsem utána. A megfelelő minőségű rajzeszközök sem hiányozhatnak egy ilyen stílusú alkotásnál természetesen.

Végeredményben azt mondhatom, hogy elégedett vagyok az elkészült rajzzal, és bár a vizet nem az elképzeléseim szerint sikerült kiviteleznem, talán nem vesz el túl sokat az összképből. Meglátásom szerint ez az eddigi legjobb munkám, de az biztos, hogy az eddigi legkomplikáltabb, és lapméretben a legnagyobb.

Ezt a rajzot el tudom képzelni akár egy fantasy könyv egyik illusztrációjaként is, például két fejezet közé illesztve, de ugyanúgy egy könyvtárban, szintén a fantasy kategóriánál, a falra kitéve, vagy akár a filozófia részlegen.

II. helyezett

Danyi Dorka

Mozaik

**10. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium, felkészítő
tanár: Keléné Szabó Ágnes**

Mozaik

1. Meghatározás

- Egy olyan képmű, amely kis méretű üveg-, csempe-, kavics- vagy papírdarabokból áll.
- Maga a szó az görög eredetű. Jelentése: művészkor kötetlen.
- Az első mozaikok kavicsdarabokból készültek.
- Később lapos csempe-, üvegdarabokra cserélték a kavicsot és épületek padlóját és mennyezetét díszítették vele.

- A mozaik sok vallásban és kultúrában jelen van díszítőelemként.
- Az első mozaikok Mezopotámiából származnak, de a technikát megtalálhatjuk az ókori Rómában, Egyiptomban, majd később a keresztény, hindu és más ázsiai vallások is előszeretettel használták.

2. Miért így csináltam?

- Mikor rajzórán megkaptam a feladatot, még nem volt pontos elképzelésem, de tudtam, hogy valami meseszertűt szeretnék készíteni.

I. Miért pont macska?

- Én állatszerető embernek tartom magam.
- Egész életemben kentesházban laktam és mindig is volt valamilyen állatom. Mégis mindig a macskáimhoz tudtam a legjobban kötődni.
- A színe két dolog miatt fekete:
 1. Így gondoltam, hogy a színes háttér mellé ez illene a legjobban
- 2. A fekete macskákat mindig baljósak tekintik: a boszorkányok szolgáloja; balszerencséd lesz, ha átmegey előtted az úton stb...
- Szerintem nagyon félreértett kis lények
- Ezzel a képpel szeretném megmutatni az embereknek azt, hogy én milyen fenségesnek találom őket.

II. Háttér

- Nagyon kedvelem van Gogh munkáit, így azt gondoltam, hogy átveszek néhány motívumot az ő műveiből.
- Például a spirálmintás csillagok.

2. Miért így csináltam?

III. A háttér felosztása

• A képet 3-része osztottam fel.

1. Levelek és virágok
2. Füves rét
3. Égbolt

1. Levelek és virágok

• Mivel a nap a hegyek mögött megy le, ezért az árnyékok vetődése miatt a leveleket sötétebbre készítettem, mint a mögötte levő füves részt, és mivel nem szerettem volna, hogy túl egyhangú legyen, ezért pár darab színes virágot raktam a levelek közé.

2. Füves rét

• Mivel ezt a részt nem szerettem volna annyira kiemelni, mint a kép többi részét, ezért nem voltam bele semilyen mintát és egyszerűre csináltam.

• A rét és az égbolt közé egy hegyvonalat raktam abból a célból, hogy eldlassza a világoszöld rétet az ég alsó, citromsárga részétől.

3. Égbolt

• A színek a lap teteje felé haladva melegebből hidegbe mennek át.
• Mivel elég nagy területet foglal el a képen és nem szerettem volna, hogy túl monoton legyen, ezért néhány helyre csillagokat és egy holdat raktam.

3. Megvalósítás

- A képet A2 formában készítettem el.
- A darabokat A4-es papírokból vágtam ki, amiket előtte vízfestékkel festettem le.
- Ragasztóanyagként stiftes ragasztót használtam.

4. Mit csinálnék máshogy?

- Nagyon sok idő elment azzal, hogy minden darabot egyenként vágtam ki. Összepróbáltam a helyére, majd ha nem illeszkedett, akkor még igazítottam ráta. Ezért kíváncsi vagyok a nagy darabot előlészínre, amikell és utána vágham fel kisebb darabokra.
- Más ragasztót vagy festéket használnék, mert ahogy a ragasztó ráragadt az ujjamra, elmosa a festéket (főleg a feketét) és a színek keveredtek, elmosódtak.
- A rétnél nagyobb helyet hagynék a darabok között.

III. helyezett

Birinyi Anna

Álmodozás keleten

**11. évfolyam, Miskolc SZC Mezőkövesdi Szent László
Gimnázium és Közgazdasági Technikum, felkészítő tanár:**

Erdei Ferenc

Már több éve érdekel a japán koreai és kínai kultúra. Nagyon tetszik a tradicionális építészetük és a ruhaviseletük. Ha tehetem, és időm megengedi olyan történelmi filmeket vagy fantasy sorozatokat nézek, amelyek jól kapcsolódnak ezekhez a kultúrákhoz, és stílusokhoz.

A rajzaimmal kapcsolatban is próbáltam törekedni arra, hogy ezeknek az országoknak a stílusát megjelenítsem a munkáimon. Ebben a sorozatban három rajzot készítettem, amelyeken két sárkány és egy tájkép látható.

A munkáim gondolati hátterét, mint egyfajta távol-keleti mesét képzeltem el és ezt szeretném itt most röviden leírni. A három munkám egymásba kapcsolódó története:

Mélyen az erdő közepén egy falu található. Faluhoz képest viszont minden nap nagy nyüzsgés és vidámság volt az emberek között.

Mégis távol a falutól, ahol már a lombos fák helyett az élénkzöld bambuszok veszik át a természetet, közöttük megbújik egy kicsinyke házikó. Falai kopottasak már, mégis van két lakója, akik boldogan élnek békés napjaikat.

Eltelt a nyár, az ősz, a tél és a tavasz. Belecsöppentünk a nyár forró hónapjaiba. A falubeli emberek kora reggel már a mezőkön kapáltak, és a növényeket öntözték, nehogy kiszáradjanak a Nap melegétől. Szerencséjükre sokszor örvendezhettek az esőnek, ami gyorsan lehűtötte a levegőt és még a szomjas növényeknek is vizet adott.

Egyszer egy felhőkkel teli napon egy éjfékete sárkány jelent meg az égen. Hosszú elnyúló testével az égen levő felhőket összegyűjtötte, és magával vitte az alvilág örök sötétségébe. Az emberek kétségbeesve jajgattak. A vízzel teli felhők eltűntek, és így a termés ki fog száradni, az emberek pedig szomjan halnak.

Ezek után a békés napok elmúltak. Éhínség és betegség lepte el a falut. Az eddigi vidám embereket a félelem és a kétségbeesés fogta el. Kitarás már egy emberből is semmivé foszlott, kivéve egynek. A

bambuszok között a pici faházikóban egy fiatal lány élt a nagymamájával. A szárazság miatt a lány nagymamája súlyosan megbetegedett. Olyannyira, hogy még enni is alig tudott. Ezért a fiatal lány éjjel nappal imádkozott az istenekhez, hogy adjanak egy kis esőt, és gyógyítsák meg a nagymamáját.

Egy sötét éjszakán amikor a lány térden állva fohászkodott az istenekhez az ég hirtelen kivilágosodott. A lány gyorsan kiszaladt az udvarra, hogy megfigyelje a jelenséget. Ekkor a világosságból egy gyönyörű kékesfehér sárkány jelent meg előtte. A lányra nézet, majd ezt mondta: -Imáid meghallgatásra találtak. Eljöttem, hogy megsegítsek téged, és embertársaidat. -a sárkány felnézett az égre és felszállt, majd eltűnt a sötétségben.

Az alvilágban a gonosz fekete sárkány boldogan ült kényelmes trónján, bár nem igazán élvezhette sokáig a boldogságát. Arra figyel fel, hogy az ajtóban álló örök egymás után esnek össze, majd hirtelen egy nyugodt ábrázatú sárkány jelenik meg előtte. Nem is kellett sokáig gondolkoznia, hogy ki lehet ő, hiszen már több évezrede ő ellenségei egymásnak. Párbeszédbe bele se kezdve kezdtek bele harcukba. A két sárkány egymásnak esve csatáztak mindent beleadva. Végül a gonosz elvesztve a csatát a jó sárkány győzedelmeskedett. Vissza is szerezte az elzárva tárolt felhőket, és magával ragadva visszajuttatta az égre. Másnap az emberek arra ébredtek, hogy nagy hanggal zuhog az eső. Mindenki ujjongva rohant ki a házukból és egymást ölelgetve örültek az esőnek.

Három héttel később minden burjánzott az étlettől. Az éhínség és a betegség megszűnt, az embereket pedig újra a vidámság fogta el.

Az első sárkányt egy komoly, egyben nyugodt és kifinomult sárkánynak rajzoltam. És itt belevittem a saját stílusomat is. Színes vízfestékekkel és a végén színes ceruzával dolgoztam ki.

Azért rajzoltam nagy méretben a sárkányt, hogy jobban megmutatkozzanak a kidolgozott részek, és így látványosabb legyen. Először vízfestékekkel alapoztam meg a színeit, majd miután ezzel végeztem színes ceruzákkal az apróbb és lényeges dolgokat rajzoltam meg. Azért dolgoztam így, mert ceruzával kifejezőbben tudtam ábrázolni az apróbb részeket, mint a festékekkel.

A második sárkányos képen próbáltam egy olyan sárkányt alkotni, ami hasonlít a keleti kultúra sárkányaihoz. Fekete, lavírozott tussal festettem meg a hátteret és a dombokat, és a levegőben levő sárkányt, majd fekete alkoholos tüfilccel kidolgoztam az apróbb részeket. A

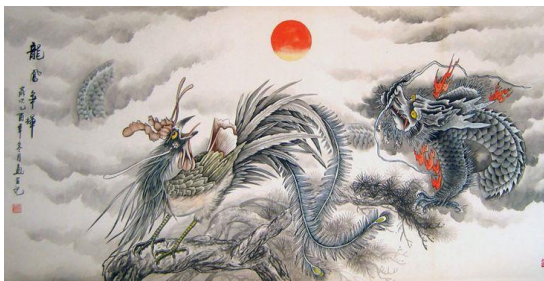
lavírozott tust vízzel kombinálva használtam, ami hatására a tus szétfolyt és érdekes mintákat hagyott maga után. Valamikor simán csak a fekete tust használtam, ahol jobban kiakartam emelni a kép lényegét. A tűfilcet a festés után használtam, hogy az apróbb részleteket kidolgozhassam. A sárkányt minden irányba tekergősre rajzoltam, hogy ne legyen annyira unalmas a kép. Ennél a munkámnál is hasonlóan jártam el, mint az előzőnél.

A harmadik képen egy tájképet rajzoltam. A sok magas bambuszok között megbújik egy kicsi magányos házikó, ablakain kiszűrődik a benti fény, és körülötte pedig lombos fák állnak. Ez a munka fekete tűfilccel készült. Ezt a rajzot először csendélettel kezdtük, ahol bambuszokat kellett lerajzolni. Miután ezzel elkészültem tűfilccel átrajzoltam, majd fényeket és árnyékokat ábrázolva vonalasan kidolgoztam. Ez volt a feladat első része. A második része az volt, hogy önálló kidolgozással a bambuszok mögé egy tájat rajzoljunk. Én ide egy keleti stílusú házikót rajzoltam, amit szintén tűfilccel dolgoztam ki. Azért helyeztem középre, mert így a kompozícióban erre a formára irányítom a figyelmet.

Mindhárom munkám a/3-as méretben készült. Próbáltam stílusban jól kapcsolódó, mégis technikailag különböző munkákat készíteni. Nagyon sok inspirációt merítettem a kínai, a japán és a koreai ábrázolásokból. Az itt beszúrt alkotások is hatást gyakoroltak rám.

Ezen a képen a sötét és világos tónusok kontrasztja tetszett. A sárkányok mozgásának ábrázolása, valamint az egyszerű háttér kidolgozása.

Ami ezen a képen inspirált engem az a formák részletes kidolgozása, a felhők valóságghű ábrázolása és a kompozíció elhelyezkedése volt.

Ezen a képen is nagy hatással volt rám a sárkány ábrázolása, valamint a sárkány aprólékos kidolgozása és mozgásának rajza. A háttér el van mosódva, így a sárkányt jobban kiemeli, és jobban láthatóvá teszi.

Itt tetszett a kép elmosódott, nem részletesen ki dolgozott ábrázolása. Jól lehet benne látni a fekete tónustól egészen a fehér tónusig a közöttük való árnyalatokat, és ezáltal ki lehet venni a sárkányt és a háttérét is.

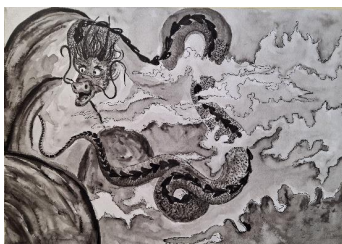
Ezen a képen megfogott a sárkány emberhez hasonló arca, és a háttérben levő hegyek ábrázolása.

Munkanapló képzőművészet szekció

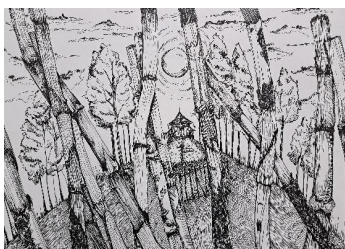
Sorozatam első tagja:

Sorozatam második tagja:

Sorozatam harmadik tagja:

III. helyezett

Zuck Bence

Interaktív képregény

**13.évfolyam, Eventus Üzleti, Művészeti Középiskola, felkészítő
tanár: Kálmán Péter**

A képrenyény itt elérhető:

POLI FOTÓ SZEKCIÓ

I. helyezett

Prém Diána Jázmin

Geometria

**11. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium, felkészítő
tanár: Keléné Szabó Ágnes**

A nevem Prém Diána Jázmin, a Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium 11. osztályos tanulója.

Kiskorom óta fotózok. Kezdetben a szüleimtől elcsent, később pedig a saját telefonommal készítettem a képeket. Azóta a fotózás az egyik legkedvesebb elfoglaltságommá vált.

Mindig is szerettem céltalanul sétálgatni. Ilyen alkalmak során fedeztem fel a körülöttem lévő világban a rejtett geometriai formákat. A rohanó mindennapokon sokszor képesek vagyunk elhaladni ezek mellett úgy, hogy tudomást sem veszünk róluk. Pedig érdemes egy pillantást vetni rájuk. Ebben a fotósorozatban néhány általam észrevett, a környezetünkben megbúvó geometriai forma szerepel.

Eszköz: Canon Eos 200D

Geometria_Prem_Diana_01.jpg

Geometria_Prem_Diana_02.jpg

Geometria_Prem_Diana_03.jpg

Geometria_Prem_Diana_04.jpg

Geometria_Prem_Diana_05.jpg

Geometria_Prem_Diana_06.jpg

Geometria_Prem_Diana_07.jpg

Geometria_Prem_Diana_08.jpg

A képek:

II. helyezett

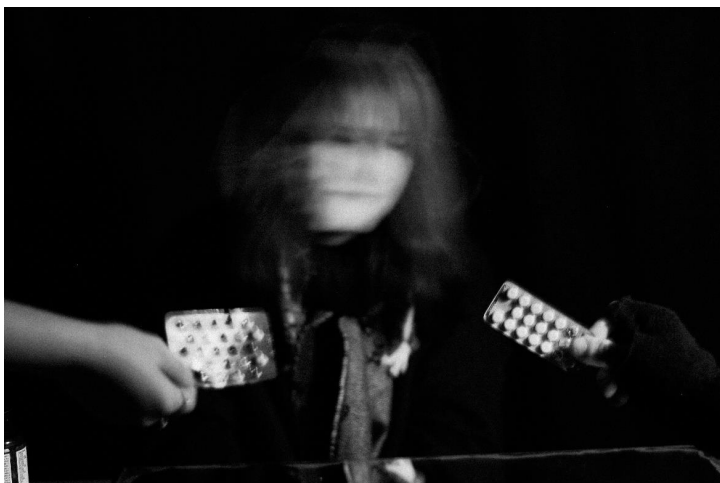
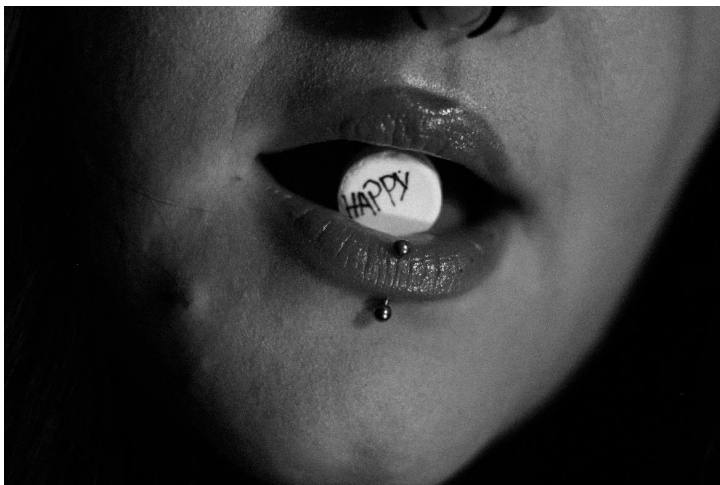
Mészáros Mirjam

Álom

**10. évfolyam, Eventus – Üzleti, Művészeti Középiskola,
Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium, Eger, felkészítő tanár:
Borbás László**

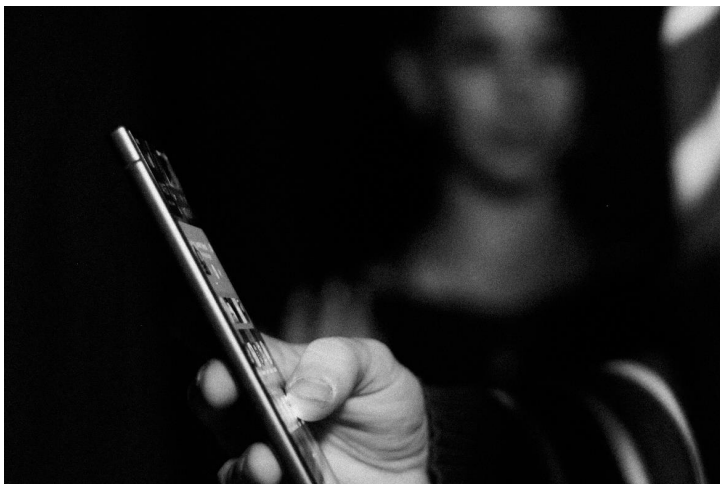

III. helyezett

Bolla Dorina

Lelkemből

**11. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium, felkészítő
tanár: Keléné Szabó Ágnes**

A nővéreim példájára kezdtem el a fényképek világával foglalkozni. Rengeteg időmet a szabadban töltöm. A természetfotózás mellett szívesen foglalkozok a művészet más ágaival is. Mindig is érdekelt az alkotások készítésének háttere és hangulata.

Emiatt is örültem, hogy lehetőségem nyílt fotós szemmel felfedezni egy szobrászművész műtermének titkait. A célom az, hogy bemutassam az ottlévő tárgyakon keresztül azt az eldugott világot, ami engem megérintett. Molnár Péter, Somosköőújfaluban lakó szobrászművész volt az, aki beengedett a féltve őrzött alkotói világába és a műtermébe.

Minden szobor megszületésének külön története van. Ezekről mesélnek a szerszámok, mintadarabok, felhasznált tárgyak és azok a próbálkozások, amelyek egy sarokba porosodva várják, hogy újra elővegyék őket. Ezek által betekintést nyerhetünk az alkotás folyamatába.

1.kép *Szerszámok az asztalon.* A művész monogramja a valakihez tartozást, a kötődést szimbolizálja.

2.kép *Az idő múlása* az, amit a régi szerszámok magukon hordoznak.

3.kép A *Negatív* minta az alkotás egy kezdeti pillanatát mutatja be.

4.kép *Következő lépés*, ami már egy próbaöntés eredménye.

5.kép *Karakter.* Mikor a művész a kapcsolataiból nyer ihletet.

6.kép Az *Utazás*-hoz felhasznált eszköz, a kötél új gondolatokat ébreszt.

7.kép A *Várákózó*-t az előtte álló létra elzárja, de keretbe foglalva ki is emeli.

8.kép A *Tekintet*, amivel a Várákózó kérdőre von minket.

9.kép A *Pókháló*-ban lévő forgács a leválásával járult hozzá a mű elkészítéséhez.

Szerszamok_az_asztalon_Bolla_Dorina.jpg

Az_ido_mulasa_Bolla_Dorina.jpg

Negativ_Bolla_Dorina.jpg

Kovetkezo_lepes_Bolla_Dorina.jpg

Karakter_Bolla_Dorina.jpg

Utazas_Bolla_Dorina.jpg

Varakozo_Bolla_Dorina.jpg

Tekintet_Bolla_Dorina.jpg

Pokhalo_Bolla_Dorina.jpg

A képek:

III. helyezett

Szabó Nikoletta

Az én világom

10. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium, felkészítő
tanár: Keléné Szabó Ágnes

A fényképezés nem csupán egy eszközként szolgál a pillanatok megörökítésére, hanem lehetőséget ad arra is, hogy történeteket meséljünk el, érzelmeket közvetítsünk, és felfedezzük a világot egy új szemszögből, így fedezhető fel **A város rejtett élete**.

1.kép: Élet a rideg fémen

Ezen a képen Salgótarjában a Főtér burkolatának egy részlete látható különleges nézőpontból, amelyet az idő „vasfoga” és a természet ereje formált tovább. Ez a látvány egyszerre mesél az emberi alkotás mulandóságáról és a természet kitartó erejéről. Mintha a természet lassan visszakövetelné azt, ami egykor az övé volt.

2.kép: Az élet útja

Egy macskaköves útról készült képen az ember alkotta világ és a természet találkozik. A moha szépséget, lágytságot kölcsönöz a rideg köveknek. Emlékeztet minket, hogy az élet a legapróbb helyeken is gyökeret verhet.

3.kép: Szilárd lágyság

A képen egy esztétikusan megformált vaskorlát látható. Az ívelt vonalak eleganciát sugallnak, miközben az árnyékok játékosan vetődnek a világos érdes felületű falon. A spirális vég különleges, klasszikus megjelenést kölcsönöz az egész szerkezetnek, így harmonikusan illeszkedik a környezethez.

4.kép: Lépcsőn állva

Egy kép, ahol a főszerepet az árnyékaink kapták. Vidám nap emléke, tele nevetéssel és jókedvvel. Rajta vagyunk mi is, de a hangsúly mégis az árnyékainkra került, mintha azok őriznék ennek a pillanatnak a varázsát.

MONO FOTÓ SZEKCIÓ

I. helyezett

Nagy Dominika

Az én világom

10. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium, felkészítő

tanár: Keléné Szabó Ágnes

Fotósorozat címe: A lélek tükre

Mindig is elvarázsolt az emberek szeme mögött rejlő valóság. A színek keveredése tökéletesen tükrözi a lelkivilágunkat. Pont ezért is szeretek kísérletezni ezzel. Mindig is kíváncsi voltam, vajon a másik mit láthat a szemén keresztül.

Próbáltam különféle korú emberek szemét is fotózni, és így sorrendbe rakni, hiszen érdekes még az arc öregszik, addig a szem születéstől a halálig ugyan az marad. Viszont, nincs két egyforma, szem mindenkié egyedi. A lebeszédesebb kommunikáció, ami az embernek megadatott, az nem a szó, hanem a tekintet.

1. kép: **Lenyugvó nap**

A szem sötétje elnyeli, majd visszatükrözi a fényt ahogyan a szem a szeretetet is.

A naplemente, az egyik leggyönyörűbb dolog a világon. Úgy gondoltam ez még szebb lehet, ha valaki más szemében nézed meg.

2.kép: Csillaghullás

A lélek igazi visszatükröződése. Igazi csillagok vagyunk mindannyian, csak meg kell találnunk a belső fényünket és hagyni ragyogni, akár csak ebben az őszinte pillanatban.

3.kép: Várok rád

A barna szín árnyalata maga a megtestesült egyszerűség, viszont a szem tükre igazi titkokat rejt. Ahogyan a Gyulai vár tükörképét látni a szemben, olyan érzés mintha mi magunk is ott lennénk.

4.kép: Elveszve

Mintha a lélek születésének pillanatát, a szem színei örökítették volna meg, a világ számára. Mi magunk is elveszünk ebben a csodákkal teli varázslatos világban.

5.: Sötétben fénylő sugár

A szem bemutatja az ember életét, ahogyan telnek a percek, órák, évek. De a sötétségben mindig megtalálhatod a te kis saját fénylő sugaradat.

6.kép: Isteni káosz

Az életben, ez a két szín egymás mellé kerülve összeolvadna, viszont itt minden szál elkülönül, mégis egy egészet alkot. Az ember lelke is olyan bonyolult, mint ezek az összefutó, egymásba torkolló, kusza, mégis isteni káoszt alkotó szálak.

7.kép: A lélek forrása

A szem, mint egy vízesés, csak úgy hullámoznak benne a színek, viszont nyugalmat és békét áraszt. A sok megélt nap, amik a szem színeivel, ezt a gyönyörű hatást keltik

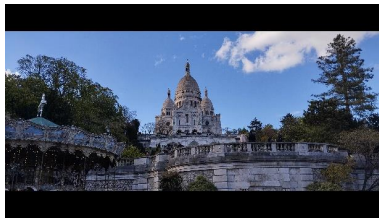
II. helyezett

Ráki Levente Ede

Párizs: A szerelmek városa

**12. évfolyam, Irinyi János Református Oktatási Központ,
felkészítő tanár: Jabelkó Gabriella**

A Sacré Cœur-bazilika

A kép fókuszában a megnevezett építmény található. Nem csak azért, mert a kép közepén helyezkedik el, hanem a szimmetrikussága miatt is, ami ellentétben áll a nem szimmetrikus környezetben. A kép még egy filmszerű hatást is okoz a felső és az alsó keretével.

gyűjtőtávolság: 4.22mm

rekeszérték: f/1.8

záridő: 685

ISO: 50ISO

készítve: 2024.04.28

A Louvre

Ennek a képnek a fókuszában a szimmetrikusság és a Louvre ikonikus üveggúla alakú bejárata található. A geometriai formák és a háttér egyszerűsége azt a hatást kelti, mintha egy élethű festményt látnánk. Persze itt is van pár olyan elem, ami miatt nem tökéletesen szimmetrikus, de ezek csak a háttérben vagy az előtérben rejtőzködnek/mellékesekké válnak.

gyújtótávolság: 4.22mm

rekeszték: f/1.8

záridő: 1036

ISO: 50ISO

készítve: 2024.04.29

Tuileriák kertje

Ezen a képen is megjelenik a szimmetria csodája, ami majdnem az egész képen megjelenik. Szimmetriába vannak a kapuk, a szobrok és a sorban álló kis bokrok is. Azonban a kép pont nem középen lett készítve, így csak a szimmetriát csak észrevehetjük, de nem látjuk. A háttérben még elrejtőzik az ikonikus szökőkút és az Eiffel torony.

gyújtótávolság: 4.22mm

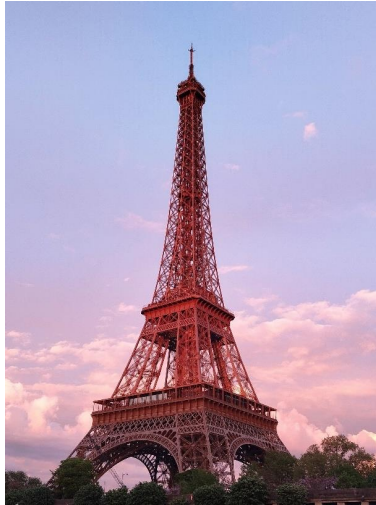
rekeszték: f/1.8

záridő: 907

ISO: 50ISO

készítve: 2024.04.29

Az Eiffel torony naplementéje.

A kép fókuszában maga a torony található, ami a naplemente hatására csodálatos színekben pompázik. A torony lábai teljesen nem látszódik, mivel a fák lombjai eltakarják őket. A háttérben található felhők a naplementének megfelelően rózsaszín árnyalatúak, így kiemelve a toronyt.

gyújtótávolság: 4.22mm

rekeszérték: f/1.8

záridő: 50

ISO: 131ISO

készítve: 2024.04.29

Különdíj

Bandúr Janka

Hógömb

**11. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium, felkészítő
tanár: Keléné Szabó Ágnes**

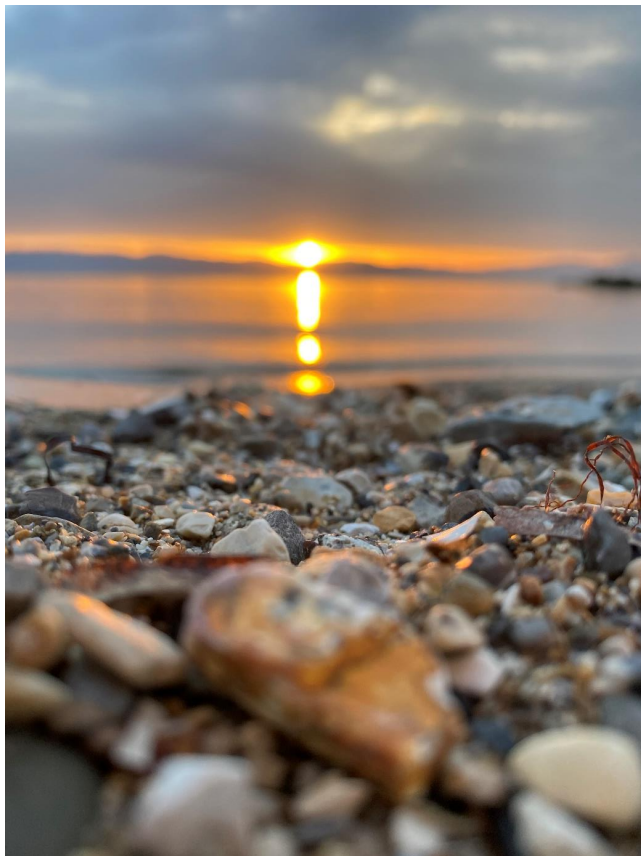

Különdíj

Sándor Gergő

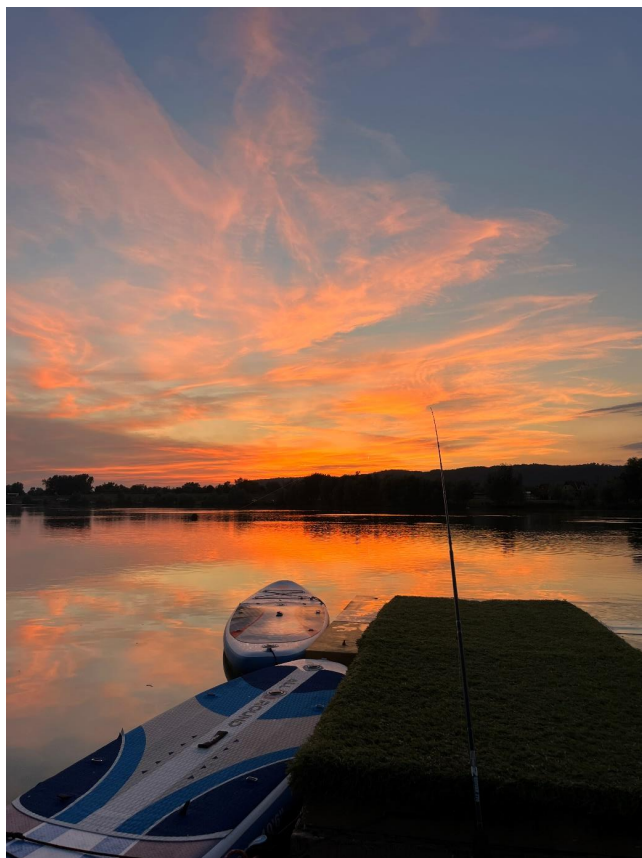
Az ég

**12. évfolyam, Irinyi János Református Oktatási Központ,
felkészítő tanár: Jabelkó Gabriella**

1

- Ezen a képen egy kavicsos tengerpart kövei közé fókuszáltam, miközben a felkelő nap aranyárga fénye tükröződött a vízben. Az előtér makró jellegű, míg a háttér életlen, drámai hangulatot teremtve.

2.

- Itt álló paddleboardokat fotóztam le egy horgászbót társaságában. A nyugodt vízfelszín visszatükrözte a naplemente narancssárga és kék színeit. A kompozícióval a természet csendjét és harmóniáját szerettem volna kiemelni.

3.

- Ezt a fotót egy autó belsejéből készítettem egy vihar után. A vizes úton visszatükröződő égbolt meleg, narancsos-rózsaszín tónusaival lenyűgözött, és úgy éreztem, meg kell örökítenem a pillanat spontaneitását.

4.

- Ezen a képen egy kis település látképét örökítettem meg. Az ég kékől vörösbe hajló árnyalatai és az esti fények játéka egy meghitt, nyugodt hangulatot tükröztek.

5.

- Ez a fotó egy éjszakai jelenetet ábrázol, ahol a felhők mögül kiszűrődő holdfény drámai sugarakat vetett az égre. A fák sziluettjei és a távoli fények magával ragadó hangulatot teremtettek.

Technikai adatok:

- Technika: Digitális fényképezés telefonnal.
- Gyűjtőtávolság: Makróhoz közeli és tájképi perspektívákat használtam.
- Rekesztérték: Többnyire tájfotóhoz alkalmas közepes rekesztértékekkel dolgoztam ($f/5.6$ - $f/8$).
- Készítve: Naplemente/napfelkelte óráiban és holdfényes éjszakán, helyileg: Vadna, Kazincbarcika, Korfu
- Záridő: Auto
- ISO: Auto

MOZGÓKÉP I. SZEKCIÓ

I. helyezett

Aradi Armand

Menedék

**12. évfolyam, Egri Neumann János Gimnázium Technikum és
Kollégium, felkészítő tanár: Dr. Plesuné Simon Krisztina**

A „Menedék” című rövid játékfilm egy érzelmileg sérült férfi napját mutatja be, aki tragikus körülmények között elvesztette egyetlen lányát. A film, traumájának feldolgozásának szokatlan módját követi nyomon. A mozgóképet a nyolcvanas évek hangulata jellemezi, mind képi világban, mind történet szempontjából. Színdramaturgia szempontjából hideg színek jellemzik. A rideg, rejtélyes képi világ érzelmi hatást gyakorol a nézőre. Kevés karakterrel, helyszínnel, dialógussal dolgozik, helyette a cselekvésekre illetve gesztusokra helyezi a hangsúlyt. Sok metafora, cselekményre vonatkoztatható utalás, magyarázat is sűrűn feltűnik.

Stáblista: Toldi István, Aradi Tamás, Bokros Lara

Google Drive:

Különdíj

Balavaider Britta Dorka

Barcelona 48 óra alatt

**12. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium,
felkészítő tanár: Keléné Szabó Ágnes**

A nevem Balavaider Britta Dorka, 18 éves vagyok, a Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium végzős tanulója. A 18. születésnapomra kaptam a családomtól egy Barcelonába szóló utazást.

Az út minden részletét megterveztem, hogy minél többet felfedezhessek a városból. A célom az volt, hogy az élményeket ne csak átéljem, hanem meg is örökítsem. Az ott töltött 48 óra alatt sok helyi nevezetességet és épületet sikerült meglátogatnom, ezeket mutatom be a videómban. A felvételeket egy iPhone 11 típusú telefonnal készítettem, a vágást pedig a CapCut – Video Editor programmal végeztem.

A film elérése:

Különdíj

Kovács Mariann

Valami

**12. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium,
felkészítő tanár: Keléné Szabó Ágnes**

A nevem Kovács Mariann, 17 éves végzős tanuló vagyok a Salgótarjáni Madách Imre Gimnáziumban. Több éve foglalkoztat az asztrárlutazás kérdése, és annak megannyi rejtelve, így eljátszottam a gondolattal; „Mi lenne, ha?”. Ezen jelenség szemléltetésére, ideálisnak találtam Frank Sinatra, „The world we knew” című zeneszámát, mely alapot adott az egész történet megvalósításához. Középpontban két teljesen más univerzumból származó személy kapcsolata áll, és annak komplikáltsága.

A felvételek egy iPhone 7-es készülékkel kerültek rögzítésre, a szerkesztést pedig Filmora X programmal készítettem.

Pályamű munkacíme: Over and Over

A film elérése:

MOZGÓKÉP II. SEKCIÓ

I. helyezett

Boegán Luca

Tükörkép

**9. évfolyam, Veres Pálné Gimnázium, felkészítő tanár: Siklósi
Nóra**

Rövid leírás:

Ahoggy a világban jövünk-megyünk, nagyon sok emberrel találkozunk. Nem biztos, hogy beleillünk a tömegbe. Valamiért lehet, hogy kilógunk. Talán emiatt érezzük azt, hogy hol jogos, hol jogtalan vélemények zúdulnak ránk. Ezekkel sokszor nagyon nehéz mit kezdeni. Vannak, akik kéretlenül elítélnek, minősítenek. Ez történhet olyan nagy erővel is, hogy annyira átformálnak minket, hogy már magunk sem tudjuk, milyen volt az eredeti arcunk. Ilyenkor jó kilépni ebből a sokaságból, és letisztítani a gondolatainkat, az érzéseinket. Ez nem megy gyorsan. De ha visszatalálunk a saját tiszta tükörképünkhöz, megint magabiztosan mehetünk tovább.

Stáblista: Boegán Luca

Rövidfilm linkje:

II. helyezett

Göblyös Fanni

Eddig kísértett, innentől kísérj

**13. évfolyam, Eventus – Üzleti, Művészeti Középiskola,
Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium. Eger, felkészítő tanár:
Borbás László**

A film megtekinthető itt:

III. helyezett

Licskó Lili

Kislány

**10. évfolyam, Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium,
felkészítő tanár: Keléné Szabó Ágnes**

A nevem Licskó Lili, a Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium 10. osztályos tanulója vagyok. Egy animációt készítettem, amiben egy rajzolt kislány fokozatosan „feljavul”, majd, mikor már késznek érzi a dizájnját, más animációk kerülnek elé.

A film animációs része Ibis paintban és FlipaClip-ben készült, Samsung telefonon. Az ujjammal rajzoltam, majd Ishot-ban vágtam meg, és pár részt Negative: Image & Video Effect-tel átalakítottam.

Pályamű munkacíme: Ügyes kislány

Adatok:

Név: Licskó Lili

Életkor: 16 év

Lakhely: Salgótarján

Iskola: Salgótarján Madách Imre Gimnázium

A film elérése:

Különdíj

Huber Lilla – Kiss Ármin

A kleptomániás úrlények

**13. évfolyam, Eventus – Üzleti, Művészeti Középiskola,
Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium. Eger, felkészítő tanár:
Ónodi Mátyás**

A film megtekinthető itt:

ZENEI ELŐADÁS – KOMOLYZENEI/NÉPZENEI SZEKCIÓ

I. helyezett

Rozgonyi Adél

Kedvenc előadási darabjaim oboára (Nielsen: Romance;

Mozart: Alleluja) – oboa

**Váczi Gyula AMI, Salgótarján, felkészítő tanár: Barabásné
Morvai Tímea**

Rozgonyi Adélnek hívnak, tíz éve vagyok a Salgótarjáni Váczi Gyula Alapfokú Művészeti Iskola növendéke, és kilencedik éve játszom oboán. A versenyre Nielsen: Romance és Mozart: Alleluja című darabját választottam, ezeket szeretném most röviden bemutatni.

Nielsen: Romance

Carl Nielsen Két fantáziadarab (Op. 2) című művének Romance tétele az oboa repertoár egyik gyöngyszeme. Nielsen fiatalabb korában, 1889-ben komponálta a darabokat. Ezek a művek a romantikus zenei hagyományt követik, különösen a lírai dallamosság és az érzelmi kifejezés gazdagsága terén. A Romance egy lassú, éneklő karakterű darab, amely szabad formában bontakozik ki. Gyönyörű dallamvezetése miatt kifejezetten közkedvelt az oboisták körében. Az oboa mellett a zongora is kulcsfontosságú a darabban; az akkordikus és arpeggiós harmóniák gazdag zenei alapanyagot nyújtanak az oboaszólóhoz. A mű melankolikus, ugyanakkor meghitt és lírai hangvételű, amely jól illik az oboa kifejező hangszínéhez.

Mozart: Alleluja

Mozart az Exsultate, jubilate motettát 1773-ban, mindössze 17 évesen komponálta. Az eredeti művet szoprán szólistára és zenekarra írta, és a zenetörténet egyik legismertebb darabjává vált. Műfaja a motetta, ami ebben a időszakban vallásos témájú, de koncertekre szánt, hangszeres kísérettel ellátott énekművet jelentett. Bár szövege vallásos ihletésű, a motetta stílusa a klasszikus zenei korszak világi hangzásvilágát tükrözi.

Az Alleluja az egész motetta zárása, egyetlen, folyamatos tétel, amely gyors (allegro vagy vivace) tempóban előadandó. Az örömteli, szinte ujjongó karakter az egész művet áthatja. A tétel hangneme (általában C-dúr) még jobban kiemeli a derűs és ünnepélyes hangulatot, amely azonnal megragadja a hallgatót.

Felhasznált irodalom

https://en.wikipedia.org/wiki/Fantasy_Pieces_for_Oboe_and_Piano

https://en.wikipedia.org/wiki/Exsultate,_jubilate

A zenemű megtekinthető itt:

II. helyezett

Valaska Renáta

Marcello: a-moll szonáta Op. 2, No. 10 – blockflöte

10. évfolyam, Pátzay János Zeneiskola, Gyöngyös, felkészítő
tanár: Faragóné Várady Éva

Valaska Renátának hívnak. A 2016-2017-es tanévben kezdtem el a gyöngyösi Pátzay János Katolikus Zeneiskolába járni. Már 9 éve furulyázom. Az évek során versenyeken nem igazán tudtam részt venni, leginkább a világjárvány miatt. A COVID idején megyei versenyek elmaradtak, és én is csak otthonról folytathattam zenei tanulmányaimat. Azonban tavaly, a 2023-2024-es tanévben ismét megrendezésre került a regionális verseny Heves, Nógrád és Jász-Nagykun-Szolnok vármegye zeneiskolásai részvételével. Én Vivaldi c-moll koncertjének 2. és 1. tételét adtam elő. Ezen a versenyen kiemelt arany minősítést értem el. A 2022-2023-as tanévtől kezdve kötelező zongorára is járok a zeneiskolában.

Az általános iskolát a Visontai Szent-Györgyi Albert Általános Iskolában végeztem el. Jelenleg a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnáziumban vagyok 10. osztályos. Még nem vagyok biztos benne, hogy melyik egyetemen szeretnék továbbtanulni.

Tanárom, Faragóné Várady Éva tanárnő 1982-ben végzett magyar-ének-zene szakon az akkor még Ho Si Minh nevezetű Tanárképző Főiskolán. Ezzel a végzettséggel helyezkedett el Gyöngyösön, majd hamarosan megszületett a két lánya. A második gyermekével otthon maradt 3 évet, ezután inkább vidéken tanított zongorát, furulyát és szolfézt. 1989-ben felkérték, hogy helyettesítse az egyik gyermeket váró kolléganőt a gyöngyösi Állami Zeneiskolában, majd hamarosan véglegesítették is. Kezdetben 12 óra szolfézt és 12 furulyást tanított. A 12 furulyás mindössze 6 órát jelentett, mert az akkori igazgató nem gondolta, hogy ennek a hangszernek kellene a heti egy óra. Minden évben kapott új feladatokat a furulyával kapcsolatban, míg végül már csak ezzel foglalkozott. Közben járt a Stadler Vilmos által tartott tanfolyamokra, aki az első és nagyon sokáig az egyetlen diplomás blockflöte tanár volt az országban. Ekkor ismerkedett meg a barokk fogással, a barokk fújástechnikával, és kezdte megismerni a kotta-és hangzóanyagot. Ő tanított először a megyében barokk furulyán, továbbá ösztönözte a kollégáit a német furulyáról való váltásra. Amikor meghírdették az I. Országos Furulyaversenyt, 3 növendéket indított, akik túljutva a válogatón, nagyon szépen szerepeltek.

Egyikük megkapta a zsűri elnökének (Czidra László) különdíját. Az ezt követő országos furulyaversenyeken is rendre indított növendékeket, akik különböző helyezéseket és különdíjakat érdemeltek ki. Az egyikén még előadást is tartott "Hangszeres mozgás-előkészítés" címmel. Az országos versenyekre való felkészítés segítésére megszervezték először egy szakmai találkozót, majd ezt követően 3 évente egy megyei furulyaversenyt, ami mára kiegészült Jász-Nagykun-Szolnok, illetve Nógrád vármegyével. A felsőfokú tanulmányait barokk furulyából Miskolcon végezte, a szolfézs-zeneelmélet-karvezetés szakokkal együtt, majd 2016-ban furulyából a mastert is. Tanára, Széplaki Zoltán tanár úr volt. Ma már nyugdíjasként kevesebbet vállal.

A furulya az egyik legősibb hangszer, ami nagyon népszerű volt a műkedvelők körében, de professzionális előadói is voltak. A barokk kor után kissé háttérbe szorult, mert nem került átalakításra, de a barokk zene újbóli felfedezésével ismét előtérbe került. Az átalakítás hiányának köszönhetően hitelesen lehet rajta megszólaltatni a régi korok zenéit, azok hangszerttechnikáját alkalmazva.

A barokk kort az opera születésétől számítjuk, kb. 1600-tól. Az első opera Itáliában született. Az első operák témái az antik görög-római történelem és mitológia történeteit dolgozzák fel. A társaság három kiemelkedő zeneszerzője Giulio Caccini, Jacopo Peri és Emilio de'Cavalieri voltak. Ezek a szó

mai értelemben még nem voltak "igazi operák". Az első, mai szempontok szerint is operának tekinthető művet Claudio Monteverdi írta 1607-ben, Orpheo címmel. Ekkor még nem az 'opera' szót használták a műfaj megjelölésére – maga Monteverdi is a favola in musica (mese zenében) kifejezéssel illette darabját. Mivel a zeneszerző ezt a művét publikálta, ennek teljes partitúrája fennmaradt - szemben Peri vagy Caccini darabjaival, melyekből csak töredékek állnak rendelkezésünkre. Monteverdi újításai a XIX. század végéig meghatározták az opera jellemzőit. A barokkban előtérbe került a hangszeres zene, kialakultak a hangszeres műfajok, pl.: a szonáta, és a máig használatos zenei formák is. A barokk kor végén megjelent a dūr-moll-féle gondolkodás.

A barokkban elkülönítettek haut (hangos) és bas (halk) hangszereket. A furulya a halk hangszerek csoportjába tartozott. A reneszánszban egyenes furatú furulyák voltak, azonban a barokkban kialakultak a szűkülő furatúak. A furulyát (flauto) a zenetörténet sokáig hibásan fuvolaként fordított. Itáliában a furulyát (flauto, flauto dolce) kedvelték. Ha fuvolára szánták az adott művet, akkor flauto traversot írtak. Amikor kiadtak egy új kottát, akkor a szélesebb körben történő

vásárlás érdekében több dallamhangszert is feltüntettek az ajánlásban (sokszor még olyanokat is, amelyek azon a hangszeren, a kottakép alapján nem voltak előadható). A barokk zene előadásmódjára a beszédszerűség volt jellemző, ezért fontos volt a furulyánál az artikuláció, a t r d l vagy a t-k, d-g használata. A szokásostól való eltérő ritmikai vagy dallami elemeket ki kellett emelni. A megformálásra viszonylag kevés jelet használtak, de ezek sem voltak következtetések még ugyanannál a zeneszerzőnél sem. Ilyen pl. a kötőív, ami gyakran csak annyit jelent, hogy az első hang súlyos, az utolsó pedig súlytalan, rövid.

Úgy gondoltuk, hogy ebben az tanévben próbálunk minél több darabbal megismerkedni, a tavalyi év fajsúlyos darabjai után, ezért kezdtünk el komolyabban foglalkozni Marcelloval.

Benedetto Marcello 1686-ban született, Velencében. Benedetto Marcello velencei patricius ügyvédcsaládból származott, így nyilvánvaló volt, hogy Alessandro bátyjához hasonlóan, ő is jogtudományt tanul, és 1711-ben őt is beválasztották a Negyvenek Tanácsába. Ezt a tisztséget 14 évig viselte. Hivatása ellenére Marcello a kezdetektől fogva soha nem hanyagolta el a zenét. Már fiatalon publikált dalokat és szonátákat. Az olasz nyelvű zsoltárparafrázisok első kiadása, a L'Estro Poetico Armonico, az akkor már 38 éves Marcello hírnevét Európa-szerte megeremtetette. Marcello a szólókantáta mestereként a nagyszabású, patetikus énekstílus egyik utolsó képviselője. Emellett csodálatos kamarazenei darabokat is írt, mint például zongora-, cselló- és furulyaszonátákat, valamint hangszeres versenyműveket. Marcellót stílus tekintetében nehéz más zeneszerzők közé sorolni. Bár úgy tűnik, hogy hangszeres koncertjeiben Vivaldi stílusa hatott rá, a szakrális zenében meglehetősen sajátos, személyes stílusa volt. 1738-ban áthelyezték Bresciába kancellárnak. Ott is hunyt el 1739. július 24-én 53 éves korában; a pápa a halálakor gyásznapot rendelt el.

Benedetto Marcello Op. 2 jelzésű furulyaszonátái 1712-ben, Velencében jelentek meg. Ez volt az első itáliai nyomtatott kotta, amely kifejezetten és kizárólag flauto megszólaltatását írta elő. Marcello példaképe Corelli Op. 5-ös, 1700-ban megjelent szonátaciklusa lehetett. Corelli ebben a műben összegezte korának hegedűtechnikai lehetőségeit és az ahhoz kapcsolódó kompozíciós technikát; Marcello ugyanezt kínálta a furulyásoknak. A furulyaszonáták hamar és tartósan népszerűvé váltak.

(A kotta előszavában Máriássy István is tévesen nevezi fuvolaszonátáknak Marcello Op. 2-es szonátáit. Ez bocsánatos

"bűn", hiszen ekkor még a blockflöte (barokk furulya) oktatása Magyarországon nagyon ritka volt).

Szeretem Marcello nyílt fogalmazásmódját, mert nem mesterkél, nem kell keresni, hogy mire gondolhatott, mert azt a darabjaiban nyilvánvalóvá tette.

A zenemű megtekinthető itt:

II. helyezett

Farkas Áron

Chopin: Asz-dúr Impromptu Op. 29. No.1.

**11.évfolyam, Farkas Ferenc Zeneiskola, Eger, felkészítő tanár:
Csüllög Judit**

Farkas Áron vagyok, 18 éves és a Neumann János gimnázium tanulója vagyok. Kilenc évesen kezdtem zongorázni, jelenleg az Egri Farkas Ferenc zeneiskola diákja vagyok. Tanulmányaim kezdete óta szinte minden évben részt vettem valamilyen versenyen, rendszeresen szerepelek koncerteken is. Az Egri Farkas Ferenc zeneiskola által szervezett Kistérségi Zongorafesztiválon négyszer első és háromszor kiemelt első helyezést értem el. A Heves Megyei Zongoraversenyen egyszer harmadik és egyszer arany minősítésben részesültem. Felkészítő tanárom Dr. Csüllög Judit.

Frédéric Chopin lengyel romantikus zeneszerző és zongoraművész volt. 1810-ben született Lengyelországban, majd mindössze 39 évesen hunyt el 1849-ben Párizsban. Kimagasló alakja volt a 19. századi zenének. Zenei tehetségét nagyon korán felfedezték, 8 évesen adta első hangversenyét. Chopin a varsói konzervatóriumban tanult, majd végül 1831-ben Párizsban telepedett le, ahol többek között Liszttel, Schumann-nal és Mendelssohn-nal került baráti viszonyba. Darabjaiban fülbemászó, könnyen megjegyezhető dallamokat alkalmaz. A zongora megszállottja volt, csak nagyon kevés zenekari művet komponált. Művészetére nagy hatással volt a lengyel népzene, ez ihlette 51 mazurkáját és 10 polonézét. Ő volt, aki először szerzett balladákat. Munkásságában kiemelkedőek még többek között az etűdök, prelűdök, noktürnök, keringők és impromptuk.

Egy ilyen impromptu-t játszok az előadásomban is, ez az Impromptu No. 1, op. 29 (Asz-dúr). A darabot Chopin 1837-ben komponálta, időrendben ez volt a második impromptu műve. Az impromptu egyfajta rögtönzés, ami a zeneszerző pillanatnyi hangulatát, érzéseit ábrázolja. Chopin összesen négy ilyen műfajú darabot komponált. A művet három részre bonthatjuk. A nyitótéma egy gyors, végtelennek tűnő arabeszk, egyfajta „bolyongás a billentyűzeten”. Ezt követően a középső szakaszban egy lassabb, de lendületes téma bontakozik ki, rögtönzött noktűrre hasonlító módon. A befejező részben pedig visszatér a darab első szakasza. Az Asz-dúr impromptu-t számos nagy zongoraművész adta elő világszerte többek között Arthur Rubinstein, Vladimir Horowitz vagy Jevgenyij Kiszin.

A zenemű megtekinthető itt:

ZENEI ELŐADÁS – KÖNNYŰZENEI SZEKCIÓ

I. helyezett

Berecz Bálint György - Mede Jázmin

A Great Big World, Christina Aguilera – Say Something

**Bolyai János Gimnázium, felkészítő tanár: Makainé Simon
Katalin**

A nevünk Mede Jázmin és Berecz Bálint György, a Salgótarjáni Bolyai János Gimnázium 10. illetve 11. évfolyamos tanulói vagyunk. Tavaly nagyjából pont ilyenkor ismertük meg egymást először, amikor ugyanerre a versenyre készültünk. Sokat próbáltunk, és kellett idő amíg sikerült összekovacsolódtunk, de végül eredményesen zártuk ezt a versenyt, másodikak lettünk. A csönd éve volt című dallal, melynek eredeti előadói Balázs Fecó és Keresztes Ildikó. Ez nagy motivációt adott a közös munka folytatására. Mindezek után több fellépési lehetőséggel is megkerestek mint az iskolából, úgy a városból is. Nem is volt kérdés, hogy idén újra jelentkezzünk erre a versenyre, ugyanis szívesen éneklünk együtt, és mellesleg barátok is lettünk. Idén A Great Big World és Christina Aguilera Say something c.dalával érkezünk. Azért erre a dalra esett a választás, mert ez egy gyönyörű dal, mély jelentésű szöveggel, amit mind a ketten át tudunk érezni, így sokkal könnyebben és szívesebben adjuk elő.

A dalt zongorakísérettel szeretnénk előadni, melyhez így értelemszerűen egy zongorára illetve két mikrofonra lesz szükségünk.

A zenemű megtekinthető itt:

II. helyezett

**A kazincbarcikai Szalézi Szent Ferenc Gimnázium kórusa
Az Üzenet szolgálatában: a keresztény énekek kihívásai
Szalézi Szent Ferenc Gimnázium, Kazincbarcika, felkészítő
tanár: Svéd Mátyás**

A zenemű megtekinthető itt:

III. helyezett

Jaros Panni

My Fair Lady: I could have danced all night

Pátzay János Zeneiskola, Gyöngyös, felkészítő tanár: Zilai Györgyi

A My Fair Lady egy híres musical, amelyet Alan Jay Lerner írt, zenéjét pedig Frederick Loewe szerezte. Az előadás központi témája egy egyszerű virágáruslány, Eliza Doolittle átalakulása egy elegáns hölgyé Henry Higgins professzor segítségével. Az egyik legismertebb dal az előadásban az "I Could Have Danced All Night", amelyet Eliza énekel. Ez a dal az érzelmi felszabadulás és a boldogság kifejezője, amelyet a professzorral töltött éjszakai tanulás során él át. A zene dallama könnyed és magával ragadó, Loewe tehetségét dicséri. Lerner szövege pedig tökéletesen tükrözi Eliza átalakulásának érzelmi mélységeit. A dal mára klasszikussá vált, és számos híres énekesnő előadásában hallható. A My Fair Lady sikere és maradandó hatása a színházi világban egyértelműen a szerzők zsenialitásának köszönhető. Azért választottam ezt a dalt mert azonosulni tudok a karakterrel és azokkal az érzésekkel amik ebben a dalban vannak.

A zenemű megtekinthető itt:

POSZTER SZEKCIÓ I.

Különdíj I.

Balog István Norbert

Kulcs a sikerhez, avagy hogyan tanuljak hatékonyan?

**11. évfolyam, Miskolci SZC Mezőkövesdi Szent László
Gimnázium és Közgazdasági Technikum, felkészítő tanár:
Fügedi Dóra**

Tanulás. Iskola. Siker. Jó módszerek. Kudarcc. Jó tanár. Motiváció. Elismerés. Jó jegyek. Számomra ezek azok a szavak, amelyek a téma hallatán először eszembe jutnak. Tudom, hogy sok mindenkinek nehézséget jelent a tanulás, melynek oka lehet a helytelenül kialakult szokásrend, életmód, a hatékony módszerek hiánya. Az is lehet, hogy a tanuláshoz szükséges alapképességek nem fejlődtek ki vagy egyszerűen nincs meg a kellő belső motiváció. Korábban számomra is nehézséget jelentett a tanulás, ezért -miután jobban elmélyedtem a témában-, arra törekedtem, hogy megtaláljam a saját tanulási stílusomat, ami számomra hatékony, kényelmes, amivel a tanulás örömet jelent és motivál. De kezdjük az elején: mit is jelenet a tanulás?

A **tanulás** egy olyan folyamat, amely mindenki életében meghatározó, hiszen gyerekkorunktól kezdve jelen van az életünkben. Kezdetben a tanulás utánpótlás útján, majd játékos formában jelentkezik és csak később válik tudatos tevékenységgé. A tanulás azonban mindenkinek máshogy megy, más ütemben, másfajta eredménnyel. Valakinek nehezebb, valakinek könnyebb. Vannak ugyanis olyan külső és belső tényezők, melyek meghatározhatják, legalábbis befolyásolhatják a tanulás hatékonyságát. Nézzük ezeket az okokat!

Külső tényező a rendezett, nyugodt családi légkör, a saját szoba, a tanuláshoz való összes feltétel megléte (iskolai eszközök, laptop, íróasztal), az egészséges környezet (friss levegő, fény). Belső tényező a tudásvágy, a kíváncsiság, célok, önbizalom, érdeklődés, figyelem, memória. Ha tehát a külső és belső tényezők is mind adottak, az nagymértékben hozzájárulhat a tanulás sikeréhez. De a

sikerhez elengedhetetlen a hatékony tanulási stratégia is. És hogy ez mit jelent?

A **tanulási technikák** olyan stratégiák, módszerek, és trükkök, amelyeket arra használunk, hogy különböző képességeket és tudást sajátítsunk el a lehető leghatékonyabb módon. Ezek a módszerek képesek segíteni nem csak a vágyott tudáshalmaz megértésében, de annak feldolgozásában, megértésében és hosszú távú memóriánkba való átültetésében is. Nagyon fontos, hogy a személy megtalálja a számára megfelelő tanulási módszert, amit hatékonyan tud használni, miközben maga a tanulás örömet, élvezetet nyújt számára. Számos módszer áll manapság rendelkezésünkre, de ezeket fel is kell tudni fedezni, meg kell tanulni helyesen és jól alkalmazni. A tanulás és tanítás módszertana folyamatosan fejlődik, manapság már egészen hatékony, kidolgozott és élvezetes módszerek vannak arra, hogy hatékonyan tanuljunk, s tanítsunk.

A hagyományos tanulási módszerek egyre inkább háttérbe szorulnak, s előtérbe kerülnek a modern eszközök, amiket, ha helyesen megtanulunk használni, előnyünkre tudnak válni, s hatékonyabban tudunk információkat gyűjteni és ismereteket elsajátítani. Szükség van tehát aktív tanulásra, a gyermek aktív órai részvételére, figyelmére, összpontosítására. Ez nem könnyű feladat sem a tanár, sem a diák részéről. Nem minden tanuló tud egyformán aktívan részt venni az órákon. Miért? Mert a személyes tulajdonságaik eltérőek: van, aki aktívabb, harsányabb, bátrabb és van aki szerény, visszahúzódó. Sőt, maga a tantárgy típusa miatt is vannak különbségek, hiszen van, aki a reál tárgyakban jeleskedik, míg mások a humán, az idegennyelv vagy a készségtárgyakban jók. Nem mindegy, hogy ki melyik tanulási stílusba tartozik és az órai feladatok típusa sem mindegy. Sőt a tanulás módszere sem mindegy. A továbbiakban ezeket fogom elemezni.

A **tanulási stílusokat** Neil Fleming oktatási szakember a következőképpen osztotta fel:

Vizuális tanulás: Magába foglalja a képeket, diagramokat, videókat, színek használatát. Azok a tanulók, akik ebbe a csoportba tartoznak, könnyebben meg tudják jegyezni a tananyagot a vizuális elemeknek köszönhetően. Ezeknek különösen fontos szerepük van, hiszen az

agyunk könnyebben dolgozza fel az információt ily módon, mintha csak szöveget kellene tanulnunk.

Vizuális eszközök lehetnek:

- gondolatterkép
- videós tananyagok
- infografikák (komplex tananyagok egyszerűsítése képekkel, diagramokkal)
- kapcsolati háló
- táblázat
- diagram
- különböző jelölések: aláhúzás, bekarikázás, nyilak
- különböző színek használata

Auditív tanulás esetén, ahol a diák hallás útján tudja a tananyagot leghatékonyabban elsajátítani, jó módszer lehet, ha felolvassa a tananyagot saját magának, hangosan felmondja valakinek a leckét vagy podcastot hallgat. Ez azért nagyon hasznos, mert minél több csatornából érkezik az információ, annál könnyebben jegyezzük meg. A visszahallgatós megoldás is hasznos, mikor az egyén felolvassa egy rögzítőre a tananyagot, majd visszahallgatja, s ezt akármikor megteheti. Ez hasznos lehet például egy vers megtanulásakor.

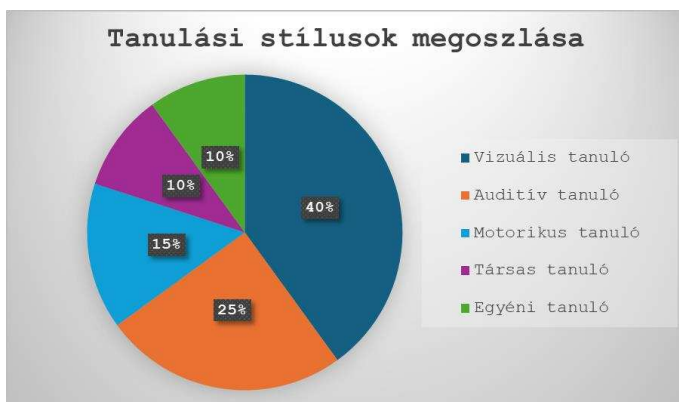
A motorikus tanulás már egyedibb, sok gyermek ezt alkalmazza, miközben nem is tud róla. Tanulás közben az izgó-mozgás jellemzi, mikor a gyerek nem tud egy helyben ülni, sétálni kell ahhoz, hogy a koncentrációja fennmaradjon, s hatékonyan tanuljon. Ezt azonban nem szabad befolyásolni, engedni kell, hogy a tanuló szabadon alkalmazza.

Társas tanulás olyan diákoknak ajánlott, akik szeretnek a másikkal kapcsolódni. Nemcsak jól érzik magukat együtt, hanem a tanulás terén is hasonló elvárásaik vannak, hasonló a mentalitásuk, a lényegkiemelő képességük és tárgyi tudásuk. Megosztják egymással a tudásukat és így tanulnak egymástól.

Az egyéni tanulás nagyon gyakori, főképp kamaszkorban, amikor a gyermek már jobban igényli az egyedüllétet. Ilyenkor csendben, egyedül a szobájában tanul, s magára hagyatkozik, önmagától és

saját módszereitől várja az eredményeket. Ha ezt hasznosan tudja alkalmazni, s meg tud tanulni magában tanulni, alkalmazni tudását, jó eredményeket érhet el.

De a gyermekek besorolása a különböző tanulási stílusokba nem ilyen egyszerű, vagyis nem mindenkit lehet egyértelműen ebbe vagy abba a kategóriába sorolni. Vannak ugyanis kevert stílusú egyének. Ha önmagamra gondolok, én is ilyen vagyok, hiszen legfőképp egyéni tanuló vagyok, motorikus beállítottságokkal, mindemellett igyekszem használni a vizuális segítségeket is. Látható tehát, hogy többféle stílus létezik, sőt ezeknek a kevert típusai is. Az egyes típusok eloszlását a következő táblázat tartalmazza.

Forrás:<https://chatgpt.com/> Letöltés dátuma: 2024.12.30.

A táblázatból kiolvasható, hogy az emberek többsége, kb. 40%-a a vizuális stílusba tartozik és csak negyede a társas és egyéni stílusba. Tehát, ez az a fajta stílus, ami a legtöbb embernek a javára válik és ezek által tud hatékonyan teljesíteni.

Hatékony tanítási módszer a **differentiálás**, melynek célja, hogy a tanár a tanulók különböző szükségleteihez igazodva, egyéni tempóban és különböző módszerekkel támogassa őket. Ez nem egyszerű feladat a tanár részéről, hiszen össze kell hangolnia az óra menetét, lendületét, tananyagát, az időkeretet a tanulók eltérő tudásszintjével, magatartásával, érdeklődésével. Erre azonban különböző eszközök vannak, mint például:

Különböző szintű feladatok: Könnyebb és nehezebb feladatok adása a tanulók tudásszintjéhez igazodva.

Munkaformák variálása: Az egyéni munkát és a csoportos munkát is sokszor alkalmazzák, hogy minden diák megtalálja a számára megfelelő tanulási formát.

Ahhoz, hogy a tanulás hatékony legyen és az információ minél nagyobb arányban meg is ragadjon, az sem mindegy, hogy milyen úton juttatjuk azt el a diákokhoz. Vagyis a **tanórai munkaformák** is igen nagy jelentőséggel bírnak. A tanórán a következő munkaformák fordulhatnak elő:

Frontális munka: A tanár egy bizonyos tananyagot magyaráz el, a tanulók pedig figyelnek, próbálják megérteni.

Páros munka: Két tanuló együtt dolgozik egy kiadott feladaton, problémákat oldanak meg, esetleg gyakorolnak valamilyen készséget.

Csoportmunka: A tanulók kisebb csoportokban dolgoznak egy adott feladaton, közösen osztják meg ötleteiket, és együtt keresnek megoldásokat.

Projektmunka: A tanulók hosszabb időn keresztül dolgoznak egy kiadott feladaton, egy komplexebb témán. A projektmunka leggyakrabban csoportmunkát igényel.

Interaktív tanulás: Az oktató különböző digitális eszközöket használ az óra menete közben, mint például interaktív táblák, kvízek, alkalmazások és hasonlóak, mely a tanulók részéről aktív koncentrációt igényel.

Önálló kutatás: tanulók egy adott témában önállóan kutatnak, és összegzik a talált információkat. Ez lehet könyv béli kutatás, vagy online is.

Egyéni munka: a tanuló önállóan oldja meg a kiadott feladatot.

A tanórai anyag hatékonyságát a következő módszerek és technikák is fokozhatják:

Előadás: Fontos, hogy ne csak egyhangúan mondjuk a témát, hanem elmagyarázzunk, részletesen kifejtjük a lényegét. A bevezetés után bontsuk ki a témát majd a végén összegezzük, hogy minél jobban megszilárduljon az új információ.

Szemléltetés: Használhatunk tárgyakat, fotókat, hangfelvételeket, videókat, interaktív táblát stb. annak érdekében, hogy az elbeszélést minél élményszerűbbé tegyük.

Megbeszélés: Ez az egyik legkedveltebb módszer, melynek lényeg, hogy a tananyag megértését kérdésekkel nyomatékosítjuk. Azért kedvelik a tanulók, mert a tanár kérdésének válaszával maguk is rálelhetnek új információkra. A megbeszélés három kulcseleme: strukturálás, kérdezés, értékelés.

Projekt módszer: A projekt nem egy anyagrész elsajátításáról, sokkal inkább egy konkrét feladat megoldásáról szól. Ez rugalmas hozzáállást igényel a tanártól, mert a hagyományos órai menetet meg kell törni. Ekkor nem a tanulás, az új információ közvetítése van a középpontban, hanem egyfajta

Érdemes megemlíteni az online felületeket, melyek új anyag tanulására, ismételésre, ellenőrzésre, dolgozatra egyaránt alkalmasak. Manapság ezekkel a digitális eszközökkel vagyunk körülvéve, meg kell tanulni ezek használatát, hiszen a tanulók –megfelelő egyensúly esetén– igénylik a digitális eszközöket. Hasznos felület a Redmenta, Zanza, Kahoot. Ezen felületek használata színesíti a tanórát, élvezetessé teszi azt, a tanulók azt érzik, hogy jobban be vannak vonva az óra menetébe.

A hatékony tanulásnak sok előnye van:

- tudásmegtartás
- jobb tanulmányi eredmény
- jobb problémamegoldó képesség
- hatékonyság
- önbizalom
- motiváció
- dicséret, elismerés
- időgazdálkodás

Ezek mind-mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az egységnyi idő alatt megtanult tananyag, új információ, jobban bevésszódjon, tovább raktározódjon és hamarabb előhívható legyen. Az ok-okozati összefüggések jobban átláthatóak, az emlékezet jobban működik.

Összességében elmondható, hogy a kulcs a sikerhez, a hatékony tanulásban rejlik. És hogyan tanuljak hatékonyan?

- meg kell találni a számunkra megfelelő stratégiát és a
- számunkra megfelelő munkamódszert. Ha így teszünk, akkor a tanulás gyorsabban megy, élvezetesebb és produktívabb lesz. A jobb érdemjegyek hatni fognak a személyiségünkre is, hiszen a megfelelő stratégia megtalálásával értéket kaptunk. A jobb érdemjegyek miatt határozottabbak leszünk, magabiztosabbak és bátrabbak. Több dicséretet és elismerést kapunk a környezettől, ami építi a jellemünket. Nő a belső motivációnk is, felébred a tudásvágy.
- jó szokásokat kell kialakítani!
- hatékony jegyzetelés, ami nem csak szavakból áll, hanem ábrákból, kiegészítő rajzokból
- aktív olvasás
- időközönkénti ismétlés, visszacsatolás
- gondolattérkép, az ok-okozati összefüggések feltérképezésére
- szókétyák
- modern oktatástechnikai eszközök használata

Forrás: https://www.neting.hu/hu/blog/tanulasi_stilus/ Letöltés dátuma: 2025.01.02.

„Ha nem akarsz lemaradni, tanulj meg gondolkodni majd tanulni!”

(Edward de Bono)

Felhasznált Irodalom

https://neteducatio.hu/wp-content/uploads/2016/09/Tanul_C3_A1si_st_C3_ADlusok_1.pdf

2025.01.02.

<https://hrpwr.hu/cikk/mutatunk-7-tanulasi-stilust-amelyek-kozul-az-egyik-biztosan-jellemzo-rad>

2025.01.02.

<https://henineni.hu/tanulasi-stilusok/>

2025.01.02.

https://etk.ptt.hu/protected/OKJ/Egeszsegugyi_gyakorlatvezeto/Barta_Agnes/Tanulasmodszertan.pdf

2025.01.02.

Különdíj II.

Drotár Cintia – Csorba Stefánia

Milyen kárt okoznak a drogok? Miért ne drogozzál? Tervezz meg egy hatékony drogprevenációt!

10. évfolyam, Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum, felkészítő tanár: Molnárné Litványi Krisztina

Azért választottuk ezt a témát mert érdekelt minket az hogy a mai fiatalok miért szoknak rá a drogokra ilyen hamar. Sok olyan embert ismerünk akik hamar rá szoktak a drogokra, de nehezen tudnak leszokni. Az előadásunk első sorban a drogok fajtáiról, használatról és ezek karos hatásairól akár fizikailag és mentálisan.

A Drogok Története és Hatásai

Ebben az előadásban részletesen bemutatjuk a drogok fejlődését, különböző típusait, hatásmechanizmusukat, valamint a velük kapcsolatos társadalmi és egészségügyi problémákat.

A Drogok Története

Ősi Idők

A drogok használata az ősi időkig vezethető vissza. Az ókori civilizációk, például az egyiptomiak, sumérok és kínaiak, már ismerték és használták a különböző növényi alapú drogokat gyógyászati és vallási célokra. Az ókori Egyiptomban például az ópiumot fájdalomcsillapítóként használták, míg Kínában a kannabiszt orvosi kezelésre alkalmazták.

Középkor és Reneszánsz

A középkorban a drogok használata tovább terjedt Európában és a Közel-Keleten. Az arab orvosok, mint például Avicenna, részletesen dokumentálták a különböző növények gyógyászati tulajdonságait. A reneszánsz idején a drogok használata és kutatása jelentősen fellendült, köszönhetően az orvostudomány fejlődésének és az új

földrajzi felfedezéseknek, amelyek új növényeket és drogokat hoztak Európába.

Modern Idők

A 19. században a drogok használata ipari méreteket öltött. Az ópium és származékai, mint például a morfium, széles körben elterjedtek, különösen a gyógyászatban. Az első világháború után a kokain és az amfetaminok használata is növekedett. A 20. század közepén pedig megjelentek a szintetikus drogok, mint például az LSD és az MDMA.

Drogok Típusai és Hatásmechanizmusa

Természetes Drogok

A természetes drogok közé tartoznak azok az anyagok, amelyek növényekből vagy állatokból származnak. Ilyen például az ópium, a kokain és a kannabisz. Ezek a drogok általában közvetlenül hatnak az agy kémiai egyensúlyára, befolyásolva a neurotranszmitterek működését.

Félszintetikus Drogok

A félszintetikus drogok természetes anyagokból származnak, de kémiai úton módosították őket. Például a heroin az ópiumból származik, de kémiai átalakításon megy keresztül, hogy erősebb hatást érjen el.

Szintetikus Drogok

A szintetikus drogok teljes mértékben kémiai úton állíthatók elő. Ide tartoznak az amfetaminok, az LSD, és az MDMA. Ezek a drogok gyakran rendkívül erőteljes hatással vannak az agyra, és súlyos mellékhatásokkal járhatnak.

Drogok Hatásai

Fizikai Hatások

A drogok különböző mértékben befolyásolják a szervezet működését. A stimulánsok, mint például a kokain és az amfetaminok, növelik a pulzusszámot, vérnyomást, és fokozzák az éberséget. Ezzel szemben a depresszánsok, mint az ópium és a heroin, lassítják a test funkcióit, és nyugtató hatásúak.

Pszichológiai Hatások

A drogok pszichológiai hatásai széles skálán mozognak. A hallucinogének, mint például az LSD, megváltoztatják az észlelést és a tudatállapotot. Az ilyen drogok használata gyakran intenzív érzelmi és vizuális élményeket eredményez. Az amfetaminok és a kokain eufóriát, fokozott energiaszintet és önbizalmat okozhatnak, de hosszú távon szorongáshoz és depresszióhoz vezethetnek.

Társadalmi és Egészségügyi Problémák

Függőség

A drogok egyik legnagyobb veszélye a függőség kialakulása. A függőség fizikai és pszichológiai jelenség, amelynek során az egyén képtelen kontrollálni a drogfogyasztását, és súlyos elvonási tünetek jelentkeznek a drog abbahagyásakor.

Egészségügyi Következmények

A drogok hosszú távú használata számos egészségügyi problémát okozhat, beleértve a szív- és érrendszeri betegségeket, májkárosodást, légzési problémákat, valamint pszichológiai rendellenességeket, mint például a skizofrénia és a depresszió.

Társadalmi Hatások

A drogok használata komoly társadalmi problémákat okoz, beleértve a bűnözést, a munkahelyi és családi problémákat, valamint a gazdasági terheket. A drogfüggőség gyakran vezet marginalizációhoz, munkanélküliséghez és hajléktalansághoz.

Drogprevenció és Kezelés

Megelőzés

A drogprevenció célja a drogok használatának megelőzése, különösen a fiatalok körében. A megelőzési programok oktatást, közösségi támogatást és szabadidős tevékenységeket foglalnak magukban, amelyek segítenek a fiataloknak egészséges életmódot kialakítani.

Kezelés

A drogfüggőség kezelése komplex folyamat, amely magában foglalja a detoxikációt, pszichológiai terápiát, és gyógyszeres kezelést. A rehabilitációs programok célja a függőség megszüntetése és a visszaesés megelőzése.

Következtetés

A drogok története és hatásai rendkívül összetett kérdéskör, amely mély hatást gyakorol az egyénekre és a társadalomra egyaránt. A drogokkal kapcsolatos problémák kezeléséhez átfogó megközelítésre van szükség, amely magában foglalja a megelőzést, a kezelést és a társadalmi támogatást. Csak ilyen módon lehet hatékonyan csökkenteni a drogok okozta károkat és javítani a közösségek életminőségét.

FELHASZNÁLT IRODALOM

<https://www.egeszsegkalauz.hu/életmodorvoslas/dietetika/7-szerrel-bovult-a-tiltott-dizajner-drogok-listaja/m2qddx8>

Egészségkalauz:

<https://www.egeszsegkalauz.hu/életmodorvoslas/dietetika/7-szerrel-bovult-a-tiltott-dizajner-drogok-listaja/m2qddx8>

Ripost:

<https://ripost.hu/insider/2023/05/uj-drog-utotte-fel-a-fejet-europaban>

24.hu:

<https://24.hu/tudomany/2024/01/16/sierra-leone-drog-kannabisz-fentanil-formaldehid-emberi-csontok/>

Kábítószer-élvezet és -függőség Magyarországon a 19. század végétől a második világháború kirobbanásáig:

file:///C:/Users/bluem/Downloads/05-erdos%20(9).pdf

Különdíj III.

Takács Kinga – Kiss Rebeka

A pedagóguspálya, mint hivatás

10. évfolyam, Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum, felkészítő tanár: Szilágyi Petra

Bevezetés

Manapság a pedagógus pálya már nem népszerű pályaválasztási cél, ennél fogva belegondolni is ijesztő, hogy ki fogja tanítani a gyermekeinket néhány év múlva. A hihetetlenül erős hivatástudat, sok mindenben át tudja lendíteni és erősen tudja motiválni a pályakezdőket. Nagyon vidám, élénk és felelősségteljes szakma.

Szakgimnáziumi tanulóként úgy gondoljuk, hogy ezt a pályát azok választják, akik nem az anyagi dominanciáját nézik ennek a hivatásnak. Persze, mint mindennek, ennek is van pozitív és negatív oldala. Pozitív oldalai közé sorolhatjuk a gyermeki világ szépséget és azt, hogy testközelből láthatjuk a generációk közötti különbségeket. A tanári pálya iránti elköteleződés fontos szerepet játszik a sikeres munkavégzésben. A belső motivációs tényezőknek nagyobb szerepe van, mint a külső erőnek, mint a kényszer vagy a munkavégzéssel kapcsolatos körülmény előny. Talán a legnagyobb előnye a gyerekekkel végzett munka. A pedagógusnak a feladata, hogy a csiszolatlan gyémántot formálja és a jó irány felé vezesse.

Ez a pálya nagyon embert próbáló. Főként túlterhelés miatt a kiegészítés minden tanár feje felett lebeg. A pedagógussá válás folyamatában vannak szakaszok, amelyeket végig járva válhat a szakmája mesterévé. Ne feledjük a pályaválasztási motivációt sem, hisz, ha kisgyermek korunktól arra orientálódunk, ami a szívünk vágya, ez lesz a célunk, illetve mindent beleadva küzdünk a hivatásért. Negatívumai a gyermekek nem biztos, hogy megfelelő nevelési irányokat kapnak, ezért nehéz dolga van a pedagógusnak összeegyeztetni a nevelést kapó és nevelést nem kapó gyermekek között. A pedagógusnak figyelembe kell vennie a tanuló életkori sajátosságait és mindig fejlődni kell velük együtt.

Továbbá nehézségek közé sorolhatjuk a szülőkkel való együttműködést. A munkájukat sajnos az oktatással kapcsolatos törvények sem teszik könnyebbé. Minden érv mellett mi szeretnénk kitartani a pedagógusi hivatás mellett és reméljük, hogy egyszer mi is kiemelkedő tagjai leszünk a pályának.

Kutatásunkkal szeretnénk megtudni azt, hogy a pedagógusszakmát hivatásként űző tanárok miként határozták el magukat a pályájuk mellett, milyen életút vezetett ahhoz, hogy sikeres pedagógusként mind a mai napig megállják a helyüket. Ehhez személyes interjú során kerülünk közelebb.

“Ha egyszer a pedagógus szereti a munkáját, akkor jó pedagógus lesz. Ha szereti tanulóit úgy, mint apja és anyja, akkor jobb pedagógus lesz annál, aki minden könyvet elolvasott, de nem szereti sem a munkáját, sem a tanítványait. Ha pedig egyesíti önmagában munkájának s tanítványainak szeretetét, akkor tökéletes pedagógus.”
Lev Tolsztoj

Szakirodalmi áttekintés

Kutatásunk célja, hogy megkeressük azokat a tényezőket, ami egy pedagógust a pályán tud tartani. Az életet meghatározó élmények gyakran személyhez köthető akár egy pedagógushoz is. Amiben ők köthetők az életünkhöz, mint modellként, személyiségként, illetve számos értéket átveszünk tőlük, példát mutatnak a sikeres életben.

A tanári hivatás legmagasabb érdeme a személyiségek kialakításának irányítása és konfliktusok, bonyodalmak szakszerű technikákkal való megoldása, a gyermekek terelése a megfelelő útra ez személyes példát követel meg. Felnőttkorban is visszagondolunk azokra az életünket meghatározó személyekre, akiktől pozitív értékeket kapunk és hozzá segítettek az életcéljaink megvalósításához. Nemcsak pozitív tapasztalatokat, hanem negatívát is, ami arra késztet, hogy minél jobbak legyünk, akár annál a példánál is, amint mi átéltük.

Bizonyos befolyásoló tényezők lehetnek: belső motiváció, a kényszernek nagyobb szerepe van, mint az intrinzik faktornak, gyerekek szeretete, attitűd, tanítás szeretete, tantárgy szeretete, gyermekkori álm, elhivatottság, jövőformálás, kihívás, fejlődés, gyerekekkel való foglalkozás és a sikerélmény. Belső motiváció

lehet még a veleszületett képességünk és a környezeti hatások dinamikus kölcsönhatásai.

További tényezők a pályán való maradáshoz az extrinzik és intrinzik hatások elkülönítése. Például a diákokkal való munka szeretete és az, hogy a szereptúlterhelés ne lépjen fel. A legtöbb szakirodalmi forrás szerint, pedagógusainkat a pszichológiai jutalmak, a változatosság és a szabadság lehetősége miatt maradnak ezen a pályán. Ezek mellett a tanítás és a gyermek szeretet is ugyanúgy szerepet játszik benne. A legfőbb indok, hogy elhagyják a pályát az a kiégés.

A kiégés érzése határozza meg azt, hogy valaki mennyire elhivatott a pályáján. Szubjektív vélemények alakultak ki arról, hogy az évek során egyre kevesebb a pedagógus pályára iránt érdeklődők száma, hisz nagy erőfeszítést és felelősségtudatot von maga után, nagy szakértelmet és magas elvárásokat igényel. Nehezítő körülmények közé sorolhatók még az is, hogy a pedagógusok átlag életkora rettentően közel van a nyugdíjas évekhez.

Az egyetemi évek elvégzése után sokan meggondolják magukat és rájönnek, hogy mégsem ebben a munkakörben szeretnének majd dolgozni, ezért is egyre kevesebb a pályakezdő. A pályát elhagyók többsége nagyon fél az imént említett fogalom megtörténtétől, hiszen a sok stressz és terhelés, illetve a megfelelési kényszer kiválthatja belőlük ezt a jelenséget.

Az országok közötti különbségeket tekintve, a Brit pedagógusoknál a munka terhelés áll a pályaelhagyás hátterében, míg a magyarországi pedagógusoknál az alacsony bér az egyik indok, amit egyenes ágon követ a túlterheltség.

Ha a társadalmi megítélését vesszük szemügyre a tanári pálya alakulását illetően, nagy hangsúlyt kell fektetnünk a 2002-es választások után történt változásokra. A legnagyobb probléma a tanárok képzetlensége, motiválatlansága, a rendszer mozdíthatatlansága, amiket számos szabály okoz.

A mostani szabályozások miatt nem becsülik meg a pedagógus munkáját, teljesítményét, ezért a munkájukért nem a megfelelő jutásokat kapják meg. Preferálják inkább magán tanítást és ilyen jellegű órákat adnak, extra jövedelemszerzés miatt.

Egyre kevesebben vállalnak osztályfőnöki szerepet, hiszen

nagyobb felelősséggel és több feladattal jár. A tanári szerep hasonlít mind a színész, a pap és a mester szerepéhez. Legtágabban értelmezett és átélhető szerepek egyike. Nem véletlen, hogy az általános iskola nagy részében női pedagógusok dolgoznak, hiszen a gyermek számára a női pedagógus az anya szerepét tölti be. A felsőbb iskolai években már nem a szülői, hanem mint támasz, illetve mint barát jelenik meg ez a jellem.

A tanár szerepe, hogy a gyermek képességeit, értelmét fejlessze és támogassa, illetve fedezze fel a benne rejtőző tehetséget. A pályára jellemző, hogy a pedagógusnak minden nap egy újat kell alkotni és kitalálnia, akár improvizálni szükséges az órákon. A pedagógusnak sokkal nehezebb feladata van, mint aki géppel dolgozik, állatokkal, vagy természeti dolgokkal folytat munkát. Ugyanis a tanárnak az a feladata, hogy felelősséget vállaljon a gyermekekért, megtanítsa az életre őket és ez a pálya ezerszer kimerítőbb, mint bármelyik másik.

Vannak észrevételek, miszerint a pedagógusi pályán a 30-40 év közötti tanárok a legmegfelelőbbek, hisz ez az a kor amikor még tudhat, illetve már felejtethet. Pedagógus lényege, hogy nyitott és fiatalos maradjon. A tanárok többsége bölcsnek, intelligensnek, segítőkésznek, empatikusnak és becsületesnek vallja magát.

Pedagógiai képességek közé sorolhatjuk a legfőbb alapképességet a kommunikáció és a konfliktus kezelést is. Akkor a legjobb a tanár, ha tudja minden helyzetben, hogy milyen szerepeket nem feltétlen szerencsés magára vállalnia. Ügyelnie kell arra, hogy a konfliktus helyzetben kerülje a személyeskedést. Kompromisszum és a tisztázás a fő cél. A jó felismerés mögött állhat a kompetencia belátása is, ami a tanár alapvető feladata, illetve be tudja bizonyítani, hogy az egyén tényleg felkészült, valamint önfeláldozóan tud segíteni ott, ahol kell.

Összefoglalva a fent említett érveket, számos negatív és pozitív hatás rejtőzik ebben a szakmában. Azonban mi ezek ellenére is egyre jobban motiválódunk a pedagógusi hivatás felé. Amiből adódóan választottuk jelen témánkat.

Kutatási eredmények értékelése

A kutatásunkhoz az iskolánkban tanító pedagógusok segítségét kértük, akiket mélyinterjú alkalmával kérdeztünk meg a témánkhoz releváns kérdéseinkről. Az interjúk során a kérdéseket hangfelvétellel rögzítettük. A meghallgatások során 5 pedagógust állt a rendelkezésünkre, hogy kifejtsek véleményüket. A nemek arányát tekintve 1 férfi és 4 nő volt a segítségünkre. Tantárgyakra bontva, 4 pedagógus közismereti tárgyakat tanít, ezen belül is matematikát, magyart, történelmet és testnevelést. Továbbá rendelkezésünkre állt még egy szakmai tárgyat oktató pedagógus is.

Az első kérdésben arra voltunk kíváncsiak, hogy pedagógusaink mikor gondoltak arra először, hogy tanárok lesz. Milyen indítatásból választották a pedagóguspályát?

A kérdésünkre kapott válaszok már az elején megmutatták, mennyire sokrétű volt tanáraink indulása a pályán. Volt, aki még a felsőoktatási felvételi dokumentumok beadása időpontjában sem tudta, hogy mi szeretne lenni. Azonban, volt olyan pedagógus is, aki az egyetemi tanulmányait követően érezte azt a késztetést, hogy erre a pályára kellene tendálnia, mert motiválja őt a kijavított dolgozatok sikere. Olyan választ is kaptunk, mely szerint azért is választották ezt a pályát, mert úgy érzik, ez a hivatás mindig fiatalon tartja őket. Szeretik látni a gyerekeken az érdeklődést, az évek során a fejlődést, ezzel nyugtázva azt, hogy megfelelően adták át a tananyagot számukra. A pedagógusi pálya választása gyakran személyes élményekből és indítatásokból fakad. Sok tanár gyermekkori inspirációk alapján dönt úgy, hogy pedagógus lesz, például egy különösen kedvelt tanár hatására. A pedagógusi hivatás választása mögött állhat egyfajta vágy a közösség szolgálatára, a fiatalok fejlődésének támogatására, vagy a társadalmi változások elősegítésére. Ez utóbbit úgy érezzük, minden minket oktató pedagógusban látjuk és tapasztaljuk, hiszen nem muszájból érkeznek hozzánk órárt tartani, hanem azért, mert szeretik ezt művelni.

A következőkben azt kérdeztük hogyan indult a hivatása az alanyainknak. A testnevelést oktató tanárunk személyes élményét szeretnénk megosztani, mely az interjúk során kiemelkedett mindegyik közül. A hölgy pedagógusunk kisgyermek kora óta biztatást kapott afelől, hogy milyen kimagasló sport eredményekkel

rendelkezik. Szívesen taglalta, hogy az egyik kedves tanára szeretettette meg vele a testnevelést. Gyakorlatilag az általános iskolás kora óta nem mondott le tervéről, arról, hogy egy nap testnevelő tanár lesz ő maga is. Az egyetemi éve alatt is motiváló biztatásokat kapott, ami még jobban erősítette benne, hogy ez a pálya az ő jövője.

A következő fontos gondolatot pedig a szakmai tárgyat oktató pedagógusunktól szeretnénk szó szerint idézni, amely mélyen bennünk maradt a beszélgetés során: *„A hivatásunkat, úgy gondolom, mindenki számára kedvezően indul, bár azzal tisztában kell lennünk, hogy mindenkinek akadnak nehézségei ebben a szakmában. Nekünk az számít nehézségek, hogy egy tökéletes példát kell mutatnunk a diáknak, ami nem könnyű. Ide tartozik az is, hogy elfogadjanak a gyerekek és hogy bízzanak bennünk.”* Az említett sorokat kiváltképp motiválónak érezzük, hiszen minden szó azt mutatja, hogy ez a pálya milyen gyönyörű is tud lenni.

A következő kérdéskörben arra voltunk kíváncsiak, hogy megtudakoljuk, hogyan néz ki pedagógusaink egy-egy tanítási napja. Ezek a napok, órák hogyan épülnek fel, valamint mennyi időt vesz igénybe a tanórákra való felkészülés? Teljességgel el tudjuk mondani, hogy a hanganyagaink alapján az összes kért pedagógusunk mindegyik órájára rengeteget kell készülni, hiszen meg kell tervezni a következő feladatokat, szinte percre pontosan. A gyermekeket le kell kötni a tanórán, hiszen akkor tökéletes egy óra, amikor a diák is élvezi. Sok tényezőnek meg kell felelni. Ezalatt az tanóra rendjét értik pedagógusaink, az Oktatási Hivatal által felállított szabályoknak és korosztályonkénti sajátos igényeknek megfelelően. A különféle személyiségeknek is eleget kell tennünk és mindenben segíteni őket. Gondolnunk kell itt a sajátos nevelési igényű tanulóakra, valamint az egyéb, tanulási problémákkal küzdő diákokra egyaránt. Fontos, hogy nemcsak az előírt anyagokat kell leadni a diákoknak, hanem ügyelni arra, hogy az életre nevelés is megjelenjen.

A következőkben arra kérdeztünk rá, hogy kezdő pedagógusként mennyire volt nehéz feladat megszokni az osztályfőnök szerepet. A megkérdezett pedagógusaink közül egy állt rendelkezésre ezen a körön belül. A matematikát oktató tanárunk már 40 éve tanít, azonban kezdő pedagógusként nem kaphatott

osztályfőnöki szerepet, hiszen a saját szakmájába is bele kellett szoknia ebbe az amúgy is sokrétű szerepbe. Először megfigyelte a tapasztaltabb kollégáit, akiktől ellesve tudásukat, válhatott kimagasló osztályfőnökké. 5-6 év szakmai tapasztalat után kapott először osztályt. Úgy gondolja, hogy az osztályfőnöki szerepben a legfontosabb az, hogy a szülőkkel együtt tudjon működni és természetesen a szülők is megbecsülve legyenek. A szülők elvárásainak való megfelelés is nyomást gyakorol a pedagógusra. Az idő múlásával egyre nehezebbé válik ez a szerep, hiszen a gyerek mindig 14-15 éves, akit tanítani szükséges, viszont a pedagógus nem fiatalodik. Egy nagyon fontos fogalom került itt terítékre, ami nem más, mint a generációk közötti szakadék. A mai pedagógusok többségének életkora már magasabb, mint a ma érkező diákok életkora, ezáltal a digitális és környezeti fejlettségi szintjeik is eltérőek tanárainkéhoz képest. Ezt nehéz megélnie az említett pedagógusunknak, azonban mindent megtesz annak érdekében, hogy ezzel a lehető legjobban és legkönnyebben tudjon azonosulni. Véleménye szerint, nem feltétlenül az a jó osztályfőnök, aki tapasztaltabb. Az osztályfőnöki szerepre nem lehet előre felkészülni, mindig az adott helyzet fogja meghatározni. Számára a megfelelő kommunikáció és a jó kapcsolatok kialakítása kulcsfontosságú ahhoz, hogy sikeres legyen az osztályfőnöki munka. A saját tapasztalatainkra hagyatkozva mi is így gondoljuk.

Újabb körkérdésben arról érdeklődtünk, hogy miért jó diákokkal foglalkozni? Pedagógusaink véleménye szerint, nagyon sok motivációt kapnak a pedagógusok a diákoktól, akár egy kedves szóval egy köszönettel vagy „de jó volt ez az óra” kifejezéssel. A sajátos diáknyelv megtapasztalása, mindig egy kellemes lehetőséget ad a diák és tanár közötti kapcsolat pozitív alakulására, ugyanakkor fontos a kölcsönös bizalom és tisztelet. Úgy gondoljuk, ez mind csak úgy tud érvényesülni, ha egy pedagógus érzi a hivatását. Csak az a tanár tud igazán a gyermekekkel foglalkozni, aki tényleg igazán szereti a őket, nem kényszerből végzi ezt a szakmát.

A továbbiakban egy nagyon érzékeny témára tapintottunk, melyre teljesen szubjektív válaszok érkeztek az alanyainktól. A kérdés így hangzott: Tapasztalata szerint, mennyire van megbecsülve a pedagógusi pályája, a pedagógus munkája? Véleménye szerint

miért jó tanítani? Mi a pálya és a hivatás szépsége? Mit mondana a diákoknak, ha ajánlani kellene ezt a pályát? Mivel tudná motiválni őket? A történelem tanár által megfogalmazott választ emelnénk ki, hiszen ez adja vissza leginkább azt, amire rátapintottunk: *„A mostani időkben szerintem már nincs megbecsülve ez a pálya a régebbi időkhez képest. Anno felért a pedagóguspálya az ügyvédek és az orvosok szintjéhez. Régebben a pedagógusok sokkal többet kerestek az orvosoknál, nem úgy, mint most, ezáltal ez a pálya anyagilag nagyon nincs megbecsülve. A pályának az erkölcsi része a legfontosabb, mert korábban még a tanítványok, illetve a szülők is felnéztek a tanárainkra. Viszont napjainkban már sajnos ez alábbhagyott. A társadalmi megítélés is azt sugallja, hogy a pedagógus szakmát meghallva, megítélés nélkül alkotnak véleményt a pedagógusokról.”* Véleményünk szerint, ez a pálya rengeteg lehetőséget kínál, nem csak a szakmai fejlődést segíti, de hozzájárul a személyes fejlődéshez is. Pedagógusaink negatív véleménye mellett úgy tapasztaltuk, hogy a pálya során, a munka által folyamatosan utat kapnak a tanulásra, új tapasztalatokat szerezhetnek és sokat fejlődhetnek. Ez az, ami a legjobb és legtöbb motivációt adja nekünk!

A következő kérdésben egy újabb szenzitív témát boncolgattunk, ami így szólt: Ha a tanári hivatásra gondol most, mi jut eszébe az oktatási rendszerről? Mi a legnagyobb probléma, ami elérte a jelenlegi magyarországi helyzetben? Egyhangú véleményük szerint, meg van kötve a kezük a tananyagban, hiszen van egy megadott tanmenet szerint működnek, amit követniük kell. A tanári hivatásra gondolva, a magyar oktatási rendszerrel kapcsolatban több probléma is felmerül, mint például a pedagógusok alacsony bérezése. Emiatt sok tehetséges szakember hagyja el a pályát vagy nem választja ezt a hivatást. Ez a helyzet a tanárok motivációjára és a diákok oktatására, minőségére is negatívan hat. A tananyag és a tanítási módszerek modernizálásának hiánya aggasztó, elmondásuk szerint, hiszen a diákok igényei és a munkaerőpiaci elvárások folyamatosan változnak, de sajnos az oktatási rendszer nem tart lépést ezzel.

Interjúnk következő kérdéseként arra voltunk kíváncsiak, volt-e valaha olyan érzése a megkérdezett pedagógusainknak, hogy

elbizonytalanodott és nem volt benne biztos, hogy a tanári pálya a legjobb szakma, amit választott magának. Ha volt ilyen, megkérdeztük, mégis mi erősítette meg abban, hogy mégis ez az, ahol maradnia szükséges. Több pedagógusunk véleménye szerint, több alkalommal érezheti, hogy elbizonytalanodik a tanári pálya választásában. Ez, szerintük, teljesen normális, hiszen nem csak kihívásokkal, hanem stresszel és felelősséggel jár. Többségüket, azonban, mégis a tanítás iránti szenvedély az, ami visszatartotta. Elmondásuk szerint, ha valaki szenvedélyesen érdeklődik a tanítás iránt, az erős motivációt adhat az elköteleződés útján. A pozitív tapasztalatok, mint például a diákok fejlődésének megfigyelése, vagy a tanulási folyamatokban való részvétel megerősítheti a választásban.

Lezáró kérdésként, arra tértünk ki, hogy ha most kellene döntenie a hivatásáról, akkor is ezt az irányt választaná-e. Az összes pedagógusunktól a válasz, mind más megfogalmazásban, de ugyanazzal az értelemmel ért vissza hozzánk. Miszerint, ha most kellene döntenie arról, hogy ezt választja-e magának hivatásul, akkor is itt lenne és tanítana.

Következtetésképp elmondhatjuk, hogy a megkérdezett tanáraink mindegyike egy olyan ambiciózus pedagógus, akiket nem lehet a oktatás árnyoldaláról kérdezni, hiszen mindenben a szépséget és a motivációt látják. Számunkra ez egy pozitív megerősítés, mert a továbbtanulási utunk nekünk is ezt az irányt mutatja és taglalja, melyet ugyanilyen örömmel és odaadással szeretnénk majd véghez vinni.

Összegzés

Azért vágtunk ebbe a területbe, mert szeretnénk volna magunkat egy ilyen helyzetbe kipróbálni, mint ez a mostani, illetve beleélni magunkat a pedagógusok helyzetébe. A kutatásunk témája azért motivált annyira, mert a későbbiekben egy nap mi is hivatásként szeretnénk dolgozni ezen a pályán.

Kutatásunkat alapos felkészültséggel kezdtük, amelybe az eddigi meglévő tudásunkat fektettük bele és mindeközben a szakirodalom segítségünkre volt.

A szakirodalom olvasásával tudásunkat bővítettük és ötleteket vettünk ahhoz, hogy megfelelő szempontokkal álljunk neki a

feladatoknak. A kutatásunkhoz az iskolánkban tanító pedagógusok segítségét kértük, akiket mélyinterjú alkalmával kérdeztünk meg a témánkhoz releváns kérdéseinkről. Az interjúk során a kérdéseket hangfelvétellel rögzítettük. A meghallgatások során 5 pedagógust állt a rendelkezésünkre, hogy kifejtsek véleményüket.

A témánk megalkotása során számos kérdéssel készültünk, melyekre egytől egyig kielégítő válaszokat kaptunk. A megkérdezett pedagógusaink mindegyike pozitív véleményalkotással élt azzal kapcsolatban, hogy a mai világ nehézségei mellett is hivatásként űzik munkájukat. Ezek a tanárok és válaszaik kellő motivációt és erőt adtak számunkra ahhoz, hogy örömmel és ugyanolyan odaadással vágiunk bele a mi saját pedagóguspályánkba. Hiszen egy diák legmeghatározóbb pedagógusai a középiskolában fogalmazódnak meg. Mint ahogy minden korosztálynál, itt is fellelhetők némi generációs szakadék okozta problémák, azonban ezek az idő múlásával olyan mértékeket fog öltetni, melyekre komolyabb odafigyelést kell majd nyújtanunk. Azonban ennek kidolgozása egy külön kutatómunkát fog igényelni részünkről.

Felhasznált szakirodalom

Szabó Éva- Fehérváry Gabriella: Hivatás vagy kényszer? A gyakorló pedagógusok pályaelköteleződési motivációjának vizsgálata. Iskolakultúra, 33. évfolyam, 2023/5.szám.

<https://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/44361/43414>

Utolsó letöltés: 2024.11.15.

Szebedy Tas: A pedagóguspálya sajátosságai és foglalkozási ártalmak. Új Pedagógiai Szemle, 2005 július-augusztus.

<https://epa.oszk.hu/00000/00035/00094/2005-07-ta-Szebedy-Pedagoguspalya.html>

Utolsó letöltés: 2024.11.15.

POSZTER SZEKCIÓ II.

Különdíj I.

Sütő Réka

Boris Vian: Tajtékos napok pszichológiai elemzése
10. évfolyam, Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium és
Kollégium, felkészítő tanár: Sajgó Ágota

A tajtékos napok című könyv a világirodalom egyik legkiemelkedőbb műve. Ezen alkotás volt az író Boris Vian második regénye, amely 1946-ban jelent meg először, majd jó pár évtizeddel később 2013-ban filmesítették meg, Michel Gondry rendezésében. A film kivitelezése egészen elfogadható végeredményt hozott, ám ahogy Vian látta ezt a könyvet, s leírta, nincsen olyan képi megjelenítés amely ezeket az érzéseket jobban át tudná adni, mint hogyha elolvasnánk a könyvet. A mű nyelvezete, olykor nagy akadályokat állít az ember elé olvasás közben, de ahogy beleszokunk, egész gördülékennyé válik a történet. Ahhoz azonban, hogy maguk is beelássonak a könyv rejtelmeibe, és hogy mi is olyam perzselően érdekes benne, először is bemutatnám történetét illetve megkísérlem a háttérét leírni a keletkezésének, azaz Boris Vian életéből adódó írói stílusát és világnézetét megismertetni önökkel.

Vian 1920. március 10-én vette célkeresztbe a halált, a franciaországi Ville-d'Avray-ban. Nem sokkal vagyunk az első világháború vége után, amely mint minden országot az író hazáját is megviselte, de ez a kis Viant nagy valószínűséggel még nem

érintette, nem foglalkoztatta. Édesanyja zongorista és hárfás volt, tehát későbbi műveiben megjelenő zene iránti szeretetet innen hordozta. Édesapjától komolyabb elveket örökölt át, mint például a korban igen népszerű egyház- és háborúellenességét. Gyermekkorában egyáltalán nem volt rá jellemző a szabálykövető viselkedés, sokkal inkább egy bohókás gyerek volt, illetve tinédzser éveiben még a kábítószer fogyasztást is megkísérelte, melyről több könyve is született. Ám ez az életvidám gyerek hamar nézőpontot váltott életével kapcsolatban, mikor 12 éves korában szívelégtelenséget diagnosztizáltak nála. Így érte el viszont, hogy a második világháborúban ne kelljen katonai szolgálatot teljesítenie. Ahogy telt, múlt az idő Vian szakmája a matematikus lett, de mint jelen helyzetünkben tudjuk, végül inkább a művészi vonalakon folytatta tovább karrierjét. Ezen szakmái voltak a zeneszerző, - ötszáznál több dalt írt, illetve ő írta meg az első francia rock-szövegeket is – a festő, illetve kisebb szerepeket is alakított és ugyanúgy színdarabokat is írt. Kiteljesedését mégis az írásban találta meg, s ennek számos világklasszis mű lett a gyümölcse, mint például a *Venyigeszű és a Plankton*, *Köpök a sírotokra* és amivel ezen írás is foglalkozik, a *Tajtékos napok*. Írásaiban megtalálható a háborúellenesség és legfőképpen a halál gondolata, illetve egy-egy társadalmi problémára is felhívja a figyelmet, de ugyanúgy olvashatunk bennünk a tiszta szerelemről és az ezáltal testi élvezet formájában kibontakozó hamisítatlan vágyakról is. Sokáig alkotott álnéven, gondolom a korban lévő cenzúrázás végett, s e neve volt Vernon Suvillan, melyen számos könyvet adott ki, de magát sem hagyta ki a sikerből, így hát minden könyvében fordítóként tüntette fel a Boris Vian nevet. Írását nagyban segítette első felesége, aki megismertette Vian-t a kor amerikai íróival, költőivel. Segített neki angolul tanulni, azonban a házasság mégis válással ért véget 2 gyermekkel. Az író nem habozott, másodjára is megházasodott, egy balettáncost vett feleségül kivel élete végéig együtt maradt. Ez nem tartott sokáig, hiszen a halál mindenkit utolér. Vian 1959. június 23-án a *Köpök a sírotokra* c. regényéből készült film premier előtti vetítésén a torz adaptációra hivatkozva felállt és kárálni kezdett. Idegessége szívelégtelenségének nem tett jót így mérgébe nyomban belehalt. 39 éves volt.

Most hogy tudjuk az író háttérét illetve megismertük negatív jellemének okát, áttérhetünk a könyv ismertetésére. A könyv első feleségével töltött éveit alatt keletkezett, így kaptuk ezt a finoman írt, hirtelen lesújtó történettel rendelkező könyvet. A mű néhány évvel a második világháború után született ezáltal a könyv rettentő jól tükrözte azoknak az éveknek a fájdalmát és reményvesztettségét. A regény megírt létében szinte álomszerűen írja le mind a karaktereket, mind azokat az eseményeket, amely tudjuk, a valós világban képtelenség, tehát véleményem szerint Boris Vian jobb fantasy filmeket írna, mint amik manapság műsorra kerülnek. A könyvbeli kép, amit felépített bennem az író papírra vetett gondolata egy igen elborult, eltorzult és valótlan világképet festett meg. A történet elején megismerjük a főszereplőt, Colint, egy úriember rangú, kissé esetlen fiatalembert. Vannak barátai, ezáltal az egyik ilyen összejövetelnek hála ismerte meg Chloét, könyvbéli élete szerelmét. Mikor meglátta hebegett-habogott, s azzal bókolt neki, hogy olyan szép, mint a Chloé, Duke Ellington hangszerelésében. Ez a zene ilyen értelemben meg is alapozta a könyv hangulatát, azonban ezt később még részletesebben kifejtem. Tehát egymásra találtak, ahogy főszereplőnk jóbarátja, Chick is tette Alise-val, csak hogy a férfi rettenetesen rajong Parte-ért , ezért minden pénzét könyvei különböző formában való megvásárlására költi. Így elszegényedik, azonban Colin nagyvonalú így minden este együtt vacsoráznak Colin otthonában ahol Nicolaus készít nekik érdekesebbnél érdekesebb fogásokat. Illetve Colin pénzt is ad barátjának , a leendő esküvőjükre Alise-val, ám ezt a pénzmennyiséget elherdálja. Colin közben házasságot köt szerelmével, s hirtelen módon a nászúton Chloé megbetegszik. Lótusz virágzik a tüdejében, s egyre csak nő, vasgolyókat szed rá, de mind hiába. Colinnak szüksége volt pénzre, ezért rettentően fura állásokat vállalt, míg egyszer az volt a munkája, hogy nála voltak a másnapi hírek, és ezeket vitte el az adott illetőnek. Így tudta meg, hogy Chloé másnap meghal. Míg beteg volt Chloé, Colin egyszer félrelépett, gondolom a lány szívének ez sem tehetett jót. Hirtelen fordulatokkal ekkor a regény egy szürkés maszkot vesz fel, mint a filmben egy fekete-fehér effekttel ezt meg is jelenítették. A depressziót és szorongást idézi még Colin világának össze szűkülése. a könyvben a főszereplő házában lévő kiségek is

kiszorulnak a házból a szomorúság hatására. Nem sokkal később Chick szerelmének elege lesz ezért, hogy megszüntesse párja függőségét, felgyújtja a közelben lévő könyvesboltot, Chicket közben pedig körözi a rendőrség, majd saját házában éri őt a halál. A könyv végén egy igen abszurd módon írja meg Vian a halál és a temetés folyamatát. Egy egész bohókásan morbid képet kapunk, amely rémisztő lehet. Megtörténik a temetés és Colin végtelen borúban, gyászban és összeszűkült világképében éli tovább életét. A könyvben megjelennek még varázslatos kellékek, ilyen például a koktéltongora, amely különböző dallamokra kever különböző italokat. Úgy vélem Vian, betegségéből adódóan vette ilyen komikusan a halált, hiszen mikor ezt írhatta, már nem félhetett annyira felnőtt éveiben. El szeretném mondani nem vagyok halottlátó, sem Boris Vian régi jó barátja, ezért nem szeretném, hogy feltételezéseim eképpen hangozzanak, csupán vélekedéseimet írom le az író gondolatairól és józan következtetéseket vonok le életének ismeretében. Most viszont, hogy elmeséltem ezt az érzelmi utazásról szóló könyvet belevágok esszém lényegébe, tehát pszichológiai szempontból fogom elemezni a művet. Úgy gondolom kategóriákra szedve tudnám a legérthetőbben kifejtetni, úgyhogy első pontom az elemzésben a szerelmi pszichológiai vonatkozások lesznek a könyvben. A szerelem egy rettentően összetett folyamat az emberi agyban, mint testben egyaránt, melyet szinte az idők kezdete óta fejtegetnek a világ népei. Kötődést először abban az alanyban szoktunk érezni akivel az evolúciós célok fenntartása érdekében, tartós gyümölcsöző lehet a kapcsolat. Ez a cél a szaporodás. A szerelem első fázisa a vonzalom s ezt abban érezzük, aki jó szülői képességekkel rendelkezhet a jövőben, egészséges s minden tulajdonsága adott a nemzéshez. A könyvben ez a példa beigazolódik, mikor megpillantja egymást a két főszereplő és nyomban szerelembe esnek. Láthatjuk mindketten egészségesek s ezt az evolúciós cél teljesítését semmi nem akadályozza. Itt felvetném következő kérdésemet miszerint létezik -e első látásra szerelem? A válasz igen, mint a könyvben is az első szemkontaktustól függ az egész. Hiszen ebből állapíthatjuk meg (akár az adott ember tulajdonságait), hogy jelzéseinkre milyen reakcióval vannak. Hisz mint tudjuk a szem a lélek tükre. Az első látásra szerelemhez nyilván

szükség van fizikai vonzalomra is, vagy csak, hogy a másik ember a szemünkben legyen szép, ám ezzel csak óvatosan, hiszen egy pszichológiai jelenség szerint, akár a szépséghez pozitív tulajdonságokat is csatolunk, aminek valószínűsége egyáltalán nem biztos. Az egész művet egy rózsaszínkődös szerelem kíséri mind Chich és Alise párjában mind Colin és Chloéban. Mivel az ember társas lény, így ezen kapcsolatok kialakulása is úgymond szükséglet volt. Minden embernek szüksége van a sajátjára, hogy el ne vesszünk a minket körülvevő világ tébolyaiban. Ez a szükséglet elmélet elnevezést kapta. Mégis mi ez, ami az egész regényt körbe vette, ez a forró, érzelmes szeretet? Ahogy én gondolom ezt a pszichológusok beteljesedett szerelemnek nevezik mely az agy egy nagyon apró struktúrája az úgynevezett ventrális tegmentális aktív terület teszi ezt lehetővé. Ez a rész a tudatos gondolkodás és érzelmelfogó agyrészeknél sokkal mélyebben található. Ez a terület felelős a motivációért, sóvárgásért és a fókuszért. A szerelmes agya aktivitás szempontjából olyan mintázatot alkot mint egy kokaint fogyasztott emberé a kábítószer hatásának csúcspontján. Tehát a szerelem egy igen erős érzés ami mégis két ember közös titka. Csodálatos. Folytatva régebbi szavaimat a beteljesedett szerelem egy olyan kapcsolat ahol a szerelemhez szükséges tényezők, mindhárman jelen vannak. Az intimitás, a szenvedély és az elköteleződés. A könyvben egy nagyon kacifántos és egészen érdekes képet festő esküvőről olvashatunk mely az elköteleződés szimbóluma. Házasságba mint korábban említettem evolúciós célból is célszerű belevetni magunkat, s ezt a római jog is megfogalmazza, miszerint herélt ember nem köthet tisztes házasságot, hisz ilyen szempontból alkalmatlan. A szerelem eddigi elmondottjaim alapján egy rettentően összetett dolog és sok minden meghatározza (főleg a világban amiben ma élünk), s ezért hagyva magunkat vágyainknak manapság is egyre több a válás, melyek háttérül vagy az előbb említett tényezők közül hiányzik az elköteleződés, s ez egy annál alacsonyabb szinten lévő kapcsolat, vagy pedig egyre gyakoribb sajnos a hűtlenség, melyek a házasság megromlásához vezethetnek. Ez egy szerelmi háromszöget alkot mely központjában a hűtlen áll vagy vágyai által elcsábítva vagy pedig mentális betegségnek tudva a megcsalást. Legtöbbször azonban akkor folyamodnak ehhez a

megoldáshoz mikor valamilyen tényező hiányzik a kapcsolatból. Ezt nevezzük a beteljesülés hiányának. Következő oka lehet az érzelmi sebezhetőség. Ilyenkor nagyon érzékeny az alany és a csalás megküzdési mechanizmusként szolgál egy negatív esemény feldolgozásában. Az Opportunizmus szolgálhat még okául a megcsalásnak, ez általában akkor fordul elő, mikor távol vagyunk partnerünkől ittas állapot esetén akár vagy egy adott társaság nyomására. Utolsó ok pedig a személyiségjegyek. Az emberek személyiségjegyeik alapján hajlamosabbak lehetnek a megcsalásra, mint például az impulzivitás, a szenzációhajhász, a nárcizmus vagy az alacsony empátia. A megcsalás lehet a mögöttes tulajdonságaik, értékeik vagy a kapcsolatokról alkotott meggyőződésük megnyilvánulása. A regényben az érzelmi sebezhetőség áll fenn. Mikor házasságkötésük után Chloé megbetegszik halálosan, Colin élete igen negatív irányba fordul át. Szerelme nem tud annyit törődni vele, tehát ennek az oknak betudhatóan és a beteljesülés hiányának köszönhetően lesz hűtlen. Betegségének jelölése azonban a főszereplőben mélyebb érzelmeket is elültet, melyek a depresszió jeleit fogják mutatni. De hogy ne csak Colinről szóljon az egész írásom, bemutatnám a fennálló helyzetet a beteg Chloé szemszögéből is. A könyv olvasásának célja nekem egy filozófiai elemzés volt egy másik munkámhoz. Ott azt a kérdést fejtegettem miszerint mit is szimbolizálhat a nő tüdejében megjelenő lótoszvirág. A virág kinyílása véleményem szerint komoly lelki problémák hátterét tükrözheti melyeket a hölgy a múltjából hozott, csak azokat elnyomta. De az ilyen gondok később elő szoktak jönni így ezáltal kedvesével kapcsolatuk nem teljesezhet ki mivel ő ezeket hordozza magával. S a sok jó ráébreszti torz lelkére. De mégis hogyan élheti meg a beteg az ilyen fájdalmas korszakokat? A halálos betegségek lélektana egyfajta hanyatlást jelent a testünkbe vetett bizalmunkról. Az első pillanatban, mikor megtudjuk a diagnózist a tagadás jelent védekezési mechanizmust a pszichés rendszer azonnali összeomlásától. Súlyos betegség esetén életterünk beszűkülhet, ezt Vian tökéletesen ábrázolta könyvében, mikor még a házi egerek is kiszorultak a lakásból. Ha a beteggel állapota ellenére is éreztetve van hogy igenis fontos tagja egy közösségnek akkor ez szintén egy jobb prognózist vetíthet előre. A könyvben ezek eleinte segítették

Chloé állapotának javulását, ám ahogy a mű világa egyre dőlt össze és minden katasztrófába fulladt a legtöbb karakternél érzékelhetjük a depresszió jeleit. A depresszió egy hangulati betegség amely kilátástalanságot vet az alanyba. Megterheli lelki és érzelmi világunkat melynek hatására arról egy torz képet állítunk fel róla. Klinikai kutatások igazolják, hogy több tényező is közre játszhat a depresszió kialakulásában, melyek leginkább a biológiai és a pszichoszociális tényezők köré csoportosíthatók. Minél több tényező van egyszerre jelen, annál valószínűbb a depresszió kialakulása. Ezekre lehet ok egy súlyos testi betegséggel való találkozás mellyel példaként szolgállok de másik példává teszem a későbbiekben a pszichoaktív szerek használatát is, melyet a műben Chick partre iránti rajongása képvisel. A testben a depresszió úgy jelenik meg és most nem a fáradékonyságot értem a testi jelek alatt, hanem az agyműködésben figyelhető meg jelentős változás. A hippokampusz az agy halántéklebenyében található, ez a hosszú távú memória feldolgozásában és raktározásában játszik jelentős szerepet. A depressziós ember agyában a stressznek betudhatóan ez a rész általában kisebb, s kapcsolatban áll az agy egyes részeivel amelyek az érzelmekért felelősek. A következő az amigdala amely a temporális lebenyben található. Ezen része az agynak érzékeli az örömet a bánatot vagy éppen a haragot. Mivel a depressziós sokkal intenzívebben éli meg ezeket az érzelmeket ezért depresszió fennállásakor ez a rész jelentős mértékben aktívabb. Tehát ebből levonva következtetést a depresszió is egy súlyos testi betegség egyaránt, mint lelki, hiszen jelentős testi változások következnek be csak példáim alapján és úgy gondolom, kell olyan komolyan venni és kezelteni ezt a fajta megbetegedést is, mint akár egy a testben jelentkező komolyabb egészségügyi problémát. Tovább haladva a könyvbe, mint tudjuk Chick személye nagy Partre rajongó, szinten minden műve minden formában megtalálható nála. Ez személyénél egyfajta függőséget jelent, hisz leláncolják őt vásárlásai. A könyvben úgy gondolom múltjából utal ezáltal a drogfogyasztásra illetve a műben függőség formájában sugallja ezt. A függőség önmagában nem lehet sem pozitív, sem negatív, hiszen a szituációtól függ, a csecsemő életében az infantilis függőség és ragaszkodás a túlélést jelenti. Ez a jelenség, ami a műben van jelen egy

szenvedélybetegség, másnéven addíció. Pszichológiai értelemben ez azt jelenti, hogy a hétköznapiakban elterjedt deviánsnak (nem megszokott viselkedési forma) látszó viselkedéssel dominánssá válik. Az eset sokszor segítség nélkül, testi-lelkik összeroppanást eredményez, ezért megelőzése, leállítás rendkívüli fontosságú. Ahogy a könyvben beigazolódik a példa (lásd. Chik-nek ez lesz a vesztesége, s szerelme is majdnem elhagyja) úgy a valóságban is nagy figyelemmel kell lenni a függő alanyokra. Tovább haladva a szerelemben esés és a függőségen át a könyv Chik halálán kívül egy rettentően meglepő és felkavaró halálesettel zárul. Főszereplőnk még éppen el tudott búcsúzni élete szerelmétől, hiszen előtte egy nappal munkájának köszönhetően elsőnek jutott tudtára a halálhír. A helyzetet ez nem feltétlen segítette, hisz a gyászoló Colin ugyanolyan haragot, szomorúságot érezhetett. A gyász folyamata mindenkinél sokkos állapottal kezdődik, hisz nem tudhatjuk mikor is ér el minket a halál. Ám belátásom szerint Colin ezt a fázist átlépte a hír tudta miatt. Ő egyből a teljes passzivitás (adott eseten aktivitás) szakaszába lépett. Mikor felesége koporsóját az ablakon dobták ki se érzett különösebb dühöt. Barátai részvéteik tudatásával akarták segíteni a gyász folyamatát, ami nagy segítség lehet, hogy ne alakuljanak ki pszichoszomatikus betegségek. Ezek olyan betegségek, melyek lelki eredetűek, de a testben nyilvánulnak meg, az adott problémával való foglalkozás hiánya miatt. Colin története egy kódos képen, a temetéssel le is záródik, s mint korábban említettem, Vian igen közömbösen fogta fel a halált, szimbolizálta ezt gondolom a könyv végén lévő párbeszéddel a macska és az egér között. Az egér a mű legvégén lett öngyilkos, mely a gyász fájdalmát és az élet egyszerű szomorúságát példázza. Ebből következően kisebb fejezetként még fogalmazásomban szót ejtenék a lét elviselhetetlenségének pszichológiájáról, az öngyilkosság mögöttes tartalmáról. A halálösztön születésünk óta bennünk van, hiszen ha az élet nem élhető, ezt a fajta feszültséget kívánkozunk ezzel megszüntetni. Korai vágyunk, hogy másban kárt tegyünk, születésünk óta velünk van, s ilyenkor ezt a vágyat saját magunk ellen fordítjuk. A legtöbb esetben ez a depresszió kiteljesedése. Intő jelei a pszichés fájdalmak, illetve az életképes alternatívák beszűkülése. Teszem fel a kérdést mindezek tudatában, hogy az öngyilkosság gyengeség avagy sem.

Részemről rettentő nagy bátorságra vall egy ilyen tett, s az előtte lévő harc magunkkal csak a legerősebb embereknek adatik. Viszont esszém fájdalmainak és mély elemzésének enyhítéséhez utolsó témában vágnék, miszerint miért volt ilyen fontos a zene a regény világában. Észlelő rendszerünk képes a fontos akusztikai elemek „elkülönítésére” és idegsejtek tüzelési mintázatává kódolni azt. Ehhez három agyterület összehangolt működésére van szükség: az agytörzs, a thalamus és a hallókéreg kooperációjára. A hallókéreg neuronjai képesek mindezzel együtt a frekvenciák finom fokozatait megkülönböztetni, ennek köszönhetjük a különböző hangmagasságok pszichológiai élményét. Mikor zenét hallgatunk azért eshet ilyen jól, hiszen az agy jutalmazó rendszere lép életbe. Erre vegyünk példát: mikor a patkányoknak megtanítják, hogy az étellel meg kell nyomnia a kart, mindig ez a jutalmazó rendszer lép majd életbe, hiszen mindig kap majd ételmet, ha megnyomja az adott kart. Robert Zatorre és munkatársai vizsgálatából az is kiderült, hogy a striatum nemcsak étellel kapcsolatos, de a zenei élményre is hasonlóképpen reagál. Ennek lényege az, hogy a dopaminválasznak két fázisa van: az első az ún. anticipációs fázis, néhány másodperccel az öröm csúcspontja előtt, a második pedig az az öröm tényleges bekövetkezésének pillanata. Ez azt jelenti, hogy a várakozás ugyanolyan fontos része az örömnél, mint maga a bekövetkezés. Az öröm a zenében onnan ered, hogy feszültséget kelt, amely arra sarkallja a hallgatót, hogy annak feloldására várjon. Ezt a feloldást gyakran késleltetik vagy manipulálják a zeneszerzők. De mit is jelent ha valami olyan megragadó egy zenében? Egy magasabb hang, a melódia? Ezt jelen pillanatban a pszichológia kutatói még nem voltak képesek definiálni, addig is élvezzük a zene bennünk rejlő örömét.

Összességében el szeretném mondani, hogy az életemben ez a műalkotás nagyon fontos jelentőségű, hisz személyeskedni nem kíváncsi vagyok, mégis az életem egy szomorú pontjában találtam benne nyugalomra. A benne lévő zene hallgatásának élménye mély érzéseket alakított ki bennem, s az egész regény alatt végig kísért. Megtanultam a könyv által egy kicsit bohókásabb módon értékelni a világot, s egy lelki utazással is felért a regény. Esszém útravalójának még az intézném, hogy próbáljuk meg olykor kicsit komikusabban,

olykor pedig más pszichológiai nézetből felfogni a körülöttünk lévő világot. Remélem, mind a kettőbe beletekinthettek az olvasás alatt, számomra egy élmény volt e munkám megírása.
Lezárásul pedig a pszichológia alkot minket, s mi alkotunk általa.

Források:

<https://kortaronline.hu/aktual/film-tajtekos-napok.html> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://ectopolis.hu/irodalom/egy-tragikus-elet-tajtekos-napjai-boris-vian-portre/> (Letöltés: 2025.01.09.)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Boris_Vian (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://personalguide.hu/szerelem-pszichologiaja-miert-esunk-szerelemben/> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://nemeth-anita.hu/blog/a-megcsalas/> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://www.mentis.hu/article/pszichologia-a-megcsalas-pszichologiaja-a-kapcsolatokban> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://femina.hu/kapcsolat/szerelem-fajtai/> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://mipszi.hu/hir/120910-mit-tesz-velunk-szerelem> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://mindsetpszichologia.hu/letezik-szerelem-elso-latasra-3-kerdes-es-3-valasz-a-szerelemrol> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://onlinepszichologus.net/blog/szerelem-elso-latasra/> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://mindsetpszichologia.hu/a-halalos-betegsegek-lelektana> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://www.neurologiai kozpont.hu/depresszio#%C3%8Dgy%20hat%20a%20depresszi%C3%B3%20az%20agyra> (Letöltés: 2025.01.09.)

<https://mindsetpszichologia.hu/csellok-es-neuronok-avagy-a-zene-neuropszichologiaja> (Letöltés: 2025.01.09.)

Különdij II.

Mihály Dorka Odett

Madarat tolláról...

Külső alapján való megítélés napjainkban

**12. évfolyam, Salgótarján Madách Imre Gimnázium, felkészítő
tanár: Bajczárné Gyenes Erzsébet**

Tényleg számítanak a külsőségek?

„Amint a külső döntő lehetőséget ad az állat vagy növény milyenségének felismerésében és megítélésében, akképp az embernél is mindent elárul a látszat” (Salgó Sándor).

Minden kornak volt egységes öltözködési, testalkati ideálja, amihez az emberek leginkább hasonlítani akartak. A 21. század felé közeledve úgy gondolom, egyre inkább a különbözőség hódít teret magának, nem pedig az egyszerű sémák betartása. Ennek ellenére az emberek mások külsejére tett megjegyzései, az utcán egymás megbámulása, a külső alapján való megítélés, a kiközösítés fontos társadalmi probléma. A projektemhez kilenc ember segítségét kértem, akik hat nőről, illetve négy férfiről készült kép elemzését vállalták, öt kérdés alapján. A kérdések vonatkoztak az illető öltözködésére, az első látás alapján való megítélésére. Illetve arról is kérdeztem őket, hogy mit változtatnának rajtuk és hogy anyagi szempontból, életvitelük, párkapcsolatuk alapján hogyan határoznák meg ezeket az embereket anélkül, hogy az utcán találkoztak és kommunikáltak volna velük.

Nem mindegyik kép kapott külön helyet az esszében, vagy azért, mert kevésbé elemezhető volt, illetve a sztereotipikus válaszok miatt.

Kortól függetlenül, öt női, illetve négy férfi jelentkezőt választottam ki, hogy vizsgálják meg a képeket.

A képek értelmezése

1. kép

(1. kép) A megkérdezett emberek „belevaló, vagány, vidám, céltudatos, magabiztos, szabad” jelzőket használtak a képen látható személyre első látás alapján. Stílusos öltözéke, amit bátran visel, rokonszenvet váltott ki. Megemlítik ugyan, de kevés szó esik a hölgy testalkatáról, eszerint jobban számít, hogyan jelenik meg az egyén, nem pedig, hogy milyen testi adottságai vannak. Megosztó volt a családi állapotának, illetve kapcsolati státuszának behatárolása. Egyes elemzés szerint elvált vagy nincs kapcsolata, mások szerint szerető családanya, vagy éppen keresi élete párját. Ebben a helyzetben nem a külső jegyek számítottak mérvadónak.

shutterstock.com · 321772109

2. kép

(2. kép) Érdekes az a megközelítés, amit a férfi kéztartásából ítéltek meg néhányan az elemzés alatt. Megjelent a „tiltakozó férfi” kifejezés, amiből következtettek arra, hogy a képen látható férfi kevésbé nyitott az emberek közeledésére. Volt, aki szerint a mozdulat csupán „mesterkéltné”, ugyanis nem illett a tekintetéhez. Anyagi helyzetét kétféleképpen értelmezték, négy fő volt, aki szerint

magasabb beosztásban dolgozhat, jómódú, anyagi problémákkal nem küzd, öt ember szerint középosztálybeli, beosztott szerepét töltheti be. Az életkörülményeit a vagyoni állapotához mérten határozták meg. Ebből következik, hogy számít akár az élettér kialakításában, meghatározásában, akár a párkapcsolatban, hogy az ember stabil anyagi háttérrel rendelkezzen.

3. kép

(3. kép) Míg az első képen lévő hölgy elemzésénél a testalkatbeli különbség megítélése elhanyagolható volt, az itt látható férfit főként testi adottságai alapján ítélték meg. Megfogalmazható tehát, hogy egy teltebb nő elfogadhatóbb a társadalom számára, mint egy vékony férfi. Tanácsként megjelent a „lehetne izmosabb” kifejezés. Családi állapotát a megkérdezettek körülbelül fele egyedülállónak minősítette, mások családapának vagy férjnek tartották. Egyszerű öltözködése, vékony alkata miatt néhányan szegényebbnek, többségében átlagosnak, középosztálybelinek gondolták. Többféle elgondolás született abban, ki milyen módon segítene neki. Edzést, étrendváltást, esetleg ezekben való segítséget ajánlottak, szimpatikus megjelenése, pozitív kisugárzása miatt mindenki felajánlotta segítségét.

4. kép

(4. kép) „Túl sok ez a fajta túledzettség nőként”- Ez a mondat jelent meg az egyik elemzésben. A legtöbb kritikát a nőiességének hiánya kapta, többen testképzavarra utaló jeleket ismertek fel. Érdekes, hogy míg az első hölgy nem kapott kritikát teltebb alakjára, a harmadik képen látható férfi vékonysága miatt csupán javaslatokat kapott, az itt látható hölgy kidolgozott, izmos alkata már orvosi esetként jelenik meg. Úgy gondolom, nem a testalkat jelentősége itt a legfontosabb. Azt, aki nem „természetes”, nehezebb befogadni. A testépítés, a folyamatos edzések, kiegészítők vásárlása sok pénzbe kerül, ez volt annak az oka, hogy kétféle anyagi háttér is megjelent válaszként. Átlagon felüli anyagi helyzet vagy középréteg a sok kiadás miatt. Párkapcsolata lehet, ugyanolyan hobbival, de akár az is lehet, hogy nincs, az edzőteremben töltött sok idő miatt.

5. kép

(5. kép) Sokan használták a képen látható hölgy megjelenésére a „dekoratív, kihívó” jelzőket. Egyes vélemények szerint kissé diszkrétebb öltözködés vagy egy hosszabb szoknya jobban állna neki. A megjelenés fontossága a megkérdezett emberek szerint nem számít annyira, mint a belső érték. Véleményem szerint fontos az emberekről alkotott első benyomás, amit az illető tulajdonságainak, érzékenységének, gondolkodásának megismerése előtt, kizárólag külső jegyek alapján tudunk megítélni. Anyagi háttérét nehéz behatárolni, ahogyan a tesztben adott különböző válaszok is mutatják. Megjelenése, ruházata alapján például ezt a hölgyet jómódúnak, átlagon felülinek mondanák, de a túl feltűnő ruhák, közönséges (vagy ahogy írták: „gagyí”) smink megjelenése miatt a középrétegbe is besorolható. A válaszok között szerepeltek a „lentebbről jött”, illetve a „hátrányos helyzetből próbál kitörni” kifejezések, amely azt a gondolkozást erősíti, miszerint meg kell dolgozni azért, hogy nagyobb sikereket tudjunk elérni.

6. kép.

(6. kép) Az elemzések során legtöbbször „fura, egyedi” szavakkal illették a képen lévő hölgy megjelenését, ruházatát. Előfordultak még a „férfias, művészlélek, lázadó” szavak is. Ebben az esetben sem a testalkat, sem a testbeszéd nem kapott nagy figyelmet. Ebből arra következtethetők, hogy nincsenek általánosan elítélendő kinézetbeli sémák. Úgy gondolom, bárkiben lehet elítélendőt találni, ami miatt könnyen célponttá válhat. Fontos megjegyezni, hogy a megkérdezettek között mindenki segítene neki, ha szüksége lenne rá. Sokféle választ kaptam anyagi helyzetének behatárolására. Többen középrétegbe sorolták, előfordult, hogy tehetősebbnek, illetve volt, aki az alsóbb rétegbe sorolta. Ennek az volt az oka, hogy nehezen megítélhető, hogy egy művész milyen anyagi helyzetben él. Párkapcsolati állapota nem minden elemzésben jelenik meg, de esetleges mássága, leszbikus kapcsolata öltözködésének alapján felvetődik.

7. kép

(7. kép) „Nem utcai viselet”- jegyezte meg az egyik személy. Több elemzés során megjelentek utalások arra vonatkozóan, hogy kevés ruhát visel, illetve kihívó az öltözködése. Az ötödik képen látható nő kidolgozott teste miatt következtettek evészavarra, valamint orvosi

esetnek titulálták. Az itt látható hölgyre viszont vékonyságából eredően mondták ugyanezt. Érdekes tény, hogy amíg a rendellenesen izmos test ellenszenvet, az átlagos vékony lány rokonszenvet váltott ki, mégis ugyanazzal a jelzővel bélyegezték meg őket. Mindkét nővel kapcsolatban előjött az önbizalom hiányának problémája. A megkérdezettek -egy kivétellel- úgy gondolják, nincs párkapcsolata, ami összefügghet azzal, hogy meg akar felelni az elvárásoknak és túl fiatal hozzá. Anyagi helyzete szerint a felső társadalmi rétegbe sorolták valószínűleg szép sminkje, csinos haja miatt. Negatív jelzőként szerepelt a „gőgös”, „tekintete fölényességre utal”, „kelleti magát” kifejezések, amely szerintem akár önértékelési zavarra is utalhat.

8. kép

(8. kép) „Családós, felnőtt gyerekekkel, unokákkal”- ezt a választ kaptam legtöbbször a családi helyzetére. Az egyéni stílussal rendelkező, humoros, laza öltözetű „örök fiatal” öregúr legtöbbször az átlagos életet élő nagypapa szerepét jelenítette meg. Van néhány ellenpélda is azonban, néhányan a kényelmesebb ruházat, a fejszőrzete miatt az ellenkezőjét gondolták. Az életkora, idegen kinézete miatt esetleg mások nem segítenének neki, volt, aki inkább tanulna tőle kedves kisugárzása miatt, és van, aki szerint határozott, büszke, emiatt megoldja saját problémáit. A sok eltérő válasz mögött állhat a megkérdezettek közötti különbség. Fontos szerepe van annak, hogy a különböző korú emberek mennyire másképp ítéleznék. Ebben az esetben, a fiatalabb korosztálynál jelent meg a férfi korából adódó segítségnyújtás és az elbeszélgetés és az ebből való tanulás lehetősége. A tőle való tanulás egy középkorú hölgy elemzésében is megjelent.

9. kép

10. kép

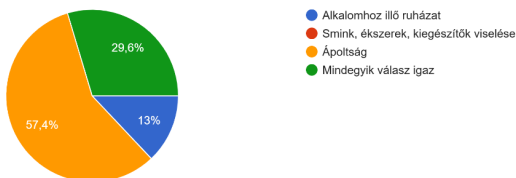
(9. és 10. kép) A két képen látható fiatal kamaszban és „egyetemista” férfiban közös, hogy- a válaszok alapján- túl átlagos, egyszerű emberek. A kilences képen egy barnabőrű férfit látunk, meglepő, hogy mégsem jelent meg bőrszínének mássága egyetlen megkérdezett embernél sem. A tízes képen egy csinos lányt látunk, akit boldognak, kiegyensúlyozottnak gondoltak. Szüleivel él, gondoskodó, odafigyelő családban.

Kvíz

Kilenc személy gondolkodása elegendő egy általános -akár sémákból álló- elemzéshez, de ahhoz, hogy teljeskörű ismeretünk legyen a társadalomban elítélt vagy elfogadott külső megjelenésről, több válaszadóra van szükség. Készítettem -a már meglévő képek segítségével- egy kvízt. A kvíz tartalmaz önálló kérdéseket, anyagi helyzettel, párkapcsolattal, segítségnyújtással, előítéletességgel kapcsolatosan is. Ötven válaszadó segítette a munkámat a kvíz kitöltésével. A feltett kérdésekre adott válaszok között minden esetben akadt egy, amit a megkérdezettek legalább fele megjelölt. A

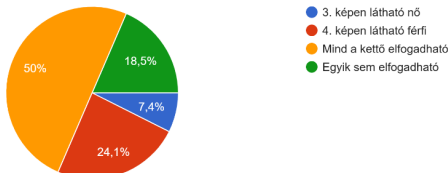
következő összegzéshez a három legkönnyebben elemezhető kérdést választottam ki.

Mi a legfontosabb megjelenési szempont? Válassza ki az önhöz legközelebb álló választ!
54 válasz

A diagramm szemlélteti, hogy a társadalmi elvárások a kinézettel kapcsolatban, elsősorban az ápoltságra, a tisztaságra vonatkoznak. A megkérdezett emberek 88%-a fontosnak tartja, amellyel, hogy a ruházat, a smink és a kiegészítők használata összesen csupán az emberek 42%-át foglalkoztatja.

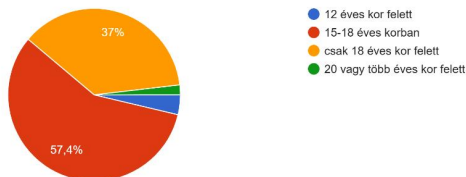
Melyik testalkat típus elfogadottabb önnek, a 3. és a 4. képen láthatók közül?
54 válasz

Az a tény, hogy a válaszadók fele elfogadja mindkét- a társadalomban elítélhető- testalkat típust, bebizonyítja, hogy a 21. században a „ha neki megfelel, akkor jó” elv működik. Látható emellett az is, hogy a többi ember véleménye megosztó. Véleményem szerint, azok a gondolkodók (18,5%), akik mindkét képen látható személy kinézetét elítélik, minden, a környezetükben „furcsának” ítélt megjelenést elutasítanak.

Mit gondol, milyen életkorban kellene a fiataloknak először párkapcsolatban lenniük?

54 válasz

A szülők által felvetett kérdések, a kivel? mikor? hol? hány éves? milyen anyagi helyzetű? családi háttere? mind egy kialakult, a többség által elfogadott sémán alapul. A feltett kérdésre adott válaszokból kiderül, hogy ebben az esetben 15-18 év között, illetve 18 év felett kellene párkapcsolatot kialakítaniuk a fiataloknak. Előfordul, hogy egyes kultúrák, családok, nemzetiségek esetében másképp alakult volna a szavazás eredménye, de erre nem terjed ki a kérdőív.

Felhasznált források:

Képek:

<https://boxeralso.blog.hu/>

<https://depositphotos.com/>

<https://www.shutterstock.com/>

Stock képek, jogdíjmentes képek, illusztrációk, vektoros alkotások és videók - iStock (istockphoto.com)

<https://www.odditycentral.com/>

<https://catwalker.hu/>

<https://www.girlswithmuscle.com/>

Szakirodalom:

Salgó Sándor: Önismeret-Emberismeret (frenológia) 2014. Lazi Könyvkiadó Kft.

Almási Kitti: Ki vagy te? 2020. Kulcslyuk Kiadó Kft.

Barbara Pease, Allan Pease: A testbeszéd enciklopédiája 2012. Park Könyvkiadó

Bagdy Emőke, Pál Ferenc...: Otthonról hoztuk-Családi mintáink és a párkapcsolatok 2020. Kulcslyuk Kiadó Kft.

Különdíj III.

Jeszenszki Lili

Közösségi média hatása a fiatalok mentális egészségére,
önképre vonatkozóan

10. évfolyam, Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium és
Kollégium, felkészítő tanár: Sajgó Ágota

Napjainkban egyre többet hallani, hogy sok fiatal keres fel pszichológust vagy ehhez hasonló szakembert. Ennek okai nagyon érdekesek számomra, így esett a választásom erre a témára, melyben most kifejezetten a közösségi média hatását szeretném kifejtetni, arról, hogy hogyan is hat ránk fiatalokra, akik a napjaink nagy részét ezeken a felületeken töltjük.

De mi is az a közösségi média? Közösségi médiának nevezzük azokat az online felületeket és weboldalat, amelyek lehetővé teszik a felhasználók számára a tartalom előállítását és megosztását, a másokkal való kommunikációt és a virtuális közösségekben való részvételt.⁹⁹

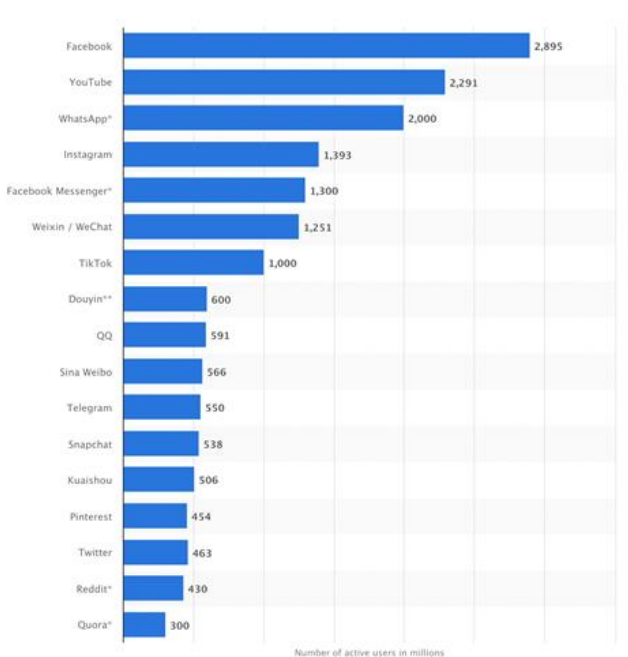
Rengeteg ilyen platform létezik és számuk csak nőhet. A 10 legnépszerűbb közösségi platform a magyarok körében: 1. Facebook, 2.Youtube,3.Facebok Messenger, 4.Viber, 5.Instagramm, 6.Skype, 7.Indavideó, Indafilm, 8.Videa, 9.Insta Messenger, 10.Whatsapp. Ez

⁹⁹ <https://www.marketingastro.com/mi-a-kozossegi-media/> (Letöltés: 2025.01.02.)

egy 2018-as statisztika ami mára sokat változott. Népszerűvé vált a Tiktok és Snapchat is.

Megkülönböztetünk hagyományos közösségi felületeket, mint a Facebook és Twitter, és a média megosztó oldalakat, mint az Instagramm, Pinterest és Tiktok. Emellett vannak vita oldalak: Discord és Reddit és blog megosztási lehetőségek: Tounblr.¹⁰⁰

A Facebooknak egy 2023-as statisztika szerint 2,895 millió felhasználója volt.

(Kép forrása: <https://features.hu/kozossegi-oldalak/>)

Tehát a fenti rövid összefoglalóból látható, hogy a közösségi média folyamatosan fejlődik, egyre szélesebb körben elérhető és egyre több platformja van. A legfiatalabbaktól az idősebb korosztályig mindenki

¹⁰⁰<https://www.interword.hu/hu/blog/ismerd-meg-az-5-legnepszerűbb-kozossegi-media-halozatot> (Letöltés: 2025.01.02.)

megtalálhatja a neki megfelelőt. Így évről évre nő a közösségi médiát használók száma, így annak hatása is fontos az emberekre.

Most nézzük meg a témám másik fontos elemét. Mi az a mentális egészség és honnan tudom, hogy egészséges a mentalitásom?

A mentális egészség olyan jólléti állapot, amelyben az emberek ki tudják bontakoztatni képességeiket, meg tudnak bírkozni a stresszel, képesek munkát végezni és hozzá tudnak járulni a közösségi élethez. A Kanadai Közegészségügyi Iroda szerint a mentális egészség az ember azon tulajdonsága, hogy tudjon érezni, gondolkodni és viselkedni úgy, hogy jobb életstílust érjen el úgy, hogy tiszteli a személyes, társadalmi és kulturális határokat. Ha ezek valamelyike hiányzik vagy károsul mentális zavarról beszélünk. A mentális zavar megváltoztatja az agyműködést, érzelmi reakciókat ami szorongássá alakul. Tünetei lehetnek az alvásproblémák, az energiahány, étvágyhiány vagy gondolatok az önkárosításról vagy mások bántalmazásáról.

A mentális betegségek leginkább a kamaszokra jellemző. Ebben a korban a leggyakoribb a depresszió kialakulása is amely a mentális zavarhoz köthető és ebben az időszakban hajlamosak akár az öngyilkosságra is. Bár ezek igazak a fiatal akár pályakezdő felnőttekre is.¹⁰¹

Az Európai Unió közzétette a Mentális egészség helyzete Európában cikkében, hogy egy 2023 októberi adat szerint az európai lakosság 46%-a küzdött valamilyen mentális betegséggel.¹⁰²

(forrás:https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/mental-health_hu)

A mentális betegségek megjelenése lehet akár egy rossz trauma, egy rossz baráti társaság, kapcsolat, stresszes munkahely, szülők rossz visszacsatolása a gyermekük felé vagy az, hogy nem ismerjük önmagunkat és mások ezért kritizálnak minket. A mentális egészség

¹⁰¹ <https://semmelweis.hu/egeszsegfejlesztes/2023/10/05/mentalis-egeszseg-nelkul-nincs-jo-elet-mit-tehetunk-onmagunkert/> (Letöltés: 2025.01.03.)

¹⁰² https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/mental-health_hu (Letöltés: 2025.01.03.)

legnagyobb ellenségei a negativitás, verbális bántalmazás, rossz kommunikáció és az, hogy nem szeretjük eléggé önmagunkat. Ezen negatív dolgok begyűjtésére a legalkalmasabb a közösségi média. Az, amely elvileg a szórakozásra és kikapcsolódásra lett kitalálva, mára inkább negatív hatást nyújtanak.¹⁰³

Nagy valószínűséggel állíthatom, hogy kevés az azon fiatalok és kamaszok száma, akik ne lennének regisztrálva az Instagrammra, Pinterest-re, Facebookra vagy a Tiktokra vagy ne néznének a Youtube-on különböző videókat. Ezek mind tartalom megosztó oldalak, ahol természetesen adott a kommunikáció is. Sokan ezeken az oldalakon megosztják gondolataikat, utazásukat vagy akár az egész napjukat is, videók vagy képek formájában. Amire természetesen reakciók érkeznek másoktól. Ezek lehetnek pozitívak és negatívak is. És bár lehet több a pozitív gondolat, elég egyetlen gonosz vagy negatív komment és a fiatalok máris másképp fogják érezni magukat mert könnyen befolyásolhatók. Ebben a korban többen gondolkodunk azon mit gondolnak rólunk mások mint azon, hogy mi hogyan érezzük magunkat. Másoknak akarunk megfelelni pedig csak magunknak kellene. És ezért ér minket ennyire bántóan egy negatív gondolat. Ennek a komment témájától és a megbántott kamasztól függően lehet következménye. Például van aki kicsit szomorkodik de elengedi, van aki viszont nem. Ha mondjuk valaki az alkatával kapcsolatban kap negatívát és nem szereti eléggé magát, akár ennél a kamasznál evészavar, negatív testkép vagy testképzavar is felléphet.

A másik gond pedig a másik oldalon keresendő. Azoknál, akik nem a videót vagy képet posztolták, hanem akik a kommenteket írják vagy látják ezeket a tartalmakat. Egy jól összevágott videó, egy telefilterezett kép.... Ezt nevezzük „too much” effektnek. És az ember azt gondolja, hogy „Jaj, de jó neki!”. És nem gondolunk arra, hogy nekünk is jó. Csak a mi életünk nincs összevágva vagy megfilterezve. Mégis azt érezzük, hogy mi nem vagyunk elegek, nincsennek céljaink és hogy másnak sokkal jobb.

¹⁰³ https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/mental-health_hu
(Letöltés: 2025.01.03.)

Ezeket egy kamasznak nehéz megértenie. Ezért a közösségi média előhozhat különböző mentális betegségeket, mint a szorongás, depresszió és testképzavar. Szorongást válthat ki, hogy azt érezteti nem vagyunk elég jók másokhoz képest, depressziót ha túl sok időt töltünk a közösségi médiában való elismerésért és közben hanyagoljuk a barátainkat és testképzavart ha látunk egy „tökéletes” alkatot és a sajátunkat ahhoz hasonlítjuk.¹⁰⁴

2019-es és 2020-as külföldi kutatások mutatnak rá arra, hogy a testképzavart, hogyan befolyásolja az Instagram, főleg a lányoknál. Látna a tökéletes képeket és tökéletesnek tűnő embereket, azok, a fiatalok, akik eleve elégedetlenek a külsejükkel, még inkább érezték a szorongást. A nyomás, hogy csak a legjobb pillanatokat kell megosztani és tökéletesnek kell lenni, depressziót, alacsony önértékelést és étkezési rendellenességeket okozhat a tinédzsereknél.¹⁰⁵ Úgy gondolom, nemcsak külföldön észlelhető ez a jelenség, hanem hazánkban is hasonló hatással lehet az alacsony önértékeléssel, testképzavarral küzdőkre a tökéletességet sugalló közösségi média, így az Intsagram is. Több helyen is utána olvastam milyen hatással vannak az influenszerek a közösségi médián keresztül az emberekre és akár a még jobban befolyásolható fiatalokra is.

A influencers olyan személyek, akik nagy követőtábor gyűjtöttek a közösségi média platformokon, például az Instagramon, a TikTokon és/vagy a YouTube-on. Képesek befolyásolni követőik véleményét és viselkedését, ezáltal marketing célokra is nagyon elterjedt az influencersokkal való együttműködés. A véleményvezérek követése és marketingtevékenysége sok fontos kérdést vet fel a társadalmi hatásukkal kapcsolatban, például azt, hogyan hatnak a fiatal felhasználókra. Az influencersokat sok esetben példaképnek és irányadónak tekintik, különösen a fiatalok körében. Gyakran úgy gondolnak rájuk, mint a siker, a népszerűség és a szépség megtestesítőire. Ez olyan tartalmak trendjének növekedéséhez

¹⁰⁴ <https://mentaliseroforras.hu/informaciok-tanacsok/kozossegi-media-hatasa-a-mentalis-egeszsegre/> (Letöltés: 2025.01.03.)

¹⁰⁵ https://kozossegi-media-mindenkinek.blog.hu/2021/10/04/az_instagram_karos_hatasai_a_tizenevesekre_kk (Letöltés: 2025.01.03.)

vezetett, ahol az influencerek bemutatják fényűző életmódjukat, és olyan termékeket népszerűsítnek, amelyek azt ígérik, hogy követőik jobban hasonlíthatnak rájuk, hasonló életmódot élhetnek, mint ők, ha vásárolnak az ajánlásukra.¹⁰⁶

Sokan a mindennapi megélhetésért küzdenek, a közösségi médiát még mindig elárasztják az olyan celebek és influenszerek fotói, akik boldogan mutatják, milyen új dizájnerruhát vettek maguknak, milyen luxusutazáson vesznek részt, vagy éppen több tízezer forintot költöttek el egyetlen vacsorára. Fehér Tibor Dániel pszichológus szerint ennek két hatása lehet. Az egyik pozitív, hiszen az adott olvasót, médiafogyasztót is ösztönzi, hogy jobb élete legyen, próbálja elérni az álmait. A másik hatás a negatív, hiszen ez jobbára irreális, egy nem valós dologhoz mérik magukat; a közösségi médiában való összehasonlítás így eredményezheti azt az érzést is, hogy lám ezt amúgy meg lehet csinálni, csak én nem tudom. Azaz a másik önbecsülését is hazavágja. A közösségi médiának van egy torzító hatása, hiszen kevesen vannak, akik a bukásaikat is közvetítik, nem csak a pozitívumokat és az eredményeket.¹⁰⁷

Én úgy gondolom a fiataloknál ez még nehezebb, hiszen nekik általában nincs önálló jövedelmük. Egy velem egyidős tinédzser a szülők, gondviselők anyagi helyzetétől is függ. A fiatal irreális vágyait nem feltétlenül tudja teljesíteni a szülő, akaratán kívül is ellent/ nemet kell mondjon gyermekének. Ez akár további konfliktusokat is szülhet. Megromolhat a viszony szülő és gyermek között a túlzott médiafogyasztás/befolyásolás hatására.

A közösségi médiában azonban ki vagyunk téve a zaklatásnak, bántalmazásnak vagy akár zsarolásnak is. Ezek veszélyesek ezért körültekintőnek kell lenünk. Az internet zaklatás és csalás témakör viszont egy különálló kutatási területnek tekinthető, ami szintén súlyos hatással lehet az elszenvedő lelkiállapotára.

¹⁰⁶https://kozossegi-media.mindenkinek.blog.hu/2024/06/21/az_influencerek_hatasa_a_fiatalokra_lassuk_a_pozitiv_es_negativ_kovetkezményeket (Letöltés: 2025.01.03.)

¹⁰⁷<https://nlc.hu/sztarok/20221102/influenszerek-negativ-hatasai/> (Letöltés: 2025.01.03.)

Van azonban pozitív oldala is. Például segíthet a kapcsolatteremtésben, új emberek megismerésében, vagy akár probléma megoldásban. Távoli ismerősökkel való kapcsolattartásban is segíthet az online tér. Vannak olya fiatalok is, akiknek a mentális egészségére pozitívan hat a közösségi média, ők a tudatos média fogyasztók.

De mi a kettő közt a különbség? A választott tartalmak és a használat ideje. Ők a tudatos felhasználók. A döntés az én kezemben van. Kiválaszthatom azokat a tartalmakat, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy elfogadjam magam vagy kikapcsolódjak. Ez lehet akár egy kedvenc hobbihoz kapcsolódó oldal követése. Az időt pedig én oszthatom be és a legjobb arra törekedni, hogy az ezen felületeken töltött idő minél kevesebb a szüleinkkel, barátainkkal töltött idő pedig minél több legyen.

Egyre több embert kezd foglalkoztatni ez a téma és egyre több az olyan oldal amely arra törekszik, hogy megőrizze a fiatalok mentális egészségét vagy javítsa azt.¹⁰⁸ A szülőknek és a pedagógusoknak is szerepük van abban, hogy a fiatalok eligazodjanak a közösségi média világában. Az alapvető médiaismeret és -tudatosság tanításával segíthetünk a fiataloknak abban, hogy kritikusan értékeljék az általuk fogyasztott tartalmakat, és megalapozott döntéseket hozzanak az online térben. Ez nagyban hozzájárul a biztonságos böngészéshez és segíthet megelőzni a mentális problémákat, amiknek kialakulásában a közösségi média is felelős lehet.¹⁰⁹

Az esszém zárásaként visszatérnék kezdő gondolataimhoz. Azért kezdtem el foglalkozni a témával, mert koromnál és érdeklődésemnél fogva érdekelt a fiatalok mentális egészsége és a közösségi média kapcsolata. Az interneten kutatva sok olyan információval találkoztam, ami bővítette a tudásom és úgy gondolom a kutatás új ötletek is hozott számomra. Tudatosult bennem, hogy milyen fontos erről beszélni, akár osztályfőnöki órán is, így azt gondolom, hogy az elkészült esszém alapján egy rendhagyó órát szeretnék

¹⁰⁸ <https://vehir.hu/cikk/63254-legyen-az-instagram-a-mentalis-egeszseg-platformja> (Letöltés: 2025.01.03.)

¹⁰⁹ https://kozossegi-media-mindenkinek.blog.hu/2024/06/21/az_influencerek_hatasa_a_fiatalokra_lassuk_a_pozitiv_es_negativ_kovetkezmenyeket (Letöltés: 2025.01.03.)

tartani a társaimnak, felhívni a figyelmüket mindarra, amit megállapítottam, megtanultam a kutatásomból.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK:

<https://www.marketingastro.com/mi-a-kozossegi-media/> (Letöltés: 2025.01.02.)

<https://www.interword.hu/hu/blog/ismerd-meg-az-5-legnepszerubb-kozossegi-media-halozatot> (Letöltés: 2025.01.02.)

<https://semmelweis.hu/egeszsegfejlesztes/2023/10/05/mentalis-egeszseg-nelkul-nincs-jo-elet-mit-tehetunk-onmagunkert/> (Letöltés: 2025.01.03.)

https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/mental-health_hu (Letöltés: 2025.01.03.)

<https://mentaliseroforras.hu/informaciok-tanacsok/kozossegi-media-hatasa-a-mentalis-egeszsegre/> (Letöltés: 2025.01.03.)

https://kozossegi-media-mindenkinek.blog.hu/2021/10/04/az_instagram_karos_hatasai_a_tiz_enevesekre_kk
(Letöltés: 2025.01.03.)

<https://nlc.hu/sztarok/20221102/influenszerek-negativ-hatasai/>
(Letöltés: 2025.01.03.)

<https://vehir.hu/cikk/63254-legyen-az-instagram-a-mentalis-egeszseg-platformja> (Letöltés: 2025.01.03.)